

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

B 1,296,427

PROPERTY OF
*University of
Michigan
Libraries*

1817

ARTES SCIENTIA VERITAS

Г Л А С Ш И К Ъ

ДРУШТВА СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ.

С В Е З К А X.

съ литогр. картона̀ окружа уличного̀

У Б Е О Г Р А Д У

у типографіи княжества сръбскогѣ

1858.

DR
301
577
v.10

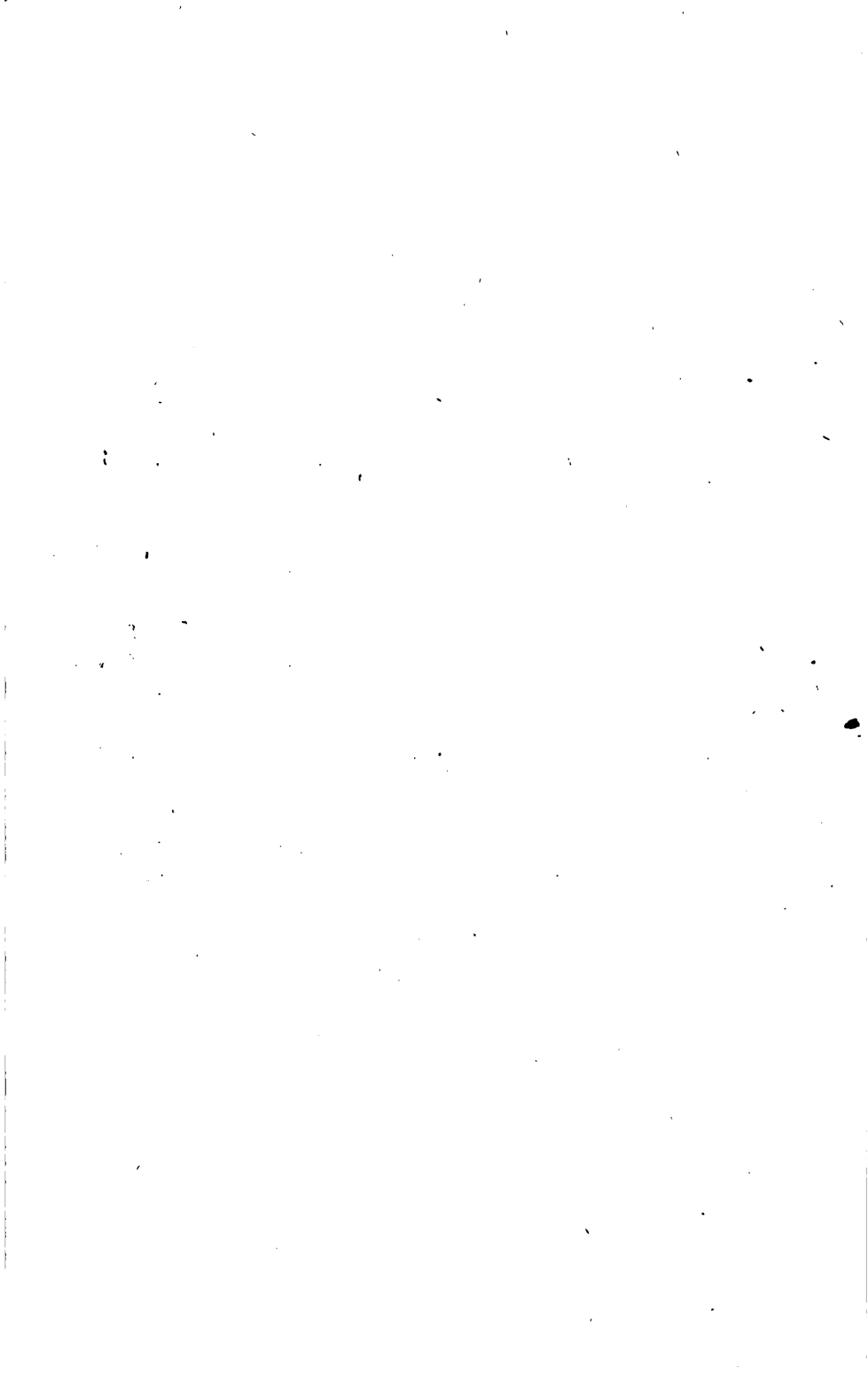
На стр. 188 у врсти 29 место IV треба IX.

С А Д Р Ж А Й.

Пописъ акта принадлежећи къ исторіи Срба и осталь югославена наодећи се у Мле- тачкомъ генералномъ архиву. Одъ дра Я. Шафарика	1
Погледъ на исторію Србске цриве првога пе- ріода. Одъ еднога почастногъ члана Дру- штва Србске Словесности	159
Грађа за исторію народа и књижевности срп- ске: Повѣсть штъ битѣи и о царствѣхъ васахъ ро- довъ. Одъ А. Вукомановића	211
О апсанама. Написао дръ С. І. Вельковићъ	278
Описаніе окружіа ужичкогъ. Одъ С. Обра- довића	296
Прологъ на кожи. Одъ Ђ. Даничића	340
Ферманъ, кои е султанъ Баязитъ спроводе- ћи мртво тѣло султана Мурата Брусан- скомъ кади и Сулейманъ-бегу првоме ве- ћилару писао 1389	350
Известіе о радњи и станю Друштва Србске Словесности године 1857	352
Библиографія	366
Некрологи	386

ПОПИСЪ АКТА

**ПРИНАДЛЕЖЕЕНЪ КЪ ИСТОРИИ СРБА' И ОСТАЛЫ'
ЮГОСЛАВЕНА, НАОДЕНЪ СЕ У ЦЕС. КР. МЛЕТАЧ-
КОМЪ ГЕНЕРАЛНОМЪ АРХИВУ.**

ELENCHUS ACTORUM

**spectantium ad historiam Serborum et reli-
quorum Slavorum meridionalium, quae in caes.
reg. generali archivo Venetiarum reperiuntur.**

I.

АКТА,

коя се налазе у рукописима званимъ:

„Мисти дел Сенато.“

Рукописи звани *Мисти дел Сенато* садржавају у себи сва заключенія и дѣла одбора млетачкы' властела, безъ когга одбора знаня и сагласія нѣ могао дуждъ са коллегіомъ, то естъ кабинетомъ илити државнимъ своимъ савѣтомъ, ништа важно и велико рѣшити; и то одъ године 1293 до 1437-ме. Они се састов изъ шестдесетъ комада кнѣига у врло великомъ листу на кожи писаны', али одъ овы' садъ су само XV-та до LX-те кнѣиге у архиву, одъ I-ве до XIV-те кнѣиге изгубиле су се. Има ариивъ о њима старе показателѣ или индексе писане у четири велике кнѣиге на кожи; у овимъ показателѣма налазе се пописана и она акта, која су била у изгублѣнимъ кнѣигама одъ I-ве до XV-те, и то:

У кнѣизи I-вой показателя заведенъ е садржай кнѣига одъ I-ве до XXXII-ге или одъ године 1293-ће до год. 1366-те.

У кнѣизи II-гой садржай кнѣига одъ XXXIII-ће до XLI-ве или одъ год. 1368-ме до 1391-ве.

У кнѣизи III-ћой садржай кнѣига одъ XLI-ве до XLIX-те или одъ године 1389-те до год. 1413-те.

На послѣдакъ у кнѣизи IV-той показателя садржай рукописны' кнѣига' одъ L-те до LX-те или одъ године 1413-те до год. 1437-ме.

Изъ I-вогъ дела показателя вадіо самъ све што се тиче южны' Славена, и што се тамо на-

лази заведено подъ насловима: *Regnum Rasciae seu Serviae, Bosna, Albania, Sclavonia in genere, Ambassadors et tractatores, provisores missi ad Sclavoniam, Scutarum, Durachium, Jadra, Spalatum, Tragurium, Nona, Ragusium; insulae Arbum, Anserum, Chersum, Quarum, Brazza; Barones Croatiae, Comites Vegliae, Sibenicum*. Но кадъ самъ после видю, да се брой документа, относећи се на све ове земль и предмете у доцнѣя времена све више умножава, тако да цело време могъ бавлѣнѣя небы достачило ни да саме ове регесте извадимъ и препишемъ, онда самъ изъ II-ге III-ће и IV-те кнѣиге овогъ индекса вадю само акта тичућа се Србства, и јошъ нека, о којима самъ мыслию, да може быти у њима што особито важно за Историю южны Славена.

I.

ACTA,

quae reperiuntur in codicibus dictis

„*Misti del Senato.*“

In codicibus dictis *Misti del Senato* continentur decisiones et acta senatus seu consilii rogatorum, quod consilium erat compositum ex membris selectis nobilitatis venetae, et sine cuius scitu atque consensu non poterat finaliter decidere dux cum collegio seu consilio suo status, in omnibus negotiis maioris momenti. Acta haec incipiunt ab anno 1298 et protenduntur usque ad annum 1437-mum. Codices hi numerant sexaginta libros, scriptos in membrana seu pergamene in folio maximo; sed horum codicum XIV priores jam dudum perditii sunt, et non reperiuntur in archivio veneto, nempe ab libro I-mo usque ad XIV-tum inclusive. Adsunt autem in archivio indices antiqui horum codicum, conscripti in quatuor libris membranaceis maximi folii, et in hocce indice reperiuntur consignata etiam illa acta, quae erant descripta in perditis codicibus a I-mo usque XIV-tum. Et quidem consignata sunt in

Libro I-mo huius indicis acta quae continentur in codicibus a I-mo usque XXXII-dum, seu ab anno 1293-tio usque ad annum. 1366-tum.

In libro II-do enumerantur acta quae adsunt in codicibus a XXXIII-tio usque XLI-mum seu ab anno 1368-vo usque ad annum. 1391-mum.

In libro III-tio conscripta sunt acta existentia in codicibus ab XLI-mo usque XLIX-num seu ab anno 1389-no usque ad annum. 1413-tium.

In libro IV-to indicis denique reperiuntur acta quae continentur in codicibus ab L-mo usque ad LX-mum seu ab anno 1389-no usque ad annum 1437-mum.

Itaque ex parte I-ma indicis consignavi omnia acta pertinentia ad historiam Slavorum meridionalium in genere, et quaecunque ibidem reperiuntur sub titulis: Regnum Rassiae seu Serviae, Bosna, Albania, Sclavonia in genere, ambassatores et tractatores, provisores missi ad Sclavoniam, Scutarum, Durachium, Jadra, Spalatum, Tragurium, Nona, Ragusium; insulae Arbum, Anserum, Chersum, Quarum, Brazza; Barones Croatiae, Comites Vegliae, Sibenicum. Cum autem vidissem, numerum actorum spectantium ad superius enumerata loca et objecta seriori tempore tantopere augeri, ut totum tempus meae commorationis Venetiis non suffecisset ad excerptanda et describenda haec sola regesta, tunc ex libris III, IV, et V-to indicis illa solummodo acta extraxi, quae spectant ad historiam Serborum, et nonnulla adhuc alia, de quibus supponi posse putabam, ea esse magis momentosa pro historia Slavorum meridionalium.

REGNUM RASCIAE.

Lib. I. indicis fol. 100 et verso.

I. 1293—1302.

Ambassatores ituri ad regem Rasciae habeant de salario libras 1111. grossorum pro quodlibet. 134. 135. 139.

IV. 1313—1317.

Responsio facta ambassatoribus regis Urosii societatis petito, armorum extractorum podinum et oblatam strate eundi ad mare maius tenende secure per suam forciam acceptamus et gratificamus. 96.

Mitatur j notarium civem ad regem Urosium pro mercatoribus Raguseis. 139.

Dominus Dux, consilium et capita possint committere ambassatoribus ituris ad regem Rasciae de aliquibus petitionibus nostrorum fidelium concino modo et c. 8.

VIII. 1324—25.

Qualiter astrictimus nos facere similiter prohibitos nostris illis quos facient Ragusei suis, ne eant ad regnum Rasciae. 22.

IX. 1325.

Sapientes ad iudicandum utrum Sibenicensenses sint positi in tenutam per Jadrenses de insulis ut non et

Примѣтка Брой римскій означава книжку у коюй се актъ налази, а брой арапскій до овога годену, а на краю врсте листъ исте книжке на коемъ е написанъ; на примѣръ: Cod.

XI. 83. значи, у книжки еданаестой на листу 83-бемъ.

Nota. Numeri romani denotant codicem in quo acta enumerata reperiuntur, et numeri arabici iuxta positi annum, in fine lineae vero chartam seu folium codicis eiusdem, in quo sunt descripta, ex gr. Cod. XI. 83. significat in codicis nudecimi folio 83-tio.

super constitutione Sr francisci de lompres contra Sybinicenses. 32, 46.

Consulta super factis quae tentamus facere cum rege Rasciae pro Ragusio. 109.

Super facto strate dande per Regnum suum, respondeatur quod posito fine quaerelis Raguseis, poterimus melius et utilius providere. 109. 110.

Johanes Calderarius missus fuit ad regem Rasciae. 112.

X. 1326.

Qualiter prohibetur etiam nostris quod non vadant ad terras regis Rasciae et quod inde discedant. 88.

Recomendetur Comes et Universitas Ragusii et tum et regi Rasciae scribatur super ambassada per eum missa et quod non intendimus deserere Ragusam. 88.

Prouisores et Comites Ragusii videant et examinent litteras regis Rasciae et Catari. 120.

Prouisa per eos. 121. 122. 128.

Concessa est licentia pro marco ruzini portandi ad regem Rasciae equos VI et al. 133. et Marco deriuam secum. 141.

Coluti gomberto possit ire solum cum persona ad terras regis Rasciae. 139.

Donatus delege possit deferre ad partes Rasciae suos pannos. 170.

XIV. 1331.

Nostri fideles non possint ire Catarum, vel mittere sub pena $\bar{\text{U}}$ L pro centum. Exceptis etc. 28. 79.

Blargetur processus noster contra illos de Catartaro factus in tantum, quod nostri possint usque per totum mensem Augusti ire vel mittere ad exigenda sua. 14.

Concedatur ambassatoribus regis Rasciae quod possint conducere ballas LXVII pannorum, sumptibus argenti XXXVI. cuppas XXXIII. partem frisonum etc. 18.

XVI. 1333—34.

Damnum illatum s. Nicolao Bruiosso per Dimitrium Suma subditum regis Rasciae, ponatur cum aliis damnis nostrorum. 61.

XVII. 1335—38.

Quod S. franciscus belansello possit mittere Catarum suum nuncium ad exigendum suam pecuniam solum. 14.

Firmus sit tractatus habitus per provisores cum sindaco Catari super satisfactione damni Sr Nicolo Bruiosso, sit firmum. 41. 49.

Regi Rassiae concedatur posse facere extrahi hinc arma valoris librarum XXX grossorum. 59.

Quod Sr Nicolaus Bruiosso possit ire vel mittere ad partes regis Rasciae, pro sollicitando suo negotio solutionis recipiendae 67.

Concedatur domino regi Rasciae quod usque CCC pedites soldisati extra Venetiam possint transire per nostrum districtum. 68.

Responsio incolpatina facta ambassadae Catari. 71.

XIX. 1340—41.

Responsio facta ad ambassadam domini Regis Seruiae ad plura capitula. 17.

XX. 1342.

Gratia facta domino regi de armis pro C equitibus. 58.

Mittere zany Vido notarium ciuem cum iure cum ambassatore ducali. 37.

Comissa fuerunt negotia nostrorum ambassatori nostro. 38.

XXI. 1343.

Quod Sr Marinus Veniero vadat ad faciendam suam ambassadam, non obstante etc. 41.

Quod dictus S. Marinus Venecias revertatur. 62.

XXIV. 1345—8.

Gratia facta domino regi Rasciae circa certis armis 12.

Gratia facta domino regi Rasciae de una quarta galea Sal. sicut concessum fuit eidem. 103.

XXV. 1349.

Quid responsum fuit ambassatori dom. regis Rasciae pro corporibus galearum dictarum oblati et c. 27.

XXVI. 1350—3.

Responsio facta ambassatori regis Rasciae ad capitula praedicta et petita diversa. 16.

Ambassata facta et destinata ad regem Rasciae pro guerra mota domino Bano bossene. 36.

XXVII. 1354—6.

Qualiter captum est mittere aliquem nuncium ad partes Rasciae, pro magna quantitate pecuniae, quam debent recipere nostri tam a rege quam ab aliis. 2.

XXXII. 1366—7.

Responsio quaedam facta ambassatori cuidam jure, quod faciat venire literas a domino rege Rasciae, quod concedat ipsum armare etc. 140.

Indicis lib. II. fol. 75.**XXXIV. 1372—4.**

Quid scriptum fuit pro quaerela do. Marci Consalnaue. 9.

XXXVI. 1377—81.

Mercatores Dulcigni possint mittere unum nuntium cum presentibus galeis. 67.

XXXVII. 1381—2.

Possint scribi domino regi Rasciae, literae re-graciatoriae in illa forma qua dominationi videbitur. 73.

Responsio facta ambassatoribus regis Rasciae. 99.

XXXVIII. 1382—4.

Complaceatur domino regi Rasciae, de uno corpore galearum, cum suis corredis et arnesis pro venditione. 15.

Dominus rex Rasciae possit facere laborari in Venetiis, duas galeas. 80.

XXXIX. 1384.

Quid scriptum fuit domino regi Rasciae, pro factis domini Nicolai Baseio. 27, 87.

Electio in collegio ambassatoris, ituri ad serenissimum dominum Regem. 113.

Responsio facta ambassatori domini regis Rasciae pro differentiis factis Sr Nicolai Baseio. 152.

XL. 1385—1389.

Mittantur duo ambassatores ad tractandum concordiam inter regem Rasciae et dominum Balsam et c. 7.

Responsio danda ambassatori uxoris condam domini Balse de Balsa, super requisitionibus suis. 25.

Responsio danda ambassatori domini Caroli topie principi Albaniae et domini Durrachii. 41.

Responsio danda ambassatori domini Caroli topie suprafato, super tribus capitulis. 68.

Adhuc alia responsio ambassatoribus suprafatis. 69.

Quid responsum fuit Antonio di pieri pizoli, consuli in Durachio, ad literas missas dominio super debili conditione illius terae. 103.

Expediatur una de galeis nostris culphy et mittatur Durachium, et nihilominus expediatur galedelus per quem scribatur. 104.

Comissio facta nobili viro Nicolao Superantio supracomiti culphy, pro factis Durachii. 108.

Quid fuit ordinatum pro expeditione suprafate galee. 109.

**Concessum domino regi Rasciae posse extra-
here de Venecia vinum Monovasiae ad valorem du-
rorum CC. 111.**

Responsio facta ambassatori domini Durachii. 116.

**Id quod donatum fuit in panno pro vestibus,
ambassatori dicti domini, suprafati. 116.**

**Provisum de mittendo magistros murarios et
marangonos atque pecuniam pro fortificando turrim
Durachii, positam in marginibus nostri domini. 125.**

Quaedam provisio facta pro facto Durachii. 136.

**Concessum domine Aualone quod possit emere
in Venecia unum brigentinum et fiant sibi literae pa-
tentes in recognitionem sasu a nostro dominio, pro-
misit tres homines dare omni anno capitaneo nostro
culphy. 154.**

**Quaedam provisio facta aliquibus nobilibus Du-
rachii. 156.**

**Quaedam comissa Sr Peracio Maripetro eunti
ad partes Argos et Neopolis, pertinentia ad facta Du-
rachii, super facto pecuniae pro Bentiuogni de rina-
collis. 156.**

XLI. 1389-1391.

**Responsio facta domino Georgio Stracimiri su-
per requisitione sua de duobus brigentinis. 22.**

**Responsio facta ambassatori domini regis Ras-
ciae et Bosniae ad tria capitula. 41.**

**Quod occasione detentionis factae per dominum
Georgium Stracimiri de Balsa, de Filippo Baselli
mittatur ad eum unus notarius. 86.**

**Quaedam responsio facta domino regi Rasciae
per litteras ad significata per ipsum de aquisitione
partium Dalmatiae. 86.**

RASCIAE REGNUM et ALBANIA

Indicis lib. III. fol. 97.

XLI. 1389—91.

Comissum nuncio nostro destinato ad dominum Georgium Stracimiri pro factis Filippi Barelo, quod de bonis quae recuperabit faciat et disponat ut sibi dicent vel scribing creditores dicti Filippi. 90.

Quaedam responsio facta ad literas dicti nunci et mandatum sibi factum. 98.

Responsio data ambassatori suprafati domini Georgii, de respondendo sibi per proprium nuncium, quod responsum fuit nunciis. 120.

XLII. 1391—1394.

Responsio ad dominum Georgium Stracimiri suprafatum vadat pro parte dominii unus nuntius cum commissione ibi notata pro factis Phylippi Barelli. 22.

Quaedam alia exponenda per suprafatum nuncium, praefato domino Georgio Stracimiri ultra alia sibi comissa super facto dicti Filippi. 24.

Quod ea quae exponi debebant per nuntium domino Stracimiri, scribantur et significantur sibi per litteras, super factis Filippi Barelli. 29.

Quid comissum et scriptum fuerit capitaneis culfy, super factis Dulcigni propter retentionem domini dicti loci factam per Baysith turchum. 79.

Quod incipiatur tractari cum ambassatore domini Georgii Stracimiri super requisitis suis. 98.

XLVI. 1402—1405.

Responsio facta ad literas judicum et consilii Catharri, conquaerentes, quod eis non observentur franchisiae et libertates solitae. 27.

Mittatur pro factis Sr Stefani et Sr Dominici Contareno unus nuncius Ragusium et ad comitem Stefanum Raxiae. 36.

Quaedam responsio facta per litteras domino Georgio Stracimiri volentis damnificare territorium duchaynorum. 50.

Mittatur unus nuntius ad comitem Stefanum de Raxia, pro mercantia concedenda in illis partibus 68.

Concessum domino regi Bosinae posse tenere armatas duas brigantinas ad custodiam locorum suorum. 76.

Responsio facta ambassatori domini Georgii Stracimiri ad quaedam capitula. 77.

Comissio facta Antonio Sclauo misso ad comitem Stefanum Rasciae. 88.

Mittatur unus nuncius ad partes Dalmissae propter ambaxiatam nobis portatam pro parte domini regis Bosinae. 99.

Quid scriptum fuit regimini Ragusae super robaria facta in portu Narenti nobili viro Sr Nicolao Vuturi. 101.

Responsio facta ambassatori domini regis Bosigne, quod possit redire ad dominum suum. 102.

Captum de mittendo unum ambassatorem ad dominum regem Bosignae, sicut captum fuerat de mittendo unum nuncium. 104.

Quod iste nobilis iturus ad regem Bosigne vadat ambaxator ut ibi. 106.

Comissio nobilis viri sr Marci Dandulo, qui ivit ad ambaxiatam praedictam. 107, 108, 97, 116.

XLVII. 1405—8.

Mittantur ad partes Albaniae equites tercenti. 15.

Mittatur ad partes Albaniae unus ambasiator pro factis terrarum nostrarum deinde. 27, 34.

Reuocetur ambasiata itura ad partes Albaniae et providetur de Cypro factis per ipsam. 34.

Responsiones factae domino Episcopo Scutarensi pro terris Albaniae. 38.

Aliqui Albanenses qui hic sunt expediantur per collegium. 38.

Assignentur ambasiatori dominae Marae illa iocalia quae fuerunt condam dominae Thodore et concedatur sibi quod in casu quo exileretur de terris suis possit venire ad nostras. 52.

Mittantur ad partes Albaniae per galeam capellani ituram trapesundum ducatorum. mm. quos ponat in dulcigno. 93.

Mittatur ad Balsam Stracimiri unus ex suis cum ambasiatoribus qui sunt ituri versus ser ad-tractandum de viis et modis quibus possimus venire ad pacem. 98.

Sapientes ordinum eligant capita illorum comi. cognoscatur mittere en. in albaniam. 99.

Collegium domini consiliariorum capitum et sapientum consilii et ordinum habeant libertatem inveniedi et conducendi capita quantum armorum iturorum ad partes albaniae. 104.

Ad instantiam et suplicationem Juani Castrioti de Albania scribantur litterae Summo Pontifici quod episcopatus Albaniae non removeatur de terris suis 104.

Pro factis Albaniae collegium possit praticare cum ambasiatis. 106.

folio 97 verso:

Responsio data oratoribus domini regis Bossinae et Creuoye. 154, 155.

Prouisores ituri in Albaniam recedant sub pena 158.

Comissio danda Sr Roberto Mauroceno et Sr Jacobo de ripa militi ituris oratoribus ad partes Albaniae sed non capta. 167.

Comissio dictorum oratorum capta. 169.

Comittatur dictis oratoribus et provisoribus quod faciant syndicatum in terris Albaniae. 169.

XLVIII. 1408—10.

Quid responsum fuit prouisoribus nostris Albaniae pro factis Balsae. 8.

Quid responsum fuit prouisoribus nostris Albaniae in casu quo Balsa non vellet venire Venetiam et super ducatis CCC. requisitis per eum. 21.

Responsiones factae prouisoribus nostris Albaniae super aliquibus quae scripserunt et pecierunt declarari. 22.

Prouisores Albaniae mutuent ducatos CCC. Balsae Stracimiri non obstante quod non habeat aliquam provisionem, cum ascenderit in galeam pro veniendo Venetiam. 23.

Ordo datus prouisoribus Albaniae de reditu suo Venetiam. 31.

Nobilis vir Sr Jacobus de ripa miles prouisor Albaniae revertatur Venetiam et si Sr Robertus Maurocenus eius socius nondum recessisset deinde veniant ambo simul. 44.

Responsiones factae ambasiatoribus dominae Helenae et Balsae Stracimiri eius filii super aliquibus requisitionibus. 51.

Mittantur ad partes Albaniae equites Centum et pedites Centum cum conditionibus et modis ibi notatis. 76.

Responsio facta Dimitrio Jonina ad tria requisita per eum. 81.

Responsio facta ambassiatori Dimitrii Jonina super requisitione salis Durachii portandi ad quendam suum mercatum. 89.

Dentur dominae Helenae Stracimiri donec hic Venetiis stabit ducati tres in die pro suis expensis et suae familiae. 98.

Prorogatio termini sindicario nobilium virorum Sr Roberti Mauroceni et Sr Jacobi de ripa militis

qui fuerunt syndici ad partes Albaniae ad ducendum quandam summam intromissam. 111.

Dominae Helenae Stracimiri dicantur verba suspensiva et retineatur in verbis donec habebitur certa responsio. 112.

Cum poneretur iterum de dando dominae Helenae et Balsae eius filio Saboianam et Budvam cum certis conditionibus, captum fuit de non. 113.

Conventio facta cum dicta domina Helena, qua ipsa et eius filius teneant et possideant id quod tenebant antequam ipsa Venetias veniret, et dominium similiter teneat id quod tenebat etc. 113.

Scribatur comiti et capitaneo Scutari quod teneat Saboianam pro nostro dominio non obstantibus aliquibus promissionibus factis dominae Helenae. 114.

Responsiones factae ambasiatori m. d. Johannis Castrioti ad certa capitula. 120.

Quid scriptum fuit comiti et capitaneo Scutari et baiulo et capitaneo Durachii pro quodam Sr Andrea Abbate S. Alexandri partium Albaniae. 122.

Responsiones factae ambasiatori Choye, Zachariae, Georgii et Alexii Juras fratrum ad certa capitula. 127.

Capitaneus Culphy cum supercomitis qui secum erunt, rectoribus partium Albaniae et camerariae Scutari, provideant de reducendo ad gratiam rebelles Saboianae vel partem eorum, sicut dicto capitaneo vel maiori parti eorum videbitur. 140.

Aliae responsiones factae aliis capitulis porrectis per ambasiatorem Choye ultra suam ambasiatam. 140.

Alia responsio facta dicto ambasiatori et concessio de fortalicio vocato Rotezo et quod dictus Choia et fratres acceptentur in locis nostris, si eis necesse fuerit. 141.

fol. 98.

XLVIII. 1408 -10.

Dicatur ambasiatori comitis Nichete, quod possit redire ad dominum suum libitu, quod sibi responderi faciemus ad sua capitula per capitaneum nostrum Scutari illuc de breui ventorum. 150.

Responsiones factae ad capitula porecta per ambasiatorem domini Volchi, filii condam comitis Lazari domipi Raxiae. 171.

XLIX. 1411-13.

Responsio facta literis dominae Helenae et Balsae Stracimiri. 15.

Mittatur ad partes Albaniae ad Balsam Stracimiri nobilis vir Sr Bertucius Diedo, qui simul cum nobili viro Sr Donato Arnuodo tractet pacem cum dicto Balsa cum conditionibus ibi notatis. 113.

Item comissum fuit sibi factum nobilis viri Sr Nicolai Bragadini et sociorum. 113.

Procurent dicti nobiles in casum quo concludant pacem cum Balsa, quod ipse promittat dare ducatorum III. millia pro damnis Sr Nicolao Bragadino et sociorum. 114.

Item procurent restitutionem damnorum nobilis viri Sr Petri Gauro, Sr Johannis de Suiche et aliorum sibi datorum per Balsam, tempore occupationis civitatis Scutari. 114.

Cum poneretur de dando soldum aliquibus Albanorum terrarum nostrarum ut essent magis ferventes ad defensionem earum, et quod possent accipere de fructo conducendo per mare, nihil captum fuit. 135.

Ad officium extraordinare scribantur librae 170. nobili viro Sr Petro Venerio, pro totidem duris acceptis per rectores Albaniae a factoribus suis dictarum partium. 138.

RASSIÆ et BOSSINÆ REGNUM et ALBANIA.

Indicijs lib. IV. fol. 129.

L. 1413—15.

Responsio facta ambassiatori Comitiss Nichete ad requisitiones suas, quae videantur rationes suae quod dentur vestes et provisio sibi alias promissa, et quod habeat receptum in terris nostris Albaniae. 18.

Rectores nostri Albaniae permittant omnes volentes conducere Venetias frumentum et alia blada Venetias extrahere de suis regiminibus et conducere Venetias, sub penis ibi notatis. 119.

Mittantur ad partes Albaniae duo provisores cum conditionibus ibi notatis. 160.

Comissio provisorum iturorum ad partes Albaniae. 172.

LI. 1415—17.

Quod comittatur provisoribus partium Albaniae, quod revertantur Venetias. 4.

Provisores qui venerunt de partibus Albaniae possint venire ad consilium rogatorum et ponere partem ut ibi. 20.

Responsiones factae ambassiatoribus Balsae Stracimir; videlicet de habendo eum in filium et amicum et de ecclesiis Albaniae, et de bannitis et rebellibus suis, et de provisione sua, et de subditis suis habentibus possessiones in territoriis nostri domini. 46.

Responsiones factae quatuor ambassatoris capitulis porrectis pro parte domini Sandali vaivedae Bossinae. 47.

Positum de dando mille saccos salis de Durachio domino Aydino Cossyc a CC. millibus; captum fuit de non. 88.

Quod ambasiatori magnificae dominae Avalonae deputentur unus Consiliarius, unus sapiens consilii et unus sapiens ordinum pro auditoribus, pro habendo ab ipso finalem intentionem ipsius dominae. 172.

LI. 1415—17.

Quid responsum fuit suprafato ambasiatori super requisitis per eum pro parte dominae suae Avalonae. 174.

LII. 1417.

Quid responsum fuit Reverendo domino protho-signori et Sr Johanni Slatar, ambasiatoribus Juani Castrioti super certis expositis et datis in scriptis dominio. 56.

Quid scriptum fuit domino Balsae de Balsiis, circa ea quae scribit temporibus debitis non posse habere provisionem suam ducatorum mille a camera Scutari 98.

LIII. 1419.

Quid responsum fuit ambasiatori dominae Ruginae consortis quondam magnifici Marchissae Caninae circa ea, quae exposuit dominio.

Mittantur ad partes Dalmatiae et Albaniae duo provisores cum salario et conditionibusibi notatis. 165.

LIV. 1422.

Quid scriptum et responsum fuit domino Juano Castrioti, circa Raguseos transeuntes per viam Scutari et territorium Croyae. 11.

Eligatur unus ambasiator ad magnificum dominum Sandali. 122.

Dominium possit expendere in pertractando ambassatore dom. Sandali ducatos L. 172.

Quid scriptum fuit domino Sandali in favorem Sr Fantini Maripetro. 173.

Responsiones factae ad capitula porrecta per ambassatores domini Sandali Magni vaivodae Bosinae. 174.

Quod quidam Nicha Eriman remaneat Venetiis

sicut terminabitur per collegium vigore pacis contractae cum domino Despoto Rassiae. 182.

LV. 1424.

Eligatur unus noster nobilis qui sit capitaneus omnium gentium nostrarum in Scutaro et aliis partibus Albaniae existentium cum conditionibus ut ibi. 8.

Confirmatio trium equorum ad latinam et certorum territoriorum Raicho Monetae nobili Albanensi cum modis ut ibi; et captum quod Rectores Albaniae non absolvant aliquem a serviciis, quae facere debet pro suis territoriis neque a solutione sloch et broch.

Comissum comiti Scutari quod si capitaneus partium Albaniae volet ire per mare Catarum, armare debeant brigantium deinde ad expensas comitis et mandatum rectorum Albaniae et Catari, ut obediant dicto capitaneo super facto confinium, et quod se ad invicem intelligant de facto pacis, treugue vel convenciae, et sibi ad invicem subveniant. 22.

Quoddam privilegium factum Pastrovichiis per Sr Franciscum Bembo capitaneum culti confirmetur eis et captum quod isti ex ipsis qui huc venerunt, induantur. 22.

Sicut executio partis captae in rogatis super differentia existente inter Pamalios et comitatem Dulcigni pro quibusdam villis et territoriis de confinibus Dulcigni sibi datis, comissa erat capitaneo culti et comiti ac provisoribus Scutari, ita comiatur comiti et capitaneo ac camerario Scutarensi et capitaneo partium Albaniae. 36.

Comissum capitaneo partium Albaniae, quod procuret quod Juanus Castrioti descivi faciat omnes salinas quas fieri fecit. 53.

Concessum Pamalios Propatis et Tamsis solvendi solummodo ducatum et modium frumenti et insuper quod forenses qui venerint habitatum super villis suis

sint absoluti per quinque annos a solutione dicti ducati et modii, et quod concessionibus per nos eis factae se extendant ad filios. 144.

Quid scriptum fuit comiti et capitaneo Scutari et capitaneo Albaniae et camerario circa contra cambium dandum Niche Erman. 145.

Item quid commissum fuit eisdem rectoribus circa factum praemie sellete dandae Raicho Moneta. 145.

LVI. 1426.

Responsiones factae magnifico domino Georgio de Vulco, ad quasdam eius literas, videlicet super ratificatione pacis, contractae inter dominum Despotam et eum ex una parte, et dominium ex altera, extendendo et ad filias, heredes atque nepotes, super facto gentium suarum, pro partibus Zente, oblatarum per eum et acceptatarum per dominium, super excusatione per dominium facta eidem requirenti Dulcignum; super facto salis conducendi Buduam et Antibarum et aliarum rerum conducendarum pro usu suae curiae, sine datio. 22.

Comes et capitaneus Scutari debeat concludere cum suprafato domino Georgio in facto gentium suprafatarum et quod in aliis rebus debeat ipse et successor eius observare ut superius dictum est. 22.

Ea quae facta et conclusa fuerunt per Sr Franciscum Bembo militem capitaneum culfi et Sr Franciscum Quirino rectorem nostrum Scutari cum domino Georgio condan Vulchi, nepote domini Despoti Rassiae, vice ipsius domini Despoti, ratificentur per literas nostras patentes. 75.

Responsiones factae ad tria capitula porrecta per oratores magnifici domini Sandali magni Vaivodae Bossinae. 106.

LVII. 1428.

Collegium possit respondere ad capitula ambassatae Juani Castrioti. 29.

Capitula cum responsionibus factis ad ea, portantur per ambasatorem suprafati Juanni Castrioti 29.

Quid scriptum fuit domino regi Bossinae pro equis suis retentis in Spalato. 210.

Quid scriptum fuit domino Sandali ad literas suas, notificantes requisitionem ei factam pro parte imperatoris Turchorum et domini regis Ungariae. 210.

LVIII. 1530.

Quid captum fuit de respondendo capitulis et petitionibus porrectis per ambasatorem domini Georgii despota Rassiae. 24.

Responsum factum capitulis porrectis per nuncium Juani Castrioti. 207.

LIX. 1533.

Quaedam littera scripta illustrissimo domino Despoti Rassiae. 105.

Eligatur unus ambassiator ad dominum despotum Rassiae. 106.

Commissio nobilis viri Nicolai Memo ambaxiatoris ad illustrem dominum Georgium despotum Rassiae. 111.

Quid comissum fuit nobili viro Sr Nicolao Memo ambassiatori supra scripto pro factis Sr Mafei Contareno et aliorum. 112.

Possit nobilis vir Sr Nicolaus Memo iturus ambassator ad dominum Despotum Rassiae portare de suis argenteriiis pro valore ducatorum centum ad periculum comunis 112.

LX. 1537.

Salvus conductus in personam magnifice dominae Helenae consortis condam magnifici domini Sandali magni vayvoda Bossinae, pro locis nostris Dalmatiae. 26.

Quid responsum fuit ambassiatori magnifici domini Juanni Castrioti super nonnullis capitulis ut ibi. 69.

Panni qui extrahentur aliunde quam de Venetiis et conducentur ad partes Albaniae et Sclavoniae solvere debeant d. 25. pro C^o. 84.

Quid responsum fuit ambaxiatori magnifici Stefani, magni vayvodae Bossinae circa salem extrahendum de insula Pagi ut ibi. 140.

AMBASSATORES et TRACTATORES.

Indicis lib. I. fol. 1.

I. 1293.

Ambassatores ituri ad regem Rassie habeant de salario libras V grossorum pro quolibet — expiravit. 134. 130. 139.

VII. 1322.

Sapientes V missi in Sclavoniam habituri pro quolibet libras CC. in duobus mensibus ab $\overline{m}$ in antea lib. I. $\overline{c}$ menstrue. 129.

Si videtur nobis quod provisoires Sclavoniae possint accipere grossos 111 per diem. sd. grossos XVIII. captum fuit quod non. 40.

X. 1326.

Ambassada missa ad regem Rassie. 121. 122. 123.

Capitula missa provisoribus nostris Sclavoniae. 131. 132.

XI. 1328.

Ambassador Sclavoniae procuretur ad vicepriorum et Cranum castellanum Ostrouize quod restituant partem quam habuerunt de robaria Nonensibus facta et c. 83.

Et plura alia examinent et procurent utpote de terris occupatis per Jadrenses Nonensibus. Item super

facto fideiussionis factae per Slavogosti de Ponderna. Item quod excusati redeant in Tragurium. 83.

— Habeant pro dicta ambassada pro quolibet de salario libras C. in mense et ulterius habeant L. in mense stantes et vadantes; ad expensas grossos XVIII. pro quolibet in die, et cum familia et cet. 84.

XII. 1329.

Ambassadors Sclavoniae habeant recomendata facta episcopi Scardonae. 22.

Responsiones factae per sapientes ipsi ambassadae. 22, 23, 24.

XIV. 1331.

Responsio permissa fideli nostro ambassadori existenti ad regem Boemiae super facto sal. 31.

XXII. 1344.

Sapientes electi super ambasadam comitis Johannis condam Nelipcii. 91.

Responsio facta ambassadae comitissae Vidisclaue et comitis Johannis eius filii. 92.

Responsio facta ad ambasadam ambassadorum comitis Pauli et Maladini. 97.

Sapientes electi super ambasadam ambassadorum Jadrae et Pagi. 50.

Responsio facta ad ambassatam comitis et hominum Vegle. 70.

XXV. 1349.

Ambassador missus ad dominum imperatorem regem Rascie pro damnis illorum de Raguseo. 7.

XXVI. 1350.

Ambassadors missi ad dominum regem Rascie et dom. banum Bosnae pro concordia et pace tractanda inter eos. 36.

Ambassadors et tractatores missi ad dominos regem Rasciae et banum Bosene, pro discordia orta inter eos. 36.

Responsio facta ambassatoribus nostris ad regem Rasciae, et banum Bossenae, dato eis arbitrio, quod redeant si eis videbitur. 46.

Ambassadors missi Segnam, ad conveniendum et tractandum cum ambassatoribus regis Ungariae et quid illis comissum fuit. 58.

Quid scriptum fuit nostris ambassatoribus qui sunt in Segna. 62.

Quid captum et deliberatum fuit super ambasada Sr Marci Cornario ambassatoris in Segna pro factis d. regis Ungariae. 63.

XXVII. 1354.

Quid scriptum fuit Sr Jacobo Delfino prouisorii et tractatori in Sclavonia. 49.

Pars de ambassatoribus mittendis ad d. regem Ungariae pro pace tractanda et c. 66.

Duo ambassadores missi ad regem Ungariae cum libertate qua esse debebant tres. 69.

XXVIII. 1357.

Electio Sr Leonardi Dandulo electi ambassatoris ad d. regem Ungariae. 62.

Scriptum fuit eidem Sr Leonardo Dandulo, quod rediret de Ungaria. 83.

XXIX. 1359.

Quid concessum fuit Sr Marco Justiniani ambassatori ituro ad soldanum expediendum et c. 23.

Responsio facta nuncio domini bani Sclavoniae ad petita per eum. 43.

Quid comissum fuit Damiano misso ad regem Ungariae. 69.

Nuncius missus ad ducem Austrie pro facto ambassatorum nostrorum captorum per Senchum de Ostriviz et aliae partes. 43.

Sapientes electi super literis missis ab ambassatoribus nostris carceratis per Senchum de Ostrivic. 77.

Ambassador unus mitatur Ragusium pro reconciliatione tractanda cum Catarinis. 26.

Litterae patentes factae domino Leonardo Dandulo misso ad regem Ungariae, accipiendi mutuo pacem. 135.

Indicis lib. II. fol. 1.

XXXIII. 1368—72.

Ambassador missus Jurae de Balsae, pro discriminiis quae erant inter ipsum et illos de Catharo et quod comissum illi supremum et capitaneo culfi. 32, 33.

Ambassatores domini regis Hungariae possint levare super ligno riperie Ystrie et conducere Segnum. 141.

XXXVII. 1381—82.

Comissio nobilium virorum Sr Leonardi Dandulo et Sr. Fantini Georgio ambassadorum in Hungariam. 17.

Indicis lib. III. fol. 1.

XLII. 1392.

Quid comissum fuit Sr Jacobo de Ripa destinato ad dominum Baysith bey. 75.

XLVI. 1402.

Comissio nobilis viri Sr Jacobi Suriano ambassatori ad Turchum ad cart. 74.

Mandatum Sr Jacobo Suriano, oratori ad filios condam Baysethi. 80.

Quid comissum fuit Sr Marco Dandulo in suo reditu de partibus Bosigne. 120.

Responsio facta dicto ambassatori. 125.

XLVII. 1405.

Mittatur ad dominum Turchorum unus ambassiator cum conditionibus ibi notatis, qui postea remaneat baiulus Constantinopoli, completis factis ambasiatae. 89.

Nobilis vir Sr Johanes Lauredanus iturus ambasciator ad Turchum possit accipere pecuniam ad cambium pro factis ambasciatae. 92.

Comissio nobilis viri Johannis Lauredani ambasciatoris ituri ad dominium Turchorum. 95.

Responsiones datae oratori domini regis Ladislai et Juliani. 156, 157.

XLVIII. 1408—10.

Mittatur nobilis vir Sr Petrus Geno ambasciator noster ad dominum Turchorum. 22.

Comissio nobilis viri Sr Petri Geno missi ambasciatoris ad dominum Turchorum. 23.

Certae additiones datae comissioni dicti Sr Petri Geno ambasat. 24.

Fiat unus ambasciator ad imperatorem Turchorum cum conditionibus ibi notatis. 53.

Comissio praefati ambasciatoris Sr Francisci Justiniano ad cart. 60.

XLIX. 1411—13.

Scribatur ambasciatoribus qui sunt ad dominum regem Ladislaum, super repressaliae datae illis Delaquila, justificando causas nostras. 152.

Indicis lib. IV. fol. 1.

LI. 1413.

Comissio ambasciatorum iturorum ad dominum Soldanum. 42.

LIV. 1422.

Pro congaudendo de creatione domini regis Bosinae eligatur unus ambasciator cum conditionibus ibi notatis. 7.

Quod suprafatus ambasciator eligatur per scrutinium cum aliis conditionibus captis. 10.

Ad praesentiam magnifici domini Sandali eligatur iturus unus ambasciator. 122.

SCLAVONIA IN GENERE.

Ex indicis lib. I. fol. 31.

XIV. 1331.

Quod Rectores Sclavoniae habeant denarios XII pro libra de fallicis galearum. 9.

Quod literae quae venerunt de Sclavonia ostendantur sapientibus consulturis super hoc. 61.

XVI. 1333.

Per dominum cum consiliariis eligantur III sapientes super literis consulis Segnae. 89.

Quae capta sunt super tolletis impositis per illos de Segna, possessionibus hominum Veneciae et vino. 97.

Rectores habeant de ponis fallico, quantum habent rectores a Grado ad caput aggeris. 4.

XVII. 1335.

Qualiter impositum fuit perpetuum silentium comiti Curzure ne se intromittat in facto oxlede. 96.

Ambasada itura in Sclavoniam et quid habitura est pro salario et pro expensis. 109.

XVIII. 1339.

Mittatur unus ambassator in Sclavoniam pro facto monetae falsae et eligantur tres sapientes et c. 33.

Ambassator iturus in Sclavoniam habeat libras V. grossorum de salario et non possit refutare et cet. 34.

Concedatur comiti Nelipcio possendi extrahere arma ad valorem librarum XXX grossorum. 35.

Scribatur pro Michaeli Georgio quod faciat praeceptum comiti Doymo ut veniat ad jurandum fidelitatem. 40.

Illi de Pago mittant huc quatuor de suis. 43.

Capitula Pagensium. 42.

Comes Arbi et Chersi conveniant pro questionibus quae sunt inter homines dictorum locorum. 54.

Terminus sapientium Sclavoniae prorogatur. 68.

Quod litterae et noua de Sclavonia mittantur sapientibus atque electis. 94.

XIX. 1340.

Supersedeatur super istis factis Sclavoniae. 4.

Et super nouis Sclavoniae et adventu domini regis Ungariae eligantur III provisores et uadant ad terras nostras Sclavoniae ad ortandam gentem nostram et alia. 4.

Quod comittatur ambassatoribus nostris quod tractent concordiam inter partes. 5.

Scribatur nostris provisoribus quod sollicite nobis scribant noua. 7.

Scribatur nostris mercatoribus in Segna quod sollicite nobis scribant noua de adventu domini regis. 7.

Et comiti Arbe super facto qualde quam habet comes Doimus. 7.

Item scribatur omnibus scaneis de spinali et aliis nostris Venetis qui sunt in curia domini regis Hungariae. 7.

Scribatur nostris ambassatoribus Sclavoniae, quod in gratia habeant Scardonam. 10.

Responsio facta provisoribus Sclavoniae. 15.

Item alia responsio facta nostris provisoribus. 17.

Item alia responsio facta praedictis. 18.

Item alia responsio. 19.

Quod conceditur comiti Nelipcio licentia ex vehendi de Venetia arma a militibus ad valorem et c. 21.

Quod mandatur nostris provisoribus quod tractent concordiam inter barones Sclavoniae. 30.

Quod illi de Cherso qui sunt hic non recedant sine nostro mandato. 30.

XX. 1341.

Electi sapientes super facto ambassade Sr Marini Venerio qui rediit. 27.

Quod comites Sibirici Targurii et Spaleti simul conferre debeant super facto fortificiae, quam dicit Sr Mand. fore utile fieri in territorio Tragurii. 32.

Responsio facta ambaxatori Sibirici et aliis comitibus latinis et Sclavis, scriptum fuit. 82.

Sapientes electi pro facto Sibirici comitis Nelipcii et aliorum. 98.

XXI. 1343.

Responsio facta pro Marco Foscari ambassatore ad partes Sclavoniae. 14. 15.

Responsio facta nostris provisoribus super facto comitis Nelipcii. 40.

Fiant VII capitanei et duo provisores in Sclavonia et alie partes pro dictis factis. 91, 92.

Quid capitaneus Sclavoniae habere debet de salario. 59.

Quod in Sclavoniam mittantur illi C. pedites et soldizentur equites. 59.

Quod capitaneus possit accipere unum medicum et marescalum etc. 62.

Scribatur provisoribus nostris in Sclavonia super facto pacis cum castris comitis Constantini. 62.

Et quod procurent quod comes Gregorius Corbauiae sit in pace comitis Nelipcii. 63.

Responsio facta nostris ambassatoribus Sclavoniae. 70, 71.

Responsio facta ambassatoribus comitis Nelipcii ad cuncta capitula. 79.

XXII. 1344.

Mandatum fuit comitibus Sclavoniae, quod comiti Jadrae dent notum quod fuit culpabilis etc. 11.

Mandatum nostris rectoribus Sclavoniae quod facta quondam comitis Nelipcii recomandata fiunt eis. 36

Responsio facta ambassade ambasatoris dominae Vedislaue et comitis Johannis et mittatur: unum notarium civem comitibus Corbanie Vegle et aliis. 42.

Responsio facta nostris rectoribus Sclavoniae. 43.

Responsio facta comitibus Paulo Mladino ad ambassadam suam et quid super hoc scriptum fuit comitibus nostris Sclavoniae. 47.

Mittantur 3. provisores in Sclauoniam et quod his commissum fuit. 48.

Remittatur provisoribus lignum cum novis, et si erit necesse possunt precipere nostris quod se arment in lignis. 90.

Responsio facta nostris ambassatoribus in Sclavonia. 92.

Scriptum fuit provisoribus quod inducant barones Sclavoniae ad unionem. 92.

XXIII. 1344.

Sapientes electi pro novis Sclavoniae et pro omnibus novitatibus Sclavoniae. 13.

Provisores electi ad partes Sclavoniae propter nova quae sonabant de partibus Ungariae. 19.

Accelleratio capta recessus dictorum provisorum, et de literis missis suis tunc mittendis comitis etc. 16.

Baylia concessa domini et consiliorum mitendi provisores ad partes Sclavoniae secundum nova etc. 17.

Quod occasione novorum Sclavoniae soldizentur soldati et balisteri etc. 20.

Sapientes electi ad accipiendas gentes pro factis Sclavoniae etc. 20.

Ad ambassadam comitis Maladini captum mittere manganellas balistas et alia pro novis Ungarorum. 22.

Item soldizati soldati etc. 22.

Lignum armatum ad prohibendum ne victualia portentur ad partes Segnae. 22.

Quod terminus sapientum Sclavoniae et sapientum fructum elongetur per totum mensem Novembrem futurum. 44.

XXIV. 1345.

Terminus sapientum Sclavoniae et qualiter alii sapientes elongentur per totum mensem Aprilis proximi. 8.

Pro quaerelis ambasatorum Chersi et Vegle, elligantur tres sapientes. 12.

Comites Arbi et Chersi audiant syndicos illorum comitatum et definiant et sententient. 17.

Aliqui sapientes electi pro differentiis ortis inter clericos et laycos Fare et Brace. 83.

Aliquae poene et condemnationes mitigatae per dominium et consilium rogatorum facta pro pace Fare et Brace. 91.

Quid scriptum fuit Sclauo Bollano super querela S. Marci Ruzeri comitis Tragurii pro processu facto cum Traguranis. 94.

Processus anichilati cum Tragurio et contra illos Fare et Brace. 94.

Quid captum fuit et scriptum comitibus Arbi et Pagi super nouitatibus quas sibi invicem faciebant. 113.

Quid captum fuit scribendi domino Bano et comiti Juano de Tinino super robariis factis Traguriensibus. 116.

XXV. 1349.

Ellectio capitanei ciuitatum Dalmaciae, qui dicatur capitaneus Dalmaciae sicut capitaneus paysinathicus Ystriae. 24.

Pro requisitione fienda comiti Paulo pro facto Scardonae mitatur unus nuncius. 29.

Responsio facta comiti de Ninoy super ambasatore Bani de Bosona. 37.

XXVI. 1350.

Quid responsum fuit universitati et hominibus Durachii volentibus se tradere nostro dominio, ellongando nos a facto. 17.

Captum de mittendo provisos ad partes Sclavoniae pro transitu regis Ungariae in Aputiam. etc. 24.

Quid responsum fuit domine Elenae comitis Clissae et Scardonae. 66.

Sapientes electi pro quaestione Episcopi Lesne cum civilibus dictae terrae. 93.

Aliqua capitula formata per ducem ex quibus acceptant illos de Curzola sub eadem si uoluerint contentari, alias faciant facta sua. 94.

Quid consultum et captum fuit super facto questionis Episcopi Farenensis cum ciuibus suis. 96.

Contractus pactorum quibus contentarunt illi de Curzola et comes esse sub dominio nostro. 99.

Quid scriptum fuit provisorii in Sclavonia super facto Clissae et Scardonae. 97.

Potestas et Baylia attributa sapientibus Curzolae pro questionibus quae sunt inter comitem et filios et ipsos de Curzola. 100.

Sententiae et terminationes factae per sapientes Curzolae inter comitem suum et ipsos de Curzola super petitionibus mutuo sibi factis. 104.

Quid commissum fuit sapientibus deputatis pro discordiis quae erant inter Episcopum Lesinae et comune. 107.

Determinatio et consilium super facto pro superius facto illorum de Lesina cum episcopo et clero de inde etc. 113.

Aliqua capitula et provisiones captae in rogatis super negotio illorum de Brazza. 130.

XXVII. 1354.

Quid scriptum fuit provisoribus Sclavoniae et partes aliquae pro factis Clissae et Scardonae. 37.

Et iterum scriptum eisdem pro dictis factis. 39.

Paesenaticum Sclavoniae cum subsequentibus partibus. 44.

Quid mandatum fuit capitaneo. 50.

Et provisoriibus missis ad partes Sclavoniae. 50.

Electio capitanei paesenatici Sclavoniae et quibus conditionibus. 50.

Unus notarius missus cum ambasatore regis Rasciae et ad rectorem Sclavoniae. 50.

Quid captum fuit expendendum pro habendo castra Clissi et Scardonae etc. 50.

Solicitatio recessus capitanei Sclavoniae cum illis modis etc. 52.

Quid scriptum fuit rectoribus Sclavoniae pro Ungaris qui erant in burgis Clissii. 52.

Quid scriptum fuit Sr Jacobo Delfino provisorii in Sclavonia. 52.

Cum multis partibus super dicta materia captis et ibi notatis. 52.

Concessio facta capitaneis paesenaticis Sclavoniae ducendi secum III stipendiarios equites. 53.

Quid scriptum fuit capitaneo paesenatico Sclavoniae super petitis. 53.

Quid scriptum fuit capitaneo paesenetico Sclavoniae pro facto treugue cum Ungaris. 74.

Capitula et querellae comitis Curzolae in Curzolanos. 103, 105.

Pars capta super facto galee illorum de Cherso. 106.

XXVIII. 1357.

Notarius missus ad partes Sclavoniae in subventionem ciuitates Dalmatiae quae erant libere a dacio ligaminis, de cetero tractentur, sicut tractabantur annis dictarum imunitatum. 76.

Determinatum quod Sr Johanes Georgio olim comes Curzole, nullum jus habeat vel petere possit coram comune, pro ipso comitatu. 103.

XXIX. 1359.

Quod nullus nobis subiectus inferre audeat damna sub pena eris, in animalibus insularum Sclavoniae. 9.

Unus notarius missus ad barones Sclavoniae pro facto Zanini de Jadra 8.

Quid scriptum fuit illis de Lesina pro querela et deuce etc. 41.

Responsio facta nuncio domini Bani Sclavoniae, ad petita per eundem facto damnorum et alior etc. 43.

Responsio quaedam facta Bano Sclavoniae de multis et primo ad factum pecuniae comitis Pagi etc. 52.

Responsio facta Bano Sclavoniae pro mala informatione sua facta pro Ragusio, pro naue facta nostris. 24.

Missus unus notarius ad Banum Sclavoniae pro facto Barcosi casei venditi ad petitionem illorum de Caprullo. 67.

Quid captum fuit pro Barcosio intromisso ad petitionem Caprullorum restituendo etc. 77.

Indicis lib. II. fol. 81.

XXXIII. 1368—1372.

Responsio facta Raguseis super facto per eos possendi morari Venetiis ita cum forensis ut faciunt cum civibus. 8.

Responsio facta Jure de Balse, suis eius ambadori pro navigio tenendo in mari ternis ad offensionem suorum inimicorum. 22.

Libertas data dom. consiliariis capit. et sapientibus ordinum, super requisitione Jure de Balse petentis nostros mercatores conversari in partibus suis. 45.

Responsio facta Jure de Balsa, vel eius ambasatori, super oblatione facta per dictum ambasatorem nostro comuni. 47.

XXXIV. 1372—74.

Quid scriptum fuit consuli nostro Cathari, super damno Filippi Barelli et nisi obtineat satisfactionem, debeant ipse et mercatores nostri se levare de Cataro etc. 18.

Posita pars et non capta de revocando consule et mercatores nostros Catarri, pro facto Filippi Barelli. 31.

Quod non fiat super facto dicti Filippi Barelli aliqua novitas, sed inducietur per totum mensem Octobrium. 31.

Scribatur et respondeatur Jure de Balsae, quod facta per ipsum satisfactione fidelibus nostris, dabi-mussibi postea responsum ad facta illorum de Sasno. 33.

Comissum fuit capitaneo Culphy, quod procuret habere a Jura de Balsae plenam solutionem et satisfactionem, de omnibus hiis in quibus tenetur civibus nostris, alioquin intromittat omnia bona et hauere dicti Jure et subditorum suorum. 43.

Responsio facta ambassiatori Catari, pro facto mercatorum nostrorum ibi existentium et pro satisfactione Filippi Barelli. 47.

Quid scriptum fuit consuli Durachii pro pannis Sr Filippi Sanuto, quos retinuit. 69.

Quid scriptum fuit Karolo Topiae, pro balla pannorum et barilibus compostarum Sr Francisci Georgio, sibi ablati. 89.

Ordinatum quod de cetero nullus civis subditus vel fidelis noster mittat aliquas mercationes ad partes Catarri. 117.

XXXV. 1375—77.

Quid scriptum fuit domino Jure de Balsae, propter novitatem factam mercatoribus nostris Dulcigut. 30.

Quid scriptum fuit ad litteras iudicum et consilii Cathari, conquaerentes de franchisiis, quae non observantur eis. 27.

Quid scriptum fuit regimini Tragurii, ad instanciam Borethi Morusil et sociorum damnificatorum per aliquos Dalmatinos in partibus neumere. 35.

Responsio facta ambasiatori comunitatis Cathari. 160.

Pro faciendo unum exercitum, domino Banno de Servia possint expendi ducati LX. 172.

XLVII. 1405—8.

Responsio facta ambasiatoribus civitatis Cathari pro facto loci Lagostiae et potestatis quem petunt. 77.

Quid scriptum fuit Francisco de Argoiosis apud Segnam. 144.

Concedatur unum lignum ambasiatori domini Despotae Sclavoniae ut possit repatriare. 145.

XLVIII. 1408—10.

Cum poneretur de faciendo responsionem comunitati Cathari per nostrum notarium super aliquibus capitulis captum fuit de supersedendo. 72.

Responsio facta ambasiatori comunitatis Cathari ad oblationem, quam dicta comunitas fecit dominio. 122.

In favorem nobilium virorum domini Jacobi de Raduchis et domini Simeonis de Nicho milites de Jadra scribatur comunitati Liesne, ut provideant de satisfactione ducat. CLXX. dictis nobilibus Jadrensibus. 134.

Responsio facta ambasiatori Cathari ad ea quae dicta comunitas dixit velle differe ad complendum promissa certa bona causa, et quid mandabitur rectoribus nostris Albaniae quod dictae comunitati subve-
niant et etiam super facto salis Budue. 143.

XLIX. 1411—13.

Responsiones factae ambasiatoribus Cathari ad multa capitula. 16.

LXIX. 1911—13.

Responsio facta dictis ambasiatoribus , quod si habent mandatum ad plenum sumus contenti ipsos acceptare pro subditis nostris cum pactis in capitulis contentis. 17.

Depositum ducatorum XII. mille factum per dominum Sandali ad cameram fructum , habendo quatuor pro C. de prode sicut habent omnes Veneti. 20.

Officiales fructi faceant literam ambasatoribus domini Sandali, de deposito ducatorum XII. mille, depositorum ad cameram fructum. 22.

Responsio facta ambasatori comunitatis Cathari, dicentibus non posse condescendere ad intentionem dominii et super factis domini Sandali. 41.

Responsio facta ambasatori domini Sandali super facto interpositionis pacis inter eum et illos de Cataro. 41.*

Scribatur capitaneo Culphy, quod vadat Liesnam et Curcolam ad dicendum quod caueant sibi ab accipiendo fructum de navigiis venientibus Venecias. 65.

Dentur ambasatori domini Sandali ducat. VI. mille de denariis positatis ad cameram frumenti. 171.

Respondeatur ambasatori Sandali quod ad capitula Balsae Stracimir non potest responderi, quod sunt multum diversa et quod scribetur capitaneo Scutari et mittentur provisores in illas partes. 178.

Responsiones factae ad capitula domini Sandali ut ibid. 178.

Respondeatur ambasatori comunitatis quod stent boni animi, et quod Sandali non complacebimus de galeis a nobis requisitis. 178.

Cum poneretur de dando certam prode comiti Corbaviae, de dire qui sunt in camera fructuum, captum fuit de non. 187.

Pro solutione et restanze Zopolorum et barchorum acceptum illis de Scardona, dentur eis ducati XXX. annue. 196.

(In indicis lib. IV. fol. 137, 138, 148, 228. existentia non sunt descripta).

RAGUSIUM.

Indicis lib. I. fol. 95, 96.

I. 1293.

Graviter fuit scriptum Raguseis de eo quod non armarunt lignum ut tenentur per pacta et satisfaciant. 4.

IV. 1313.

Si Ragusei volent se obligare ad armandum ad persecutionem pyratum usque Curfu et Cotronem si opus fuerit sumus contenti dare Raguseis unum et duo ligna; alioquin dabuntur eis unum vel duo praeicio competenti. 61.

Firmatum fuit quod super requisitionibus ambasciatoris Ragusae, mittatur ad regem Urosium, et sub manu dicatur nostris, quod non vadant illuc. 107.

V. 1317.

Qualiter misimus XV. mille quadrellos et falsatorum X. mille Ragusam, dicendo quod si non erunt haec necessaria eis, remittant. 12.

Responsum fuit comiti Ragusae quod contenti sumus de biscoto nostri comunis, quod dedit hominibus Ragusae, qui veniunt cum lignis contra pyratas et quoties sic iretur, detur eis de biscotto. 99.

Dacia imposita Raguseis solvenda de pellamine, rame, auro et argento. 150.

Quod comes Ragusii reddat galeam et res captas per Sr Johanem Michiel procuratori magistrorum hospitalium. 103.

VI. 1320.

Mandatum factum Ragusinis quod procedant contra illos de burca de Stagno et non receptent illos de Catarro ad petitionem Sr Marci Mauroceni. 116.

Item quod non recipiant illos de Catarro, qui tantum maleficiū fecerunt in illos de ca Bollani, sed persequantur eos. 116.

VII. 1322.

Pro cambio I. galee quam habet comune Ragusii, mittatur illuc corpus unius galeae cum remigio. 16.

Unum de duobus lignis nostris euntibus ad culfi custodiam, quae debent disarmari, remaneat Ragusii cum remigio et corredis et hic remaneat in comuni lignum comunis Ragusae. 17.

Comes Ragusii faciat comites et naucleros pro duobus lignis. 30.

VIII. 1324.

Mandatum factum Raguseis quod non impedian mercationes nostrorum, quin Catarrum deferrantur, saltem cum barchis non suis. 6.

Qualiter prohibitio fiet per Raguseos suis quod non vadant in Rassiam, talis fiet per nos nostris. 22.

Cognitio quaestionis vertentis inter Marcum de Lucari et Jadrenses ad dominum Ducem pertinet et quod comune Jadrae debeat dare dicto Marco libras VI. mille VIII. centum etc. et alia plura capitula. 48, 49.

IX. 1325.

Capitula responsionis factae ad ambassatam Ragusae et emendatio quorundam prauorum statutorum suorum. 72.

Consulta super hiis, quae habemus facere cum rege Rassiae pro Ragusio. 109.

X. 1326.

Scribatur comiti iudicibus et comuni Ragusii litterae regraciatoriae de II. galeis, quas armarunt con-

tra pyratas et quod sumus contenti dare comitis grossos III. in die, naucleris grossos II. et aliis grossum. I. 46.

Mittatur Ragusam quod arment duas galeas, quam meliores habeant et mittant eas ad capita culfi et mittatur eis pecunia oportuna et capitaneus mitat Nigropontum I. galeam et lignum I. ex suis. 46.

Super ambasata Ragusae eligantur sapientes. 150.

Recomendentur comes et Universitas Ragusae de fidelitate sua, et domino regi Rassiae scribatur negotio ambassatae quam misit, et dicendo quod non intendimus deserere Ragusam. 89.

XI. 1328.

Redarguantur Ragusei super retentione per eos facta Marco Ruzini, Donato de Lege et Colutio Gomberto suarum rerum concessarum eis ex gratia, quae portarent ad partes Rassiae. 2, 4.

Quaedam partes notatae sicut non videntur captae super praedictis non observatis per Raguseos. 3.

Scribatur comiti Ragusaeo, qualiter concessimus gratiam nobilibus viris Buderico de Molinis et Dominico Bolani, quod possint mittere acceptum de regno Rassiae suas ballas, sub examinatione tamen comitis. 8.

Respondeatur ambasatori nostro qui est Ragusae, quod intellectis litteris suis et regis, mandamus eis quod si videretur ei comiti et comuni Ragusae ipsum debere ire ad regem, quod ire debeat etc. 24.

Scribatur Raguseis, quod permittant Jadrensibus extrahere de regno Rassiae mercationes quas habent in dictis partibus. 29.

Redarguantur multum Ragusaei super eo, quod non restituerunt Jadrensibus bolla sua extracta de Rassia. 40.

Definitiones super quibusdam capitulis quaestionum vertentium inter comunia Jadrense et Ragusae. 95, 96, 97.

Duae galee missae Ragusam et remittant II. de deterioribus, ita quod remaneant ibi III. et arma etc. 64.

Per officiales armamenti recipiantur rationes expensarum factarum per Sr Blasium Genum comitem Ragusii. 41.

Factum biscotti quod mittitur per nostrum commune Ragusam comittatur per duos annos Cancellario Ragusae habiturae ũ XL. grossorum in anno. 84. et fallitos galee exigit.

XII. 1329.

Scribatur comiti et Ragusae quod faciant fieri talem arsenatum in quo galee et ligna illuc missa conserventur. 9.

Concedatur comuni Ragusii licentia extrahendi hinc lignamina oportuna pro faciendo I. ligno C. remorum libere. 9.

XIII. 1330.

Sapientes electi super litteris Ragusii. 24, 28.

Responsio facta comiti, iudicibus, consiliariis et comuni Ragusii 33, et comiti soli. 64.

Scribatur comiti, iudicibus et comuti Ragusii graviter super relaxatione captorum. 44.

Super quaerela proposita per ambasatorem comitis et hominum Ragusii de comite Curzure, scribatur eidem comiti. 94.

Scribatur comiti Ragusii, quod illas duas galeas, quas dimisit Sr Petrus Geno capitaneus culfi et aliam galeam, quae remansit ibi, debeat quam cicius potest Venecias remittere et si poterit habere aliquod naulum etc. 60, 64.

Gracia, misericordia et absolutio plena facta fuit Raguseis cognoscentibus suum errorem. 70, 75.

XIV. 1331.

Factum biscotti existentis in Ragusio, committatur cancellario Ragusii per alios II. annos, cum provisione solita. 20.

Habeat comes denarios XII. pro libra, de eo quod excusserit a fallitis nostrarum galearum, et sic alii comites nostri Sclavoniae. 9.

XV. 1332.

Quae scripta fuerunt comiti Ragusae super rebus recuperatis de navi naufraga et declaratio quaedam. 66.

XVI. 1333.

Comittatur factum biscotti nostri communis, quod mittitur Ragusium, cancellario Ragnsii per alios duos annos. 32.

Sr Marcus Justiniani comes Ragusii possit redire Venetias cum sua familia et lenibus arnessis, applicatione illuc successore. 82.

Cum ligno Ripiae, Ystriae etc. conducatur hinc Sr Nicolaus Falerio, comitem iturum. 83.

Detur Raguseis unum lignum de bonchis XXV. ad benplacitum nostrum ibi mansurum et mandetur Raguseis quod compleant galeas. 97.

XVII. 1335.

Detur Raguseis unum lignum magnum sufficiens armatum per eos, contra cursarios. 69.

Conquestio Ragusiorum de comite Curzure, quid est ordinatum. 86, 87, 92.

Fiant literae domino Papae in fauorem domini Gracie electi Archiepiscopi Ragusii. 90.

Qualiter definitum super quaestione Melete, quod comes Curzure non se debeat de ea intromittere. 96.

Quod comes Ragusii praesens et futuri in eorum recessu teneantur facere, quod sui notarii deponant omnes scripturas suo tempore factas in cancellariam. 109.

XIX. 1340.

Sapientes electi super quaerelis factis per nostros de illis de Raguseo. 21.

Responsio facta ad literas missas per Raguseos responsales ad nostras. 24.

Responsio facta soli comiti Ragusii. 24.

Sapientes electi pro facto ambasatorum Ragusiorum. 35.

Examinetur ambasata Ragusii. 38.

XXI. 1343.

Sapientes electi super ambasata Ragusii et hominum de Lagusta. 43.

Responsio facta ambassatoribus praedictis super facto praedicto Lagustae. 47.

Responsio facta comiti Ragusii, super captione quorundum Siculorum captorum per Raguseos. 97.

Quod una galea nostri comunis detur Raguseis fornita pro eis. 56.

Possint scribi domino Papae et cardinalibus in fauorem comunis Ragusii. 76.

XXIII. 1344.

Concessum fuit comuni et hominibus de Ragusio pro ista vice portari CXX. remos pro suis lignis. 80.

XXIV. 1345.

Scriptum fuit comiti et iudicibus Ragusii, qualiter concessum est eis providendi de condemnatis in pecunia. 73.

XXV. 1349.

Aliqui sapientes electi super ambasata Ragusii et quaerelis et quaestionibus quae petuntur nomine Arbensium et Pagensium. 4.

XXVI. 1350.

Quid scriptum fuit comiti Ragusii pro demanda galeae pro transitu regis Ungariae in Apuliam. 22.

Quia galea Ragusii, quae erat armata ad custodiam culti non erat bona, missa fuit hinc una bona. 37.

Ad suplicationem comitis et ambasatoris Ragusii concedantur eis duo ex magazinis nostris arsenatis. 38.

Communis Ragusii socius, quem mittet Augustam non possit habere secum aliquem qui fuerit cum predecessore suo per II. annos ante. 128.

XXX. 1361.

Captum de scribendo Ragusinis, ut mitendo unum notarium pro damno facto nostris per eos. 11.

Capitula Ragusiorum pro novitus facta nostris et responsiones ad illa. 26.

Arbitrium datum dominio, removendi sequestrum factum de bonis et rebus Ragusinis. 39.

Quod mittatur unus ambasator pro tractando concordium inter Raguseos et Cattarinos. 41.

Propter novitatem factam dicto ambasatori in partibus Ragusii, missus unus notarius ad banum et pars de hoc capta prolixa. 80.

Responsio quaedam facta ad cuncta capitula Raguseorum. 95.

XXXI. 1363.

Quid scriptum fuit Raguseis pro novitatibus insolitis, factis nostris mercatoribus. 133.

XXXII. 1366.

Quid scriptum comitatui Ragusii, quod observent pacta pro citadinancia, alias gratia anichiletur. 111.

Quid captum est scribendi Raguseis et terminus sibi datus ad mitendum Venecias pro responsione pactorum etc. 127.

Indicis lib. II. fol. 74.

XXXIV. 1372—74.

Quid scriptum fuit regiminibus Ragusii pro quarela Marci Conzane. 9.

Strictura et processus factus contra Raguseos et mercatores suos. 35.

Ne contrafiat stricturae praedictae per indirectum provisum et captum fuit. 45.

Sapientes pro factis Januae audiant ambassatorem regis Hungariae, qui venit pro factis Raguseorum. 138.

XXXVIII. 1382 -84

Mittatur unus ambassator Ragusium pro liberatione illorum militum, quos ipsi Ragusaei tenent captivos. 152.

SPALATUM.

Indicis lib. I. fol. 109.

VII. 1322.

Supersedeatur per officiales grossis de Rascia de facto Spalatensium. 44.

Processus factus contra Spalatinos 33, revocati in. 54.

Gregorius de Petraca et Thomasius de Spalato possint hic stare diebus XV. 35.

X. 1326.

Qualiter in domini nomine accepta fuit civitas Spalati sub protectione nostri domini, sicut quod acceptae fuerunt aliae, cum pactis hic lectis. 94.

Quod nobilis vir Marcus Secreto ex nunc nuncupetur comes Spalati et regat sicut pacta lecta suo tempore, et post modum mittetur de hinc comes, sed fidelitas juretur dicto Sr Marco. 94.

XI. 1328.

Comune fidem jubeat pro comune Spalati, pro libris CCXXX grossorum et complezii sint Sr Bartholomeus Michieli et Johannes Georgi. 69.

XII. 1329.

Super quaestionibus vertentibus inter comune Spalati ex una parte et Archiepiscopum ex altera, eligantur tres sapientes. 74, 77.

XIV. 1331.

Quod comites nostri Sclavoniae, de eo quod exigent de fallitis nostrarum galearum, habeant denarios (duros) XII. pro libra. 9, 10.

XV. 1332.

Quod generale consilium Spalati possit disponere de aliquibus bannitis de Spalato et bonis eorum secundum suum velle, occasione pacis, quam fecerunt cum Mladino comite Clissae. 59.

Comes Spalati examinet factum invasionis de quo conqueritur comune Tragurii sicut facta per Sinicenses et componat cum eis. 61.

XVI. 1333.

Sapientes electi super facto Spalati etc. 87, 91.

Factum Desse Cutoy de Spaletto comittatur comiti et majori consilio Spalati. 88.

XVII. 1335.

Quod comes Spalati supersedeat super facto Sedechiae, usque ad adventum suum et restituat pignora. 7.

Concedatur comiti et universitati Spalati lignum cum conredis, quod in concio teneatur. 42.

Eligantur per dominum Ducem consiliarios et capita 3 sapientes super factis questionum vertentium inter aliquas speciales personas et comune Spalati. 64.

Tenor literarum, missarum comiti Spalati super precitatis quaestionibus. 65.

Responsio facta comiti Spalati super gratia facta suis civibus. 96.

Super partae cuiusdam sententiae latae contra Bogdanum Udiza de Spalato, capta fuit pars de non. 117.

XVIII. 1339.

Comissa fuit terminatio quarundam quaestionum inter Spalatam et Brazam nostris rectoribus, scilicet

comiti Spalati, potenti Bracae et comes Tragurii tertius. 10.

Sapientes electi pro quaestionibus Spalati et Tragurii. 13.

Consilium ipsorum Sapientum. 30.

Quae scripta fuerunt comiti Spalati super facto bannitorum pro discordia Archiepiscopi Spalati et aliis 93.

Quod comes Spalati Sibinici et Tragurii unionem quam simul habent faciant aservare. 93.

XXIII. 1344.

Super ambasata comitis et hominum Spaleti pro facto sententiae arbitralis comitis Georgio etc. missus unus notarius. 2.

XXIV. 1345.

Quaedam pars posita fuit in consilio rogatorum ad requisitionem consilii et comitis Spaleti, de faciendo addicionem salarii praesentis comitis et futuris et fuit captum de non. 37.

XXV. 1349.

Quid captum et ordinatum fuit de facto paesenatici ordinandi in partibus Sclavoniae. 16.

XXVII. 1353.

Declaratio facta de facto salarii comitis Spaleti. 89

Indicis lib. IV. fol. 140, 141.

LIX. 1433.

Possit Antonius Cipriani de Spaletto ire Spaletum et stare per tres menses causa differentiae quam habet cum magnifico domino Georgio vayvoda Bossinae condam Voyslavi. 48.

JADRA.**Indicis lib. I. fol. 92.****I. 1293.**

Litera missa fuit Jadrensibus super facto Dragi de Balduyno. 61.

Mittatur eis quod detur nobis Franciscus Paulo proditor noster. 34.

Faciant satisfieri S. Marco Minoto de regimine Pagi. 95.

Dentur & XL grossorum Andreo Zane supercomito Jadrae, seu si non satisfiet aliis ipse restituat. 47.

II. 1302.

Qualiter mandatum fuit Jadrensibus, quod requirant Banum Paulum, quod revocet lignum Almisanorum et emendet damna. 25.

Comites Jadrae non possint expendere ultra libras XXV sine voluntate majoris consilii vel rogatorum. 58.

Vinum forense non possit portari Jadram, nisi pro usu comitis. 58, 60.

Factum portularum stet, ut stant nunc. 58.

III. 1307.

Ponatur in comissione comitis Jadrae, quod teneatur cum iudicibus procedere in rationibus communibus et secundum statuta facere et consuetudines tenere, a libris L superius et inde inferius observeatur modus modernus, et quod mittant huc statuta et consuetudines quae videntur eis egere emendatione. 49, 126.

Provideatur Sr Gabrieli Marcello de libris V grossorum, quod remansit rector Jadrae. 76.

Deputetur unus carcer pro debitoribus Jadratinorum et custodes sint Jadratini cum plezenario. 60.

Si familia comitis Jadrae repperiet aliquem in nocte absque igne, stetur in hoc consuetudini. 60.

Duo quaterni sint in Jadra probannis, unam teneat comes et alterum procuratores. 61.

Comes et consilarii Jadrae possint accipere caternos pro usu suo et familiae. 61.

Omnes comites iudices et officiales Jadrae fiant per electionem in majori consilio. 61.

Portulani Jadrae vendant vinum et dominus Dux et consilarii possint providere de salario ipsius. 106.

Quod comes iturus det auxilium quod decima distribuatur secundum ordinationem domini Papae. 62.

Notarii comitum Jadrae non scribant in suis quaternis contractus inter speciales personas, sed scribant ea, quae pertinent ad officium regiminis comitum. 83.

Archiepiscopus Jadrae possit facere deferri vinum forense in Jadram. 83.

Strictura vini non prejudicet praedicatoribus et minoribus. 117.

Comitantur quaedam comiti notata cum additione, quod omnes executiones remaneant ad arbitrium comitis et praedictum consilium sit revocatum. 126.

IV. 1313.

Jadrenses dent nobis Franciscum Paulo proditorem. 34.

Illi de pago satisfaciant Sr Marco Minoto de salario et simul rationem faciant contra habentes de suis equis et rebus. 36, 44.

Super facto constitutionis sedendi ad bancham, responsio facta fuit Jadrensibus et scriptum fuit comiti, quod sedeat personaliter ad jus reddendum, et si ob aliquam causam urgentem non posset, ponat personam discretam. 38.

Super posito capitulo ambassatori Jadrae de pendendis cuppis et aliis exhibendis, respondeamus eis de observando eis pacta. 38.

De uigatione forensi facto Jadrensi, responsum fuit, quod ullum forensem possunt facere Jadrensem in nostrum praejudicium non tantum in Jadra. 70.

Super damnis illatis insulis eorum, debent procedere officiales Catarinae contra excessores denotatos per scripturas comunitatis Jadrae. 70.

Comes Jadrae faciat satisfieri Catarinae relictae Zaneti Pedobo. 93.

V. 1317.

Responsio facta Jadrensibus super statuto pro eis de apellationibus ab iudices pad. bonum et firmum, qualiter de hoc gravabatur istud dominium. 6, 13.

Respondeatur ambasatori Jadrae, quod non venerunt decenter et quod observent nobis pacta, alioquin. etc. 40.

Qualiter respondimus eis super electione iudicum forinsecorum. 41.

Stemus firmi super prohibitionem assumendi iudicem forensem. 181.

Comes Jadrae ita faciat rationem Venetis de debilis contractis ante guerram, sicut ante guerram faciat. 22.

VI. 1320.

Qualiter concessum Jadratinis quod possint assumere III iudices forenses. 5.

Comes non possit mercari. 7.

Nec ipse nec aliquis de sua familia possit recipere aliquem eximum, exceptis in animalibus, siluribus et in fructibus. 7.

VII. 1322.

Abstineant se Jadrenses a faciendo comitem Georgium suum civem etc. 27, 64.

**Scribatur Jadrensibus super querela facta per
ambasatorem Sibinici de insulis occupatis. 60.**

**Qualiter scriptum fuit Jadrensibus quod satisfa-
ciant domino Balduyno. 123, 127.**

**Non videtur nobis, quod uniant se cum Sclavis
contra regem Ungariae Jadratini. 5, 41, 62.**

**Responsio facta Jadrensibus ad plura capitula.
41, 42, 78, 94.**

**Redargutio facta Jadratinis de eo, quod elege-
runt capitaneum de Marchia. 123.**

**Quod non recipiant Banum hostem nostrum et
redarguantur de impositione CC equitum. 32.**

VIII. 1324.

**Qualiter missum fuit Jadrensibus quod pro quae-
relis nostris mittant huc III ambasatores infra men-
sem cum pleno mandato. 17.**

**Jadrenses per II annos possint accipere III ju-
dices forenses. 55.**

**Captum fuit quod cognitio questionis vertentis
inter Marcum de Lucari et Jadrenses ad dominum
Ducem pertineat. 48, 49.**

**Quod comune Jadrae dare debeat dicto Marco
libras VI mille VIII centum etc. 48, 49.**

Alia sequentia capitula super dicto facto. 48, 49.

**Questiones Sybenici cum Jadrensibus spectant
ad dominum Ducem. 60.**

Sententia lata super insulis Scruniz. etc. 60.

**Definitum fuit quod per Jadrenses ponantur Sy-
binicenses in tanutam insularum. 60.**

**Per Jadrenses satisfiat domine Zuane Grimani
de dotibus Domeze uxoris condam Juriase. etc. 60.**

**Redargutio gravis facta Jadrensibus pro eo, quod
non observarint mandatum nostrum eis factum de
ponendo in tenutam Sibinicensium. 81.**

**Litere missae Jadram in favorem Sr Marini Bar-
barigo. 46.**

IX. 1325.

**Sapientes electi ad examinandum utrum Jadren-
ses posuerunt in tenutam Sibinicensis etc. ut debue-
runt et super constitutione Sr Francisci de Lompre
cum comuni Sibinici. 32, 46, 66.**

**Quod Jadrenses mittant domino Duci literas ex
parte comitis, judicum et comunis infra I mensem,
qualiter fecerunt induci in tenutam Sibinicensis se-
cundum nostrum mandatum. 51.**

**Detur copia literarum Jadrae hominibus Sy-
benici. 44.**

**Datus fuit terminus I mensis Jadrensibus, quod
solvant summam et expensas factas uxori domini Petri
Grimani heredi Domencie. 26.**

**Non incurat penam librarum C grossorum Sr
Marinus Barbadigo, eo quod Michael de Moxo com-
promissarius acceptare noluit. 130.**

X. 1326.

**Concessum fuit Jadrensibus posse habere judi-
ces forinsecos per alios II annos. 5.**

**Scribatur Jadrensibus, quod faciant debitam ra-
tionem Sr Marino Barbadico agrauando fiscum. 16.**

**Prorogetur terminus Jadratinis quod mittant sin-
dicum ad respondendum Sr Marino Barbadico. 37, 61.**

XI. 1328.

**Scribatur Jadrensibus super querela, quam de
eis faciunt Ragusei, quod mittunt in regnum Sclavo-
niae. 4, 13, 21.**

**Jadrensibus scribatur in favorem Arbensium agra-
uando negotium percipiendo, quod faciat eis rationem
et concordent partes intra duos menses, alioquin in-
tra unum mensem partes ad nos mittant suos syndi-
cos. 21, 34.**

Comittatur provisoribus et comitibus super eo quod per Jadrenses accepti fuerunt temones cuidam ligno Veneto. 23, 24, 35, et quod non conjediarunt in mari ridingantes ultra suos confines. 25, 234.

Scribatur Sr Andreo Baseio comiti Jadrae, quod acceptet compromissum factum in eum de questionibus Sr Marini Barbadico et Jadrenses, quia de aliis questionibus sic faciunt jus. 42.

Habeatur consilium jurisperitorum, si comes Jadrae habeat cognoscere de derobationibus factis Nonsensibus. 76, 79, 83.

Comitatur cognitio et definitio questionum vertentium inter Arbenses et Jadrenses sapientibus quibusdam. 60, 81, 86.

Capitula definita de questionibus vertentibus inter comunia Jadrae et Ragusii. 35, 36, 37.

Comes Jadrae cognoscat de derobationibus factis illis de Nona per aliquos Jadrenses. 76, 79, 80.

XII. 1329.

Mandetur comiti et hominibus Jadrae, quod infra XV dies debeant satisfacisse, quod continet definitio nostra. 46.

Concessum fuit Jadrensibus posse habere iudices forinsecos biennio. 88.

XIII. 1330.

Eligantur III sapientes et quartus sit Sr Andreas Baseio super literis Jadrae. 64.

Per capitulum percussionum factarum, quando percussus non statim moritur, videntur Jadrenses nisi illud demere de arbitrio comitis, quod hoc non debent acceptare etc. 64, 66.

XIV. 1331.

Consilium sapientum assumptorum super literis comitis Jadrae. 14, 28.

Rescriptum fuit Jadrensibus de prauo intellectu, quem videntur habere de IIII capitulis pactorum. etc. 34, 41.

Non acceptemus assumere iudicium quaestionis Sr Balduyni Delfini cum comuni Jadrae. 43.

Responsio facta Jadrensibus consilio sapientum super IIII capitulis 45.

Sapientes super ambasatore Jadrae etc. 62.

Quod Jadrenses moveant questionem contra pacta habitam cum consilio sapientum utriusque juris etc. 74.

Sapientes electi super novitate pacta per Jadrenses in facto Marani. 78, 85.

Consulta super facto Sr Marini Barbarigo cum Jadrensibus. 76.

Mandatum factum Jadratinis de facto Marani quem mitunt contra bannum. 78.

XV. 1332.

Tres sapientes electi ad examinandum et audiendum petitiones et quaerelas Sr Marini Barbadico contra Jadrenses. 7, 11.

Prorogetur terminus Jadratinis usque ad dies XX ad producendum jura sua in quaestione Sr Marini Barbadico. 12, 15.

Respondeatur Barte de Slorado de Jadra, procuratori sororis suae Mariae conquerenti de comuni Sibirici, quod non fecerunt sicut jus contra virum suum Georgium Stipsig, quod dictis Georgius non est civis suus nec habet ibi domicilium etc. 13.

Scribatur Jadrensibus super reformatione per eos facta super facto sententiarum etc. 28.

Mandetur comiti expresse, quod mandet executioni sententias latas, quas petunt mandari executioni

Laurentius Grisogoni Don. Zorzi et Johaninus de Varicasso pro uxore sua. 28, 33.

Remittatur questio per aplanatam ad nos devoluta vertens inter Zaninum de Varicasso de Jadra pro uxore sua et Blasium de Cortesia pro filiis suis ad comitem. 35.

Super questione vero vertente inter Laurentium Donzorzi de Jadra ex una parte et Thoma de Artico et Martinusium Petri ex altera, conmitatur comiti tanquam Sr Nicolao Faletto exhibito eis, quod vadat ad locum quaestionis et mittat nobis suum consilium in scriptis. 35.

Sr Marin Barbadico non habet jus quaerelae in sententiis X latis per Sr Marcum Michieli comitem Jadrae olim. 46, 49.

Consilia dominorum Andreae de Molino et Andreae Dandulo sapientum electorum super factis dicti Sr Marini Barbadico etc. 51, 52.

Mandetur comiti Jadrae et aliis rectoribus Sclavoniae contra Budislavum Vgrignich derobatorem etc. 54, 62.

Ambasator noster si in examinatione sua reperit pecudes CXL restitutas per Budislavum Miche Cigala de Jadra fore Nonensium, praecipiat comiti Jadrae iudicibus et comuni, quod eas restitui faciant Nonensibus. 62.

Quemcunque egerit consilium pro factis S. Marini Barbadico et Jadrensi, vocetur in pena ꝑ X. 67.

Quod sententia quaedam librar. III centarum XVIII grossorum pro Andrea Baseio contra Sr Marinum Barbadico sit bene lata. 68.

XVI. 1333.

Illi III sapientes inventi pro factis duarum questionum, qui venerunt de Jadra contra qui venit cum

consilio comitis, examinetur diligenter usque ad dies VIII. 4.

Definitio questionis vertentis inter Laurentium Donsorsi ex una parte et Thoma de Articho et Martinusium Petri claudi, lignum ripariae, conducat versus has partes Sr Petrum Faletto filium comitis Jadrae cum uxore et familia etc. 4.

Quod sententia lata per Sr Andream Baseio olim comitem Jadrae de A LVII^{I} , grossorum contra Sr Marinum Barbadico in favorem Marci et Petri de Pomo sit benelata, item aliae sententiae de pluribus similibus. 11.

Scribatur comiti Jadrae et iudicibus Jadrae quod restitui faciant bestias LXXXVIII Nonensibus. 6.

Quae comissa sunt comiti Jadrae, quae facere possit cum majori consilio de inde super facto Jacobi Scagno. 25.

Mandetur comiti et iudicibus Jadrae quod diffinire debeant quasdam quaestiones Sr Marini Barbadico etc. 25.

Nullus homo possit soldizari in Jadra pro ligno armato sub pena librarum XXV pro quolibet homine etc. 65.

Cum super facto Jacobi de Squagno de Jadra poneretur pars de comittendo comiti soli, quae poneret ad majus consilium Jadrae etc. capta fuit pars de non. 74.

Sapientes electi super ambasata Jadrae. 76.

Definitio duorum capitulorum eorum standi firme ad responsiones alias factas. 77.

Servent pacta aliis terris dum modo non sint contra ea quibus tenentur nobis. 77.

Mandatur in factum Jadrensium et Nonensium quod faciant iterum compromissum in suos comites,

de quaestionibus vertentibus inter eos, quod si non concordabunt comes Sibirici sit tertius etc. 80.

Super facto novitatum factarum in possessionibus Laurencii Donzorzi de Jadra per Martinusium et Thomam de Articho de Jadra, mandetur. 81.

Super duobus capitulis, in quibus concordat jurisperitorum consilium fieri per Jadrenses contra pacta, praecipiat e eis quod ea removeant. 83.

Deputentur sapientes alias facti super literis missis de Jadra, super 2 capitulis ut consulant. 84.

Mandetur districte Jadrensibus quod infra dies VIII statuta de quibus alias scriptum fuit, debeant revocasse. 86.

Sapientes III eligantur super literis comitis Jadrae. 101.

XVII. 1335.

Tres sapientes electi super literis nuper missis a comite Jadrae 23, provisio eorum. 30, 32.

Comittantur iterum quaestiones Nonensium et Jadrensium comitibus Jadrae, Nonae, et Sibirici etc. 39.

Litterae missae Jadram super quaestione mota Nonensibus pro abbatissa. S. Nicolai de Jadra. 38.

Eisdem scribatur quaerela S. Ambrosii de Nonae etc. 38.

XVIII. 1339.

Mandetur comiti Jadrae et Nonae, quod insimul conveniant pro quaestione abbatis S. Ambrosii, et si non essent concordantes, mittant partes ad nos sua jura. 26.

Eligantur tres sapientes super litteris comitis Jadrae, qui examinent pacta etc. 27.

Consilium ipsorum cartae. 50.

Quae scripta fuerunt comiti et iudicibus Jadrae super facto ligni Johanini filii Radislavi accepti de valle mageriorum de Jadra. 31.

Sapientes electi pro factis Jadrae et Chersi. 44.

Consilium ipsorum. 45.

Comes Jadrae mittat huc comitem, qui erat Pagi tempore missionis nostrarum litterarum. 44.

Tres sapientes electi pro aliis factis Jadrae, examinent factum istius comitis Pagi. 49.

Eatur ante de istis factis Jadrae et Pagi ad capitulum ad capitulum. 52.

Quae capta fuerunt super capitulis de quibus illi de Pago conquaerebantur de Jadrensibus et electio provisorum missorum illuc. 53, 54.

Probationes Jadratinae super septem capitulis exceptis Pagensium recipiantur. 75.

Scribatur Jadratinis, quod graue habemus, quod non solverunt libras CX grossorum comuni Pagi. 75.

Responsio ambasadae Jadrae occasione fortiliciarum, quae dicebantur factae per Jadratinos et Pagenses in insulis. 75.

Quod detur Jadratinis copia quarundam testificationum productarum per Pagenses. 94.

XIX. 1340.

Quod terminus sapientum pro factis Jadrae et Pagi prorogetur. 2.

Item quod terminus praedictorum sapientum elongetur. 6.

Scribatur comiti quod sollicite nobis scribat noua. 7.

Quid respondeatur ambasatori Jadrae gratificando eorum oblationem. 10.

Quid scribatur Jadratinis agravando relaxationem quam fecerunt d. Cresentio. 22.

Quod Jadratini non possint aggrauare Pagenses in facto lignorum. 28.

Jadertinis mittantur quaerelae de Pago et huc mittant auos syndicos. 98.

XX. 1792.

Quod nostri sapientes possint addere et corrigere consuetudinem illorum de Pago secundum dictum. 2.

Mandatum Jadratinum quod quandam sententiam latam per comitem suum debeant executioni mandare. 4.

Quid captum fuit super facto sententiae, lata per dominum Donatum Contarini olim comitem Jadrensem, missam comiti et comuni 14, 19.

Quod tres iudices Jadrae veniant Venetias sub certa pena occasione sententiae latae. 23.

Terminatio dacii salis Pagi. 31.

Quid terminatum fuit de facto Francisci Jacobi de Anchona et Velcinae de Matafar. 36, 37.

Comissum fuit sapientibus examinare quaedam capitulorum Jadrensiarum et Pagensium. 39.

Quid terminatum fuit de iudicibus Jadrae, de quibus comes conquestus fuit. 47.

Quo modo terminatum fuit quod Jadratini non habebant jus in dano salis Pagensium. 31.

Missum fuit quod iudices et illi ad quos spectant negotium mistum quaerelas S. Cosmae et Damiani componant. 48.

Quod illi duo ambassatores ad nostram licentiam Jadram redeant. 49.

Mandatum factum comiti Jadrae et iudicibus ad petitionem comissariorum Sr F. de Lompre. 70.

Item quod ultimum in casum reficiatur factum per fratrem Martinum abbatem SS. Georgii et Damiani Georgio et Vivaldo. 70.

Et quod comes Jadrae et iudices sic provideant quod dictus Abbas non gravetur contra debitum. 70.

Scriptum fuit comiti Jadrensi pro quondam D. Francesco olim ducissae. 70.

XXI. 1343.

Mandatum fuit comiti et iudicibus Jadrae quod infra XV dies faciant executioni mandare sententias latas in favorem comisarii Sr Francisci de Lompra. 16.

Scriptum fuit comuni et iudicibus Jadrae pro relaxatione Chissani de Pago et aliae partes Pagenses. 34.

Mittantur comiti Jadrae et iudicibus quaerelae illorum de Pago. 39.

Scribatur comiti, iudicibus et comuni Jadrae, quod nos gravat de responsione facta per Jadrenses sine comite domino regi Ungariae. 90.

Scribatur Jadratinis quod, vel mittant suo Syndico quid respondeat quaerelis illorum de Pago, vel mittant Pagum ad respondendum ipsis. 65.

XXII. 1344.

Responsio et terminatio facta super cunctis capitulis Pagensium et Jadratinorum. 14, 15.

Quod examinatio fractionis craterum Jadrae non spectat solum ad comitem. 35.

Mandetur comiti et comuni Jadrae, quod mittant ad nos de suis occasione quaerelarum Pagensium. 55.

Sapientes electi pro factis Jadrae et Pagi. 56.

Scribatur comiti Jadrae, quod inde non recedat sine nostra licentia. 63.

Scribatur comiti et iudicibus Jadrae quod mittimus Pagum duos provisores, occasione excessus facti per Pagenses. 64.

Scriptum fuit comiti Pagi, quod terminet quandam consuetudinem etc. cum aliis capitulis. 92.

XXIII. 1344.

Terminus elongatur Volane Miche de Mataffaro aptandi quandam viam. 27.

Quod aliquis, qui sit seu de cetero erit capitaneus, gubernator seu armator, vel in aliquo officio con-

tra Jadram, non possit elligi capitaneus, gubernator seu armator in ipso exercitu. 40.

XXIV. 1345.

Nobilibus viris Marino Capello et Petro Zaneac Bonafacino Rabardo pro emenda et satisfactione damnorum tum maranorum, quos amiserunt veniendo de exercitu Jadrae, habeant de donatione comitis libras XXV grossor. 4.

Comes et capitaneus Jadrae elligendus possis accipi de omni loco. 6.

Quod Stefanus de Potenay habeat duas postas ab equo in Jadra. 26.

Quod possint expendi ibi duo mille designat cam. Jadrae, nomine Sr Pangracii Justiniani. 31.

Aliqui Jadratini, qui erant Venetiis ad mandatum dominorum, fractis mandatis recesserunt; Ideo clamati in banno de Venecia et omnibus terris eius. 74.

Adhuc aliqui Jadratini, qui recesserunt fractis mandatis clamentur ad defensionem in scalis coram advocatoribus etc. 75.

Qualiter scriptum fuit comiti, quod faciat complere castra. 84.

Saladinus de Saladinis possit ire ad partes Romaniae, ad confinia stando a Corono supra. 86.

Barthe de Slorandis, qui similiter est de confiniatis, hic possit ire Paduam ad confinia. 86.

Aliqui Jadratini qui fregerunt mandata et fugerunt, clamati in banno de omnibus terris comunis Venetae et sunt specificati.

Licencia data Nicolao Galello Jadranus eundi Segnam pro exigendo damnum a comite Duyno. 116.

Secundum requisitionem comitis Jadrae soldizentur II bandeire peditum, cum saldo quem habent alii. 117.

Et mittantur Jadram IIII mille ducatorum. 117.

Quidam Zerno de Carbono et Lempro filius Pauli de numero L confinatorum qui sapuerunt mandatum nostrum veniendi Venecias, clamentur. 124.

Aliquae domus nonullorum Jadrensiū prope castrum, positae fuerunt in comuni; in recompensatione dentur eis rebellium aliae prope suas. 125.

XXV. 1349.

Guilielmus Ruboue propter omnem fidelitatem fit capitaneus Sclavorum. 7. Positus sub regimine Justiniani. —

Zerne de Carbono, et Lompre filius Pauli, de Jadra, qui erant de numero L confinatorum Veneciae, qui ruptis confinibus aufugerunt, clamati et banniti. 15.

Mittatur Jadram pro expensis nostris usque ducatorum IIII mille de duris monetis. 19.

Quid captum fuit satisfaciendi Sr Marco Cornario olim comiti Jadrae, pro suo salario quod restat habere. 27.

Crissi olim Damiani de Begna sit unus de confiniatis ad insulas. 30.

De hinc soluti ducati VII centum L, quos accipit mutuo comes Jadre a Viera Rolanducii. 50.

Quid scriptum fuit comiti et consiliariis Jadrae super consilio petito, potere fiendi castrum a parte transmutare. 56.

Nicola Cressi a victhore possit confiniatus ire ad insulas. 63.

Petrize de Jadra possit de gratia sibi facta ire ad insulas. 72.

Aliqui duri qui fuerant mutuati comiti Jadrae per aliquos sunt soluti de monte. 76.

XXVI. 1350.

Castrum sancti Michaelis cum fortalio et cisternis et aliis edificiis prosternatur. 5.

Damianus Ciperaci de Jadra possit ire ad insulas. 6.

Vivaldus Nassi de Jadra possit ire ad insulas et stare ad conditionem aliorum. 10.

Barthe Maurus de Grisogono de Jadra, possit ire ad confinia ad insulas secundum conditionem aliorum. 10.

Dati fuerunt Johani Talenti ducatorum VIII centum mutuati comiti Jadrae pro pagis stipendiariorum. 17.

Quod isti Jadratini qui fregerunt confinia clamentur C. Subichus cum Sergii de Cesanio. C. Marcus de Fano, C. Gregorius a Colonus de Georgio C. Paulus de Varicassis. 29.

Responsio quaedam facta fuit Justiniano Justiniani comiti Jadrae pro facto duorum castellanorum cum additione. 54.

Omnes pedites qui sunt in Jadra reducantur in XVIII. banderias et XVIII. conestabiles aliis casatis. 55.

Ad suplicationem et preces comitis Bartholi de Vegla concessum est Nicole Gallello de Jadra confiniato Venecias, posse ire Segnam et ad terras dicti comitis Bartholi propter eius necessitatem, non recedendo inde sub pena. 56.

Concessum de gratia Matheo Jacobi de Fonfona posse ire ad insulas sicut concessum est aliis. 58.

Qualiter fuit relictum arbitrio comitis Jadrae minuendi de expensis comunis, sicut ei videbitur, habendo respectum ad armatas tunc existentes. 78.

Clamati aliqui Jadratini qui fregerunt confinia. 91.

Quid scriptum fuit comiti Jadrae de multis Jadratiniis, qui manent in vicinis et proximis civitatibus etc. 93.

Qualiter concessum fuit Ance de Nassis Jadratino, posse ire ad insulam Jadrae, non intrando civitatem. 100.

Johannes condam domini Petri militis de Nona, propter euis fidelitatem et suorum, habeat III postas eques in Jadra, quas teneat bene furnitas. 114.

Quid scriptum fuit capitaneo et comiti Jadrae, quod conferendo cum soldatis, tractet invenire aliquos pervestigatores cum pactis ut melius poterit. 114.

Aliqui Jadratini confiniati ex compassione possint hinc recedere et ire ad insulas, et non Jadram, non Segniam aut Nonam salvo galereto. 123.

Georgius de Carbanoso possit habitare in Jadra. 124.

Margarita relicta Nicolai de Nassis admittatur ad successionem fratris, non obstante quod frater ruptis confiniis decessit in Jadra. 125.

XXVII. 1354.

Bartholomeus de Grisogono de Jadra possit ire et stare Jadrae. 1.

Gallus de Cande habeat similem gratiam. 1.

Rogerius de Cortesiis habeat duas postas equitum in Jadra. 6.

Quid captum et scriptum fuit comiti et capitaneo Jadrae pro novitate facta Philipo de Buoxa, qui testificatus fuit contra Sr Petrum Zane. 15.

Rogerius supra dictus de Cortosiis habeat II postas et de gratia concessae fuerunt Marsilio ejus fratri aliae III. poste, cum conditione, quae subvenerat Rogerio fratri suo. 5.

Quid captum fuit scribendum pro Petro Zane comiti Jadrae, occasione processus facti contra abbatem S. Grisogoni. 7.

Quid scriptum fuit comiti et capitaneo Jadrae pro caualta, quam fieri fecit Ostroviza. 34.

Insula Melade locata ad afflictum Nicoletto et Zanio de Medio ad annos XX. 60.

Aliquae provisiones facte per sapientes pro alleviatione ex parte Jadre. 66.

Amore domini regis Romanorum contentantur aliqui Jadratini, quod veniant ad gratiam nostram. 73.

Dacium Vini positum per insulas Jadrae, quod solvatur per denarium unum ad spinam. 82.

Gallus condam Georgii de Jadra fuit declaratus faciat factiones in Jadra. 89.

XXVIII. 1357.

Qualiter comissum fuit facinus Luysii Michael propter excessum Marci de la fontana comiti Jadrae etc. 14.

Ad petitionem Baronum Sclavoniae statuta jura capitula et privilegia restituta fuere Jadrensis. 60.

Missio I notarii missi Jadram. 104.

XXIX. 1359.

Quid scriptum fuit Bano Sclavoniae per nostrum nuncium pro possessionibus nostrorum Venetorum de Jadra. 45.

XXX. 1360.

Comissio Nob. viro Sr. Iacobo Trevisano ambasiatori ad dominium Turchorum.

Indicis lib III. fol. 189.

XLIX. 1411—1413.

Rectores Jadrae dent Magnifico Sandali quandam domum alias sibi datam per dominum regem Ladislaum. 64.

SUPER GROSSIS DE RASSIA.

Indicis lib. I. fol. 184.

IV. 1313.

Commissum est officialibus grossorum Rassiae factum anidali in restringendo ut eis videbitur. 64.

Processus factus contra Nigrum de crucibus. 64.

Additum uni notario et pueor III, facta ducis officialibus et qualiter dividere debent partem penarum. 117.

Tractentur illi de Cumis tanquam capitales inimici et processus factus contra eos, plura capitula continens, et comissus est officio de Russia. 184.

Officiales grossorum de Russia satisfaciunt nauulum patronis II lignorum, quae adduxerunt vinum de terris regis Russiae, contra nostros. 130.

Inquiratur de comittentibus contra inhibitionem lignaminis et ferri de cundalis et partem habeant et banchas. 41, 143.

V. 1317.

Officiales de Russia debeant circare galeas reducendas ad mensuras ordinatas et facere eas laborari ordinate. 143.

Transgressiones tinini ga Flandriae, pena est comissa officiali grossorum Russiae. 120.

VI. 1320.

Faciant se scribi volentes mittere ballos cum galeis comunis ad mare maius et $\overline{m}$ in unam non possit recipi, et officiales exigant penas. 32.

VII. 1322.

Comissum fuit officialibus de Russia facinus comitritum cum processus factos contra Vornerum. 40.

Et eis est et comissum exigere penas ab illis qui soldum accepissent. 122.

XVII. 1335.

Jacobellus Gabriel condemnatus per officiales grossorum tonsorum absolvatur. 26.

Petrus Serafino de condemnatione per officiales grossorum tonsorum in eum facta, absolutus fuit a medietate. 51.

UNGARIA ET BARONES CROACIÆ ET EORUM HOMINES.

Indicis lib. I. fol. 101.

I. 1293.

Data fuit licentia Stanoy et Saraceni de Almisio eundi lucratum. 65.

IV. 1313.

Responsio facta comiti Babonico super facto Judei de Marchia et super facto Pole. 37, 38.

Dessa et Sr de Almissio et Guarientia possint huc venire et exire. 60.

V. 1317.

Dominus Dux consiliarii et capita, et tres sapientes possint respondere domino regi Ungariae. 78.

Qualiter intromittere volumus nos in tractando concordiam inter banum Mladinum et comitem. 78.

Consulta super pigneratoribus Sr Vitalis Michieli contra Ungaros et alios volentibus represalia. 171.

Concordia facta cum nuncio régis Ungariae super datione auri et argenti. 74, 78, 171.

Ambassador I fuit missus ad banum Mladinum et homines Sibirici, pro pacificando eos. 141, 144.

VI. 1320.

Responsio facta bani Mladini ambasatori et qualiter nos optullimus interponere nos ad tractandam concordiam inter ipsum et comitem Federicum. 78, 85.

Ambassatores missi ad banum Mladinum et comitem Federicum habeant XL grossos de salario et habeant grossos XVIII in die pro expensia. 87.

VII. 1322.

Rogetur Sr Bartholomeus Michael, quod vadat ambassador ad Banum. 2.

Tres ambassatores mittantur ad regem Ungariae si venit ad Marinam, cum salario et familia tantis. 41, 42.

Acceptentur petita per ambassatorem comitis Michaelis de Branivoi. 34.

Responsio ordinata mitti ad regem Ungariae. 42, 49, 41, 43.

Quae comissa fuerunt ambassatoribus nostris in Sclavoniam, super requisitionibus factis per Banum a rege Ungariae missum. 27, 28, 110, 111, 112, 113, 114.

Mittatur una persona Zagrabiam pro novis indagandis. 126, 127.

Responsio facta Bano Mladino, quod recedat de super teritorio Sibinici cum exercitu suo et interim mittat ad nos. 110.

Responsio facta Johani Bano Sclavoniae ad suam ambassatam. 142.

IX. 1325.

Litterae missae Neliptio Voivoda et Georgio Miconelich et filiis Curiaci, recomendando terras nostras eis et quod satisfaciant de damnis factis Tragurinis. 30.

Quae comissa fuerunt provisoribus nostris super petitionibus Bani missi a rege Ungariae et reformatore Regionis. 117.

X. 1326.

Scriptum fuit illis de Sybinico de novis Ungariae et de voluntate regis, quod videtur esse de habendo dominio civitatum et contrate, et quae super confederatione contrahenda cum Jadra, Sibinico et Tragurio nobis scripserunt filii condam Curiaci, comites de Corbaua, comes Georgius Miconelich et Neliptius comes Tinini, quod nobis placet, si videtur eis fore pro eorum bono; super alio novo capto de damnis eis illatis per comitem Georgium, mittatur una discreta persona. 32.

Sapientes electi super quodam secreto negotio Sclavoniae. 110.

Quae comissa fuerunt provisoribus super facto Scardonae. 112.

XI. 1328.

Respondeatur comiti Georgio pro duce, consiliariis et capita, super compromisso per eum et Sibinicensis facto in dominos Marcum Victuri, Marcum Secreto et Federicum Dandulo. 44.

Mittantur litterae vicepriori Lauranae et Crani Castellano Ostrovicae quod restituant partem quam habuerunt de robaria facta nostris fidelibus de Nona et comittatur factum ambassatoribus nostris. 83.

Mittantur II in Sclavoniam Jadram et Nonam et ad alias terras et tractetur de habendo Scardonam, et comes Sibinici spatri hec procuret. 93.

XII. 1329.

Respondeatur ambassatori regis Ungariae circa id quod alias responsum fuit de terris Dalmatiae. 46.

XIII. 1330.

Rescribatur regi Roberto, quod nos parati sumus regem Ungariae traducere ad partes Apuliae cum nostris galeis, et dicto regi Ungariae etiam scribatur. 30, 31.

XIV. 1331.

Responsio facta ambassatori regis Ungariae, super oblatione facta alias sibi de galeis, dicendo tamen quod ab equis navigia non habemus. 31.

XV. 1332.

Eligantur tres sapientes consulturi super facto mittendi ambassatam ad regem Ungariae et filium, pro isto adventu ad partes Sclavoniae etc. 47.

Pro adventu regis Ungariae et filii ad maritima, mittantur Segnam III ambassatores soleniter et conplura. 48.

Portent dona secum ad valorem librarum XXX grossorum. 48.

XVI. 1333.

Armetur una alia galea apud illam, quae armari debebat pro ambaxatoribus ituris ad regem Ungariae. 9.

Regimen cum gubernatore ipsarum galearum committatur nostris ambassatoribus predictis plene. 12.

Super facto Budislavi Ugrignich respondeatur comitibus Jadrae Sibirici et Nonae, quod stamus firmi ad id quod eis scripsimus super dicto facto etc. 12.

Scribatur super facto viceprioris Auranae domine Elenae et Gregorio filii bani Pauli etc. 64.

XIX. 1340.

Quod comiti Nelipcio concedatur licentia extrahendi de Venetia arma. 21.

Quod sapientibus alias electis comitatur factum Scardonae. 37.

XX. 1342.

Quod Sr Marinus Veniero ambassator in Sclavonia redire debeat. 29.

Quod Marcus Zanno mittatur in Sclavoniam. 32.

XXI. 1343.

Quomodo scriptum fuit domino regi Ungariae de armandis galeis que matrem eius sociant in Apuliam. 40.

XXV. 1349.

Quid scriptum fuerit responsum ad literas domini regis Ungariae. 9.

Quid scriptum fuit regi Ungariae super facto treguae. 29.

Et insuper quid comissum fuit ambassatori ad regem Ungariae. 32.

Quid responsum fuit regi Ungariae super transitu quem petebat facere in Siciliam. 50.

Quid comissum fuit ambassatori ad regem Ungariae, si vellet transire in Apuliam. 55.

Sindicatus ambassadae ad regem Ungariae. 55.

XXVI. 1350.

Quid scriptum fuit regi Ungariae, reginae eius matri, et duci Stephano pro damuificatis nostris etc. 6.

Quid scriptum et responsum fuit regi Ungariae super facto galee transmittendae Segnam. 10.

Occasione novitatum factarum nostris mercatoribus in Apulia et fidelibus Sclavoniae per gentes regis Ungariae, missus unus notarius ad regem Ungariae. 24.

Quid scriptum fuit reginae Ungariae pro emenda damnorum factorum fidelibus Sclavoniae. 28.

Et similis litera facta domino duci Stefano pro eodem facto. 28.

Responsio quaedam facta ad literas dominae reginae Ungariae. 41.

Responsio quaedam facta domino regi Ungariae, per literas ad literas domini regis predicti. 55.

Responsio quaedam facta Bernardo notario super dictis factis tunc apud regem esistenti. 55.

Responsio quaedam facta ad quendam literam dominae reginae Ungariae. 70.

XXVII. 1354.

Declaratio quaedam expendendi de domine montis pro guerra regis Ungariae. 39.

Nuncius unus missus ad regem pro literis fidantiae etc. 44.

Sindici ad regem Ungariae. 73.

Procurant apud regem id boni quod poterint, pro relaxatione nepotis et filiae olim comitis Pauli. 73.

XXVIII. 1357.

Responsio quaedam facta ambasatori regis Ungariae, de responsione facta per Patriarcham Aquileensem pro facto chamathe etc. 34.

Et aliquot subsequentes partes factae pro dicto facto Chamathe corporum sanctorum etc. 34.

Ad requisitionem dictorum ambassatorum dominus Canis inclusus fuit in pace etc. 34.

XXIX. 1359.

Unus notarius Curiae missus ad partes Sclavoniae cum literis regis Ungariae pro observatione pacis etc. 24.

Comissio facta Bartholo Vesio memoriae faciendae domino regi Ungariae de facto cast. mare. etc. 29.

Unus notarius missus ad regem Ungariae pro facto damnificatorum per Ungaros in Treuisanis etc. 88.

XXX. 1361.

Libertas concessa domino consiliariis et sapientibus Ungariae providendi super trentesimo accepto per Arbenses uni navigio nostrorum, honerato in Segna lignamine etc. 6.

Quid scriptum et mandatum rectoribus Treuisanis et Cenetensibus pro gente regis Ungariae, transitura et itura ad dominum Papam etc. 103.

Indicis lib II. fol. 101.

XXXV. 1375—77.

Responsio fienda ambassatori domini regis Ungariae, pro requisitione transitus gentis suae iturae in provicium ecclesiae. 107.

Complaceatur domino Voyvodae, quod conduceatur Barutum cum una nostra galea. 109.

Dicatur domino Voyvodae, quod faciemus ipsum conduci Barutum vel in Alexandriam cum galeis nostris. 118.

Donentur domino Voyvodae una pulchra cultra et duo linteamina, alias parata pro adventu domini Papae et duo caratelli monavaxie. 120.

Galea Sr Andreae Dandulo conducat dominum Voyvodam ad Zaffum. 120.

XXXVI. 1377—1381.

Captum de mittendo unum ambassatorem ad dominum regem Hungariae. 6.

Et Terminus recedendi. 11.

XXXVII. 1381—82.

Pro honorando dominum Episcopum Zagrabiensem possint expendi usque ad ducatos CC. 12.

Comissio dominorum Leonardi Dandulo et Fantini Georgio militum ambasatorum ad dominum regem Hungariae. 18.

Responsio facta Prothonotario domini regis Hungariae, super requisitione solutionem certae reparationis pecuniae. 51.

Concessum domino Episcopo Yzagrabiensi posse armare in Venecia unam galeam. 68.

Responsio facta ambasatori domini regis Hungariae de complacendo sibi. 78.

Quaedam responsio facta per literas domino regi Hungariae. 89.

Responsio facta ad ultimum capitulum ambaxiationis domini regis Hungariae. 113.

Captum de supersedendo in mittendo ambaxiationem ad Reginam Hungariae. 116.

Fiant duo solennes Ambassatores ad dominas Reginas Hungariae. 120.

Absolutio nobilis viri S. Marci Geno a dicta ambaxiatione. 120, 124, 125.

Ambaxiatores ituri ad dominas Reginas Hungariae habeant unum interpretaem. 125.

XXXVIII. 1382—84.

Comissio suprafatorum ambaxiatorum. 4.

Responsio facta cuidam ambaxiatori Hungariae. 5.

Quid comissum fuit ambasatoribus nostris ituris in Hungariam de facto lige. 27.

Mittatur unus ambaxator in Hungariam, ad accipiendum sacramentum, sicut formam pacis. 37, 45, 46.

Forma comissionis datae nobili viro Sr Saraceno Dandulo, eunti ambaxatori in Hungariam. 53.

Quid sibi scriptum fuit super facto ligae. 60.

Item alia responsio missa praedicto ambaxatori super facto praedicto. 78.

Concessum domino Episcopo Isagrabiensi, posse armari unam galeam hic, pro eundo ad sanctum sepulcrum. 112.

Responsio fienda ambaxiatoribus reginalis majestatis Hungariae. 138.

Quaedam partes positae et non captae, pro facto raminis cuiusdam Petri Yuanus Ragusei. 139.

Pars capta pro dando responsionem reginali majestati Hungariae super facto raminis dicti Petri. 140.

XXXIX. 1384.

Quid fuit responsum f. d. b. per Sr Carolum Geno etc. 37.

Quod per collegium dom. consili. cap. sap. consilii et sap. ordinum possit mitti unus sufficiens nuntius ad partes Hungariae pro habendo responsionem super hiis, quae scripta fuerunt Francisco de Bernardo. 52, 53.

Missio dicti nuncii in Hungariam. 53.

Quid per collegium ducis consiliariorum, capitum, sapientum consilii et ordinum et provisorum comunis possit tractari cum Johanne Portinarii super facto raminis. 54.

Quod pro liberatione Sr Jacobi Contarino, possit mitti unus sufficiens notarius in Hungariam et pro aliis ibi contentis. 67.

Quod eligantur duo ambaxiatores ituri in Hungariam. 73.

Quod respondeatur ambaxiatori reginalis majestatis Hungariae super facto raminis condam Petri de Juanus, quod volumus stare juri. 98.

XL. 1385—89.

Complaceatur domino Stefano condam Dionisij Voyvodae, magistro Agazonum posse armare in Venecia unam galeam. 36.

Complaceatur domino Demetrio electo Nitriensi pro Episcopatu Vesprimiensi de scribendo pro eo in Curia romana. 86.

Et pro dicto domino Demetrio complaceatur et domino regi ac dominae Reginae Hungariae in scribendo ut dictum est. 87.

Mittatur ad dominum regem Hungariae unus noster nuncius ad notificandum sibi etc. 147.

PROVISORES NOSTRI MISSI

Ad partes Sclavoniae et terrae Dalmatiae.

Indicis lib. I. fol. 112. 113.

V. 1317.

Ambassatores eligendi ad eundem in Sclavoniam sint cum conditionibus Sr Marci Victuri 148, 149.

VI. 1320.

Electi ambasatores mittendi ad accipiendum terram Sibinici habeant pro quolibet libras L in mense et sint ad expensas ambasatorum grossi XVIII, consilium ambasatorum grossi XVIII; est in fracto in rubrica ambasatorum ad cartam. 89.

Duo soleannes ambasatores mittantur ad banum Mladinum et comitem Federicum, pro tractando concordiam inter eos habituri ũ XL grossorum pro quolibet. 64.

VII. 1322.

Rogetur Sr Bartholomeus Michiel quod vadat ad banum. 2.

Mittatur lignum Galli in Sclavoniam et paga illius et cet. et eligantur sapientes aliquot. 14.

Quinque electi ad eundum in Sclavoniam et salarium eorum. 15.

Quod sint tantum quatuor et si erit discordia inter eos requirant etc. et magna libertas eis data. 33.

Comissa ambassata nostris missis in Sclavoniam super requisitionibus factis per banum Micolam missum a rege Ungariae. 27, 110, 111, 112.

Mittatur paga soldatis nostris Sclavoniae etc. 46.

Quae fuerunt nostris ambasatoribus comissa dicenda bano Mladino super factis Sibinici. 33.

Soldati Sibinici et Tragurii redeant. 44.

Scribatur provisoribus super iniuria facta per illos de Braza, reliquamus in eorum arbitrio etc. 26.

Armatae fuerunt in Sclavonia galeae sex. 44; 46.

Mittantur II ambassatores in Sclavoniam, et quae fuerunt eis comissa. 105, 107, 120, 124.

Responsio facta ambasatoribus nostris Sclavoniae. 140, 141.

Mandetur comito hujus ligni, quod positus in terra ambasatoribus Marchiae, vadat Sybincum et Tragurum, acturus quae dicent nostri provisores. 15, 17-

VIII. 1324.

Sapientes electi super facto Clissae. 29.

IX. 1325.

Tractatores missi Tragurium, scilicet Sr Bartholomeus Michiel, Marinus Maurocenus etc. 65.

Responsio facta comiti Sibinici Sr Johani Marino Georgio. 104, 106.

Acceptetur oblatio facta per Syndicum Scardonae. 113.

Qualiter responsum fuit comiti Sibirici quod volumus dare plus libras X mille pro habendo castro Scardonae. 113.

Responsio facta sindico nobilium et populi Scardonae super oblatione civitatis et castri. 113.

Tres provisores missi ad partes Sclavoniae cum salario tanto et conditionibus, quibus iverunt Sr Bartholomeus Michiel, Justinus Justiniani et Jacobus Gradonigo et eligantur quinque sapientes ad providendum super comissis. 116.

Non vadant provisores in Sclavoniam et satisfaciant expensis, quas fecissent accipiendo res in comuni. 118.

XI. 1328.

Sr Marcus Justinianus ambassator noster in Sclavonia redeat. 29.

Ambassatoribus missis in Sclavoniam comissum fuit negotium praedae factae Nonensibus per priorem Lauranum et castellanum Ostrovizae. 83.

Item quod examinent de tempore quo per Jadreses tenentur occupatae terrae Nonensium. 83.

Examinent etiam negotium fidejussionis factae per Slavostum de Posederna. 83.

Factum insuper extrinsecorum de Nona reducendorum in civitatem. 83.

Duo ambassatores mittantur in Sclavoniam, qui primo vadant Jadram pro sibi comissis de inde ad alteras terras, ubi tractent de habendo Scardonam et comes Sibirici specialiter hoc procuret. 93.

Scribatur priori Lauranae super derobatione per gentem suam facta nostris de Nona. 93.

XII. 1329.

Ambassatores nostri vadant ad interponendum concordium inter comitem Fredericum et comitem de Duyno. 5.

Scribatur nostris ambassatoribus Sclavoniae, quod habeant recomendata negotia episcopi Scardonae. 9.

Sapientes electi super factis literarum nostrorum ambassatorum Sclavoniae. 22, 23, 24, 25, 99.

Provisio eorum responsionis fiendae ambassatoribus dictarum terrarum. 111.

Examinentur jura partium super quaestionibus vertentibus inter comunia Sibirici et Tragurii. 39.

XIII. 1330.

Sapientes eligantur super literis Sclavoniae suum daturi consilium. 5, 77, 79

XIV. 1331.

Mittantur provisores ad partes Sclavoniae, ad terras Sibirici Tragurii et Spalati. 10 II.

De eo quod comites nostri Sclavoniae exigent de fallitis galearum nostrarum armatarum in ipsis terris, habeant grossum I pro libra. 10.

Quid debent facere provisores, si non fiat satisfactio illis de Sibirico. 10.

Habeant ipsi provisores libras CC. pro quolibet de salario in mense et possint providere expensatori usque grossos IIII parum in die. 39, 40.

Provisa super ambassata Nonensium plurium capitulorum. 64, 65.

Comes Curzurae possit extrahere hinc et conducere facere illuc quaedam arma. 75.

XV. 1332.

Quae scripta sunt Sr Andreo Baseio ambasatori nostro super tractatu habito cum Budislauo Vgri-gnich. 62.

Super facto Scardonae scribatur quod occasione rumorum de adventu regis Ungariae non videtur de intromittendo factum ad praesens. 62.

Quae scripta fuerunt comitibus Corbaviae su-

per oblatione per eos facta nostro ambasatori, quod asistant Nonensibus et super facto Budislavi. 62.

XVI. 1333.

Armetur I galea cum qua vadant nostri ambasatores ituri ad filium regis Ungariae. 5, 21.

XXIV. 1345.

Cum Sr Nicolo Pisani electus esset provisor ad partes Sclavoniae et paucis diebus ante habuisset gratiam a domino, posse ire cum galea Omorte et Petrus ad Delfinium Vien. cum, quod peteret absolvi occasione praedicta de eundo provisor, posita fuit pars in Regimine, utrum deberet a dicta causa esse excusatus vel non, captum de sic. 7.

XXVI. 1350.

Quid comissum fuit provisoribus ituris ad partes Sclavoniae pro facto transitus regis Ungariae in Apuliam. 25.

Revocatum de mittendis provisoribus in Sclavoniam pro tunc propter novitates regis Ungariae, quae cessabant. 34.

Cum aliqui provissores per consilium sapientum XXV missi fuerint ad partes Sclavoniae et dicatur quod comune patitur damnum, quod dadium Salis Pagi fraudatur, per consilium rogatorum comissum fuit dictis provisoribus providere. 59.

DULCIGNUM, ANTIBARUM ET BUDUA.

Indicis lib. III. fol. 16.

XLVII. 1405—8.

Scribatur nostris rectoribus Scutari, Dulcigni et alior locorum nostrorum Albaniae, procurent libera-

tionem nobilium virorum Sr Thomae Dandulo et Sr Marini Victurei captorum per Balsam Stracimiri. 111.

Talea data Nicolao de Antibari, quod recessit a nostro soldo et jure ad Balsam. 118.

Responsio data oratoribus domini Despoti, dominae Marre et comitis Nichete pro factis Albaniae cum Balsa. 145.

ALBANIA.

Indicis lib III. fol. 17.

XLIX. 1411—13.

Rectores Dulcigni decreto de actibus et sententiis factis tempore dominorum Georgii Stracimir et Balsae dominio se non impedian. 89.

DURACHIUM ET AVALONA.

Indicis lib. III. fol. 139. 140.

XLII. 1391—94.

Quod comes Nicheta possit facere construi ad caput de Lemelie unum castrum. 105.

Quaedam pars posita et capta super facto castris domini Radize Cernoye, ad quam ire debet capitaneus Culphy. 106.

Quid provisum fuit de domino Cursacho, marito dominae Voislava, sororis condam domini Georgii. 106.

Quid responsum fuit domino Volcho de Brancho ad factum coronae et cercellorum perlarum, quae et quae sunt apud castellanum nostrum Durachii. 128.

XLIII. 1391—7.

Responsio ad factum uxoris condam Cursachi sororis condam domini Durachii et provisionis quam petit. 4.

Concessum dominae Voysclave sorori condam domini Georgii Topie, posse matrimonialiter copulari Pregono Duchayno. 16.

XLIV. 1397—9.

Ematur una domus pro habitatione dominae Voysclave sororis condam ducis Georgii Thobiae. 64.

XLV. 1400—1.

Dominus Avalonae, si oprimeretur a turchis, possit ascendere super nostris galeis et conduci ad terras et loca nostra. 29.

Corona et cercelli, qui fuerunt domini Georgii Tobiae, mittantur Venetias per baiulum Durachii. 38

Responsiones factae ambasiatori Constantini et ducissae Helenae, existentium in Durachio. 96.

XLVI. 1402—5.

Responsio facta ambassatori comitis Nichete ad quinque capitula. 142, 143.

LXIX. 1411—13.

Responsiones factae cuidam Calogero, nuncio et ambasiatori domini Avalonae, ad certa capitula porrecta. 106.

CULFI CUSTODIA.

Indicis lib. II. fol. 114.

XXXV. 1375—77.

Quid scriptum fuit capitaneo Culphy pro creditoribus Jurae de Balse. 82.

XL. 1385—89.

Unus ambaxiator domini regis Rassiae possit
leuari super galea Culphy et conduci ad Braciam. 64.
Guidotus Plato, qui mittitur ad partes Rassiae. 66.

CONSTANTINOPOLIS.

Indicis lib. II.

XXXV. 1375—77.

Responsio facta domine Helisabette Imperatrici
Romaniae super facto sui depositi. 133.

TURCHI ET TURCHIA.

Indicis lib. III. fol. 124, 182.

XLIX. 1411—13.

Comissio nob. viro Sr Jacobo Trevisano amba-
siatori ad dominum Turchorum.

Indicis lib. IV. fol. 171.

L. 1413.

Comissio nobilis viri Sr Francisci Fuscharensis
baiuli Constantinopolitani, ituri ambassatori ad Tur-
chum. 130.

II.

АКТА,

•
 коя се налазе у рукописима званимъ:
 „Секрета Конзилій Рогаторумъ“.

Ови рукописи садржавају у себи тайна дела и заключена властелскогъ одбора, кои се звао: „саветъ умољныхъ или Сенатъ“, одъ године 1345 до 1481-ве; али є редъ овы' дела прекинутъ, тако да нема у овимъ кнѣигама ништа одъ године 1348 до 1401, ерѣ су многе одъ ты кнѣига' нестале изъ млетачкогъ архива, но неке нашле су се опетъ, и садъ су у цес. кр. дворскомъ архиву у Бечу, и у знаменитой збирки рукописа' млетачкогъ благородника кавалера Циконѣ, али ове я ни самъ могао збогъ краткости времена видити. У Млетачкомъ архиву остала су свега тридесетъ и три велика фоліанта, писана на пергаменту, одъ овы' прва три најстарія особито су означена словима и бровима, и то:

Првы' са А, I. другы' са В, II. а трећи са Е, III. Одъ овы' нема у архиву показатељ илити индексъ, зато самъ морао изъ самы' фоліанта вадити, што є за нашу исторію и заводити у мой списакъ.

Одъ осталы' тридесетъ, кои су бровима одъ I до XXX означени, има индексъ у две части; у

I-вой части налазе се заведена акта изъ I до XI-тогъ фоліанта, а одъ године 1401 до 1429-те.

У II-гой части акта изъ XII-тогъ до XXX-тогъ фоліанта, а одъ године 1431-ве до 1481-ве.

II. ACTA,

quae reperiuntur in codicibus dictis:
„**S e c r e t a C o n s i l i i r o g a t o r u m**“.

In his codicibus reperiuntur acta et conclusiones secretae selecti consilii nobilium, alias dicti: „consilium rogatorum seu Senatus“, ab anno 1345-to usque ad annum 1481-mum, serie autem interrupta, ita ut ab anno 1348 usque ad annum 1401 nihil in his manuscriptis reperiatur; nam plures ex hisce codicibus ex archivo Veneto ablati fuere, quorum tamen nonnulli iterum reperti exstant nunc partim Viennae in Archivo caesareo-regio aulico, partim vero in magna collectione codicum manuscriptorum nobilis Veneti equitis Cicogna, quos ob brevitatem temporis inspicere non erat nobis permissum. In archivo Veneto adsunt de his codicibus triginta tres libri, scripti in membrana in folio maximo. Hi dividuntur in duas series, antiquiorem, quae habet codices tres notatos pro se litteris et numeris uthic sequitur; et quidem primum notatum: A, I; secundum: B, II; et tertium: E, III. Tres isti codices non habent indicem, debuimus itaque ex ipsis originalibus exquirere et in nostro elencho adnotare ea, quae reperimus ad nostrum scopum spectantia. Reliquorum triginta codicum, qui distincti sunt numeris ab I usque XXX, adest index in duabus partibus, in cuius parte

I-ma enumerata sunt acta quae reperiuntur in codicibus ab I-mo usque XI-mum, et ab anno 1401 usque annum 1429-num; in parte autem

II-da acta ex codicis libro XII-mo usque librum XXX-mum, seu ab anno 1431-mo usque annum 1481-mum.

EX SECRETIS ROGATORUM,

Libro I-mo seu A.

Litterae regi Andrae Hungariae, de die 8 No-
veimb. 1345.

Capta de comite Gregorio d. 30 Aug. 1345.

— de comite Barthole de Vegla et comite Duymo;
die eodem.

— de mittendo nuncium ad banum Bossinae d.
22 Febr. 1345.

— de Gregorio et Budislavo comitibus Corbaviae,
d. 22 Febr. 1345.

— de ambaxata domini regis Serviae; die eodem.

— de sapientibus Sclavoniae et Unionis contra
turchum. d. 27 Nov. 1345.

— de mittendis nunciis ad insulas et civitates Scla-
voniae: Spaletum, Sybenicum etc. die 25 Marcii
1346.

— Responsio ambassatori bani Bossinae in facto
regis Hungariae d. 18 Aprilis 1346. ch. 38.

— Scribatur bano Bossinae. d. 26 August 1346 ch. 52.

— Examinatis capitulis ambaxatae bani Bossinae
respondeatur etc. d. 4 Sept. 1346. ch. 53.

— Quod comes Gregorius Churiachi etc. 4 Sept.
1346. ch. 54.

— Quoniam banus Bossinae videtur exercitum con-
gregare contra Maladinum. d. 22 Sept. 1346. ch. 55.

— Cum in responsione facta Heliae ambaxatori
bani Bossinae. d. 26 Sept. 1346. ch. 55.

— Quod notificetur Nicolino misso ad banum Bos-
sinae d. 11 Octob. 1346. ch. 57.

— Respondeatur Nicholino ad litteras, quas scribit de
domino bano Bossinae. d. 28. Octob. 1346. ch. 58.

Capta. Quoniam per capitaneum terrae scribatur. Die 7 Novembris 1346. ch. 60.

—— Quod scribatur domino bano Bossinae. die eodem. ch. 61.

—— Quod scribatur Nicolino notario die 7 Novemb. 1346. ch. 62.

—— Examinatis litteris Nicholini notarii. d. 7 Novembr. 1346. ch. 63.

—— Scribatur domino Helyae, quod recepimus litteras continentes responsum Bani d. 11 Januarii. 1347. ch. 69.

—— Examinatis ambaxatis comitum Gregorii Ostrovicae et Mladeni etc. d. 8 Marcii 1347. ch. 73.

—— Cum multum comune nostrum sit obligatum — Domino Helye. d. 2 Aprilis 1347. ch. 74.

Ex libro II seu B.

Capta. Cum comes Paulus etc. d. 16 Maii 1348. ch. 7.

—— Quia facit pro nobis habere castra Clisii et Scardonae etc. d. 6 Junii 1348. ch. 10.

Ex libro III seu E.

—— Non mittatur nuncius ad d. regem Raxiae. ch. 15.

—— Responsio facta ambassatori regis Bossinae. ch. 59.

Capta: cum civitas Durachii etc. ch. 74.

—— Responsio comiti Johanni Segniae in facto ligae cum rege Hungariae contra Turchos. 81.

—— Responsio ambaxatori domini Avalonae. 81.

—— Ambasiata bani Johanni. d. 27 Juni 1393. ch. 82.

—— Propter homicidium commissum in persona Cursachii capitaneus Culphy vadat Durachium. ch. 89.

—— Responsio Episcopo Scutarino. ch. 91.

—— Responsio regi Hungariae de auxilio petito contra Turchos. ch. 94, 95.

Capta Responsio ad Imperatorem Constantinopolis;
die 24 Julii 1394. ch. 94.

—— **Provisio pro factis Croye.** ch. 95.

—— **Responsio Imperatori Constantinopolis.** ch. 102.

—— **Non concessum nuncio apostolico praedicare**
crucem contra Turchos. ch. 102.

—— **Pro facto Croye nuncius ad Constantinum.** ch. 105.

—— **Tractatus cum rege Hungariae contra Turchos**
ch. 107, 108, 109.

—— **Responsio Imperatori Constantinopolis.** ch. 120.

—— **Responsio Catarinis.** ch. 121.

—— **Intrmissio civitatis Scutari et Drivasti datae**
nobis a Georgio Stracimir. ch. 123.

—— **Responsio ambassiatori regis Hungariae, de bel-**
lo contra Turchos. d. 11 Aprilis 1396. in ch. 127.

Capta de novitatibus Hungariae. Die 16 Decemb. 1396.
ch. 134.

Capta scribatur rectoribus in Buda; et respondeatur
regi Romanorum et Boemiae. ch. 135.

Capta de rege Hungariae. Die 27 Dec. 1396. ch. 136.

—— **Comissio ambassatoribus ituris ad regem Hun-**
gariae in Segniam. d. 7 Aprilis 1397. ch. 145.

RASCIAE REGNUM ET BOSSINAE ET PARTES ALBANIAE.

Ex Indicis lib I. ch. 84.

III. 1406.

Responsiones factae oratoribus domini Despotae filii condam comitis Lazari et dominae Helenae et Balsae Strazimiri. ch. 23.

Responsio facta ambasatori regis Ladislai et magnifici domini Creuoye, super requisitione facta de litteris Albaniae. ch. 25.

Alia responsio facta suprascriptis oratoribus super requisitione Budvae. ch. 27.

Respondeatur ambasatoribus dominae Helenae et Balsae Strazimiri, quod simus contenti ipsos recipere ad gratiam et dare sibi ducatos mille omni anno et locum Budvae donec erunt in nostra benevolentia et amore. ch. 51.

Cum poneretur quod postquam ambasatores praedicti nolebant acceptare nomine dominae et domini eorum supra scriptam oblationem eis factam, nisi unus rediret ad ipsos etc. ch. 51.

Collegium habeat libertatem tractandi et concludendi cotractum de securitate Albaniae. ch. 57.

Certae responsiones factae dominae Helenae Strazimir et Balsae euis filii et comissio nobili viro Sr Benedicto Contareni capitanei Scutari. ch. 137, 138.

Quid scriptum fuit d. Bened. Contarini capitaneo Scutari super facto pacis cum domina Helena Strazimiri. ch. 143, 144.

Collegium habeat libertatem tractandi de factis Albaniae et dominae Helenae et Balsae eius filii. ch. 144.

IV. 1409.

Deputentur dominae Helenae Stracimiri duo auditores de illis de Collegio. ch. 47.

Ordo datus auditoribus deputatis dominae Helenae in pertractando secum. ch. 54.

Forma concordii fiendi cum domina Helena Stracimiri. ch. 60.

V. 1412.

Responsio facta ambassatori magnifici domini Sandali, super excusatione sua quia ivit ad regem Hungariae, et super requisitione ducatorum XII mille et super recomendatione Balsae Stracimiri. ch. 16.

Responsio facta ambasatori Balsae Stracimiri super recomendatione et oblatione quam facit, petens ut sibi parcatur. ch. 16.

Dicatur ambasatori domini Sandali et Balsae Strac. quod velint expectare hic responsionem dominorum suorum super his, quae eis diximus; quia habita dicta responsione, faciemus de rebus eis gratis. ch. 20.

VI. 1414.

Responsio ambasatori d. ducis Cravoie, super recomendatione et oblatione quam facit, praesertim castri Dalmissii. ch. 49.

VIII. 1421.

Quid responsum fuit ad capitula domini comitis Sandali ad plurima et specialiter super facto Catari. ch. 7.

Quid responsum fuit ad capitula domini regis Raxiae, quaerentis habere ligam cum dominio. ch. 5.

Quid responsum fuit ad captiula Sandali, eius ambassatori. ch. 23.

Quid fuit responsum ambassatori domini despoti Stefani Raxiae etc. super factis Albaniae. ch. 29.

Quid responsum fuit ambasatori domini despoti ducis Rasciae, requirentis Scutari et alia loca Albaniae. ch. 48.

Item aliud responsum factum supradicto ambassatori, circa ea quae repostaverunt nostri deputati. ch. 50.

Quid captum fuit iterato de respondendo eodem ambassatori circa certam requisitionem factam per eum de novo. ch. 50.

Captum de intrando ad practicam cum ambassatore Despoti cum eo, quod terminabitur non petendo videre sindicatum vel libertatem quam habet. ch. 51.

Responsum factum suprafato ambassatori, circa ea quae practicaverunt et reportaverunt deputati. ch. 51.

Item aliud responsum factum eidem ambassatori circa ea quae retulerant deputati praedicti. ch. 52.

Item quid dictum fuit eidem ambassatori propter ea quae dixerat Sr Marco Barbadico, qui cum licentia domini visitavit eum. ch. 52.

Cum poneretur de respondendo eibem ambassatori, quod eramus contenti treugas inter dominum suum et dominium nostrum existentes prorogare, captum de non. ch. 52.

Cum poneretur quod dici deberet ambassatori suprascripto, quod quia dicebat non habere libertatem possendi elongare treugas nisi in illa forma, qua sunt et factae fuerunt per dominum suum cum provisoribus nostris, sumus contenti eas elongare usque ad diem octavum Junii ut ibi; et quia extunc erat captum, quod mitti debeat ad praesentiam domini Despoti nobilis vir Sr Jacobus Dandulo, qui erat deinde in ambassata etc. ut ibi, non captum. ch. 53.

Captum quod responderetur ambassatori praedicto, quod quia dicebat non habere libertatem possendi elongare treugas nisi in forma ut ibi, deliberavimus mittere ad praesentiam domini sui unum am-

basiatorem per modos ibi notatos; et quia extunc esset captum quod mitti deberet ad praesentiam dicti domini Despoti nob. vir **Sr Jacobus Dandulo**, providendo de donis, ut ibi. ch. 53.

Cum poneretur de respondendo ambassatori **Vajvodae Sandali** super factis **Catari** etc. denariorum requisitorum, positus pluribus partibus captum fuit ut ibi. ch. 53.

Rogetur iidem ambasator pro liberatione quatuor **Catarinorum**, quos habet captos dominus suus. ch. 53.

Dictis ambassatoribus dari debeat de denariis restantibus de quarta quae exigitur, ut ibi. ch. 53.

Quid scriptum fuit domino regi **Bossinae** et responsum litteris suis, quibus significat promissa hinc inde non fore postponenda. ch. 158.

IX. 1425.

Responsio facta ambassatoribus domini **Sandali** ad exposita per eos. ch. 32.

Quid fuit responsum ambassatoribus domini **Georgii de Vulcho**, nepotis domini despoti **Rassiae** ad exposita per eos. ch. 34.

Captum quod vadat ad praesentiam domini **Georgii praedicti Sr Franciscus Quirino** capitaneus partium **Albaniae** cum commissione ibi notata. ch. 37.

XI. 1429.

Quid responsum fuit ambassatoribus domini regis **Bossinae**, super requisitione eidem factae per dominum regem **Hungariae** et dominum **Teucrorum**, ut rumpat contra dominium. ch. 130.

Aliud responsum factum suprascriptis ambassatoribus non bene se contentatibus de primo responso habito et de novo requirentibus mutuo ducatorum **XXXII** mille pro redimendo aliqua sua loca de manibus **turchorum**. ch. 132.

REX RASSIÆ ET BOSSINÆ.

Ex Indicis lib. II. charta 97.

XIV. 1436.

Quid responsum fuit oratoribus comitis Stefani nepotis condam Sandali, qui petierunt sibi dari Catarum. ch. 195.

Quid responsum fuit oratori despoti Rassiae, qui petit sibi dari Dulcignum. ch. 196.

XV. 1439.

Quid responsum fuit oratori domini despoti Rassiae circa requisitâ per eos parte dicti domini tam de loco Dulcigni quam de aliis. ch. 7.

Pro adventu domini despoti Rassiae venturi in Foro-Julium scriptum locumtenenti, quod acceptet et honoret eum per modum ut ibi et captum quod militantur ad eum visitandum II ambassiatores ch. 24.

Quid responsum fuit cancellario dicti domini, circa requisitionem quam fecit de galeis et navigiis quae conducant illum in Albaniam. ch. 26.

Quid responsum fuit oratori dicti domini, circa petitionem quam fecit de loco Dulcigni, et ambassiatam, quam requirit mitti ad turchum. ch. 27.

Quid responsum fuit oratoribus domini Stefani magni vayvodae Bossinae ad plura exposita per eos. ch. 42.

Quid responsum fuit Jacobo Testa de Tragurio ad aliqua quae exposuit Restoie camerarius domini regis Bossinae, circa requisitionem quam facit, ut idem Rex mittere possit havere suum ad aliquam terram domini et venire personaliter; et ultra hoc offert illud regnum dominio. ch. 113.

Captum quod responsio deliberata fieri ambassatoribus comitis Stefani, differatur ad diem ibi notatum. ch. 115.

Quid responsum fuit ambassatoribus domini regis ad plurima exposita per eos parte dicti domini. ch. 117.

Captum quod fiat responsio ambassatoribus praedicti comitis Stefani, sicut deliberatum fuit. ch. 117.

Quid responsum fuit eisdem ambassatoribus comitis supradicti, circa oblationem quam uterque eorum fecit, velle esse cum dominio contra dictum comitem. ch. 117.

Quid responsum fuit ambassatoribus domini regis Bossinae, circa intelligentiam quam obtulerunt ipsum dominum regem habere velle cum dominio, contra comitem Stefanum. ch. 118.

Comissio data Sr Marco Geno militi, ituro ad partes Albaniae, pro practicando inter cetera cum comite Stefano super negotiis ibi notatis. ch. 124.

Propter aliqua exposita dominio per ambassationem dicti comitis, captum quod possit scribi praedicto Sr Marco et Sr Ludovico Lauredano capitaneo Culphy, ut ibi. ch. 125.

Scriptum praedictis Sr Marco et Sr Aluixio ac comiti Catari, quod in practica quam habebunt cum comite Stefano, procurent habere totam Zentam inferiorem, Drivastum et Jurassevichios. ch. 125.

Quid scriptum fuit praedictis circa aliqua partita, quae proponere habent dicto comiti Stefano, et modos quos habent servare. ch. 129.

Aliud super huiusmodi materia. ch. 132.

Captum de dando cuidam comiti Johanni, qui se offert ire Catarum et esse contra comitem Stefanum, ducatos XXV, pro eius accessu, et scriptum suprascriptis capitaneis Culfi, comiti Catari et Sr Marco Geno, quod sibi provideatur de mense in mensem. ch. 132.

XVI. 1443.

Quid responsum fuit oratoribus comitis Stefani vaivodae Bossinae, ad ea quae exposerunt. ch. 12.

Captum de respondendo cum benevolis verbis oratori Serenissimi domini regis Bossinae, circa factum Polizze et Dalmissae et similiter cuidam ambassatori comitis Mathiconis. ch. 92.

Quid scriptum fuit domino despoto Rassiae, propter certas innovationes factas in Zenta superiori nomine suo. ch. 140.

Quid responsum fuit Spectabili Paulo de Jayce cancellario et oratori Serenissimi domini regis Bossinae, ad aliqua exposita per eum nomine dicti regis. ch. 152.

Quid responsum fuit cuidam oratori Illustris domini despoti Rassiae, petentibus sibi restitui quaedam loca etc. ch. 180.

Quid responsum fuit oratoribus domini despoti Rassiae, circa requisitionem locorum, quos petunt. ch. 187.

Captum de eligendo unum ambassatorem ad praedictum despotum, cum conditionibus ut ibi. ch. 187.

Captum quod differatur electio dicti ambassatoris et mittatur Johannes de Requandatis ad ipsos oratores despoti. ch. 187.

Item captum quod suspendatur de eligendo dictum oratorem. ch. 189.

Quid scriptum fuit illustri domino despoto Rassiae, circa responsiones factas oratoribus suis. ch. 191.

Quid responsum fuit oratoribus magnifici domini Stefani, magni vayvodae Bossinae, pro deveniendō ad concordiam tecum. ch. 193.

Quid responsum fuit oratoribus suprascripti comitis Stefani ad ea quae exposuerunt. ch. 215.

XVII. 1446.

Quid responsum fuit oratoribus Serenissimi domini regis Bossinae, ad ea quae exposuerunt super factis Narentae; — item quod provideretur, quod mercatores Veneti conversarentur in regno suo; item quod dominium se interponeret pro concordia sua cum Teucro; item quod loca quae tenet banus Pircus sint de jurisdictione regni sui. ch. 7.

XVIII. 1448.

Quid responsum fuit oratoribus Serenissimi domini regis Bossinae, circa factum comitis Stefani, qui quaerit creari duxa Spaleti, et circa factum bani Pirchi, qui vult dare medietatem sui banatus Ungaris; et pro sale Narente. ch. 82.

Quid responsum fuit oratoribus domini despoti Rassiae, circa restitutionem per nos fiendam locorum Antibari, Budvae et Drivasti. ch. 181.

Quid responsum fuit oratoribus comitis Stefani vayvodae Bossinae, ad ea quae exposuerunt. ch. 181

XIX. 1450.

Responsum datum oratoribus Serenissimi domini regis Bossinae, ad exposita per eos, et legationem mittendam ad Teucrum. ch. 55.

Quid responsum fuit oratori magni comitis Stefani pro subsidio contra Raguseos. ch. 60.

Responsio facta oratoribus ducis Stefani, petentibus provideri, ut propter discordiam Ragusiensium mare reddatur tutum. ch. 61.

Responsum datum oratoribus illustris domini ducis Stefani, ad ea quae exposuerunt de Raguseis, et iusta ac passagio suo. ch. 79.

Cum poneretur de respondendo oratori illustris domini ducis Stefani circa factum Ragusii, nihil captum fuit. ch. 91.

Quid captum fuit de respondendo eisdem oratoribus in materia praedicta. ch. 91.

Quid captum fuit de respondendo eisdem in materia eadem. ch. 101.

Responsum datum oratori illustris domini ducis Stefani in materia Ragusii. ch. 126, 130.

Quid responsum fuit oratori Serenissimi domini regis Bossinae, ac filii illustris domini ducis Stefani in factis Crainae et Narentae. ch. 144.

Comissio Sr Caroli Mauroceno ad Serenissimum dominum regem Bossinae. ch. 150.

Respondeatur per collegium oratoribus illustris comitis Ciliae et illustris domini ducis Stefani. ch. 152.

XXI. 1460.

De oratore eligendo ad regem Bossinae, pro obitu patris et successione sui. ch. 54.

SCLAVONIA IN GENERE.

Ex indicis libro I. ch. 88.

I. 1401.

Responsio ambasatori domini Creuoye de Bossina, ut non velimus dare auxilium suis inimicis de Spaleto, qui acceperant sibi locum suum Almissi. ch. 46.

Responsio oratori domini regis Bossinae ad factum fortalitii, quod vult extruere ad marinum etc. ch. 57.

II. 1404.

Responsio ambasatori domini Creuoye, super requisitione duorum corporum galearum. ch. 100.

Responsio facta ambasatori comunitatis Catari, volentis se subijcere nostro dominio. ch. 134.

Responsio facta oratoribus Creuoye, super factis Catari, et si volumus exire de locis nostris Dulcigni, Budvae, Antivari. ch. 147.

III. 1406.

Responsio facta ambassatori domini regis Ladislai et magnifici Creuoie, super requisitione facta de terris Albaniae. ch. 25.

Alia responsio iisdem super requisitione Budvae. ch. 27.

Ambasiatoribus Creuoye deputentur auditores ch. 83.

IV. 1409.

Responsio ambasatori Catari. ch. 4.

Responsio facta archiepiscopo Spalati, ambasatori domini Creuoye, offerentis se velle interponere inter dominum regem Ungariae et nostrum dominium, super discordia et factis Spaleti et aliis. ch. 111.

Respondeatur ambasatori Catari, quod aliqua capitula eorum non sunt conformia nostrae intentioni etc. ch. 158.

Respondeatur ambasatori magnifici domini Sandali, quod sumus contenti complacere sibi de nostris galeis, pro conducendo fratrem suum in Apuleam etc. ch. 175.

Respondeatur ambasatori domini Sandali super factis Catari. ch. 176.

V. 1412.

Possit concludi pax cum ambassatore domini Sandali, nomine Balsae Stracimiri secundum conditiones alias captas. ch. 85.

Quid responsum fuit ambasatori domini Creuoye, petenti subsidium pro recuperando terram Spalati. ch. 150.

Respondeatur ambasatori domini Creuoye, quod displicet nobis, quod dominus rex Ungariae faciat aliquas novitates contra dominium suum etc. ch. 163.

Responsio ambasatori comunitatis Catari ad novitates, quae sibi inferuntur per dominum Sandali et Balsam Stracimiri etc. ch. 185.

VII. 1418.

Captum de acceptando dominium et gubernationem civitatis Catari, cum conditionibus ibi notatis. ch. 93, 138, 139, 140.

Quid responsum fuit Johani de Lusa apud Catarum. ch. 148.

Quid responsum fuit ambassatori comunitatis Albonae, missis ad submittendam dictam comunitatem sub obedientia domini. ch. 165, 166.

VIII. 1421.

Quid responsum fuit ad plurima capitula ambassadae comitis Sandali, principaliter super facto Catari. ch. 1.

Quid fuit responsum oratori Serenissimi domini regis Bossinae ad plura capitula, et specialiter ad liga et pacta, quae vellet habere cum dominio. ch. 5.

Quid responsum fuit ad XII capitula porrecta per oratorem Catari. ch. 7.

Quid responsum fuit ambassatori domini Sandali. ch. 23.

Quid captum fuit de scribendo provisoribus Dalmatiæ et Albaniae et Sr Jacobo Dandulo ad dominum despotum Raxiae, propter practicam factam cum domino despoto Raxiae. ch. 35.

Obmissio nobili viro Sr Johanni Georgio, ambassatori ad dominum regem Bossinae. ch. 58.

Cum ponerentur duae opiniones de commissione praedicto domino Johanni Georgio ambassatori ad regem Bossinae ituro facienda, captum ut ibi. ch. 73.

Certa informatio data per Petrium Martini de Spaleto nobili viro Sr Marco Dandulo super facto pacis tractandae cum Polizanis etc. ch. 75.

Quid responsum fuit Sr Johanni Georgio, ambassatori apud regem Bossinae, super factis sibi comissis et super factis Sandali et comitis Johannis de Cutenes. ch. 76, 77.

Quid scriptum fuit Sr Marco Barbadico provisorio Catari, super factis Georgii Juras etc. ch. 84.

Scriptum Sr Marco Barbadico provisorio Catari quod nullam faciat practicam cum Georgio Juras de loco Antivari etc. ch. 89.

Quid commissum fuit provisorio Catari circa pacem tractandam cum domino despoto. ch. 95.

Quid responsum fuit provisorio Catari pro pace tractanda cum domino Georgio Volco, existenti ad obsidionem Scutari. ch. 108.

Quid scriptum fuit capitaneo Culphy pro facto Scutari et Pamaliatorum et pacis tractandae et aliis multis. ch. 109.

Quid fuit scriptum provisorio Catari et capit Culfi super pace tractanda cum domino despoto Raxiae, ch. 110.

Quid fuit scriptum capitaneo Culfi et provisorio de pace aut treuguis concludendis cum eodem domino despoto ut ibi. ch. 113.

Quid fuit scriptum capitaneo Culfi et provisorio Catari, super pace facienda cum domino Georgio de Volcho. ch. 119.

Libertas data comiti Arbi, possendi permittere cuidam Jacobo Dobuanich, qui se offert interficere Decanum piratam, quod possit venire habitandum in insulam Arbi et tenere pecudes V centum ut ibi. ch. 147

Libertas data cuidam nobili practicandi cum una certa persona destructionem Decani piratae, et possendi eidem personae promittere de extrahendo ipsam de banno terrarum Istriae et Dalmatiae ac claudendo sibi taleam. ch. 164.

Capitum quod collegium habeat libertatem expendendi usque ducatorum V mille pro habendo quendam locum proficuum terris Dalmatiae, quem certa persona offert ponere in manibus dominii. ch. 171.

Item collegium habeat libertatem possendo expendere tam pro habendo Michacum, quam pro faciendo illum interfici, usque ducatorum II mille.ch. 171.

IX. 1425.

Libertas data collegio possendi providere de habendo quoddam castrum in partibus Dalmatiae. ch. 17.

Responsum factum Jacobo Testa de Tragurio, circa ea quae exponit parte comitis Johannis de Citunes ch. 193.

Ex indicis libro II. ch. 109.

XIII. 1433.

Pro observatione promissionum factarum comiti Goriciae, restituatur ei castrum suum Belgradum, positum in patria Forojulii. ch. 166.

Scriptum comiti Ciliae, quod si mittet suam ambassiatam, super intelligentia quam nobiscum habere desiderat, eam videbimus alacriter et ad rationabilia in ipsa materia condescendemus. ch. 194.

Collegium habeat libertatem practicandi et concludendi capitula porrecta per oratorem comitis Ciliae et forma ipsorum capitulorum. ch. 236.

Quod in Dalmacia fiant arcerii 350-la. ch. 236.

XVI. 1443.

Quid responsum fuit oratori magnificorum comitis Mathichonis et fratrum, ad ea quae retulit eorum parte. ch. 26.

Quid scriptum fuit comiti Franco Tauloniae, circa intromissionem factam per comitem Spaleti de Poliza et Dalmissa. ch. 62.

Cum poneretur de scribendo comiti Spaleti super dicta materia, captum fuit de differendo. ch. 63.

Cum poneretur de scribendo supradicto comiti Franco pro facto dictorum locorum Polizae et Dalmissae, captum fuit de non. ch. 64,

Captum de mittendo ad dictum comitem Francum unum ex notariis cancellariae. ch. 67.

Sr Benedicto de Molino ituro oratori ad comites Segnae, facta fuit comissio, quod prius vadat Spaletum et ad banum Petrum pro factis Polizae. ch. 112.

XXIV. 1469.

Quid scriptum rectoribus Jaderae pro novitibus banni. ch. 13.

Quid responsum oratori comitis Corbaviae, petentis mutuo pecunias ch. 39.

Mittantur Sibinicum equites et pedites. ch. 15.

Quid responsum ad oblationes Polizanorum. ch. 109.

Capitula cum responsis nuncii Majerbalas. ch. 112.

SCUTARUM, DRIVASTUM

et aliae terrae Albaniae.

Ex indicis libro I. ch. 94.

III. 1406.

Certae responsiones fiendae ambassatori dominae Helenae et Balsae Strazimir eius filii, et comissio Sr Benedicto Contarini, comitis et capitanei Scutari supra eo. ch. 137, 138.

IV. 1409.

Cum poneretur de scribendo comiti et capitaneo Scutari, quod procuraret cum ambasiatore Turchi, quod concludetur in pace cum domina Helena et Balsae eius filio, prout alias captum fuit de dando sibi Budvam, et captum fuit de non. ch. 75

Informetur comes et capitaneus Scutari de conventionibus factis per nostrum oratorem cum Impe-

ratore Turchorum, et de terminis solutionum fiendarum pro terris Albaniae etc. ch. 91.

Quid scriptum fuit comiti et capitaneo Scutari, scribenti Balsam Stracimiri non observare pacem factam secum et modos quos debeat observare. ch. 189.

Scribatur comiti et capitaneo Scutari, quod procuret omnino venire ad pacem cum Balsa et eius matrae. ch. 226.

V. 1412.

Capitaneus Culy mittat ad partes Scutari unam galeam pro ortamine fidelium nostrorum etc. ch. 19.

Capitaneus Scutari mittat ad Sandalum unam personam sufficientem, cum informatione ibi notata. ch. 19.

VII. 1418.

Quid comissum fuit Sr Jacobo Dandulo, ituro comiti Scutari circa facta Albaniae. ch. 78.

Quid scriptum fuit rectoribus Albaniae, videlicet Scutari circa facta Balsae Strazimir. ch. 83.

Quid scriptum fuit Comiti et capitaneo ac provisorio Scutari, circa requisitionem eisdem factam parte Balsae Stracimir. ch. 94.

Quid scriptum fuit rectoribus Scutari super facto V mille ducatorum illuc missorum pro Teuchria. ch. 97.

Quid scriptum et responsum fuit rectoribus Scutari, super captione castri Drivasti et Sr Jacobi Corrario potestatis et eius uxoris et sotii militis. ch. 102.

Comissum comiti et capitaneo ac provisorio Scutari, quod provideant, de veniendo ad trenguas cum Balsa per spatium duorum annorum et inde infra ut ibi. ch. 120.

Capitaneus de mittendo comiti et capitaneo Scutari pars pridie capta, circa responsionem factam nuncio domini regis Jacobi, super facto trenguas tractandae cum Balsa et Stefano Balsae, et detur liber

tas eidem firmandi dictam treugnam per unum annum, cum conditionibus ibi notatis. ch. 157.

Quid scriptum fuit comiti et capitaneo Scutari per reditum Sr Petri Lauredano, olim capitanei Culphy, videlicet de intrando in practicam concordii cum Balsa, cum conditionibus ibi notatis. ch. 190.

VIII. 1521.

Quid responsum fuit ambassatori Balsae et Stephani de Balsis Zentae etc. et libertas data collegio practicandi capitula concordii cum eis. ch. 4.

Quid fuit captum de respondendo ambassatori Balsae, super capitulis practicatis et quod elongentur treuguae. ch. 5.

Comissio facta Sr Jacobo Dandulo ad dominum despotam Raxiae, in casu quo sit pro III dietas prope Albaniam. ch. 30.

Quid fuit responsum ambassatori domini despota Stefani Raxiae etc. super factis Albaniae. ch. 29.

Alia comissio data Sr Jacobo Dandulo provisorii ad partes Albaniae. ch. 30, 31.

Comissio nobilium virorum Sr Marci Bembo et Marci Barbo supracomitum euntium ad partes Albaniae, pro succurrendo civitati Scutari et aliis locis Albaniae. ch. 78.

Libertas data collegio scribendi rectoribus Catari, Dulcigni et Scutari in forma necessaria et comunitatis ipsorum locorum, litteras hortatorias. ch. 78.

Quid scriptum fuit capitaneo Culfi et dictis provisoribus, circa introitum faciendum in flumen Bojanae et circa subventionem dandam civitati Scutari. ch. 78.

Quid scriptum fuit comiti Scutari et provisorii ibidem, circa missionem capitaneorum, provisorum et supracomitum in Boianam, ut damnificent inimicos etc. ch. 84.

Captum de supersedendo in mittendo gentes Scutarum, et quod expediatur Sr Andreas Marcello, qui vadat ad Juanum Castrioti, et quod mittantur pedites centum et staria III millia milei Scutarum etc. ch. 87.

Quid responsum fuit provisorii Dulcigni, circa ea quae agit in reducendo homines deinde ad obedientiam domini, et super facto possessionum rebellium, qui recesserunt de Dulcigno. ch. 89.

Quid fuit responsum provisorii Catari pro pace fienda cum domino Georgio Volco, existente ad obsidionem Scutari. ch. 108.

Quid fuit rescriptum capitaneo Culfi, super factis Pamaliothae, pace fienda et multis aliis. ch. 109.

Quid fuit scriptum provisorii Catari, super pace tractanda cum domino despoto Raxiae. ch. 110.

Quid fuit scriptum capitaneo Culfi super eadem materia. ch. 110.

Quid fuit scriptum capitaneo Culfi quod debeat exire de Bojana, si non possit concludere pacem cum domino Georgio Volco. ch. 119.

Quid fuit scriptum capitaneo Culfi et provisorii Catari, super pace tractanda cum domino Georgio Volcho. ch. 119

IX. 1425.

Quid responsum fuit suprascripto Sr Francisco Quirino circa ea, quae habuit a domino Georgio, super interpositione domini despoti pro pace tractanda inter nos et imperatorem Turchorum. ch. 165.

X. 1426.

Responsum factum ambaxatori Georgii et Alexii Juras, nobilium Zentae, requirentium quod velimus eos acceptare pro subditis nostris etc. ch. 115.

XI. 1429.

Rector noster Scutari debeat quaerere cum filiis condam Auranessii, quod promittant, quod Turchi non molestant loca nostra deinde, pro promissione ducatorum 200 eis facienda in anno. ch. 25.

SCUTARUM CUM ALIIS TERRIS ALBANIAE ET CATARUM.

Ex indicis libro II. ch. 111.

XV. 1439.

Propter illa quae attentantur per comitem Stefanum contra loca Albaniae, scriptum comiti Scutari, quod vadat ad illum cum ordine ibi notato, et exequatur et intelligat se cum comite Catari circa plurima ibi contenta. ch. 102.

Item fuit scriptum comiti Catari super dicta materia. ch. 102.

Sr Petrus Balastio, qui fuit comes Dulcigni, possit factis Albaniae, venire ad consilium rogatorum. ch. 115.

Libertas data comiti Scutari et comiti Catari acceptandi sub dominio loca Zentae inferioris, cum conditionibus ibi notatis, et captum de eligendo unum provisorem ad partes Albaniae, cum commissione ibi notata. ch. 117.

Alia commissio data Sr Marco Geno, militi, electo provisorio ad partes Albaniae. ch. 124.

Propter aliqua exposita dominio per quemdam ambassatorem comitis Stefani, captum, quod in casibus ibi notatis possit scribi praedicto Sr Marco Geno et Sr Aluixio Lauredano capitaneo Culfi, sicut ibi. ch. 125.

Scriptum et mandatum supradictis Sr. Marco Geno et Sr Aluixio Lauredano et comiti Catari, quod in practica quam habebunt cum comite Stefano, procurent habere totam Zentam inferiorem et Drivastum ac Jurassevichios. ch. 125.

Quid scriptum fuit praedictis circa aliqua partita quae proponere habent dicto comiti Stefano, et modos quos habent servare. ch. 129.

Captum de mittere ad partes Albaniae comestabiles ibi notatos cum peditibus suis. ch. 133.

Quid scriptum fuit praedictis capitaneo, comiti Catari et provisorio, circa intelligentiam habendam cum comite Scutari, pro obtinendis locis Zentae superioris et inferioris et de missione peditum CLX ad illas partes, dictam decavam. ch. 134.

Quid scriptum fuit capitaneo Culf, comiti Catari et Sr Marco Geno, circa impresiam accipiendam de Zenta inferiori, Budva et aliis passibus Zentae superioris, ac comiti Scutari super facto Antibari et Drivasti. ch. 132.

Quid scriptum fuit de eadem materia comiti et capitaneo Scutari solo. ch. 134.

Scriptum comiti Scutari, procuret venire ad pacem cum comite Stefano, cum conditionibus ibi notatis, et quod se intelligat cum comite Catari, pro causis ibi notatis. ch. 155.

Captum quod super dicto negotio scribatur etiam comiti Catari; et ulterius mandetur ei, quod det victum Coicino Jurassevich et fratri suo. ch. 155.

XVI. 1443.

Scriptum imperatori Turcorum de guerris et molestiis quos facit comes Stefanus locis domini in partibus Albaniae, et captum, quod litterae mittantur per comitem Scutari, per nuncium proprium, qui reportet responsum. ch. 9.

Certus ordo datus capitaneo Culi, circa ea quae exequi habeat obtento Antibaro, contra loca comitis Stefani. ch. 15.

Item aliud mandatum factum eidem capitaneo super dicta materia et reliquis ibi contentis. ch. 24.

XVII. 1446.

Captum de dando ducatos 100 in anno cuidam personae, quae dicit velle interficere Scanderbegum, et missio peditum 100 Scutari, et quod unus notarius cancellariae mittatur ad Teucrum ut ibi. ch. 221.

VIII. 1448.

Comissio viri nobilis Sr Andree Venirio missi ad partes Albaniae. ch. 14.

Scriptum fuit Sr Andree Venerio provisorii in Albania, quid agere habeat propter conflictum per nostros datum gentibus despoti. ch. 27.

Captum de scribendo Sr Andree Venerio provisorii in Albania circa plura ut ibi. ch. 53.

XIX. 1450.

Rector Catari et alii rectores Dalmatiae, student se informare de successionem rerum Raguseorum et advisent dominio. ch. 70.

XX. 1453.

Scriptum comiti et capitaneo Scutari et provisorii pro recuperatione oppidi Dagni, cum aliquibus proclamis. ch. 107.

Scontrum de differendo. ch. 108.

Provisiones gentium et aliarum rerum mittendum in Albaniam, item quod capitanei Culi debeant ponere banchum, cum scontro. ch. 115.

Pars in materia loci Dagni, occupati per Lecham Duchalno. ch. 117.

XXI. 1460.

Petitio Ducis Stefani, circa statum suum. ch. 31.
Responsio dictae petitioni. ch. 32.

Responsum oratori eiusdem circa factum Clissae. ch. 57.

Comiti et capitaneo Scodrae, quod curent quietem inter subditos dominii et Scanderbei. ch. 85.

XXII. 1464.

De defendendo a Turcis loca Albaniae. ch. 165.

Domino Scanderbei et provisoribus in Albania, quod curent demoliri locum Valonae, quam Turcae construunt. ch. 139.

Queratur rex Neapolis abstinere a statu comitis Vlati in Albania. ch. 180.

Comes Spalati provisor neget transitum comeatus et militum regis Neapolis ad loca obiecta. ch. 185.

Comissio provisorii profecturo in Scodram. ch. 169.

Comissio provisoria in Albania. ch. 111.

XXIII. 1466.

Facultas tributa comiti Catari concludendi pacem cum Joanne Cernovich. ch. 15.

Capitaneus generalis maris mittat triremes in Albaniam. ch. 42.

Quid responsum domino Scanderbeo ad defensionem Scodrae et Croye a Turcis, et ad recuperationem eius status, et propterea mittantur equites et pedites. ch. 57.

Quae ob obitum domini Scanderbei dominium decrevit pro tutela Albaniae. ch. 94.

Comissio provisorii in Albaniam destinato. ch. 92.

Vocetur consilium rogatorum pro factis Albaniae. ch. 113.

Mittatur subsidium in Scodram, videlicet munitiones et annona. ch. 150.

XXIV. 1469.

Eligatur comes et capitaneus Scodrae et provisor Albaniae. ch. 152.

Provisiones decretae pro subsidio Albaniae. ch. 158, 169.

XXV. 1471.

Subsidium pro Scodra. ch. 15.

Provisio concessa Nicolao Ducaino. ch. 55.

XXVI. 1473.

Quid responsum oratori hanni Damiani circa ban-
natum et subsidia praestanda contra Turcas. ch. 18.

Responsum oratori ducis Vlatici Sancti Savae,
circa nuptias contractas cum nepte regis Neapolis,
et de oblocationibus contra eum, de pace inita cum
Ragusiensibus, de pecuniis et subsidiis contra Tur-
cam petitis. ch. 60.

Responsum ad capitula Joannis Cernovich, ca-
pitanei Xentae. ch. 72. et ch. 99.

Quid decretum et scriptum comiti Scodrae et
provisori Albaniae pro adventu Turcorum eo. ch. 89.

Mittantur galeae Beriti et Alexandriae ad defen-
sionem Scodrae. ch. 90.

Comissio provisorii Boldu in Albaniam. ch. 93.

XXVII. 1475.

Conducantur Albanenses, tanquam viri praestan-
tes pro defensione Scodrae, ch. 13.

XXVIII. 1477.

Litterae et capitula porrecta dominio per do-
minum Vlaticum ducem Sancti Savae, cum mentione
tractationis pacis cum D. Turca. ch. 7.

Responsum ad supradicta capitula et litteras. ch. 8.

Orator missus ad dictum dominum Vlaticum, di-
missis negotiis cum eo agendis, tendat ad subsidia
ferenda Croiae, a Turcis obsessae. ch. 15.

Capitano Croiae et provisoribus Albaniae de
subsidio provinciae ferendo. ch. 37.

Decretum mittendi subsidium in Albaniam. ch.
46, 47.

Comissio Sr Jacobo Musto, misso in Albaniam
ch. 52.

Litterae ad capitaneum generalem maris, pro subsidio Croiae. ch. 53.

Decretum de subsidio misso domino Joanni Cernovich. ch. 78.

Quid scriptum provisorii Albaniae pro defensione Scodrae. ch. 114.

Capitaneo generali maris, quod omitta profectio in Cyprum, non deserat defensionem Albaniae. ch. 118.

Rector Cattari respondeat domino Vlatico duci Sancti Savae, quod mittat ad tractandum de eius statu cedendo dominio Veneto. ch. 129.

Quid repetitum capitaneo generali maris pro tutela Albaniae. ch. 132.

Comissio provisorii destinato in Albaniam. ch. 142.

Scriptum comiti et capitaneo Scodrae de pace cum d. Turca et de urba illa ei tradenda. ch. 149.

Item Rectori Staliminis. ch. 150.

XXIX. 1479.

Expediantur oratores ducis Vlatici. ch. 16.

Responsum oratoribus comitis Corbaviae, offerentis renunciare eius statum, dominio. ch. 114.

RAGUSIUM.

Ex Indicis lib. I. charta 83.

I. 1401.

Mittatur unus noster nuncius Ragusium, ad regratiandum illi comunitati, de grata et ampla oblatione facta nobis, et ad rogandum eos, quod in casu quo querra sequatur inter Januenses et nos, non dent receptum, auxilium nec favorem ipsis Januensibus. ch. 116.

Scribatur provido viro Laurentio de Bonaldis notario nostro qui est Ragusii, quod regracietur illi comunitati de bona et optima dispositione, quam habent versus nos, et Venetias revertatur. ch. 131.

IV. 1409.

Cum poneretur de mittendo ad comunitatem Ragusii, pro removendo de mente eorum suspicionem, quam habent contra nostrum dominium, de volendo eos submittere nostro dominio, captum fuit de non. ch. 148.

VII. 1418.

Quid responsum fuit aliquibus mercatoribus Raguseis, requirentibus, si completis treuguis possint hic Venetiis stare securi cum eorum bonis et mercationibus. ch. 11.

Quid responsum fuit magistro Bartolo de Plumbino, circa ea quae habuit a quodam secretario domini Sandali vayvodae Bossinae. de mente et dispositione dicti Sandali. ch. 190.

Ex Indicis lib II. ch. 98.

XIX. 1450.

Quid responsum fuit oratoribus Raguseorum, circa fustam tenendam in mari et neutralitatem terrarum ut ibi. ch. 72.

Eisdem circa instantiam factam pro neutralitate terrarum, et fusta armanda. ch. 74.

Materia Raguseorum habeatur secretissima extra portam sub pena ut ibi. ch. 89.

AMBASATORES ET TRACTATORES.

Ex Indicis lib. I. ch. 1.

VI. 1414.

Comissio Sr Delphino Venerio ituri ambaxatori ad Turchos. ch. 92.

Comissio Sr Barnab. Lauredani ituri ad Imperatorem seniore Constantinopolis. ch. 169.

VIII. 1421.

Comissio Sr Jacobi Dandulo ituri ambassatori ad dominum Despotam Raxiae. ch. 30.

Comissio Sr Bened. Aymo ituro Constantinopolim ad Imperatorem. ch. 33.

Quid captum scribere Sr Jacobo Dandulo ad dominum despotam Rasciae. ch. 35.

Comissio Sr Johanni Georgii ambaxiatori ad d. regem Bossinae. ch. 58.

Responsio domini Johanni Georgio ambaxatori ad d. regem Bossinae. ch. 73, 76, 77.

Comissio Sr Andrae Marcelli ambaxatoris ad d. Juan Castriot. ch. 88.

Comissio Sr Joh. Georgii ambaxatoris ad d. Sandali. ch. 120.

IX. 1425.

Comissio Sr Francis. Quirino ambaxatoris ad d. Georgium de Vulcho. ch. 37.

X. 1426.

Comissio Sr Benedicto Aymo ambassatoris. ad Amuratbey Soltanum Turchorum. ch. 65, 173.

TURCHI ET TURCHIA.

Ex indicis lib. I. ch. 104.

III. 1406.

Comissio Sr Francisco Justiniano oratori ad Imperatorem Turchorum. ch. 9.

VII. 1414.

Responsum factum ambasatoribus Mustafe Zelabi Turchi, fratris Chierizi, super expositis dominio. ch. 32.

Comissio Sr Delfini Venerii ituri ambaxatoris ad partes Turchiae. ch. 93.

CONSTANTINOPOLIS.

Ex indicis lib. II. ch. 32.

XIX. 1450.

Responsio oratori Imperatoris Constantinopolis. ch. 122, 170.

Scriptum Summo Pontifici de periculo Constantinopolis. ch. 185.

Scriptum Pontifici, Imperatori, regi Aragoniae et Hungariae pro factis Constantinopolis. ch. 187, 229.

VALACHIA ET MOLDAVIA.

Ex indicis lib II. ch. 160.

XXVII. 1475.

Mittatur ad Pontificem secretarius Omnibonus, qui Pontifici exponat, quae nomine vayvodae Valachiae retulit dominio de bello contra Turcos etc. ch. 3

Responsum oratoribus d. Vayvodae etc. ch. 69.

Comissio secretario Gerardo ad supradictum vayvodam. ch. 72.

Scriptum eidem secretario Gerardo etc. ch. 100.

Eidem secretario ut gratuletur Vayvodae de Turcis expulsis etc. ch. 123.

XXVIII. 1477.

Expositio oratoris ducis Moldaviae et subsidium contra Turcos petatum. ch. 13.

Oratori apud Pontificem, ut exponat pericula Moldaviae a Turcis. ch. 119.

III. АКТА,

коя се налазе у рукописима званимъ:
„Коммеморіаліа“.

Ови рукописи садржавају у себи савремене преписе одъ дужда и правительства млетачкогъ изданы' или овима са стране долазећы' писама и другы' разны' документа, почевши одъ године 1285-те до 1520-те. Оригинили овы' копія, у самомъ двору дуждовомъ хранѣни, пропали су по највећој части приликомъ пожара, кои в 1577-ме године палату ову опустошио, но срећомъ сачувани су намъ ови верни изъ сами подлинника званично чинѣни преписи, кои су у другимъ зданіама надлежательства држани были.

Рукописи ови испуњавају свега двадесетъ и два велика фоліанта на кожи писана, а ови означени су бровима одъ I до XXII, а свакій тай фоліантъ има свогъ показателя на артій писаногъ, и у почетку 16-тогъ века сачинѣногъ, но кои в доста неисправанъ, тако да се у самимъ рукописима често могу наћи важни документи, кои нису у показателю заведени. Зато самъ я прегледао и показателя, и све редомъ рукописе саме; изъ показателя сваке части побележена ставіо самъ напредъ, а изъ самогъ рукописа исте части изваћена за тымъ. У овимъ рукописима налазе се управо најлюбопитніи споменици разногъ рода: писма, уговори, наставленя посланика', закони, заключеня мира повелѣ и укази, и млетачки и многы' држава и владѣтеля целе Европе па и истока.

III.

ACTA,

quae reperiuntur in codicibus dictis:

„C o m m e m o r i a l i a“.

In codicibus his continentur coevae copiae litterarum et diversi generis documentorum, quae dux et regimen Venetiarum vel ipsi ediderunt, vel vero ab exteris partibus receperunt; incipiendo ab anno 1285-to usque ad annum 1520-mum. Originalia harum copiarum, in ipso ducali palatio asservata, maxima pro parte periverunt occasione incendii, quo palatium hoc anno 1577-mo desolatum fuit; sed tamen felici casu conservatae sunt hae fideles copiae, quae ex officio fiebant et in aliis aedibus dicasteriorum asservabantur.

Codices hi complectuntur viginti duos tomos, scriptos in pergamine in folio maximo; notati sunt numeris ab I usque XXII, et quivis tomus codicum horum habet suum indicem, scriptum in charta, et confectum initio seculi 16-ti. Qui autem indices sat sunt incompleti, ita ut in ipsis codicibus saepe possint inveniri documenta magni momenti, quae in indicem non sunt relata; ideo nos pervestigavimus et ipsum codicem et indicem cujuslibet tomi; adnotata ex ipsis indicibus cujusvis tomi hic sequuntur prius, et post haec ea, quae ex ipsis codicibus extraximus. In his manuscriptis codicibus memorialium ad sunt proprie notatu dignissima documenta diversi generis, litterae, pacta, instructiones legatorum, statuta, conclusiones pacis, diplomata et mandata, tam Venetiana, quam multarum aliarum terrarum et regum totius Europae et orientis.

Ex indice in Commemoriale I.

Annus

1314. Arba, Segnia, Vegla, Venetiae. charta 230.
 1307. Boemia, Germania, Hungaria, Venetia. ch. 161.
 1304. Bosna, Croatia, Roma, Jadra, Venetiae. ch. 178.
 1313. Bosna, Croatia, Tragurium, Venet. ch. 206, 213.
 992. Cherso et Osero. ch. 13.
 992. Dalmatia, Venetiae. ch. 13.
 992. Dalmissum sive Almissum, Venetia. ch. 13, 197.
 1301. Dalmissum, Tragurium, Venetiae, Spaletum, Sibenicum, Scardona, Nona. ch. 19.
 1316. Hungaria, Zara. ch. 268.
 — Hungaria, Jadra, Venetiae. ch. 124.
 1311. Hungaria, Jadra, Roma, Venet. ch. 178.
 — Hungaria, Jadra, Brondulum, Venet. ch. 24.
 — Hungaria, Boemia, Germania, Ven. ch. 161.
 992. Jadra Venetiae. ch. 13. anno 1312. ch. 185. anno 1313. ch. 195. anno 1314. ch. 221. anno 1316. ch. 263, 267. anno 1317. ch. 81. anno 1318. ch. 262. etc.
 0150. Jadra, Pagus, Venet. ch. 165. anno 1311. ch. 203. anno 1313. ch. 242.
 — Jadra Venetiae ch. 63, 64, 81, 263.
 — Jadra Hungaria, Venet. ch. 124.
 1311. Jadra, Bosna, Croatia, Roma, Venet. ch. 178.
 — Jadra, Ancona, Venetiae. ch. 163.
 1283. Osero, Venetia, ch. 250, anno 1301. ch. 22.
 1313, 1314, 1316. Pagus, Venetiae. ch. 208, 242.
 992. Ragusium, Venetiae. ch. 13, 32, 56, 57,
 1313. Scardona, Venet. ch. 206.
 1304. Solavonia, Venet. ch. 73, 154.
 992. Vegla, Dalmatia, Venet. ch. 13, 105, 106.
 Comes et consiliarii Jadrae. ch. 124.
 Comes Ragusii nobilis Venetus. ch. 56, 57.

Comes et iudices Jadrae. ch. 221.

Mercatura et mercatores. ch. 268. Hungaria
Zara; patentes literae Caroli regis Hungariae.
ch. 154. Salvus conductus Stefani Sclavoniae bani.
Victoria; Boemia, Germania, Hungaria Litte-
rae Rudolphi regis Romanorum. ch. 161.

Ex indice in Commemoriale II.

Anno

1320. Arba Venetiae. ch. 35.

— Bosna, Croatia, Sibinicum, Venetiae. ch. 37.

1321. Bosna, Croatia, Venet. Tragurium. ch. 37.

1318. Catharum, Hungaria, Venet. ch. 38.

1322. Croatia, Hungaria, Strigonia, Dalmatia, Vene-
tiae protectio. ch. 41.

1318. Hungaria Venetiae. ch. 46, 47.

1319. Jadra Venetiae. ch. 47.

1325. Jadra, Sibinicum, insulae, Venetiae. ch. 47.

1317. Ragusium, Venetiae. ch. 51.

1325. Ragusium, Sagora, Ven. ch. 51.

1318. Roma, Graecia, Turchia, Oriens, Ven. ch. 46.

1321. Scardona, Venetiae. ch. 54.

1317. Sclavonia, Venetiae. ch. 54.

— Vegla, Venetiae. ch. 57.

Eadem in ipso codice II.

1320. Ambassata banni Croatiae et Bosnae ad domi-
num ducem et consilium majus Venetiae in ma-
teria discordiarum inter ipsum bannum et co-
mune Venetiarum, occasione civitatis Sibinici.
ch. 64.

1321. Maladinus Croatorum et bannus Bosnae in ma-
teria potestatis Tragurii, quam defendit contra
Tragurinos. ch. 112.

1318. Memoriale ducis Venetiarum, factum oratori
regis Hungariae pro damnis resarciendis Ve-
netis. ch. 26.

Anno

- 1317.** Exemplum litterae missae domino Joanni Superantio inclito Venetiarum duci, ex parte egregii et magnifici viri domini Joannis banni totius Sclavoniae, in materia pecuniarum exactarum per ipsum bannum. ch. 1.
- Item in materia securitatis dicti banni factae mercatoribus Venetis in tota eius ditione. ch. 1.

Ex indice in Commemoriale III.

- 1341.** Exemplum litterarum Stefani Serviae seu Rasiae, Dalmatiae, Albaniae, ac totius Maritimae regionis regis, Franc. Dandolo duci Veneto, in materia bonorum naufragatorum in sua regione maritima restituendorum. ch. 198.
- 1336.** Arba, Chersum, Vegla, Venet. Provisiones et ordinamenta facta per d. ducem et consilium. ch. 141, 142, 43.
- 1341.** Arba, Vegla, Pagum, Venet.
Quaestio Arbensium cognoscenda per comitem Arbensem, duce Venetiarum domino Bartho Gradonico. ch. 197.
- Exemplum litterarum missarum domino Barth. Gradonico duci Venetiarum, pro parte comitis Duymi Veglae, qui ipse comes contestatur, quod comes Arbensis cognoscat quaestiones Arbensium. ch. 197.
- 1335.** Pacta Cathari. — Pacta Cathari confirmata per Senatum comuni Cathari, de facto Sr Nicolai Briuso. ch. 139.
- 1341.** Litterae comitis Gregorii Corbaviae ad dominum Bartholomeum Gradonico ducem Venetiarum, quibus offert se tutaturum una cum fratre suo comite Budislavo, homines Sibinicensis

Anno

ab invasionibus praedonum hostium suorum; ac de tractando idem negotium cum comite Sibirici. ch. 194.

Exemplum unionis fiendae cum comitibus Gregorio et Budislavo Corbaviensibus cum illis de Sibirico. ch. 194.

1326. Exemplum litterarum Ragusii, domino Joanni Superantio duci Venetiarum, in materia pactorum Ragusio factorum et confirmationis eorum, ut se tueantur a rege Hungariae. Comes Ragusii Sr Paulus Trivisano de mandato ducis Venetiae. ch. 19.

1332. Jadra, Venet. Confirmatio electionis comitis Jadrae petitur a comuni Jadrae. ch. 78.

1334. Jadra, Venet. Confirmatur electus comes Jadrae d. Marinus Superancio. ch. 78.

1332. Jadra, Venet. ch. 83. 1336, ch. 140. 1342, ch. 218.

1341. Jadra, Pagus. Ven. ch. 221, 227.

1341. Convetudines Jadrae, antiquae Pagenses. ch. 227, 229.

1341—1342. ch. 233, 238, 244.

1334. Rixae inter Jadram et Pagum terminatae ch. 121.

1248. De Sale Pagensi determinationes. ch. 183.

1340. Quaestiones inter Jadrenses et Pagenses. ch. 190.

1339. Comes Ragusii Philippus Belegno de mandato domini ducis Venetiarum. Litterae ejusd. comitis Ragusii scriptae domino Francisco Dandulo duci Venet. in facto cujusdam Taridae, quae est in portu Ragusii et est Venetiarum. ch. 167.

1330. Rex Vrosius Serviae, fidantia per transitum. Exemplum litterarum regis Raxiae domino Franc. Dandulo duci Venetiarum, quod nostri possint per suas terras habere transitum securum in Raxiam et ad partes Romaniae. ch. 70.

Anno

- 1317.** Exemplum litterae missae domino Joanni Superantio inclyto Venetiarum duci, ex parte egregii et magnifici viri domini Joannis banni totius Sclavoniae, in materia pecuniarum exactarum per ipsum bannum. ch. 1.
- Item in materia securitatis dicti banni factae mercatoribus Venetis in tota eius ditione. ch. 1.

Ex indice in Commemoriale III.

- 1341.** Exemplum litterarum Stefani Serviae seu Rasiae, Dalmatiae, Albaniae, ac totius Maritimae regionis regis, Franc. Dandulo duci Veneto, in materia bonorum naufragatorum in sua regione maritima restituendorum. ch. 198.
- 1336.** Arba, Chersum, Vegla, Venet. Provisiones et ordinamenta facta per d. ducem et consilium. ch. 141, 142, 43.
- 1341.** Arba, Vegla, Pagum, Venet.
Quaestio Arbensium cognoscenda per comitem Arbensem, duce Venetiarum domino Bartho Gradonico. ch. 197.
- Exemplum litterarum missarum domino Barth. Gradonico duci Venetiarum, pro parte comitis Duymi Veglae, qui ipse comes contestatur, quod comes Arbensis cognoscat quaestiones Arbensium. ch. 197.
- 1335.** Pacta Cathari. — Pacta Cathari confirmata per Senatum comuni Cathari, de facto Sr Nicolai Briusoso. ch. 139.
- 1341.** Litterae comitis Gregorii Corbaviae ad dominum Bartholomeum Gradonico ducem Venetiarum, quibus offert se tutaturum una cum fratre suo comite Budislavo, homines Sibinicensis

Anno

ab invasionibus praedonum hostium suorum; ac de tractando idem negotium cum comite Sibinici. ch. 194.

Exemplum unionis fiendae cum comitibus Gregorio et Budisclavo Corbaviensibus cum illis de Sibinico. ch. 194.

1326. Exemplum litterarum Ragusii, domino Joanni Superantio duci Venetiarum, in materia pactorum Ragusio factorum et confirmationis eorum, ut se tueantur a rege Hungariae. Comes Ragusii Sr Paulus Trivisano de mandato ducis Venetiae. ch. 19.

1332. Jadra, Venet. Confirmatio electionis comitis Jadrae petitur a comuni Jadrae. ch. 78.

1334. Jadra, Venet. Confirmatur electus comes Jadrae d. Marinus Superancio. ch. 78.

1332. Jadra, Venet. ch. 83. 1336, ch. 140. 1342, ch. 218.

1341. Jadra, Pagus. Ven. ch. 221, 227.

1341. Convetudines Jadrae, antiquae Pagenses. ch. 227, 229.

1341—1342. ch. 233, 238, 244.

1334. Rixae inter Jadram et Pagum terminatae ch. 121.

1248. De Sale Pagensi determinationes. ch. 183.

1340. Quaestiones inter Jadrenses et Pagenses. ch. 190.

1339. Comes Ragusii Philippus Belegno de mandato domini ducis Venetiarum. Litterae ejusd. comitis Ragusii scriptae domino Francisco Dandulo duci Venet. in facto cujusdam Taridae, quae est in portu Ragusii et est Venetiarum. ch. 167.

1330. Rex Vrosius Serviae, fidantia per transitum. Exemplum litterarum regis Raxiae domino Franc. Dandulo duci Venetiarum, quod nostri possint per suas terras habere transitum securum in Raxiam et ad partes Romaniae. ch. 70.

Anno

1332. Exemplum litterarum Štefani regis Rasciae; domino Francisco Dandulo duci Venetiarum, super facto Sr Nicolai Brivosso. ch. 99.

1340. Formalis ambaxata transmissa duci Venetiae per regem Serviae, pro confugio ipsius regis Venetias, in casu infortunii, occasione inimicorum suorum. Item offert armatos 500, ad servitia comunis Venetiarum contra suos inimicos; item in materia franchisiae mercatorum Venetorum, in suum regnum transeuntes; item petit nuntium Venetorum pro his omnibus tractandis; Item petit duas galeas pro vehendis suis militibus in Cyprum usque, pro visendo sepulchro Jesu Christi Salvatoris nostri, ad liberationem gravis valetudinis, et responsum ad ea factum ch. 178.

— Venetia. Citadinantia regis Serviae Stephani ac suis filiis et haeredibus. ch. 179.

1334 Venetiae. Consilium contra Turcas, de subsidio christianorum consilium sapientum. ch. 107, 103, 104.

1336. } Cyprus, Roma, Turchia Venet. Periculum christianitati iminens a Turcis. ch. 203.

1340. }

Ex indice in Commemorale IV.

1346. Arba, Venetiae. ch. 5.

1349. Arba, Chersum, Ausserum, Vegla, Pagus, Venetiae. ch. 5.

1350. Blachia, Raxia, Jarta, Romania. ch. 6.

1347. Bosna, Roma, Venetia. ch. 6.

1345. Catharum, Servia, Venet. ch. 20.

1348. Catharum, Romania, Venet. ch. 7.

1343. Chersus, Vegla, Venetiae. ch. 8.

1349. Chersus, Ausserus, Arba, Pagus, Vegla, Venetiae. ch. 8.

1345. Clissa, Almisum, Scardona, Ostroviza, Venetiae. ch. 9.

Anno

1352. Crouatia, Sclavonia, Dalmatia, Hungaria, Venet. ch. 9.
1350. Graecia, Raxia, Venetia. ch. 12.
1349. Hungaria, Raxia, Roma, Venet. anno pontificatus clementis. VI. 8-vo. ch. 13.
1343. Jadra, Pola. ch. 14. Jadra, Pagus. ch. 14. Jadra, Venetiae. ch. 14.
1350. Jarta, Raxia, Romania, Blachia. ch. 14.
1346. Ostrovizza. ch. 16. Ostrovizza, Almisum, Clissa, Scardona, Venet. ch. 16.
1352. Ragusium, Venet. ch. 17.
1350. Raxia, Romania, Jarta, Blachia. ch. 17.
- Raxia, Graecia, Venet. ch. 17.
- Raxia, Roma, Hungaria, Venet. anno clementis VI. 8-vo ch. 17.
- Romania, Raxia, Jarta, Blachia. ch. 20.
- 1343—1345. Sibinicum, Tenina, Venet. ch. 20.
1349. Sibinicum, Spalatum, Tragurium, Venet. ch. 21.
- Tragurium, Spaletum, Sibinicum, Venet. ch. 22.
1343. Vegla, Chersus, Venet. ch. 23.
- Vegla, Hungaria, Venetiae. ch. 23.

Eadem in ipso codice IV.

1350. Ambaxata ambaxatoris Imperatoris Rasciae et Romaniae, despoti de Jarta et Blachiae, facta dominio Venetiarum in materia colloquii, quod velit habere Imperator cum duce Veneto in Ragusio personaliter pro magnis negotiis. Petit Imperator ut ipse creatur una cum filio suo civis Venetiarum. Quod Imperator sit securus cum filio suo in civitate Venetiarum. Quod possit emere in civitate Venetiarum et alibi possessiones. Quod si Imperator et filius venerint habitatum in Venetiarum civitatem, detur pro-

Anno

visio a dominio Venetiarum. Offert se Imperator, si erit bellum in Dalmatia, dare equites et personam suam. Quod dominium Venetorum praestet sibi Imperatori subsidium pro capiendo Constantinopoli, cum aquisiverit jam X partes Romaniae; et capto Constantinopoli donet despotum dominio vel Peram. Quod Imperator et Imperatrix et filius exercentes mercaturam in Venetiis, sint liberi et franchi et exempti ab omni datio, et vult versa vice Venetos esse exemptos in suis terris. Non possit dominium Venetum favere euntibus contra Imperatorem. Quod ipse Imperator habebit bannum Bossinae pro amico intuitu domini Venetiarum. Item in materia damnorum illatorum per Catharienses subditos Imperatoris subditis domini Venetorum. ch. 172.

- 1347. Exemplum supplicationum porrigendarum domino Papae, nomine domini Stephani Bosnae, missarum Amadeo Notario in Romana Curia. ch. 111.
- 1348. Exemplum literarum Stephani Graecorum Imperatoris Romaniae, pro pactis Cathari, sigillatarum bulla aurea. ch. 119.
- 1352. Ludovicus Hungariae rex, dat litteras ad oratores Venetos, destinatos ad majestatem suam, in materia ordinationis Sclavoniae, quibus significat, quod Stephanus dux totius Sclavoniae et Croatiae seu Dalmatiae, frater ipsius regis, adhibere noluit consensum, et ideo hoc propter factum non laborent ire ad ipsum regem. ch. 227.
- 1350. Privilegium Stephani regis Raxiae et Imperatoris Graecorum et dominae Helenae uxoris; citadinantia. ch. 175.

Anno pontificatus Clementis VI 8-vo. Scribit legatus apostolicus regi Hungariae et du-

Anno

ci Venetiarum, ut velint praestare auxilium christianis captivatis per regem Raxiae, qui se Caesarem falso facit, seu regem Raxiae, et captivantur et male tractantur, violentiam eis inferendo. ch. 176.

1346. Exemplum testamenti facti per comitem Paulum Ostrovizae q. d. Pauli comitis Ostrovicae. ch. 108

1343. Privilegium citadinantiae dominorum Maladini et Pauli comitum Scardonae. ch. 61.

1345. Exemplum litterarum regis Serviae Stephani, dom. Andrae Dandulo duci Venetorum, in materia pactorum, quae intendit confirmare cum Catharensis ipse rex, quaeritque utrum placeat hoc ipsi duci Venetorum. ch. 100.

1343. Forma pacis factae cum comite Neliptio Teninae, qui bellum fecerat adversus Sibiricenses. ch. 80.

Litterae patentes dom. Andrae Dandulo ducis Veneti, in personas d. Nicolai de Priolis et Nicolai Pisani, baliae ad firmandam pacem superscriptam inter Neliptium Teninae et sequaces ex una, et comune Venetiarum et adhaerentes ex altera. ch. 81.

1345. Pro quodam fortificio, posito propae castrum comitis Constantini de Tenina, destruendo, quod est causa et occasio damnorum multorum illis de Sibirico. ch. 82.

Instrumentum pro satisfactione damnorum illatorum a comite et comuni Teninae Sibiricensibus. ch. 83.

Ex indice in Commemoriale V.

1356. Catharum, Venet. ch. 12.

1355. Clissa, Scardona, Venet. ch. 13.

Anno

(Capitula et petitiones comitissae Clissae pro facto Scardonae. ch. 42.)

1357. Dalmatia, Apulia, Neapolis, Venet. ch. 15.

1356. Dulcignum, Venet. ch. 15.

— Hungaria, Venet. ch. 18.

Hungaria, Roma, Venet ch. 18. pontif. Innocentii anno 4. Avinioni.

1322. Hungaria, Sibenicum, ch. 18.

Hungaria, Spaletum. ch. 18. anno 2 regni.

1309. Hungaria, Nona. ch. 18.

1355. Scardona, Clissa, Venetiae. ch. 23. (item anno 1356).

1354. Sclavonia, Venet. ch. ch. 23. anno 1355.

1322. Sibenicum Hungaria. ch. 23. anno 2 regni Andrae.

Pontificatus anno 4-to, Avinioni. Exemplum litterarum Innocentii Papae dom. Joanni Gradonico, duci Venetiarum, pro facto regis Hungariae quaerentium, quod ducale dominium Venetum, inierit confederationem cum rege et aliis Rasciis, hostibus inimicisque fidei, haereticis, contra regem Hungariae catholicum. ch. 79.

Innocentius Papa scribit dominio Veneto et disvadet a bello contra regem Hungariae et svadet pacem cum eo ineundam. ch. 79.

1322. Exemplum privilegii dom. Caroli regis Hungariae, cum omnibus titulis concessi Sibenicensibus. ch. 88.

Exemplum privilegii habiti a Theodosio Leonis cive Spalatensi, sumpti ab exemplo accepto ab autentico pacti cum rege Andrea Hungariae Spalatensibus concessi, anno 2 regni. ch. 90.

1309. Privilegia Nonae a regibus Hungariae concessa. ch. 91.

Anno

- 1356.** Instrumentum promissionis factae domino Jurascas quodam Heliae de Raxia, castellano in castro Scardonae pro domino Imperatore Raxiae, pro traditione et libera reassignatione dicti castri, facta ducali Domino Veneto, nomine dicti Imperatoris, de accipiendo eo castellano in protectionem dicti dominii, si Imperator gravaretur de hoc, quam promissionem fecerunt infra scripti: dom. Bernard. Justinianus, procurator Scti Marci et capitaneus generalis maris pro dominio Venetiarum; d. Laurentius Celsi Sclavoniae capitaneus generalis; d. Fantinius Maurocenus et d. Joannes Dandulo, consilarii domini capitanei gralis; d. Marcus Justiniano Sibinici comes; d. Dominicus Michaeli et d. Matheus Contareno, in partibus Sclavoniae provisores generales; et dicto castellano providebitur. ch. 48.
- Instrumentum prodictionis castri Scardonae d. Jurascetae filii quondam Heliae de Raxia, castellani in castro Scardona pro SS^{mo} domino Stephano Imperatore Rasciae. ch. 48.
- 1354.** Relation de Zanin Novello, ritornato dallo Imperator de Sclavonia, in materia della robason, fattae a mercanti Venetiani in Sclavonia. ch. 26.
- 1322.** Sibinicum, Hungaria, ch. 88, 89.

Ex indice in Commemoriale VI.

- 1362.** Catharum, Ragusium, Venet. ch. 9.
- 1358.** Croatia, Dalmatia, Raxia seu Servia, Hungaria, Venet. ch. 10.
- 1361.** Croatia, Dalmatia, Venetiae, Insula S. Mariae. ch. 10.
- 3159.** Dalmatia, Jadra, Nona, Hungaria. ch. 10.

Ex indice in Commemoriale I.

Annus

1314. Arba, Segnia, Vegla, Venetiae. charta 230.
 1307. Boemia, Germania, Hungaria, Venetia. ch. 161.
 1304. Bosna, Croatia, Roma, Jadra, Venetiae. ch. 178.
 1313. Bosna, Croatia, Tragurium, Venet. ch. 206, 213.
 992. Cherso et Osero. ch. 13.
 992. Dalmatia, Venetiae. ch. 13.
 992. Dalmissum sive Almissum, Venetia. ch. 13, 197.
 1301. Dalmissum, Tragurium, Venetiae, Spaletum, Sibenicum, Scardona, Nona. ch. 19.
 1316. Hungaria, Zara. ch. 268.
 — Hungaria, Jadra, Venetiae. ch. 124.
 1311. Hungaria, Jadra, Roma, Venet. ch. 178.
 — Hungaria, Jadra, Brondulum, Venet. ch. 24.
 — Hungaria, Boemia, Germania, Ven. ch. 161.
 992. Jadra Venetiae. ch. 13. anno 1312. ch. 185. anno 1313. ch. 195. anno 1314. ch. 221. anno 1316. ch. 263, 267. anno 1317. ch. 81. anno 1318. ch. 262. etc.
 0150. Jadra, Pagus, Venet. ch. 165. anno 1311. ch. 203. anno 1313. ch. 242.
 — Jadra Venetiae ch. 63, 64, 81, 263.
 — Jadra Hungaria, Venet. ch. 124.
 1311. Jadra, Bosna, Croatia, Roma, Venet. ch. 178.
 — Jadra, Ancona, Venetiae. ch. 163.
 1283. Osero, Venetia, ch. 250, anno 1301. ch. 22.
 1313, 1314, 1316. Pagus, Venetiae. ch. 208, 242.
 992. Ragusium, Venetiae. ch. 13, 32, 56, 57,
 1313. Scardona, Venet. ch. 206.
 1304. Sclavonia, Venet. ch. 73, 154.
 992. Vegla, Dalmatia, Venet. ch. 13, 105, 106.
 Comes et consiliarii Jadrae. ch. 124.
 Comes Ragusii nobilis Venetus. ch. 56, 57.

Comes et iudices Jadrae. ch. 221.

Mercatura et mercatores. ch. 268. Hungaria
Zara; patentes literae Caroli regis Hungariae.
ch. 154. Salvus conductus Stefani Sclavoniae bani.
Victoria; Boemia, Germania, Hungaria Litterae
Rudolphi regis Romanorum. ch. 161.

Ex indice in Commemoriale II.

Anno

1320. Arba Venetiae. ch. 35.
— Bosna, Croatia, Sibinicum, Venetiae. ch. 37.
1321. Bosna, Croatia, Venet. Tragurium. ch. 37.
1318. Catharum, Hungaria, Venet. ch. 38.
1322. Croatia, Hungaria, Strigonia, Dalmatia, Venetiae protectio. ch. 41.
1318. Hungaria Venetiae. ch. 46, 47.
1319. Jadra Venetiae. ch. 47.
1325. Jadra, Sibinicum, insulae, Venetiae. ch. 47.
1317. Ragusium, Venetiae. ch. 51.
1325. Ragusium, Sagora, Ven. ch. 51.
1318. Roma, Graecia, Turchia, Oriens, Ven. ch. 46.
1321. Scardona, Venetiae. ch. 54.
1317. Sclavonia, Venetiae. ch. 54.
— Vegla, Venetiae. ch. 57.

Eadem in ipso codice II.

1320. Ambassata banni Croatiae et Bosnae ad dominum ducem et consilium majus Venetiae in materia discordiarum inter ipsum bannum et commune Venetiarum, occasione civitatis Sibinici. ch. 64.
1321. Maladinus Croatorum et bannus Bosnae in materia potestatis Tragurii, quam defendit contra Tragurinos. ch. 112.
1318. Memoriale ducis Venetiarum, factum oratori regis Hungariae pro damnis resarciendis Venetis. ch. 26.

Anno

- 1317.** Exemplum litterae missae domino Joanni Superrantio inclyto Venetiarum duci, ex parte egregii et magnifici viri domini Joannis banni totius Sclavoniae, in materia pecuniarum exactarum per ipsum bannum. ch. 1.

Item in materia securitatis dicti banni factae mercatoribus Venetis in tota eius ditione. ch. 1.

Ex indice in Commemoriale III.

- 1341.** Exemplum litterarum Stefani Serviae seu Rasiae, Dalmatiae, Albaniae, ac totius Maritimae regionis regis, Franc. Dandulo duci Veneto, in materia bonorum naufragatorum in sua regione maritima restituendorum. ch. 198.

- 1336.** Arba, Chersum, Vegla, Venet. Provisiones et ordinamenta facta per d. ducem et consilium. ch. 141, 142, 43.

- 1341.** Arba, Vegla, Pagum, Venet.

Quaestio Arbensium cognoscenda per comitem Arbensem, duce Venetiarum domino Bartho Gradonico. ch. 197.

Exemplum litterarum missarum domino Barth. Gradonico duci Venetiarum, pro parte comitis Duymi Veglae, qui ipse comes contestatur, quod comes Arbensis cognoscat quaestiones Arbensium. ch. 197.

- 1335.** Pacta Cathari. — Pacta Cathari confirmata per Senatum comuni Cathari, de faeto Sr Nicolai Briuoso. ch. 139.

- 1341.** Litterae comitis Gregorii Corbaviae ad dominum Bartholomeum Gradonico ducem Venetiarum, quibus offert se tutaturum una cum fratre suo comite Budislavo, homines Sibinicensis

Anno

ab invasionibus praedonum hostium suorum; ac de tractando idem negotium cum comite Sibirici. ch. 194.

Exemplum unionis fiendae cum comitibus Gregorio et Budislavo Corbaviensibus cum illis de Sibirico. ch. 194.

1326. Exemplum litterarum Ragusii, domino Joanni Superantio duci Venetiarum, in materia pactorum Ragusio factorum et confirmationis eorum, ut se tueantur a rege Hungariae. Comes Ragusii Sr Paulus Trivisano de mandato ducis Venetiae. ch. 19.

1332. Jadra, Venet. Confirmatio electionis comitis Jadrae petitur a comuni Jadrae. ch. 78.

1334. Jadra, Venet. Confirmatur electus comes Jadrae d. Marinus Superancio. ch. 78.

1332. Jadra, Venet. ch. 83. 1336, ch. 140. 1342, ch. 218.

1341. Jadra, Pagus. Ven. ch. 221, 227.

1341. Convetudines Jadrae, antiquae Pagenses. ch. 227, 229.

1341—1342. ch. 233, 238, 244.

1334. Rixae inter Jadram et Pagum terminatae ch. 121.

1248. De Sale Pagensi determinationes. ch. 183.

1340. Quaestiones inter Jadrenses et Pagenses. ch. 190.

1339. Comes Ragusii Philippus Belegno de mandato domini ducis Venetiarum. Litterae ejusd. comitis Ragusii scriptae domino Francisco Dandulo duci Venet. in facto cujusdam Taridae, quae est in portu Ragusii et est Venetiarum. ch. 167.

1330. Rex Vrosius Serviae, fidantia per transitum. Exemplum litterarum regis Raxiae domino Franc. Dandulo duci Venetiarum, quod nostri possint per suas terras habere transitum securum in Raxiam et ad partes Romaniae. ch. 70.

Anno

visio a dominio Venetiarum. Offert se Imperator, si erit bellum in Dalmatia, dare equites et personam suam. Quod dominium Venetorum praestet sibi Imperatori subsidium pro capiendo Constantinopoli, cum aquisiverit jam X partes Romaniae; et capto Constantinopoli donet despotum dominio vel Peram. Quod Imperator et Imperatrix et filius exercentes mercaturam in Venetiis, sint liberi et franchi et exempti ab omni datio, et vult versa vice Venetos esse exemptos in suis terris. Non possit dominium Venetum favere euntibus contra Imperatorem. Quod ipse Imperator habebit bannum Bossinae pro amico intuitu domini Venetiarum. Item in materia damnorum illatorum per Catharienses subditos Imperatoris subditis domini Venetorum. ch. 172.

- 1347. Exemplum supplicationum porrigendarum domino Papae, nomine domini Stephani Bosnae, missarum Amadeo Notario in Romana Curia. ch. 111.
- 1348. Exemplum literarum Stephani Graecorum Imperatoris Romaniae, pro pactis Cathari, sigillarum bulla aurea. ch. 119.
- 1352. Ludovicus Hungariae rex, dat litteras ad oratores Venetos, destinatos ad majestatem suam, in materia ordinationis Sclavoniae, quibus significat, quod Stephanus dux totius Sclavoniae et Croatiae seu Dalmatiae, frater ipsius regis, adhibere noluit consensum, et ideo hoc propter factum non laborent ire ad ipsum regem. ch. 227.
- 1350. Privilegium Stephani regis Raxiae et Imperatoris Graecorum et dominae Helenae uxoris; citadinantia. ch. 175.

Anno pontificatus Clementis VI 8-vo. Scribit legatus apostolicus regi Hungariae et du-

Anno

ci Venetiarum, ut velint praestare auxilium christianis captivatis per regem Raxiae, qui se Caesarem falso facit, seu regem Raxiae, et captivantur et male tractantur, violentiam eis inferendo. ch. 176.

1346. Exemplum testamenti facti per comitem Paulum Ostrovizae q. d. Pauli comitis Ostrovicae. ch. 108

1343. Privilegium citadinantiae dominorum Maladini et Pauli comitum Scardonae. ch. 61.

1345. Exemplum litterarum regis Serviae Stephani, dom. Andrae Dandulo duci Venetorum, in materia pactorum, quae intendit confirmare cum Catharensis ipse rex, quaeritque utrum placeat hoc ipsi duci Venetorum. ch. 100.

1343. Forma pacis factae cum comite Neliptio Teninae, qui bellum fecerat adversus Sibinicensis. ch. 80.

Litterae patentes dom. Andrae Dandulo ducis Veneti, in personas d. Nicolai de Priolis et Nicolai Pisani, baliae ad firmandam pacem superscriptam inter Neliptium Teninae et sequaces ex una, et comune Venetiarum et adhaerentes ex altera. ch. 81.

1345. Pro quodam fortificio, posito propae castrum comitis Constantini de Tenina, destruendo, quod est causa et occasio damnorum multorum illis de Sibinico. ch. 82.

Instrumentum pro satisfactione damnorum illatorum a comite et comuni Teninae Sibinicensibus. ch. 83.

Ex indice in Commemoriale V.

1356. Catharum, Venet. ch. 12.

1355. Clissa, Scardonia, Venet. ch. 13.

Anno

(Capitula et petitiones comitissae Clissae pro facto Scardonae. ch. 42.)

1357. Dalmatia, Apulia, Neapolis, Venet. ch. 15.

1356. Dulcignum, Venet. ch. 15.

— Hungaria, Venet. ch. 18.

Hungaria, Roma, Venet. ch. 18. pontif. Innocentii anno 4. Avinioni.

1322. Hungaria, Sibenicum, ch. 18.

Hungaria, Spaletum. ch. 18. anno 2 regni.

1309. Hungaria, Nona. ch. 18.

1355. Scardona, Clissa, Venetiae. ch. 23. (item anno 1356).

1354. Slavonia, Venet. ch. ch. 23. anno 1355.

1322. Sibenicum Hungaria. ch. 23. anno 2 regni Andrae.

Pontificatus anno 4-to, Avinioni. Exemplum litterarum Innocentii Papae dom. Joanni Gradonico, duci Venetiarum, profactore regis Hungariae quaerentium, quod ducale dominium Venetum, inierit confoederationem cum rege et aliis Rasciis, hostibus inimicisque fidei, haereticis, contra regem Hungariae catholicum. ch. 79.

Innocentius Papa scribit dominio Veneto et disvadet a bello contra regem Hungariae et svadet pacem cum eo ineundam. ch. 79.

1322. Exemplum privilegii dom. Caroli regis Hungariae, cum omnibus titulis concessi Sibenicensibus. ch. 88.

Exemplum privilegii habiti a Theodosio Leonis cive Spalatensi, sumpti ab exemplo accepto ab autentico pacti cum rege Andrea Hungariae Spalatensibus concessi, anno 2 regni. ch. 90.

1309. Privilegia Nonae a regibus Hungariae concessa. ch. 91.

Anno

- 1356.** Instrumentum promissionis factae domino Jurasces quodam Heliae de Raxia, castellano in castro Scardonae pro domino Imperatore Raxiae, pro traditione et libera reassignatione dicti castri, facta ducali Domino Veneto, nomine dicti Imperatoris, de accipiendo eo castellano in protectionem dicti dominii, si Imperator gravaretur de hoc, quam promissionem fecerunt infra scripti: dom. Bernard. Justinianus, procurator Scti Marci et capitaneus generalis maris pro dominio Venetiarum; d. Laurentius Celsi Slavoniae capitaneus generalis; d. Fantinius Maurocenus et d. Joannes Dandulo, consilarii domini capitanei gralis; d. Marcus Justiniano Sibinici comes; d. Dominicus Michaeli et d. Matheus Contareno, in partibus Slavoniae provisores generales; et dicto castellano providebitur. ch. 48.
- Instrumentum proditiōis castri Scardonae d. Juras Rscetae filii quondam Heliae de Raxia, castellani in castro Scardona pro SS.^{mo} domino Stephano Imperatore Rasciae. ch. 48.
- 1354.** Relation de Zanin Novello, ritornato dallo Imperator de Slavonia, in materia della robason, fattae a mercanti Venetiani in Slavonia. ch. 26.
- 1322.** Sibinicum, Hungaria, ch. 88, 89.

Ex indice in Commemoriale VI.

- 1362.** Catharum, Ragusium, Venet. ch. 9.
- 1358.** Croatia, Dalmatia, Raxia seu Servia, Hungaria, Venet. ch. 10.
- 1361.** Croatia, Dalmatia, Venetiae, Insula S. Mariae. ch. 10.
- 3150.** Dalmatia, Jadra, Nona, Hungaria. ch. 10.

Anno

1358. Hungaria, Dalmacia, Croatia, Raxia sive Servia. ch. 14.
1359. Hungaria, Zagabria, Venet. ch. 14.
 — Hungaria, Dalmatia, Jadra, Nona. ch. 15.
 — Hungaria, Sclavonia, Venet. ch. 15.
1352. Hungaria, Jadra, Nona, Venet. ch. 15.
1358. Jadra, Roma, Venet. ch. 15.
1359. Jadra, Dalmatia, Nona, Hungaria. ch. 15.
 — Jadra, Dalmatia, Tergestum, Venet. ch. 15.
1352. Nona, Jadra, Hungaria, Venet. ch. 19.
1362. Ragusium, Catarum, Venet. ch. 12.
1358. Raxia sive Servia, Croatia, Dalmatia, Hungaria, Venet. ch. 21.
1359. Sagabria, Hungaria, Venet. ch. 24.
1361. Sctae Mariae Insula, Dalmatia, Croatia, Venet. ch. 24.
1359. Sclavonia, Hungaria, Venet. ch. 24.
1362. Sclavonia, Venetiae. ch. 24.
 Sclavonia Maritima, Venet. ch. 24.
1358. Vegla, Venet. ch. 26.

Eadem in ipso codice VI.

1358. Classis regis Hungariae contra regem Rasciae. Exemplum litterarum Joannis totius Dalmatiae et Croatiae banni, dominiquae terrae almae, honoris lignorum regis Hungariae, euntium contra regem Raxiae seu Serviae, hostem ipsius regis Hungariae domini sui, ne impediatur a galeis Ducalis dominii Veneti. ch. 16.
1361. Exemplum litterarum domini Nicolai de Zeech regnorum Dalmatiae et Croatiae banni, Ducali dominio Veneto missarum, super animalibus ablati de insula Stae Mariae per navim Petri Helyae. ch. 102.

Anno

1362. Privilegium Voyslai comitis et proceris magni Imperatoris Sclavoniae pro civilitate. ch. 139.
 — Privilegium simile civilitatis Stracimiri, Gregorii et Balsae fratrum, baronum maritimae Sclavoniae. cum juramento fidelitatis. ch. 139.

Ex indice in Commemorale VII.

1364. Bosna, Venet. ch. 12.
 1366. Bosna, Hungaria, Venet. ch. 12.
 1363. Croatia, Dalmatia, Hungaria, Tragurum, Culfus Venetiarum. ch. 20.
 — Croatia, Dalmatia, Hungaria, Venet. ch. 19.
 1364. Croatia, Dalmatia, Jadra, Venet. ch. 19.
 1363. Dalmatia, Croatia, Culfus, Tragurum, Hungaria, Venet. ch. 20.
 1364. Dalmatia, Croatia, Jadra, Venet. ch. 19. 20.
 1363. Dalmatia, Croatia, Hungaria, Venet. ch. 20.
 1364. Dalmatia, Pagus, Hungaria. ch. 20.
 1365. Dalmatia seu Sclavonia, Hungaria, Strigonia, Venet. ch. 20.
 1363. Durachium, Venet. ch. 20.
 1373. Dulchinium, Venet. ch. 20.
 1363. Hungaria, Dalmat. Croat. ch. 26.
 1364. Hungaria, Creta, Venet. ch. 26.
 — Hungar. Jadra, Venet. ch. 26.
 1364, 1365, 1366, Hung. Bosna, Venet. ch. 26.
 1366. Hungaria, Turchia, Venet. ch. 26.
 1364. Jadra Dalmat. Croat. Venet. ch. 26.
 — Jadra, Venet. ch. 26. et anno 1366.
 — Jadra, Hung. Venet. ch. 26.
 — Ragusium, Venetia. ch. 33.
 1365. Sclavonia sive Dalmatia, Hungaria, Venetiae. ch. 38.
 — Strigonia, Sclavonia, Hungaria, Venet. ch. 39.

Anno

1363. Tragurum, Dalmatia, Croatia, Hung. Culfus Venet. ch. 40.
 1366. Turchia, Hungar. Venet. ch. 41.

Eadem in ipso codice VII.

1364. Privilegium civilitatis de gratia, domino Tvertotocius Bossinae bani, nonminus Wolfe eius fratris et Helenae comitissae eorum genitricis. ch. 37.
 1366. Litterae Tverti banni Bossinae, pro rege Ludovico Hungariae, duci Venetorum Marco Cornario et comuni, in materia monetae Venetae adulteratae per homines dicti banni. ch. 58.
 1363. Exemplum litterarum domini Ludovici regis Hungariae, duci Venetiae, in materia novitatum subditorum utrorumque successarum, componendarum per dominum Nicolam bannum Croatiae et Dalmatiae ex una et per nuncios ducalis domini Veneti. ch. 18.
 1364. Exemplum litterarum Nicolai de Zeech, Dalm. et Croat. banni, super damnis illatis per stipendiarios Venetorum, subditis communis Jadrae. ch. 32.

Ex indice in Commemoriale VIII.

- Bossina, Rascia, Catharum, Venet. ch. 19.
 Bossina, Rascia, Venet. ch. 20.
 Bossina, Venet. ch. 20.
 Croatia, Dalmatia, Hungaria, Polonia, Venetiae. ch. 26.
 Corbavia, Curiacum, Hungaria, Venet. ch. 24.
 1366. Durrachium, Albania, Venet. ch. 15.
 Durrachium, Venet. ch. 26.
 Dulchinium seu Olchinium, Zenta. ch. 26.
 Hungaria, Sibinicum, Spalatum, Tragurium, Venet. ch. 33.

Anno

Jadra, Dalmatia, Ragusium, Venet. ch. 26.

Rascia, Bossina, Chatarum, Ven. ch. 29.

Rascia, Bossina, Venet. ch. 20.

Ragusium, Venet. ch. 41.

Turchia, Venet. ch. 43.

Zenta, Dulcinium, Venetiae. ch. 26.

Eadem in ipso codice VIII.

1386. Procuratorium domini Antonii Venerio ducis Venetiarum, cum suis consiliis minori, Rogatorum et XL-ta, congregatis ad sonum campanae et voce preconia, pro paciscendo cum oratore domini Caroli Topie Albaniae principis et Dyrachii domini, pro causis, litibus et quaestionibus etc. cum dominio Veneto. ch. 115.

1385. Immunitas Venetorum in Chataro, concessa per Stephanum regem Rassiae et Bossinae. ch. 104. Privilegium regis Stephani Rasciae et Bossinae super facto imunitatum mercatorum in partibus regiis conversantibus. ch. 109.

1394. Copia litterarum missarum Ducali dominio Venetiarum, per Serenissimum dominum Stephanum de Biscia regem Rasciae et Bossinae Maritimae; in materia galearum suarum Venetiis existentium, et rogat dominium, ut favorem praestet suo nuncio in materia dictarum galearum. ch. 189.

1387. Litterae gratulatoriae reginae Mariae de gestis per Ducale dominium factis, circa liberationem suam. ch. 127.

Litterae reginae Mariae Hungariae, quibus commendat egregium militem dom. Joannem Barbadico civem Venetum, oratorem domini Venetiarum, de prudenti eius officio, et agit gratias dominio. ch. 153.

Anno

1387. Copia litterarum Papae Urbani domino Antonio Venerio duci, pro gratiarum actione liberationis dominae Mariae reginae Hungariae. ch. 127.
- Litterae dicti Papae ad regem Hungariae Sigismundum, congratulatoriae de liberatione Reginae Mariae eius consortis ope Venetorum. ch. 127.
- Litterae similes Reginae Mariae liberatae. ch. 127.
6898. Copia litterarum missarum domino duci per magnum dom. Bayzitbey, in materia pactorum cum Venetis, et fidantia pro mercatoribus. ch. 150.

Ex indice in Commemoriale IX.

1390. Instrumentum concordii et compositionis, tractatum cum ambassatoribus magnifici domini Georgii Stracimiri de Balsiis, domini Zentae etc. qui recuperata civitate sua Scutari in castro et aliis locis de manu infidelium suorum, dubitans non posse conservare ea propter aviditatem Imperatoris Turcarum Bayesith, ideo tradidit Scutari et Drivestum duci et comuni Venetiarum, sibi reservando utpote cum heredibus, Olchinio et Antibari; qui versa vice cum filiis et heredibus habuerunt de provisione a dominio Veneto ducatorum mille quotannis. ch. 12.
1395. Copia Syndicatus domini Georgii Stracimerii in personam ambaxatorum suorum, pro factis Scutari. ch. 13.
1396. Exemplum litterarum domini Georgii Strazamir domini Zentae, domino Antonio Venerio duci Venetorum, in materia: significat de morte Radic Cernoe hostis sui, et de recuperatione Scutari. ch. 19.

Anno

- 1404.** Privilegium regis Hostoyae, Rassiae Bossinae et partis maritimae, franchisiarum et imunitatum factarum Venetis et mercatoribus, ut possint mercari per totum eius regnum, absque aliquo datio vel tribulatione. ch. 159.

Ex indice in Commemoriale X.

- 1408.** Instrumentum pacis factae cum domina Helena, filia quondam comitis Lazari, domini Sclavoniae, et uxore magnifici domini Georgii Stracimir ex parte Zentae et Balsae eius filii. ch. 71.
- 1407.** Instrumentum pactorum et conventionis inter dominum Balsam et dominam Helenam eius matrem pro castro Budva et aliis, et litera aperta dom. Helenae de observando. ch. 73.
- 1409.** Litterae patentes domini Michaelis Steno ducis Venetiarum, comissionis factae cum consiliis ad hoc ordinatis, egregio viro Petro filio quondam Marini Spani partium Albaniae, fidelissimo domini Veneti, de fortalitio vocato Petrae, quod solebat tenere Radicius Humnoy, cum obligatione solvendi quotannis dominio Veneto decimas, juxta convetudines dicti loci, in debita obedientia et fidelitate dominio Veneto. ch. 75.
- 1409.** Litterae patentes de certis conventionibus cum domino Balsa et domina Helena Stracimiri. 1409. Duce Veneto Michaeli Steno. ch. 78.
- Instrumentum pacis celebratae cum: el grando Amira Mussibey Zalabi, signor de la Graecia, el fio del gran signor et gran Amura; per nobilem virum Sr Jacobum Trivisano, oratorem comunis Venet. ch. 111, 112, 113.
- 6894.** Litterae quietationis: del Gran Signor gran Amira Mussibey, ducatorum mille et centum,

Anno

per lo aviso de profiter dar per i luogi et castelli tienuti in Albania, lo Illus.mo. dose et comune de Venetia, per i luogi et castelli in Albania chel fo de Balsa, Scripta la praesentepolica in Salimbria. ch. 113.

1412. Pax cum Mco domino Balsa Stracimiri domino Zentae; facta est pax per nuncium domini Sandali, voyvodam Bossinae. ch. 132.
- Littera patens pacis praedictae cum domino Balsa, Michaelē Steno Duce. ch. 32.
  - Littera missa capitaneo Scutari pro executione suprafatorum. ch. 133.
  - Littera missa comiti et capitaneo Dulcigni pro dicta causa, consignandum est Dulcignum per capitaneum Scutari, domino Balsae et Budva consignetur similiter eidem domino Balsae. ch. 133.
  - Litterae domini Michaelis Steno ducis, datae oratori domini Sandali despotis Bossinae, de depositis VI mille ducatis, promissorum per dominio Venetiarum eidem. ch. 134.
  - Litterae domini Michaelis Steno ducis, in eadem materia datae ad magnificum dominum Bosniae et Catharinae eius filiae. ch. 134.
  - Capitula porrecta per ambassatores comunitatis Sibirici et responsiones factae ad dicta capitula cum autoritate consilii centum, (occasione dissidii inter partes Sibiricii). ch. 143.
  - Litterae provisionis Lucae Cosicich de Sibirico, ducatorum 300 anuatim ob eius merita erga dominium Venetum et civitatem Sibirici. ch. 145.
1412. Litterae factae Dessae de Spaleto quod non molestetur. ch. 145.
1411. Instrumentum emptionis castri Ostrovicae siti in Crouacia, a M-co domino Sandalo, Bossinae

Anno

supremo vayvodaë, necnon a M-ca domina Anna, eius socru, relicta domini Volci banni, et a domina Catharina, consorte prædicti domini Sandali vayvodaë et filia dictæ dominae Annae et dicti quondam Volci banni; precio ducatorum quinque millium auri; nec non donationis jurium civitatis Scardonæ Ill-o dominio Veneto et cessionis. ch. 172.

Ex indice in Commemorale XI.

- 1420. Instrumentum acceptionis civitatis Cathari. ch. 31.
- 1404. Copia privilegii obtenti per oratorem Venetiarum, a rege Hostouia Bossinae, pro commodo Venetorum et subditorum mercatorum et immunitatibus. ch. 86.
- 1422. Copia litterarum obtentarum per oratores Venetos a domino Stephano Thvertico rege Bossinae in materia suprafata. ch. 86.
- 1423. Pacta et compositiones celebratae et firmatae cum domino Stephano rege Bossinae Rasciaeque ch. 87.
  - Privilegium magno domino Sandali vayvodaë. Bossinae, confirmatum per dominum Franciscum Foscari ducem Venetiarum, una cum X capitulis porrectis dominio Veneto nomine dicti Sandali, et responsionibus ad ea factis per dominium Venetum. ch. 97.
  - Instrumentum pacis confectae inter dominium Venetum et illust. dispotum Bossinae Stephanum, ducem Rassiae, et magnificum dominum Georgium quondam Volchi. ch. 112.
  - Questa e la prattica, hauuta sopra della dechiaration de capitoli, hauuti della pace pratica per

Anno

- il mag-co Signor Zorzi quondam Vulchi et il m-co m-sr Francisco Querini, capitaneo della Ill-ma Signoria di Venetia, alle parte de Albania et special sopra li capitoli infrascripti. ch. 113.
1423. Capitula porrecta per Pastrovichios domino Francisco Bembo militi, capitaneo generali Culsy, pro dedendo se et subjiendo imperio Ducali domini Venetiarum. ch. 114.
1424. Litterae domini Francisci Foscarini ducis Veneti, confirmationis suprafatorum capitulorum istorum Pastrovichiorum. ch. 114.
1420. Pacta inita inter dominium Venetiarum ex una et dispotum Rassiae dominum Georgium quondam Vulchi, inita per capitaneum generalem Culphy Veneti, occasione tenendi Dulcignum, Scutari, Catharum, consignati castris Budvae. ch. 178.
- (Pax cum Balsa commem. X. ch. 72.
Alia in 113 charta et in commem. XII. ch. 148. de Salinis).
1426. Copia declarationis celebratae per dominum Franciscum Quirino capitaneum generalem Culphy, cum magnifico domino Georgio Vulchi, nomine suo et nomine dispoti Rassiae, occasione suprafata. ch. 150.
- (Confinium Cathari, confinium Dulcigni, confinium Budvae).
- Ratificatio pacis et declarationum suprafatarum, facta per dominum Stephanum dispotum Rassiae. ch. 151. incipit: Stephanus regni Rassiae dispotus et dominus Serviae etc.
- Litterae patentes domini Francisci Foscarini ducis Venetiarum, ratificationis pacis et declara-

Anno

tionum factarum cum despoto Stephano Rassiae. ch. 151.

Ex indice in Commemoriale XII.

1429. Privilegium domus magnifici domini Sandali magni vayvodae regni Bossinae, sitae in contrata Sanctae Trinitatis, quae fuit quondam viri nobilis Sr Nicolai Mauroceno q. Sr Gasparini. ch. 74.
1435. Instrumentum concordii celebrati per clarissimum et insignem militem dom. Nicolaum Memo oratorem, nomine domini Venetii cum Ill^o domino Georgio despoto Rassiae. ch. 148.
- Capitula et petitiones quas fecit dom. Nicolaus Memo orator Venetus domino despoto, pro observatione pacis et damnis factis civibus et subditis seren. domini Veneti, per subditos ipsius domini despotaе. ch. 149.
1436. Copia privilegii M-ci domini Stephani magni vayvodae Bossinae pro domo Cathari et ducatorum VI centum ei et heredibus concessis per dominium Venetiarum. ch. 159.

Ex indice in Commemoriale XIII.

1443. Capitula comunitatis Antibari, concessa per nobilem virum signor Franciscum Quireno comitem et capitaneum Scutari et confirmata per dominum ducem Venetiarum cum suo minori consilio. ch. 152.
1442. Copia literarum patentium, seu capitulorum terrae Drivasti, provectae ad fidem et obedientiam domini Veneti, obtenta per virum nobilem Franciscum Quireno. ch. 159.
1444. Copia capitulorum seu questiones unius privilegii, facti per dominum Franciscum Quirino co-

Anno

1458. Copiae litterarum m-ci comitis Stephani de Frangepanibus Segnae etc. pro libertate tradita viro nobili Joanni Cornario cum 7, ad componendas diferencias, vertentes inter eum et m comitem Joannem Veglae etc. eius fratrem. ch. 58.
- Litterae m-ci Joannis de Frangepanibus Veglae in eadem materia. ch. 59.
  - Pax cum magnifico domino Lecha Duchaino et fratribus, conclusa in Schutaro per nobiles viros Benedictum Superantio comitem et capitaneum Scutari et Marin Contareno Alexii, et Cresium de Molino potestatem Drivasti. ch. 60.
1459. Copia relaxationis terrae Sati, factae per M-cum Scanderbegum opere capitanei Culphi. ch. 62.
1461. Exemplum litterarum dominio Veneto traditarum comunitatis Ragusii, quibus fatentur Culfum esse illustrissimi domini Venetiarum. ch. 15.
1463. Instrumentum regis Hungariae Mathiae in materia Turcarum. ch. 88.
1464. Litterae regis Hungariae Mathiae pro subsidio pecuniario praestando in Segna, directae Secretario Venetorum in Segna. ch. 91.
- Quietatio facta Secretario Veneto in Segna de receptione octo millia florenorum, per nuntium regis Mathiae Hungariae. ch. 91.
1465. Quietatio seu Chyrogaphum oratorum regis Hungariae Mathiae. XV mille ducatorum receptorum a dominio Venetiarum per ipsos oratores. ch. 94.
1466. Chyrogaphum aliud oratorum suprafatorum de ducatis 10 mille, receptorum ab dominio Veneto. ch. 94.

Ex indice in Commemoriale XVI.

800. Dalmatia. Jura Dalmatiae. ch. 204.

Anno

Privilegium Nonae. Bella dei gra Hungariae Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Serviae, Galliciae, Logomeriae Cumaniae q. rex. Patentes litterae quibus confirmatur privilegium Nonensium eius indultu per regem Andream Hungariae. ch. 209.

Ex indice in Commemoriale XVII.

1488. Mathias rex Hungariae, Boemie etc. et dux Austriae, Illustr-mo principi domino Augustino Barbadico, duci Venetiarum, quibus rogat dominium Venetum, ut castellum ligneum, quod mittit erigendum propae Segnam, permittant comportari et construi suo in loco, in faucibus fluvii Narenti situm. ch. 125.

Ex indice in Commemoriale XVIII.

1497. Nobilitas Veneta. Privilegium Nobilitatis Venetae in personam Illust. domini Joanni Corvini, ducis Sclavoniae et filii q. S-mi domini Mathiae Hungariae regis. ch. 107.
1503. Inventario die certae reliquiae, argenti et paramenti chi son del monasterio di S. Domenico de Durazzo, mandate in questa terra el Governator de Brandesio. ch. 202.
- Hae reliquiae sunt consignatae fratribus S. Dominici de Castello. ch. 203.

Ex indice in Commemoriale XIX.

1502. Patentes capitulorum pacis cum domino Turco, domino Bajasit magno Admirato et Sultano Musulmanorum. ch. 9.
- Litterae domini Turci ad Illustris. dominium, quas eius orator praesentavit de materia pacis ab se juratae. ch. 10.

Anno

- 1510.** Gentes Armigeræ. Albania, Venetiae. Conducta sp. Pernavabey vayvodæ sub M-co domino Perisbey Sanzachi Albaniae, ad servitia dominio cum equitibus 200 Turchis levis armaturæ. ch. 147.

Ex indice in Commemoriale XX.

- 1513.** Croatia. Instrumentum compositionis celebratæ inter Illustrissimum dominium, et magnific. dominum comitem Joannem Corbaviae, de damnis illatis per Martelosios Turcos et Murlachos. ch. 1.
- Litteræ comitis Joannis de Corbavia et bannus Croatiae, S-mo domino Leonardo Lauredano duci Venetiarum, in materia prædicta, et est procuratum ad suprafata peragenda. ch. 1.
  - Capitula M-ci domini comitis Joannis Corbaviae. ch. 2.
- 1515.** Reconducta M-ci dom. Joannis de Corbavia ad stipendia domini Veneti. ch. 16.

IV.
АКТА,

извађена изъ рукописа званы:

„Л и б р и П а к т о р у м ъ“.

Ови рукописи у деветъ великы' фоліянта на кожи писаны', садржаваю разне уговоре, привилегије и историске записке, одъ кои најстарији спадају у годину 883, а најновији у год. 1496. Означенѣ су ове књиге броевима одъ I до IX, али се осма зове и Пакта Ферарије, а девета Пакта Тергести. Имаю и показателя на кожи писаногъ год. 1538-ме

IV.
АКТА,

quae reperiuntur in codicibus dictis:

„L i b r i P a c t o r u m“.

Horum codicum, scriptorum in membrana in folio maximo, adsunt tomi novem, numeris ab I usque IX notati; octavus tomus dicitur etiam: pacta Fera-riae, et nonus: pacta Tergesti. Continentur in iis diversa pacta, privilegia et adnotationes historicae, quorum antiquissima jam cum anno 883 incipiunt, novissima usque ad annum 1496-tum descendunt. Adest etiam index omnium novem librorum, scriptus in pergamene anno 1358-vo.

Ex Pactorum libro I.

Anno

1116. Collaudatio sive approbatio ducis Venetiarum d. Ordelaffi Faletro, abbati Belgradensi, super concessione eidem facta p. regem Ungariae. ch. 110.

Anno

1094. Captio Belgradus duce Venet. dom. Ordelaſſo Falettro. ch. 1.
1232. Concordia Raguseorum, pactum et reconciliatio. ch. 181, 182.
1118. Pactum Arbae. ch. 151, 210, 218.
1247. Pactum Jadrae. ch. 209, 213.
1278. Pactum Lesinae id est Fariae. ch. 76.
1244. Pactum Ungariae regis Bellae. Duce Venet. Jacobo Theupolo. ch. 214, 222, 223.
1210. Pax Dyrrhachii ab Episcopo Dyrrhachino promissa domino Petro Ziani duci Venet. ch. 119.
6656. Privilegium Dyrrhachinae Ecclesiae et Donationis Ecclesiae S. Andreae Apostoli, quam Imperator Constantinopolitanus dono tradidit Ecclesiae S. Marci Venetiarum, ob subsidium navale et victoriam partam per classem Venetorum apud Dyrrhachium de Ruberto Normano pro Imperio Romaniae. ch. 62, 64, 67.
- Privilegium Dyrrhachii. ch. 119.
- Privilegium Dyrrhachini Episcopi. ch. 119.
1154. Privilegium Anastasii Papae de Episcopi Jadrensis confirmatione et de Archiepiscopo Jadrensi Metropolitano super quatuor Episcopos, videlicet Absarensem, Veglensem, Arbensem et Farensem, qui et Palii dignitate decoratur. ch. 46.
- 1059—1064. Cresimerus rex Croatarum et Dalmatarum tradit abbati et fratribus Sancti Joannis Evangelistae Belgradensis iura cum imunitatibus collectionum, eisque tradit insulam quae vocatur Juris et Contae. ch. 110.
1116. Collaudatio d. Ordelaſi Faletro ducis Venet. de praedicta concessionae. ch. 110.
1242. Privilegium regis Ungariae, Croatiae et Dalmatiae Jadrensis indultum de confirmatione privilegiorum Cholomanni fratris eius, et moenia

Anno

Instaurandi versus mare; et terram Anedin jacentem et Nonae possidendae et jubil. ch. 109.

1206—1224. Feudum Episcopi Cernicensis et Juramentum Episcopi, cui concessum feudum provinciarum p. ducem d. Petrum Ziani a flumine Vrech, quod est ducatus Dyrrhachii, usque Naupactum. Nomina provinciarum:

Ducatus de Nicopolea cum pertinentiis de Jarta et de Achilo et Natalico, et Talissana de Ceris, et Arcontorlussi monasteriorum.

Provincia Janina grandis de Vagoncia.

— Istrinopolis et Crethae.

— Coloniae et Cartolatorum et Glaverniza. ch. 110, 114.

Ex Pactorum libro II.

1050. Bellum Jadrense seu Dalmatum. ch. 1, 3.

1280. Condemnatio et bannum Absari et Crepsae pro Regaliis d. ducis Venetiarum et est reformatio quaedam capta in majori consilio, exarataque statim in fronte. ch. 3.

1409. Emptio Jadrae cum tota Dalmatia a rege Ladislao Ungariae, Michaeli Steno duce Ven. ch. 3.

1313. Pactum Jadrae novum. ch. 73, 74.

— Cronica rebellionum et captionum Dalmatiae urbiumq. ch. 1.

1224. Privilegium Dyrrhachini feudi id est fidelitatis Michaelis Commano ducis, filii quondam Sevastocratoris, duci Veneto; et Joannis Coronati ducis; et descripta sunt nomina locorum Feudi et supra incipiendo a flumine Vrech, quod est ducatus Dyrrhachii usque Naupactum. ch. 140.

Ex Pactorum libro III.

Sisma inter Curiam Romanam et Graecorum ecclesiam. ch. 11.

- Anno **Excommunicatio Palaeologi Imperatoris Greco-**
rum. (Per Clementem Papam. anno II). ch. 13.
- 1236. Concordia Ragusii et Pactum cum d. Jacobo**
Theupolo duce et comuni Venetiarum et Recon-
ciliatio. ch. 104.
- Domini et reges Dalmatiae et Belgradus. ch. 82.**
- 1294. Fideiussio comitis Nonae de observanda treu-**
gua cum comite Berberiensi et comuni Almisii.
ch. 43, 46.
- **Treugua comitis Georgii Berberiensis et comu-**
nis Almisii. ch. 43.
- Romaniae Imperatores. ch. 82.**

Ex Pactorum libro IV.

- 1328. Pactum Nonae. ch. 6.**
- 1322. Pactum Sibirici. ch. 158, cum d. Joanne Supe-**
rantio duce Venet. h. e. Procuratorium et Syn-
dicatus pacti. ch. 160.
- 1327. Pactum Spaleti.**
Pactum Ungariae regis A. cum D. Petro Ziani
duce Venet. super factis Jadrae et passagio
ultramarino et securitate Venetorum et Ungaro-
rum. ch. 143.
- 1188. Privilegium Clementis Papae Archiepiscopo Ra-**
gusino indultum de ecclesia Ragusina et bonis
eius, ut Inocentius, Anastasius, Hadrianus, Ale-
xander et Urbanus pontifices Romani fecere,
ac de protectione sub beato Petro cum regnis
adnotatis et possessionibus cum parochiis, ab-
batiis, ecclesiis. ch. 102.

Ex Pactorum libro V.

- 1353. Pactum Curzolae. Charta Pactorum summissio-**
nis Curzolae. ch. 125.

Anno

1349. Pactum Sabinicenses componendi se cum duce et communi Venetiarum, et super facto unionis trium civitatum Sabinici, Tragurii, Spalati, et super facto Calbalatae constituendae et Paiginatici faciendi. ch. 108.

Ex Pactorum libro VIII.

Induciae Croatiae et banni Pauli et fratrum cum dominio Veneto. ch. 98.

V.

АКТА,

коя се налазе у рукописима званимъ:

„Л и б р и С и н д и к а т у с ъ“.

Одъ овы' рукописа има само два велика фоліянта на кожи писана; у њима су пуномоћја или веродайна писма млетачкы' посланика у оно време заведена, кадъ су и издавана.

V.

АКТА,

quae reperiuntur in codicibus dictis:

„L i b r i S y n d i c a t u s“.

Horum codicum adsunt solummodo libri duo in folio maximo scripti in pergamine; in iis reperiuntur litterae credentiales seu Syndicatus legatorum Venetorum, eo tempore copiatæ quo et extradata fuerunt.

Ex libro Syndicatus I.

Syndicatus domino Benedicto Contareno, ad dominum despotam Slavoniae, et dominam Maram, et Balsam, anno 1408. indictione 2, mensis Februarii die XII. ch. 189.

(Ad pacem cum Balsa in Albania tractandam).

- **Domino Bertuccio Diedo et Donato Arimundo, ad dominum Balsam Stracimiri condam domini Georgii Stracimiri Zentae etc. et ad dominam Helenam matrem Balsa; ad pacem firmandam anno 1412 indictione 5, die 10 Junii. ch. 199.**
- **Jacobo Dandulo comiti et capitaneo Scutari, ad tractandam medio interpositionis Illustris domini Jacobi regis Hungariae, Hieroso. et Siciliae, pacem cum domino Balsa Zentae et Stefano de Balsis, anno 1420 die 25 Junii, indict. 13. ch. 215.**
- **Jacobi Danduli, provisoris Scutari et Albaniae, ad tractandam treugum cum magn. domino Stefano, dei gratia despoto Rasciae, anno 1421 indictione 14 die 11 Septembris. ch. 217.**
- **Johani Georgio, Ambasiatori ad dom. Stefanum Tuerthco, dei gratia Rassiae, Bossinae Maritimaequae rege, ad tractandam unionem, anno 1422, indictione 15, die 28 Maji. ch. 219.**
- **Simile syndicatus instrumentum factum fuit pro dicendo specialiter, ad tractandum etc. concordium, unionem, amicitiam et bonam pacem cum magnifico ac potenti domino Sandali, Bossinae magno vayvodae, cum illis pactis.**
- **Et simile syndicatus instrument. factum fuit in persona dicti domini Johannis ad dictum dominum Sandali, anno 1423, die 13 Augusti indict. prima. ch. 219.**

Syndicatus Sr Marci Barbadico ambassiatori ad Illustrem et Excelsum dominum Stefanum dei gratia ducem Rassiae etc. anno 1422, die 17 Maji, indict. 15. ch. 219.

— Sr Marci Barbadico provisorem, Catari, ad treugas faciendas cum Illustri et Excelso domino Stefano dei gratia Rassiae duce etc. anno 1423, die 17 Martii, indict. prima. ch. 220.

— Sr Sancto Venerio et Nicolao Georgio ad despotam Salonichi, ad tractandum de venditione Salonichi, anno 1423 indictione prima, die 25. Julii. ch. 222.

Ex libro Syndicatus II.

— Sr Nicolao Memo et Ludovico Foscarenno ad tractandas treugas cum magnifico et potenti domino Stefano de Sochol, magno vayvodaregni Bossinae ac duce terrae Huminis etc. anno 1345 indictione 8, die 21. Aug. ch. 62.

VI.

АКТА,

налазећа се у рукописима званимъ:
„Либеръ Литерарумъ Секретусъ Коллегіи.“

Ови рукописи, одъ коихъ су најстарије књиге писане на кожи у највећемъ листу, садржавају у себи савремене преписе тайнихъ писама, која су млетачки Дуждови са својимъ саветомъ или коллегіомъ, писали разнимъ странимъ владоцима, и странимъ и домаћимъ надлежateljствима. У прве четири књиге налазе се копије најстаријихъ писама, али у реду врло испрекиданомъ, еръ су се многи

одъ овы рукописа изгубили. У првой кнѣжки су писма одъ год. 1308 до 1310; у другой одъ год. 1436-те до 1437; у трехой одъ год. 1484 до 1485, у четвртой одъ год. 1486 до 1489; у петой продужуе се далъ непрекиднѣй редъ овы писма у премногимъ фоліантима одъ год. 1490-те све до год. 1796-те, кое в република пропала. Я самъ прегледао само I-ву и II-гу кнѣжку.

VI.

АСТА,

quae reperiuntur in codicibus dictis:
„Liber litterarum secretus collegii.“

In his manuscriptis, quorum antiquiores libri scripti sunt in pergamene in folio maximo, continentur copiae contemporaneae litterarum, a duce et eius consilio dicto collegium, missarum diversis regibus et principibus extraneis, atque magistratibus tam propriis, quam peregrinis. In primis quatuor libris ad sunt copiae antiquissimarum epistolarum, sed multum interrupta serie, quoniam multi horum codicum perditioni fuerunt. In libro primo reperiuntur litterae ab anno 1308 usque ad annum 1310; in secundo ab anno 1436-to usque 1437; in tertio ab anno 1484 usque 1485; in quarto ab anno 1486 usque 1489; deinde in libro quinto et copiosissimis sequentibus, sequitur continua series harum litterarum sine hiatu, ab anno 1490 usque 1796-tum quo respublica Veneta cessavit esse sui juris. Ego nonnisi I et II librum perlustravi.

Ex volumine I.

Petri Gradonigo ducis Veneti:

Litterae dominae filiae condam comitis Leonardii Veglae, Vinodoli, Modrusae ac Gezege, nepti suae dilectae, de anno 1308 indict. 7-ma 9 Decemb. charta 12.

Eiusdem. — Comiti Dymo desuo mandato comiti Veglae domino Daina Vinodoli, Modrusae et Gezege et Segniae. 11 Decemb. indict. 6-ta ch. 13. et 198.

Eiusdem. — Filiis condam comitis Joannis, Bartolo, Gvidoni, Frederico, 11 Dec. indict. 6-ta. ch. 13.

Eiusdem. — Comiti et consiliariis Jadrae; datae 17 Decemb. 1308 indict. 7-ma. ch. 46.

Eiusdem. — Comiti Jadrae, d. 12 Febr. 1308 indict. 7. ch. 60.

Eiusdem. — Andreae Dauro, comiti Ragusii. die 19 Febr. 1308 indictione 7. ch. 62.

Eiusdem. — Andreae Sclavo, capitaneo ligni riperiae Istriae, die 13 Martii, 1309 indict. 7. ch. 86.

Eiusdem. — comiti Jadrae. dat. 1309 ind. 7, 17 Martii. ch. 89.

Eiusdem. — Iudicibus et Universitati civitatis Veglae. 1309 indict. 7 die 21 April. ch. 100.

Eiusdem. — Urosio, Serviae, Chelmyae, Diocliae ac Albaniae regi Illustri. 1309 die 10 Maii, indict. 7-ma. ch. 102.

Eiusdem. — Consulibus Catari. 1309 die 10 Maii, indict. 7-ma. ch. 103.

Eiusdem. — Comiti Jadrae. ch. 107, 118, 125, 127, 156, (Michaeli Mauroceno comiti Jadrae. ch. 188), ch. 203, 220, 227, 238.

Eiusdem. — Comiti Ragusii. ch. 119. Bertucio Gradonigo comiti Ragusii. ch. 176, (anno 1309). ch. 193, anno 1310. ch. 239.

Eiusdem. — Comiti Dujmo de Vegla. ch. 189. et sequentes.

Eiusdem. — Comiti Frederico Dujmi, Dujmo, Frederico Joanni comitibus Veglae, Modrusae, Vinodoli,

Segnae etc. ch. 199, usque 200, 231.

Eiusdem. — Joanni Superantio potestati Farae et Braz-
zae. ch. 219. Consilio et Universitati Farae. ch. 219.

Eiusdem. — Baiulo Armeniae. ch. 245.

Eiusdem. — Ambaxatori Constantinopolis. ch. 246.

Eiusdem. — Bertucio Gradonico comiti Ragusii. ch. 248.
(Prolixae naratur conjuratio Bajamontis Theupoli;
similes litterae regi Friderico III; et ambassa-
tori Curiae, amplissima naratio in litteris amba-
satori de Curia. ch. 260.)

Ex Volumine II.

1437. 19 Junii comiti Spaleti; (nominantur comes Mat-
co et comes Johannes de Citines.) —

VII.

АКТА,

налазећа се у рукопису званомъ:

„Либеръ Плегіорумъ.“

Ова књига, која се иначе зове и Либеръ Ко-
мунисъ, и која є една одъ најстариј у целомъ ар-
хиву млетачкомъ, писана є у кварту на артиј, што
и њу знаменитостъ јошъ умножава. У њој су за-
бележена одма онда кадъ су се и догодила разна-
дѣла и заключенія млетачкогъ правитељства, одъ
године 1223-ће до 1228-ме, и после тога опетъ
одъ године 1253-ће. Ј збогъ краткости времена ни-
самъ могао овај рукописъ тако подробно испи-
тати, као што његова важностъ изискує.

VII.

ACTA,

quae reperiuntur in codice dicto:

„Liber Plegiorum.“

Codex hic, qui secus etiam Liber Communis vocatur, et qui est unus ex vetustissimis codicibus totius archivi Veneti, scriptus est in quarto in charta scriptoria, quod eum adhuc magis memorabilem reddit. In eo prenotata sunt, ipso tempore quo acciderunt, diversi generis acta et conclusiones regiminis Veneti, ab anno 1223-tio usque ad annum 1228-vum, et deinde iterum ab anno 1253-tio. Ego propter brevitatem temporis non potui hunc codicem tam diligenter perquirere, prout hoc eius dignitas exposceret.

Ex libro Plegiorum.

- № 86. Juramentum Joannis Verero de Ragusia; die 15 Julii. 1224. fol. 13.
- № 128. Pactum inter Jacobum Vido et Marcum campanarium de sclavo Dragaxio; die 13 Augusti. 1224. fol. 17.
- № 354. Solutiones Arbensium; 1225, indict. 14. (Quantum in anno solvere debeant, etiam de insulis goli et arte). fol. 43.
- № 373. Ordinamenta de mercibus Raguseis et Sclavoniae; die 6 Aprilis 1225. ch. 45.

- № 375.** Litterae ducis Venet P. Ziani ad Raguseos; d. 14 Aprilis. 1225. indict. XIV. ch. 45.
- 398. Juramentum Johannis Archiepiscopi Jadrae, quod velit esse fidelis dominio Veneto; die 8 Augusti. indict. 14. anno 1225.
- 478. Galea eis de Jadra mutuata; d. 11 Junii, indict. 15 1226. (Jurislaus de Jadra legatus dom. comitis M. Dandolo Jadratini). fol. 73.
- 494. Plegium Jadratinorum: Juani Župani et Andr. de Petrič, pro Domaldo de Volcina et Petro Pogano de Jadra; die 15 Novemb. ind. I. anno 1227.
- 552. Obsides Ragusii in Venetiis; die 10 Octobr. ind. 15 anno 1226. fol. 80.
- 533. Plegium pro obsidibus Jadrae; d. 2 Decemb. ind. 2 anno 1228.
- 535. Plegium eiusdem materiae; d. 10 Decemb. 1228.
- № 556, 557, 558.** Prohibitio comercii cum Raguseis et Jadratinis; d. 3 Octob. ind. 15 1226. fol. 81.
- № 576.** Litterae regis Ungariae A; d. 9 Febr. 1226, indict. 15. fol. 83.
- 577, et 579. Prohibitio ire cum navibus infra Jadram; d. 11, et 15 Febr. 1226. ind. 15. fol. 83.
- 619. De morte comitis N. Quirini Absarensis testimonium; d. 19 Octob. 1227. indict. 1. fol. 89.
- 671. Prohibitio navigari ultra Jadram; d. 5 Decemb. 1228. indict. 2. fol. 97.
- 680. Treugue cum imperatore Constantinopolis Theodoro Comiano duca; d. 11 Decemb. 1228 ind. 2. fol. 97.
- 681. Contractus matrimonii dom. Balduini cum filia regis Joh. (anno 1228). fol. 97 et 98.

VIII.

Изъ показателя кнѣге коя се зове:

„Либ е р ъ А л б у с ъ.“

Кнѣга сама на кожи писана однешена е у Бечъ, где се чува у цес. кр. придворномъ аркиву; показатель оставшій у млетачкомъ аркиву писанъ е такође на кожи.

VIII.

Ex indice codicis qui dicitur:

„Liber Albus.“

Liber ipse scriptus in pergamene, translatus Vienne ibidem in archivo caesareo regio aulico asservatur; index in archivo Veneto residuus, etiam in membrana est scriptus.

DYRRACHIUM.

Anno

- 1210.** Privilegium Dyrrhachii factum per d. ducem Venet. Petr. Ziani. charta 108.
- Fidelitas Sevastocratoris sub d. Petr. Ziani Venet. duci circa Dyrrhachium. ch. 109.
- Feudum de terris Dyrrhachii, Episcopo Theod. Cernec. ch. 109.
- 1205.** Refutatio Marini Geno facta de Dyrrhachio. ch. 42.
-

П р и м е т б а. Овај пописъ сачинио е подписанъ по налогу и о трошау Друштва Србске Словесности, у млетачкогъ архиву, ба- већи се у месецу Септембру и Октобру прошле године у Млет- цина; а исто друштво нашло е за добро дати га напечатати, како би се сви они њимъ ползовати могли, кон се са југосла- венскомъ историјомъ занимаю. О постанку његовомъ обширвје може се читати у извѣстію подписаногъ, печатаногъ у Гласника свезки IX, (на страни 292 и след.) Желя е друштва, најпре овај пописъ јошъ подпунимъ учинити, тымъ да се и остале старе части млетачкогъ архива изпитаю, а после тога присту- пати къ печатаню самы' акта у њму пописаны', кон се за дру- штво већъ преписую; за ту цѣль е друштво рѣшило подписа- ногъ и овогъ лета на неколико месеци у Млетке послати, како бы се ово пописиванъ акта продужити и свршити, а препис- ванъ самы' акта съ успѣхомъ наставити могло.

У Београду, о Дуовина 1858 год.

Дръ Я. Шафарикъ.

Nota. Elenchus hic confectus fuit ab infrascripto in archivo Ve- neto, ex commissione et sumptibus societatis litterariae Serbicae, cum idem mensibus Septembri et Octobri anni proxime elapsi Venetiis morabatur; eadem societas utile censebat, ut hic Elen- chus typis edatur, quatenus omnes usum eius habere possint, qui cum historia Slavorum meridionalium occupantur. De ortu eius plura legi possunt in relatione infrascripti, typis edita in libro IX (pagina 292 et seq.) scripti periodici eiusdem societatis, dicti Glasnik. Societas ultro disiderat, primo hunc Elenchum magis completum reddere, perlustrando etiam reliquas vetastas partes archivi Veneti, et deinde accedere ad ipsa Acta, in Elen- cho hoc consignata, typis edenda, quae acta jam pro societate des- cribuntur; hoc scopo dicta societas determinavit infrascriptum et hocce anno pro aliquot mensibus Venetias mittere, ut nempe haec conscriptio actorum continuari et terminari, et descriptio ipsorum documentorum meliori cum successu institui possit.

Belgradi, mense Majo anni 1858.

Dr. J. Schafarik.

ПОГЛЕДЪ НА ИСТОРИЈУ СРБСКЕ ЦРКВЕ ПРВОГА ПЕРІОДА.

*(Одъ еднога почастногъ члана Друштва Србске
Словесности.)*

Многа словенска племена, коя су срећніе политичко станѣ имала него што є имао србскій народъ, имаю већъ историју свое цркве, а Срби є ни до данасъ немаю. Готово сви догађаи цркве њіове покривени су непровидномъ завѣсомъ. Самѣ Срби незнаю управо, кадъ су се просвѣтили свѣтомъ христіянства, ко є, када и како почео, распространіо и утврдіо христіянство у њіовой земљи, какву є судбу претрпила њіова црква у различна временна, а особито у стара — пре св. Саве првогъ србскогъ изъ Србіє архієпископа. Текъ одъ времена овогъ великогъ светителя историја србске цркве постає яснѣя и познатѣя.

Сада су се многи Срби почели свойски заузимати за историју свога народа, учена друштва србска брижљиво скупљаю старине и откриваю дата за народню историју потребна; но историја цркве наше јошъ дежи скоро не дирнута. Дужавна историја нашега народа не показує намъ путове божіегъ стараня о нашемъ народу, као што то казує наша црквена историја. Траянѣ државно кодъ нашега народа было є па и прошло, а милостиво провиђенѣ божіє не гледајући на велике незгоде сачувало є у народу нашемъ и до данаш-

нѣга дана непрекидно траяѣ св. пр. вѣре, коє є сѣме посѣяно кодъ насъ іошть у времена апостолска. осимъ тога грађанска исторія наша не може се разумѣти безъ знаня наше црквене исторіє: многи догађан у првой и не могу се изяснити, докъ ихъ не изясни исторія наше цркве. ¹ Отуда се дознає особита важность за Србе знанѣ свое црквене исторіє. Само она може обяснити оно свойство народнѣгъ духа, по коме Срби, живећи међу западњимъ изображенимъ народима, имаюћи изближе и чєсте одношає съ нѣима, сачували су ону патріархалность быћа, о којой съ уваженѣмъ одзивлю се многи путници ² и такође сачували су неизмѣнѣну и свою вѣру, кою су имъ предци нѣихови предали. Изъ површногъ погледа и описанія исторіє цркве Србске, може се видѣти, да є само православна вѣра сачувала животь и быће народно одъ оны многи усиляваня са стране туђы племена коя су се стремила да униште посебно народно быће Срба. До Неманѣ првогъ основателя династіє славны кралѣва србски — Неманића, св. вѣра, преображаваюћи по духу своеме духъ одѣлиты разединѣны племена, у вре-

¹ И свойство србске грађанске исторіє више налична свойство црквене, врь се радня Срба додирала са сусѣдима у толико, у колико є изискивала то заштита нѣове вѣре, они су воевали за слободу свое вѣре, и слободно свршаванѣ богослуженія и обреда по правилима исте вѣре и по духу особитогъ характера народне свое цркве — словенске. Ви. о народ. скупштини напеч. у Бѣограду 1848. год.

² Boué la Turquie d'Europe. Paris 1840. — Die Slawen der Türkei. Von Cyprian Robert. Leipzig. 1847. — Путешествіє по Черногоріи Попова. — Очеркъ Герцеговины. Жур. Мин. Народ. Просв. 1850 ч. 67. стр. 99.

не Неманъ сѣдинила ихъ е усѣно; при пріємниціи нѣговимъ, она е помагала, да она утврде свою са-мосталность; и за време бѣдства и преврата, едина потпора, хранителька и утѣшенъ страдаю-щемъ народу была е иста св.вѣра и црква. ¹

Но откуда да узмемо грађу за саставъ и пи-санъ исторіе цркве србске? На жалость ни ста-ри ни доцниіи списательи, кои су излагали исто-рію христіянске цркве, готово ништа не говоре о цркви србској. Све што о нѣой они являю, то су една текъ тавна наговѣшћаваня, коя су они ми-могредно напоменули. Има србскихъ лѣтописа, кои бы могли открыти много коешта, како о цркве-ной, тако и о државной исторіи србској; но они іошъ нису обраћени и издани, збогъ чега и нису свакоме приступни. Збогъ мале количине лѣтопи-снихъ билѣжака, односећихъ се на исторію србске цркве, збогъ недостатка строгаго критичкогъ пре-суђеня оногъ, што се сачувало у писменимъ да-тама, живо преданіе, кое се досада у памети на-рода задржало, есте, а и треба да буде важанъ из-воръ за исторію србску, како државну, тако и црквену. Сваки србинъ зна исторію св. Саве, првогъ србскогъ и одъ Срба архієпископа, пош-туе и уважава свое св. кралѣве, пѣва дѣла многихъ своихъ патріяраха, као лица, коя су помагала да се утврди вѣра и распространи благочестіе. Но памтенъ народа, премда съ едне стране и достав-ля знанъ, алъ у врло обштимъ чертама, съ друге — устно преданіе не пружа се далъ одъ Стефа-на Неманъ краля србскогъ, и сина нѣговогъ св. Саве. А познато е, да су Срби примили христіян-ство много раніе, него што е Неманя живио, и бы-

¹ Ви. о народ. скупштини, и прибавленіе нап. у Бѣ-ограду 1848 и 1849 год.

до е некихъ поединѣхъ сръбскихъ породица, коє су се покрстѣле прѣ на шестъ вѣкова до св. Саве. Дошъ се сръбски лѣтописи не издаду на свѣтъ и критички не расмотре, нека тамна званя о тимъ старимъ временима, могу се коєгдѣ наћи кодъ византійскихъ историка, кои су напоминяли о Сръбима, одъ коихъ, што се тиче нашегъ предмета, едина є скоро Константинъ багрянородни. Имамо нека извѣстїя, коя се управо тичу цркве, и коя су узета изъ народнихъ лѣтописа у архимандрита Райфа исторїи о словенскимъ народима. Може се коєгдѣ јошъ и кодъ странскихъ историописаца наћи некихъ извѣстїя у краткимъ примѣдбама и мимогреднимъ напоминяњима. Но излагатель исторїе сръбске цркве већиномъ принуђенъ є збогъ недостатка дата притицати географійскимъ и исторїйскимъ саображенњима и при помоћи њиховой долазити до истине.

При првомъ погледу на сръбску цркву пада намъ у очи тѣсна свежа судбине њне у различна времена са грађанскимъ станѣмъ народа. До VII столѣћа по христовомъ рођењу, Срби немаю опредѣљногъ политичкогъ быћа: они или се сливаю са другимъ народима, а особито са обштимъ племеномъ Словена, или еднако мњяю мѣста свога живљња, или налазе се покорени одъ различныхъ народа; потOME и трагови христїанства међу њима у ова времена едва се даю примѣтити, — тежъ само исторїйско саображенѣ отирава га, да є оно было међу њима. Одъ VII столѣћа, — одъ времена Ираклія грчкога императора, Срби населивши се у грчку имперїю, нису имали самосталности и независности. Па зато и станѣ цркве христове кодъ Срба одъ оногъ времена, када су се они населили у предѣле источне имперїе, нала-

зело се у пуноме подчиниѣ цркве константинольске — своє просвѣтителъке.

Стефанъ Неманъ први, скупивши уѣдно разединѣне дотле общине србске, узвисио в Србію до самосталне државе; при њему в и србска црква задобила нено самостално значеѣ. Константинопольски патријархъ за добро цркве дае св. Сави сину његовомъ власть да управля црkvомъ србскомъ независно и самостално, св. Сава явля се велики бранитель св. православне вѣре, очишћава свою цркву одъ Павликіяна и Латиняна, кои су в тада узнемиравали, просвѣћуе народъ и свещенство, поставља епископіе, предупређујући намѣре папа, обавишћава кралѣве србске, да не траже круне царске изъ папскихъ руку, и светошћу свогъ живота и чудесима насвагда утврђуе православіе у народу.

Пріемници првогъ Неманъ и првогъ свогъ архиепископа у свему су се на њи угледали. Кралѣвство србско узвишуе се до имперіе у XIV вѣку; тада се узвишуе и црква у својој ерархіи до патријаршества. Но такво добро станѣ цркве не трая дуго. У 1389 години Турци разорише царство србско, и започеше се гоненя на христіане являю се отпадници, кои збогъ мрзости на римску цркву примаю мухамеданство, предѣли србске цркве сужаваю се изнутра и споља. Као да бы довршили и увећали бѣдства, папе видѣћи несреѣне околности србске цркве, шиломъ свѣе мислере, кои са различнимъ хитростима придобише у свою вѣру неки днѣ народа. Србски патријарси, као едина заштита народа, едно да бм сачували у народу православіе, а друго надајући се ослободити народъ свой одъ турске власти, траже помоћ кодъ австрійскихъ царева, и са неко-

лико народа преселѣваю се у Австрію 1690 год. Но Австрія користећи се станѣмъ сръбскогъ народа ослоившегъ се на нѣно великодушіе, за-кратила е саобраштанѣ преселѣницима са оставшима у отечеству, и тимъ су лишени патріяси могућности да се брину о судбини народа, кои су они оставили.

Сръбски патріарси, кои су са неколико народа прешли у Австрію, станили су се у Сріему, и основали своју столицу у Карловцима. Одъ овогъ времена и дѣла и упливъ нѣиховъ ограничавао се само на онай народъ, кои живи подъ круномъ Австріе, а оставши у Турској Срби двоє су изгубили, слободу и царева, и своє свештене браните-лѣ, и са црквомъ сръбскомъ почело е да управля грчко свештенство, кое е купило то право одъ султана. Турци покоравајући сръбске предѣле е-данъ за другимъ, метнуше основъ раздѣлїю е-дине дотле бывше сръбске цркве на многе: ав-стрійску, црногорску, ерцеговачку, расійску, бо-санску и сръбску, а преселѣнѣ патріарха у Австрію, утврдило е ово раздѣлѣнѣ. У течаю тогъ несрећ-ногъ комадана страда црква споля одъ турскогъ зулума, а изнутра одъ мухамедове науке и униє; но са почеткомъ саданѣгъ вѣка судбина се е нѣ-на у некимъ предѣлима олакшала, а у другимъ страда и досада трпећи угнѣтаваня одъ Турака и одъ папскихъ миссионера.

На основу споменутихъ догађая, можемо по-дѣлити исторію сръбске цркве на четири периода:

1-и одъ поява христїанства међу Србима до св. Саве првогъ архиепископа (одъ 1-гъ вѣка до 1222 године).

2-и одъ св. Саве до установлѣня у Србїи па-тріаршества (одъ 1222—1336 год.).

3-тї одъ устанѡвлѣня патріаршества до преношаня патріаршке столице изъ Пеки у Карловце (одъ 1336—1690).

4-тї одъ преношаня патріаршке столице у Австрію и подѣлѣня ерархіе до нашихъ времена.

Неимаючи потребне податке за саставлѣнїѣ цѣле исторіе сръбске цркве, мы ћемо се сада ограничати само површнимъ изложенїемъ првога периода нѣногъ, кои є понайтавнїи и мало познатъ, надаючи се, да ће други научени наши Срби, кои имаю при руци више података, несамо ово испитати, него и далѣ наставити. А мы у овомъ изложенїю исторіе ове, говорићемо: I) о почетку христїанства међу Србима; II) о нѣговомъ распространѣнїю и утврђенїю међу нѣима и о страданїями сръбске цркве у овомъ периоду; III) о нѣной ерархіи; IV) о црквенѡмъ ученїю, службама и обредима; V) о знатнимъ свештенимъ лицима; VI) о монасима и манастирима; и наипослѣ VII) о вресима, ков су узнемиривале сръбску цркву у овомъ периоду.

I.

Када се появило христїанство кодъ Срба? Почетакъ христїанства у сръбскомъ народу дружа се їошъ у апостолска времена или у прво време христїанства. У томе увѣрава насъ то, што є на старѡмъ првоначелномъ мѣсту живѣня Срба, їошъ докъ су они были тамо, проповѣдао истине христове вѣре апостолъ Андрїа, а послѣ нѣга нѣгови прїѣмници, ков су се одмахъ за нѣимъ скоро по свима мѣстима старе Скитїе являли; а їошъ и то, што су Срби живѣли и имали посла са народима христїанскимъ у прва времена христїанства.

У оно време, када су апостоли распрострањавали христову вѣру по цѣломе свѣту, словен-

ски народъ, кои тада јошъ нје се били сасвимъ разединио, чуо є евангелску проповѣдь одъ самихъ апостола у собственимъ своимъ обиталиштима. „Андрѣю учащу въ Синопіи, каже преподобни Несторъ, и пришедшу ему въ Корсунъ, увидѣ яко изъ Корсуни близъ устья Днѣпровское, оттолѣ поиде къ Днѣпру горѣ . . . и приде въ Словѣни, идѣже нынѣ Новгородъ.“¹ Казиваѣ о томе, да є христову вѣру проповѣдао Словенима апостолъ Андріа првозвани, кои є одъ Кавказа до граница словенскога народа, а то є Новгородъ — долазио, и да су Словени живѣли на цѣломъ томъ простору чули о истинама христіанства, о томе никако не треба двоумити.² Но у тима предѣлима, ков су у старо доба заузимали Словени, живѣли су тада и Срби, као грана обштегъ словенскогъ племена, и потOME може се мислити, да су и они слушали проповѣдь апостола Андріе, или наипослѣ нѣговихъ најближихъ приѣмника. Плиніе у својој исторіи набрајајући народе, кои су живѣли на Кавказу, починјући одъ Кимеричкогъ Босфора, кои се сада Керченски Проливъ зове, споминѣ и о Србима, кои су у Плиніево време тамо живѣли. „На Кимеричкомъ (проливу) живе, вели ови, Меоти, Вали, Срби, Арехи, Цинги и Псеси“.³ Графъ Бранковићъ, Раићъ и Давидовићъ — србски историописци, сложио съ Плиніемъ налазе Србе у прва времена христіанства кодъ меотичкогъ

¹ Полное собраніе Росс. Лѣтоп. изд. Археол. Ком. Санкт-петербургъ 1846 год. томъ 1. стр. 4.

² Вид. исторію христіанства въ Россіи до равноав. князя Владиміра архим. Макарія. Санкт-петер. 1846 год. стр. 37.

³ Plin. hist. natur. lib. 6. c. 7. p. 306—307. Сличи: Ptolom. lib. 5. c. 9. и Славянскія древности Шафарика. Томъ 1. кн. 1. стр. 105.

езера. ¹ У великой исторіи енглескогъ друштва потврђуе се то, да садашњи Срби заиста про-
излазе одъ онихъ Срба, кои су у време христовогъ
рођенія живѣли око Волге, а послѣ сто година по-
редъ азовскогъ мора у Криму. ² Константинъ ба-
грянородни мало доцниѣ налази Србе у земляма бли-
зу Кіева. ³ Налазе се трагови, да су Срби живѣ-
ли на Кавказу и уобште у старој Скитіи. Име-
на рѣка и мѣста, која су се досада сачувала ⁴, не
безъ основа наводе доцниѣхъ времена историо-
писце, те они држе, да су Срби живѣли на рече-
нимъ мѣстима. „Просторъ одъ Кавказа до врата
каспійскихъ, вели Прокопіе, населяваю Алани, кои
не подлеже ничијој влади. Тамо (живе) Хуни, кои
називаю Сабирима.“ ⁵ Овдѣ значе Сабири то исто
што и Срби, по примѣдби ученихъ людій. ⁶ Ано-

¹ Исторія Слав. народ. Ранѣ. часть 1-а стр. 23. —
Исторія Давидовића. — Исторія Христ. въ Россіи.
Архим. Макаріе. стр. 34.

² Вн. Ранѣа малу исторію Срб. народа стр. 12.

³ Види тамо.

⁴ Име рѣке Мораве (*моравиос*), која е по Птоломею бы-
ла побочна рѣка Дона, и сада зове се една рѣка,
која тече крозъ саданію Србію и ниже Смедерева
утиче у Дунавъ. Ово име садашньої Морави у
Србји, вѣроватно е, да су јој дали Срби за спо-
менъ оне Мораве при Дону, гдѣ су пређе они
живѣли. Названъ меотичкогъ езера, одъ *ме-
тисть-мети*, неки производе одъ *маіа-мати*, као што
и сада Срби зову свое матере (соч. Кеппена. Мос-
ква. стр. 28). А по имену народа овогъ и досада
се една рѣка између Волге и Дона назива *Серба*
или *Сарпа*. Слав. древ. Шафар. Томъ 1-и Ки. 1.
стр. 105. Истор. арх. Макарія. стр. 34.

⁵ Procop. de bello Goth. lib. IV. c. 45. „Сабировъ убо
Славянъ быти, и прародителей Сербоимъ съ Антони-
момъ, вели Ранѣ, сиѣло заключаемъ.“ Часть II.
стр. 130. Види и Давидовића срб. нар. ист.

⁶ Вн. у исторіи Ранѣа. Часть II. стр. 31.

нимъ у својој нѣзи, коя се зове „изяснѣна Ср-
бія“, наводећи рѣчи Менандра, вели ово: „за вре-
ме Тиверіа ћесара римскогъ, войсковође римске
напавши на Албанію, плѣнили су неколико людій
одъ Сабира и осталихъ народа и повратили се у
Византию, и када су посланици Алана и Сабира
дошли да изјаве свою покорностъ Римлянина, ће-
саръ ихъ е врло ліепо примио.“¹ Асеманіе іошъ я-
сніе казуе стара мѣста живѣнія Срба. „Чини ми
се, вели онъ, да су Рвати и Срби, а уедно и Бу-
гари, незнано када прогнани изъ мѣста, коя су
они одъ старине населявали, најпріе се населили
између Танаиса и Дунава надъ езеромъ меотич-
нимъ, за тимъ су се населили око брегова карпат-
скихъ“. ² Роленъ у описанію Босфора Меотичкогъ,
границе старогъ мѣста, гдѣ су Срби живѣли, опи-
су е овако: „Одъ сѣвера граничили су они (Срби)
рѣкомъ Волгомъ и народомъ, кои се зове Вали,
одъ юга имали су рѣку Удъ за границу и сусѣд-
ство Дидура и Олонда, одъ истока окружава-
ла ихъ е Волга, каспійско море и народъ Удъ
у предѣлима астраханскимъ; а одъ запада грани-
чили су са Церавинима и стубовима александро-
вимъ и планиномъ Албомъ.“³ Осимъ наведенихъ
свѣдочанства можемо наћи іошъ кодъ различныхъ
историописаца више или манѣ ясна потврѣненія то-
га, да су Срби живѣли на кавкаскимъ границама
у старо доба, и живѣли су тамо іошъ у време
апостола. Раиѣъ, кои е прегледао различне карте
земљописателя, увѣрава, да се одъ западне стра-
не каспійскогъ мора у предѣлима дербенскимъ и
досада налази нѣковъ *гладѣніе, называемое Серва-*

¹ Тамо стр. 131.

² Calend. Eccl. T. 1. p. 490. и у ранѣвой исторіи.
част. II. стр. 141.

³ Тамъ други са мапомъ

нѣл. ¹ А ово е оно исто мѣсто, кое Саски (географъ маѣарски) одређуе старимъ Србима. ²

Тамо е проповѣдао евангеліе апостолъ Андрія, и наскоро послѣ нѣговогъ проповѣданя у-становлѣне су епархіе, свуда су били пастири и учители, ³ кои су безъ двоумлѣня зато и были тамо, што е доста было христіана, а међу њима были су многи одъ Срба. ⁴ Блажени Бронимъ пише ово: Хуни изучаваю псалтирь, хладна Скитія сагрѣва се огњемъ истините вѣре. ⁵ Но мы смо видѣли изъ рѣчій Прокопія, да е онъ Хуне назвао Сабири, а Сабири су Срби, кои су были еданъ днѣ Хуна. ⁶ Срби су се звали іошъ и Сармати, шта више и само име Сарматъ, по рѣчима некихъ, то е исто, што Сбратъ или Сербъ. ⁷ Њихово е общте име было одъ имена свію Словена — Скити, а често њи су само овимъ именомъ звали. ⁸ А да су Сармати и Скити слушали проповѣдь апостола, и у слѣдству ове проповѣди примали христіанство, то е доста познато. О томе свѣдочи Тертуліанъ. ⁹ Понайвише се старао о распростра-нѣню вѣре у Скитіи св. Златоустъ. Блажени Теодоритъ пише о њму ово: и друго сродство и-

¹ Истор. слав. народ. Ранѣъ. ч. II. стр. 134.

² На мапи одъ Балтике, Дона и Црноморскѣ, која е наѣна у св. Гори, стои написано име Срби (*сербѣи*), што іошъ више потврђуе общту мисао о њиховомъ мѣсту живлѣня. Жур. мин. нар. просв. Августъ 1847.

³ Истор. арх. Мак. стр. 38.

⁴ Тамо стр. 98.

⁵ Ad laetam epist.

⁶ Истор. арх. Мак. стр. 98—99.

⁷ Слав. древ. Шаѣар. Т. 1. к. 1. стр. 170—171 и истор. арх. Мак. стр. 33.

⁸ Кедринъ. Томъ II. стр. 452.

⁹ Lib. adversus Jud. с. 7. истор. арх. Мак. стр. 41.

машъ ты съ апостолима, ты си први подигао ол-
таре кодъ Скита амаксобова (снитаюћнихъ се), и
онай, кои нѣе силазио съ коня, научио се прекла-
няти колѣна и почео е падати на землю; онай, ко-
га нису разжалѣвале сузе зароблѣника, научио се
оплакивати свое грѣхове. ¹ На другомъ мѣсту
онъ исти пише ово: св. Златоустъ, кадъ е чуо,
да Скити, кои су живѣли поредъ Дунава, желе
спасенія, послао е къ њима пастире и учите-
лѣ. ² А самъ Златоустъ са восторгомъ говори ово:
Скити, Тракијанци и Сармати, славе Христа. ³ За-
ниста — проповѣдь евангелія, кою су често пра-
тила чудеса провиђеня божіегъ, была е у станю
да пробуди Скита одъ његовогъ спаваня у не-
знабоштву. Пастирѣ пакъ и учитељи, кои су рас-
пространявали међу незнабожачкимъ народима хри-
стіанску вѣру и имали даръ чудотворства, были
су у станю да учине промѣну у вѣри онаковогъ
народа, кои е по нагону чувства живио и руково-
дио се сполящњимъ упечатлѣњима.

На основу досада казатогъ, можемо мислити,
да се христіанство появило кодъ Срба јошъ у о-
на времена, када су они живѣли у споменутимъ
мѣстима, и да су неки одъ њихъ примили хри-
стіанство јошъ у апостолска времена. ⁴ Папа Јо-
ванъ X (914—929) пишући србскимъ њезовима
Михаилу захлумскомъ и Томиславу рватскомъ,
потврђуе ову мисао, да су предци њихови (Срби)
првоначелно обраћени одъ апостола. Ко, вели онъ,
одиста двоумити може, да се словенске државе
не бров међу првоначетцима апостола и все-

¹ Фотіева библиот. гл. 273. стр. 1518.

² *Histor. Eccle.* v. c. 31.

³ *Chrisostom. epist.* 107. 202, Теодорита *hist. eccl.* IV. 37. V.30.

⁴ *Истор. арх. Мак.* стр. 34.

ленске цркве, примивши још одъ колевке као рану проповѣдь апостолске цркве са именомъ вѣре.¹

На ту мисао, да се христјанство почело кодъ Срба ако не у времена апостолска, а оно у прва времена христјанства, наводи и то, што су Срби тада непрекидно налазили се у ближимъ одношењима са христјанима. Јошъ докъ су живѣли кодъ кавкаскихъ брегова у сусѣдству Ђурђјанске (Иверіе), Срби су были пріјатељи христјана,² којихъ е тада како у тој, тако и у околнимъ предѣлима доста било, гдѣ су збогъ тога постојале и катедре христјанскихъ светитеља.³ Доцнѣ повлачећи се изъ својихъ старихъ жилишта на западъ, Срби једнако су се срѣтали съ христјанскимъ народима и съ њима имали посла,⁴ те су тако они лако могли усвојавати понятія христјанска, а може се мислити, да су неки одъ њихъ и христјанство примили, еръ јошъ до просвѣте свѣтомъ евангелске науке, Срби су имали многе праве христјанске добродѣтели,⁵ што ихъ е природно могло склонити да се поврсте. Идући све далѣ и далѣ Срби оставивши висину кавкаскихъ брегова достигли су до Карпата, гдѣ су основали ново

¹ Слав. древ. Шаф. том. 1. кн. 1. стр. 112. Farlati. Illyr. sacr. T. III. p. 94. 95. Katancsich de Istro. p. 203.

² Истор. Слав. народ. Ранѣъ част. I. стр. 11.

³ Procop. de bello goth. IV. 4. 23.

⁴ Ви. истор. Рос. древ. Моск. Унив. № 6, стр. 42. Слав. древ. Шафар. стр. 104. Stritt. T. II. p. 151 152. Истор. первобыт. церкви у Славянѣхъ Маціевскогъ стр. 21—35.

⁵ Гласникъ Друш. Срб. Слов. свеза. I стр. 140. А Константинъ багрянородни, говорећи о врштењу Срба при Иранію, вели, да су они тада примили стару вѣру: pietatis opera edocti, antiqua Fideascepta. Stritt. T. II. p. 183.

свое отечество *Бѣлу Србію* или *Бойку*.¹ Распалѣни войничкимъ духомъ, они су одавдѣ често нападали на Солунъ читавимъ четама и опетъ су се повраћали у свою землю,² но наипослѣ были су побѣђени чудесима св. Димитрія солунскогъ, ком е неколико пута бранио свою варошъ одъ њиховихъ нападања. Св. Димитріе и досада се кодъ народа србскогъ врло почитуе.³

Но премда е у прве вѣкове христіянства евангеліе и было проповѣдано у предѣлима гдѣ су Срби живѣли, али нису сви они одмахъ покрестили се. Света вѣра нѣ одмахъ промѣнила стару вѣру цѣлога народа; неколико лица, може бити и неколико породица и обштина покрестили су се, а сви остали, — збогъ непрекиднихъ война и прелаза съ єдногъ мѣста живлѣња на друго, — збогъ нападања и насртаня одъ различныхъ народа, кои су ишли нато, да истисну Србе изъ њиховогъ мѣста живлѣња, остали су у незнабоштву, — єдинодо VII, а други до IX столѣћа. Но свето сѣме вѣре было е већъ посіано међу њима, и што е споріе оно клицало, то е обилніе послѣ донело родъ, и томе роду одређено е было божимъ провиђењемъ изнићи у србској земљи у VII и IX столѣћу, врь єданъ и поредъ тога већи и знатни дио народа србскогъ примио е свето крштєнѣ у VII столѣћу за време грчкогъ императора Ираклія, а други у IX за време Василя македонца, и

¹ Const. ad adm. Imper. c. 32, p. 99—100. Stritt. T. II. p. 151. Cal. Eccl. Assem. pars. II. c. IX p. 491. Истор. Слав. нар. Ранѣхъ. част. II. стр. 175.

² Истор. Рос. Древ. Моск. Унив. № 6. стр. 43. и др.

³ За честь његову праздуе се 26 Октомвріј, и у Србїи е єданъ одъ великихъ праздника.

одъ тогъ времена христіанство се распространило и утврдило у цѣломъ сръбскомъ народу.

II.

1) У време обштегъ преселяваня народа, Срби покренувши се одъ Кавказа, дошли су у Бойку, и до почетка VII столѣна найвише су живѣли у нѣой. У 640 години послѣ смрти послѣднѣгъ свогъ владателя, коме се име незна, народъ сръбски раздѣлио се на двѣ половине, коима су управљала два сина оногъ послѣднѣгъ владателя. Бданъ одъ нѣихъ узме припадајућу му половину народа, остави Бойку и дође императору грчкомъ Ираклію, кои одреди имъ предѣлъ око Солуна, да се у нѣму населе. ¹ Овай предѣлъ одъ тогъ доба почне се звати Сербія, ² а доцнѣ была е тамо и варошъ истогъ имена. ³ У Солунскомъ предѣлу Срби нису дуго остали, — нѣма се нѣ допадало удалѣнѣ одъ свое браће, кои су остали у Бойки, и збогъ тога они оставе тай предѣлъ и врате се натрагъ, но кадъ су дошли до Дунава и Саве, управитель грчкогъ града у Бѣограду склони ихъ те ту остану. ⁴ Ново отечество овихъ путника и страѣца прозове се Сербія, и ово име задржало се е досада.

Послѣ тога покрене се и оставши сръбски народъ изъ Бойке и стани се у сусѣдству до онихъ Срба, кои су се пређе иселили, и то у оне предѣле, коє и сада заузима, т. е. у читавой горнѣой Мизіи. ⁵ Овдѣ су дуго, и управо до X вѣка

¹ Stritt T. II. p. 151.

² Калайдовнѣ. Іоаннѣ Екзархъ Болгар. стр. 87.

³ У истомъ. Іошѣ ви. Stritt. T. II. p. 153. И досада близу Солуна има варошица, коя се зове *Србица*.

⁴ Stritt T. II. p. 153.

⁵ Cal. Eccl. Assem. T. V. c. II. p. 40. Oriens Christ. T. II. p. 319.

Срби живѣли патријархално у обштинама. Свака обштина заузимајући понегда читавъ предѣлъ, была е сама за себе и управља е нъоме нѣнъ родоначелникъ, и такве старѣшине подчинѣне су были Цариграду. ¹ Ово раздѣленіе было е узрокъ, што нису Срби сви у едно време примили христіанство; еръ е оно у єднимъ обштинама распространѣно и примѣно одмахъ пошто су се населили, а у другимъ дуго се нѣ могло укорѣнити збогъ себичнихъ намѣра и желя сваке обштине.

Константинъ багрянородни казује о населѣнію Срба у грчкој имперіи, вели, да су нѣи тада крстили свештеници, коє е Иракліє послао изъ Рима, и да су ихъ тѣи свештеници вѣри научили. ² Но коє су поименце обштине примили христіанску вѣру за време Ираклія? И єсу ли вѣрстатада оне примили свету вѣру?

Єданъ діо Срба, коє се е пріє иселио изъ Бойке (дручїє бѣле Србіє), по рѣчима Константина багрянородногъ, заузео е предѣлъ око бѣоградскогъ града: Србію, Захлумію, Тербунію и каналитске землѣ, ³ и сва ова мѣста они су заузели мирно. Друге предѣле, као: Далмацію, Дирахію, діо Паноніє и земаљ сусѣдне Рватској, заузео е послѣ други діо Срба, коє е изишао изъ Бойке пошто е неко време протекло одъ првогъ иселѣня и ови послѣднѣи иселѣнїици морали су оружіємъ заузимати ове землѣ и очистити ихъ одъ Авара. ⁴ Можемо дакле извести, да су се за вре-

¹ Истор. первоб. церк. у Слав. соч. Маціевск. стр. 24. Ове обштине или племена была су ова: Захлумци (коє су живѣли у Захлуміи), Тербунїоти, Нарентани, Далматинци, Дирахлїйци и Србіянци.

² Stritt. memor. popul. Т. II. р. 153.

³ У истомъ. Ви. Cal. Eccl. Assem. Т. II. р. 2.

⁴ Ви. цит. подъ броемъ 2.

не Ираклія крстили само први населѣнници, а они други дуго су іошѣ остали незнабожци, а то посвѣдоचाва и Багрянородни. Овѣ, говорећи о Србима, дѣли ихъ (при Ираклію) на крштене и некрштене. Крштенима зове оне, кои су дошли у време царованя Ираклія и населили се у оне землѣ, коє смо горе споменули: у овой Србиѣ *крштеной*, вели онѣ, найзнатнѣя су мѣста Дестникъ и т. д. — ¹, а они, кои су іошѣ остали у Бѣлой Србиѣ и послѣ се отуда иселили, были су некрштени: Рвати, продужув Багрянородни. произлазе одъ Рвата некрштенихъ, кои се називаю бѣли, они су у сусѣдству са Србима некрштенимъ. ²

Бсу ли заѣста Срби у VII вѣку примили христїанство, као што Константинъ багрянородни каже?

Јсно свѣдожанство византїйскогъ историописца, кои є живио ³ приближено оноемѣ времену, кадѣ се є догађаѣ, о комѣ говори, случио, ништа не садржи у себи такво, што бы насѣ наводило на двоумлѣнѣ о истинитости нѣговога казиваня, а тямѣ више нѣговоме казиваню треба вѣровати, ерѣ нѣгова казиваня обштимѣ гласомѣ ученихъ людїѣ признаю се за истинита. Нїє могуће мислити, зашто бы онѣ говорио о таквомѣ догађаю, кои се нїє догодїо, а особито онда, када є тай догађаѣ врло важанѣ за онаѣ народѣ, чїю исторїю пише. До времена самогъ историописца Константина, знанѣ о томе могло є се сачувати у државнимѣ или црквенимѣ актама, а одовудѣ Багрянородни записао га у свою исторїю, или нїта више знанѣ

¹ Constant. de adm. Imp. c. 31. p. 84. и у ранѣвой истор. част. II. стр. 173.

² У истоѣ.

³ Живио є 912—959 год.

о томе могло е да се сачува у устномъ преданію до нѣговогъ времена.

Пређашія нападаня Срба на Солунъ докѣ се нису были доселили у садашнія мѣста, божіе провиђенѣ окренуло е на нѣихово добро: чудна одбрана града св. Димитріемъ склонила ихъ е, да оставе стару незнабожачку вѣру и да христіянску вѣру приме. Живећи неколико година у Солуну, они су морали имати посла са тамошњимъ христіјанима, а то ихъ е јошъ ближе упознало са христіјанствомъ. И ако за време нѣиховогъ станованя нѣ се савъ народъ крстио, то е зато было, што се онъ нѣ сасвимъ станио у солунскомъ предѣлу. Но када су они земљъ око Дунава стално заузели, и те су имъ земљъ насвагда уступлѣне, када е и друга половина србскогъ народа заузела предѣле у сусѣдству съ првомъ и была су уређена одношеня Срба према Цариграду,¹ тада имъ е остало јошъ едно — да се покрсте. Тако е и было, по свѣдочанству Константина багрянородногъ, ерѣ онъ вели: да су се Срби крстили тада, када су се станили у земляма, коє су близу града бѣоградскогъ.² Ту су были христіјани, остатци пређашњихъ жилаца, были су божіи храмови, коє е јошъ благочестиви Константинъ подигао,³ па слѣдствено были су и пастири, кои су поучавајући христіјане — Грке, старали се да обрате новодошавше населѣнике, и да

¹ Они су му были подвластни, али су имали свое управителѣ.

² Memor. popul. Stritt. Т. II. р. 153.

³ Истор. Слав. нар. Ранѣъ. ч. II. стр. 116. Близу Бѣограда была е една кула, као споменикъ Константину вел. Ви. истор. первоб. церк. у Слав. Маѣев. стр. 87.

ихъ науче вѣри и благочестію. Нишъ ¹ постао е средсреднимъ градомъ сръбскимъ у VII и VIII вѣку. Све ово потврђуе рѣчи Багрянородногъ, да су се Срби крстили јошъ до Василија македонца. ² Давидовићъ, повторавајући рѣчи Константина багрянородногъ о крштењу Срба, каже, да су Срби дошавъ у Илирикъ, и заузевши сву Србию, одмахъ съ молбомъ обратили се Ираклію, да ихъ крсти, кои е одмахъ испунио њихову молбу и крсти еданъ дио народа сръбногъ преко римскихъ свештеника. ³ Асеманіе ⁴, Лекіенъ ⁵. Барани ⁶, и Шрекъ ⁷, управо кажу, да су се Срби крстили у време царованя Ираклія. А многи и новіегъ времена списатељи несамо да не одбацују казиванъ Константина багрянородногъ о крштењу Срба при Ираклію, него са своимъ ислѣђиваньима потврђую истинитость његовихъ рѣчій. ⁸ Осимъ тога налазимо, да су у VII столѣћу сръбски предводителѣ имали имена христіјанска, што по њиховой любви за своимъ народнимъ именима

¹ Може, бити да е Нишъ по мѣсту рођеня Константина вел. — Ниса подигнутъ у име његовогъ мѣста рођеня.

² Миѣніе сръбскихъ некихъ лѣтописаца, као и некихъ странскихъ у Acta sanctor. Rolland. мѣсеца Јануарія стр. 980, да породица неманьина произлази одъ Константина великогъ, може се тиме обяснити, што е благочестиви Неманя сръбски краљ и Србима было оно, што е Константинъ вел. свему христіјанскомъ свѣту.

³ Исторія Сръб. народа. Давидов. § 36.

⁴ Cal. Eccl. Assem. Т. II. р. 367

⁵ Oriens Christ. Т. II. р. 24.

⁶ Т. IX. р. 559.

⁷ Kirchengeschichte. Т. XIV. р. 48.

⁸ Између осталихъ види: Историю первоб. церкв у Слав. Маціев. стр. 27.

ніе могло быти, да они нису већъ крштени
были.¹

Споменувши уобште о Србима и о крштењу
њиховомъ, Константинъ багрянородни не говори
ништа о дальој судбини христіянства кодъ њихъ,
па зато два вѣка изъ исторіе сръбске цркве
остаю у тами. Но политичко станѣ народа у то
време може да даде неко знанѣ и о судбини њ-
гове цркве до IX вѣка, када е за царованя Васи-
лія македонца христіянска вѣра сасвимъ утврдила
се кодъ читавогъ народа.

Срби нису се доселили у предѣле грчке им-
періе навампуть, него у различна времена, и
одѣлитимъ общинама. Ова околность, природно
е њи ослабила и имала е велико значенѣ на до-
цнію њихову судбину. Осимъ тога, њи су окру-
жавали народи другога племена: — Римляни, Гер-
манци и Грци, кои су може се рећи и мислили са-
мо о томъ, како да се болѣ користую са новона-
селѣницима станившимъ се близу њихъ . . . Грци су
се надали да у њима нађу поткрѣпѣниѣ свое слабо-
сти. Римляни, при помоћи њиховой, мислили су, да
постигну и остваре свое честолюбиве тежиѣ. Гер-
манци пакъ видѣли су у њима орудіе са коимъ бы
се узвисили надъ своимъ сусѣдима . . . Ма како
да су была различна наданя своіу овихъ народа;
но сва она могла су да се испуне, — но само он-
да бы Срби колико толико изгубивши свой по-
себни народни характеръ, слили се съ коимъ
было одъ њихъ. Нови сусѣди Срба добро су то
знали, и збогъ тога су Срби морали имати мно-

¹ Тада су већъ была кодъ њихъ ова имена: Андрія,
Арсеніе, Петаръ. — Велтманъ находитъ Србе као
христіане и незнабожце у 610—640. Вн. Очерки
Россіи. изданіе Пассека. Москва. 1640 год.

го одважности, трапања, много любви према све-
му, што е њихово, да бы а) уништили сва усиљива-
ня своихъ сусѣда, кои су тежили да њихову на-
родность покваре, и да бы б) колико е више мо-
гуће скупити и сединити разединѣне свое силе,
да бы изъ разединѣнихъ посебнихъ, и збогъ тога
слабихъ община саставили едно яко политичко
друштво. То емеђу Србима и њиховимъ сусѣдима
породило борбу, која е два вѣка трајала. Се-
бичность и честолубіе съ єдне, самопожертво-
ванѣ, любовь за слободомъ и за све што е њи-
хно съ друге стране, довольно е было, да учини
борбу и упорну и жестоку. Изъ ове борбе сама
су собомъ произашла погибална слѣдства, и най-
теже е одъ њихъ, што се тиче народа србскогъ
то, што они Срби, кои јошъ нису были примии
христіанство, нису могли помишляти да пређу изъ
незнабоштва у христіанство; а они, кои су већъ
были христіани, нису могли да усвоє истине хри-
стіанске, као што валя, и понятія њихова чудно-
вато су се смѣшала са понятіима незнабожач-
нимъ. ¹ Сплетке папа, кои су се свакојко
старали, да покоре новопоставшу цркву римской
столицы, ослабљавале су народъ у вѣри, и умало
што сасвимъ нису искорѣнили христіанство у Ср-
бїи. ²

Овимъ сметњама усвоєню христіанске вѣре и
прелаза ове у животъ народа — у срце њѣгово,
присаединила су се и гоненія на христіане и во-
еванѣ Срба јошъ съ другимъ народима.

¹ Pamiętniki o dziejach, piśmienictwie i prawodawstwie
Słowian. Maciejowskiego. T. II. p. 110. Исторія христ.
въ Россіи арх. Мака. стр. 254.

² Мислѣперя папски были су и у Павови и у Ср-
бїи. Ви. Истор. первооб. церкви у Славянъ. Маці-
евски. стр. 37—40. Добровскогъ — стр. 65 и 66.
Чтеніе Росс. Древ. № 41. 1846.

Моравски кралѣви жестоко су гонили свакога, кои се е звао христіанинъ. Они, владајући већиномъ србскихъ земаля, истребљивали су сваки корѣнъ христіанскогъ живота у народу. Свевладъ, Радомиръ и за овимъ долазећи моравски кралѣви познати су као тирјани, ¹ кои су мучили христіане, гонили ихъ и убијали. — Жестокость њихова принуђавала е жалостне христіане, да се скитаю по горама и пећинама, и тамо да траже спасенія одъ звѣрства и нечовѣчія њиховогъ. ² Упочетку IX вѣка кадъ ступи на престољ кралѣва моравскихъ — Будимиръ краль X, кои е волио христіане, гоненія се прекрате и христіанство скоро почне да се распрострањавя у свима земляма србскимъ и очишћава одъ смѣсе незнабоштва.

Нападали су на земљъ, кое е Србима Иракліе дао, јошъ и други народи, као: Авари, Бугари, Хуни и Готи, кои су се старали или да истисну отуда Србе, или да ихъ себи покоре. ³

Тако е народъ србски морао еднако оружјемъ да брани и свое право на земљъ, и свой народни животъ и языкъ. У VII вѣку, кадъ су Срби христіанску вѣру, па ако ће и површно ⁴ прими-

¹ Раиѣ ихъ назива готскимъ. Ч. II. стр. 195. Cal. Eccl. Assem. T. I. p. 368.

² Ви. истор. Слав. народ. Раиѣ. ч. II. стр. 203.

³ *Mémor popul. Stritt.* T. II. p. 143. Венелинъ назива србске владателѣ бугарскимъ, и вели, да су у 791 год. жилци намеђу Драве и Саве воевали са Карломъ великимъ, и да е ова кнежевина (тај предѣлъ онъ тако назива), ослободила се одъ Карла и одъ Бугара. Ви. критич. ислѣдов. объ исторіи Болгаръ. стр. 9. Истр. Слав. нар. Раиѣ. ч. II. стр. 195.

⁴ Многи, одъ коихъ и архим. Макаріе, потврђую, да су најпріе Словени были само по спољности,

ли, кодъ нѣхъ, као и кодъ осталихъ южнихъ Словена, започело се прерођенѣ и образованѣ по духу христїанства; но Срби су јошъ дуго морали се борити са спољашњимъ и унутрашњимъ сметњама, да бы сасвимъ достигли такво образованѣ. Словени су хтѣли да слушаю христїанску науку и да свршю божію службу своимъ ѣзикомъ, а то нѣ могло быти у почетку нѣиховогъ крштеня. Грци нису знали словенски ѣзикъ, а Латини нису трпѣли, да се онъ употребљава при служби божіој; зато потребно е было, да се сами Словени спреме, како бы могли изъ средине нѣихове јавити се люди, кои бы были у станю дати Словенима слово божіе на нѣиховомъ природномъ ѣзику; а съ друге стране требало е задобити толико сваге, да бы могли испунити свою желю, удалити и надвладати све сметнѣ, коє су имъ у томъ одношењу чинили римски првосвештеници. ¹ У IX вѣку появише се два брата Кирилъ и Методіє, по рођеню одъ словенске крви, кои су потпуно одговарали потреби и желји Словена, кои су се покрестили были. Два столѣћа траяла е, да тако речемо, борба Словена са сусѣднимъ народима и најпослѣ свр-

по виду, христїани (Истор. христ. въ Россіи стр. 255); а Маціевски у „Исторіи первоб. церкви у Славянѣ. стр. 26“ каже, да су тада (када су се Срби крстили) рѣчи: вѣровати, крстити се, подпадати подъ чію му драго власть, — значиле єдно и исто. Но то е доста увеличано.

¹ У Солуну е было одавна доста Словена. У нѣму су была учена друштва словенскогъ порекла, коє су имала ту наміру да преведу на словенски ѣзикъ слово божіє и да уреде цркву кодъ Словена по корѣномъ духу нѣиховогъ народногъ живота. Ви. Венелила „изслѣд. объ истор. Болгарь.“ Бугарска, Србія и Моравія почеле су да ячаю у политичкомъ значеню, да бы независно браниле, правичность свогъ дѣла.

шла се славномъ побѣдомъ, те Словени чуше слово божіе на своемъ езикѹ. Кирилъ и Методіе — апостоли словенске цриве, пролазе крозь предѣле словенскихъ земаля проповѣдаюћи евангеліе словенскимъ езикомъ, и св. вѣра скоро се распро-
странява ондѣ, гдѣ ю нису знали, утврђуе се кодъ онихъ, кои, ако су е и были примили раніе, но ни-
су е добро разумѣвали. Чувши слово божіе на своемъ народномъ езикѹ, Словени увидѣли су сво превоеходство божественихъ истина, предъ сво-
нимъ грубымъ суевѣрјима и овуда су предусретали проповѣдь о св. вѣри са христјанскомъ любовію и готовности да е приме. Одъ овогъ времена, у течаю неколико десетина година, христјанство се распространило кодъ Словена много више, и утврдило се много брже, него ли пріе што е было у течаю читавихъ столѣћа. Проповѣдь евангелія на словенскомъ езикѹ чинила се њима као нешто њима познато и желъно, и збогъ тога су е свуда радосно примали, и она е мало помало по-
стала потребанъ основъ словенскогъ живота. Одъ овогъ времена, т. е. одъ поява слова божіегъ на словенскомъ езикѹ, или одъ 861 године, — када су христјанство сасвимъ утврдили у Бугарској Кирилъ и Методіе, до 880 год. када су већ по молби Срба дошли нъ њима свештеници посла-
ни одъ Василија македонца, — сви су предѣли на-
селѣни одъ Срба огласили се именомъ Христа спасителя.

Но да ли су Срби слушали проповѣдь Кирила и Методія? Бсу ли они пролазили крозь оне землѣ, у којима су Срби живѣли? И шта су учинили ови равноапостоли за србску цркву?

Многе околности и свѣдочанства историоли-
саца наводе на ту мисао, да е проповѣдь Кирила

и Методія чула се у предѣлима несамо све Србіє, него и Сирмиума, Далмаціє и Славоніє, кои су већиномъ сръбскимъ народомъ населѣни. Бръ

а) Кирилъ и Методіє на молбу моравскихъ кнезова, кои су молили, да имъ се изъ Константинополя пошлю учительи вѣре, па кадъ су ови путовали изъ Бугарске у Моравію, нису могли изъ любви за проповѣданъмъ евангелія, мимоићи Србію, по самомъ географіѣскомъ положаю Србіє. Србія е, може се рећи, на путу идући изъ Бугарске у Моравію, и зато естественно е было, да ударе крозь Србію. Но есу ли они заиста были нъой, и есу ли они заиста проповѣдали у Србиі?

б) Неможе се двоумити о томе. Изъ исте молбе моравскихъ кнезова знамо, да су Кирилъ и Методіє послати изъ Цариграда зато, да уобште утврде св. вѣру у онимъ земляма, жилаци коихъ земаля већ су се были крстили, но збогъ околностій іошъ нису были добро утврђени у вѣри. Већина Срба іошъ у време Ираклія покрстила се е, но іошъ нѣ была у вѣри утврђена, а многи су одъ нѣхъ іошъ были незнабошци; збогъ тога морала е Србія пасти на умъ св. Кирилу и Методію, кадъ су они близу до нѣ дошли. Осимъ тога императоръ Василіє македонаць и патріархъ Фотіє, кои су се доста старали о распространяваню христіанства, безъ двоумлѣня нису заборавити могли народъ, кои е быо примио вѣру одъ Грка, но кои е узнемирянъ одъ паписта.¹ Потоме не безъ основа може се мислити, да су Кирилъ и Методіє, а особито послѣ успѣха свогъ у Бугарској, имали одъ императора и патріарха запо вѣсть, да се постараю утврдити и распространити христову вѣру и у Србиі.

¹ Види цитатъ подъ брѣнъ 2 на страни 179-й.

в) Има преданіе доста вѣроватно, да су Кирилъ и Методіе у саданѣмъ Бѣограду (Сингедуну) сръбскомъ основали катедру и поставили епископа, слѣдствено они су долазили тамо. ¹

г) Сръбске землѣ за Дунавомъ — Сирмиумъ, Славонія и Далмація, улазећи у саставъ велике моравске кнежевине слушале су проповѣдь Кирила и Методія, и послѣ утврђенія вѣре у Сръби, они су ихъ покрестили и дѣлима благочестія научили. ² Ревностни пастирь Методіе, кои е управљао 20 година моравскомъ црквомъ, по свѣдочанству Асеманія, распрострањивао е и утврђивао вѣру по свима краєвима кралѣвства, међу Моравцима, Бугарима и Сръбима, кои су были подвластни Морави. ³ Трудови његови тимъ скоріе напредовали су, што е манѣ налазио онъ у народу противности, ерѣ е народъ и чекао и желио таквогъ учителя, и быо склонѣнъ, да га прими радостно, особито при настојавању тадашњихъ моравскихъ кралѣва.

д) Раиѣъ вели, да е Константинъ (а за цѣло Методіе), обратио Христу Бугаре, а послѣ Сръбе. ⁴

По томе не можемо двоумити о томъ, да Сръби нису чули устну проповѣдь првоучителя словенске цркве, и они праведно ихъ признау

¹ Вн. Венелина „Критич. изслѣд. объ исторіи Болгаръ“. стр. 122.

² Начертаніе црков. исторіи. Иннокентіе. Томъ II. стр. 3—4.

³ Cal. Eccl. Assem. T. I. p. 32. У Сріму, Банату, Славоніи и Далмаціи већина народонаселѣња сръбскогъ народа, која е осимъ оне прешавше подъ Чарновиѣмъ тамо старосѣдноцъ, и досада при свима јавнимъ и тайнимъ гонѣњима исповѣда ону вѣру, коју е проповѣдао Кирилъ и Методіе.

⁴ Исторія Слав. народ. ч. II. кн. VI. § 9.

за свое просвѣтителѣ, и почитую ихъ као свое апостоле.

2) Но не гледајући на то, што се е свуда међу Србима проповѣдало евангеліе, многи одъ њихъ, и шта више, цѣле общине народа сръбскогъ, као што су: Нарентани и Дираклійци до IX вѣка остали су непокршћени; а када су одъ своихъ сусѣда — сународника, кои су се были покрстили, почели слушати христіанску вѣру, разговѣтнимъ за њи взикомъ,¹ они су у време свогъ жупана Властимира добровольно послали у 870 год. посланике свое императору Василию македонцу, и молили, да имъ пошлѣ свештенике, кои бы ихъ крстили и вѣри научили.²

Константинъ багрянородни, говорећи о ослобођењу различныхъ община народа сръбскогъ одъ грчкихъ императора, и изрично називајући те общине, говори врло неразговѣтно о томе, како многе одъ њихъ јошъ нису были крштене: „Одъ времена Ираклія, пише онъ, сва Далмація и границеѣи се съ њоме народи: Рвати, Срби, Захлумци, Тербунноти, Каналити, Диокліјци, Нарентани, кои се и погаѣи називлю, зато, што нису крштени, ослободили су се одъ римске (грчке) владе. . . Многи одъ овихъ народа, нису были крштени и дуго су тако остали, а у време царованя Василия македонца, молили су, да имъ онъ да учителѣ, да ихъ крсте, и онъ имъ е послао свештенике. На-

¹ Тада се у Бугарској, Србији и моравскомъ краљвству свршавала божія служба словенскимъ взикомъ. У свима словенскимъ предѣлима было е доста проповѣдника св. христове вѣре. Вл. Слав. древн. Шафар. стр. 55. Гласникъ Друштва Срб. Слов. свез. II. стр. 55.

² Memor. popul. Stritt. T. II. p. 154. Историја Срб. народа. Давидов. § 42.

рентани или погани (сада Црногорци) живѣли у неприступнимъ мѣстима, молили су императора за крштенѣ и добили су. ¹ Изъ овихъ рѣчій Константина багрянородногъ, види се само то, да само едни Нарентани јошъ нису били крштени, а за остале обштине, и кое управо нису дотле биле крштене, — неможе се истинито казати, збогъ неопредѣљне рѣчи његове — *многи*. Но по географјскомъ положаю обштина, можемо за истинито држати, да јошъ нѣ была крштена обштина дираклійска, која е при другомъ населѣню србскогъ народа заузела земљъ у сусѣдству са Нарентанима. „Словенски народи — Нарентани и остали, кои живе у Далмаціи, вели Мосхеймъ, добровољно су послали у Константинополъ свое посланике, предали се власти грчкој, съ обѣћањемъ, да ће да приме вѣру христјанску, — и тада су грчки свештеници послани къ њима, научили ихъ христјанскимъ правилима.“ ² Но на граници Далмаціе была е Дирахія ³; дакле и Дираклійци нису били крштени до времена Василија македонца, и текъ су за време тога цара примили христјанство заедно са Нарентанима и осталимъ Србима, кои се јошъ тада нису били покрестили. Осимъ тога, — Захлумци, Тербуниоти и Каналити, ако су се у време Ираклія и покрестили, но јошъ нису били утврђени увѣри, и кодъ њихъ е јошъ много кокаквихъ незнабожачкихъ обичаја било, па зато могло се е мислити као и да нису крштени. ⁴

¹ De admin. Imper. c. IV. p. 71—78.

² Истоп. Слав. народ. Радѣ. ч. I. стр. 318. Cal. Eccl. Assen. T. I. p. 362, Mosheim. Instit. hist. Eccl. saecul. novum pars prim. cap. prim. § IV.

³ Вн. Радѣа и Асеманія на показаномъ мѣсту.

⁴ Истоп. первоб. церкв. Маціев. стр. 28. Не види се да су Срби гонили христјанство, нити су му се

Поредъ тога многи одъ онихъ Срба, кои су послѣ оставили Бойку, смѣштили су се међу оными, кои су се отуда найпріе иселили, и кои су се при Ираклію покрестили. Тіи новодошляци помѣщавши се са стародошляцима, остали су незнабожци до времена Василія македонца, при комъ су се, као што е речено, покрестили.¹ И одъ тога времена почела е кодъ горепоменутихъ община постоянна црква, и уведена е кодъ њихъ ерархія².

Готово сви историописци православне цркве и већина католичкихъ и лутеранскихъ историка едногласно казую, да они Срби, кои се до Василія македонца нису были крстили, крстили су ихъ у време тога цара грчки свештеници, и то одмахъ како су црквене књиге были преведене на словенски езикъ. Они јошъ и то додају, да су тада и они Срби, кои су се пріе — јошъ у време Ираклія покрестили, а такође и они, кои су се у течаю два столѣћа одѣлито крштавали, сасвимъ утврђени и научени вѣри тако исто одъ грчкога свештенства. Но негледајући на то, што су јасна свѣдочанства о томе, неки одъ западнихъ списателя³, ослањајући се баяги на рѣчи самогъ Константина багрянородногъ, гдѣ онъ говори, да су Србе у време Ираклія крстили римски свештеници, усиљаваю се да дока-

са оружјемъ противили, нити су уперно бранили свое старо сузвѣрство. Вж. тако стр. 132.

¹ Cal. Eccl. Assem. T. I. p. 368. и др. Oriens Christian. T. II. p. 24. Историја Слав. народ. Ранѣ. стр. 318 и 319. Kirchengeschichte. Schroek. T. XVI. p. 46.

² Cal. Eccl. T. I. p. 359—372.

³ Асеманіс, Декіенъ и многи други, а съ њима и папе, што се види изъ њиховихъ писама, кои су сръпскимъ кралѣвима писали.

жу, да су Србе покрестили римо-католички свештеници. Те рѣчи Константина багрянородногъ ове су: Срби су добили, вели онъ, одъ Ираклія стране, коє су Авари опустошили, и нѣи су крестили свештеници изъ Рима. ¹ Но познато є, да се онда и Цариградъ звао Римомъ, ерѣ су у нѣму живѣли римски императори, и грчка имперія до деветогъ вѣка називала се источно-римска или само римска. Слѣдствено изъ рѣчій Константина іошѣ се невиди управо, да су свештеници, коє в Иракліє Србима послао, да ихъ крсте, были изъ старога Рима. Близость землѣ сръбске Цариграду и свагдашњи одношаи Срба съ нѣиме, давали су више прилика и лакшу могућность послати свештенике изъ Цариграда, него ли изъ Рима. Кадѣ су доцнѣ Грци послали у Моравію учителѣ изъ Константинополя, коє в ближе староме Риму; то за што бы Иракліє шилло вѣроучителѣ изъ Рима, а не изъ свое столице? Самъ Константинъ багрянородни, а за нѣимъ и сви историописци западни потврђую то, да кадѣ су Срби подругинутѣ молили за свештенике; онда Василиє македонацъ послао имъ в ове не изъ Рима, него изъ Цариграда. У ономъ пакъ причаню, кадѣ Константинъ говори о крштеню онога сръбскогъ народа, кои се в при Василию македонцу крстио, не налазимо рѣчи изъ *Рима* (послани су были свештеници Србима), зато, што су источну имперію одъ IV вѣка почели називати грчкомъ имперіомъ. ²

И тако види се, да є сръбска црква постала одъ грчке, и да су Србима проповѣдали вѣру грчки свештеници. Може быти, да су до Кирила

¹ Мемор popul. Sıritt. Т. II. р. 153. § 3.

² Исторія Сръб. народа Давидовића.

и Методія нека лица одъ сръбскога народа, особито у провинціама, кое су ближе западу примили вѣру одъ римскихъ миснонера, кои су долазили у сръбске предѣле изъ Аквилее и Салцбурга. Но прво, та су лица примала вѣру, кадъ се јошъ западна црква нѣ была одѣлила одъ источне; а друго, одмахъ за словенскимъ апостолима долази у сръбске предѣле грчко свештенство, кое мало по мало истискуе латинске свештенике, — а тамо се заводи ерархія грчка, кое ревностна радња утврђуе међу Србима грчку вѣру.¹

Па зато сва усиљивања приврженика Рима, да докажу, да сръбена црква произлази одъ римске, узалудна су. Таква њихова Доказивања нису истинита. Мали брой Срба босанскихъ и австрійскихъ, кои се римске вѣре држе, недоказуе, као што они мисле, да су сви Срби негда римске вѣре были, и да су њи крстили римски свештеници по обредима римске цркве. Сами римокатолици потврђују, као што смо наприѣдъ видѣли, да е сръбски народъ сасвимъ примио вѣру и у њой се утврдио у време Василија македонца, и то одъ грчкога свештенства. Осимъ тога, кадъ бы сръбски народъ био римске вѣре, то за што бы св. Сава ишао на воспитанѣ у Свету Гору? Тамо нити е икадъ било, а и садъ нема ни еднога римскога манастира. Кадъ бы већина сръбскога народа у време св. Саве држала се римске вѣре, онда бы онъ пріе ишао у онаково мѣсто, гдѣ бы се најболѣ могао по духу римске вѣре воспитати, а не у Свету Гору. Далѣ — св. Саву поставио е за архиепископа грчки патријархъ у Никеи, а не као што римокатолици кажу, да е св. Сава био бая-

¹ То е основно доказао Маціевски у истор. первоб. церкви у Славянѣ. стр. 26—37. Критич. изслѣдов. объ исторіи Болгарѣ. Веневинѣ. стр. 131.

ги викаріє латинскогъ патріарха, бывшегъ у то време у Цариграду, и да се е у Србїи православно вѣра появила текъ у почетку XIV вѣка.¹ Найпослѣ да наведемо и то, да Срби и сада тврдо држећи се православія, очевидно убѣђую у той истини, да су га они и примили одъ православнихъ, т. е. одъ Грка, а не одъ Латина.

Но тай случай, што су папе у IX столѣћу тражили, да имъ се бугарска црква подвргне заръ не доказуе, да е србска црква као ближа Риму по мѣстоположенію него бугарска — была већъ подвластна папама? Кадъ то не бы было, онда папе найпріе бы се постарале, да себи подчине србску цркву, па послѣ да доказую своя права и на бугарску. Но

1) Србски народъ у овомъ периоду времена, кои расматрамо, іошъ нїе имао самосталности, него е само понекадъ долазио до нѣ, и то не на дуго. Подѣлѣни на неколико жупанства, онъ е био іошъ у слабомъ и зависномъ станію, особито до почетка X вѣка. А Бугарска у то време дошла е до самосталности и постала е страшна за сусѣде; па зато обративши и покоривши Бугарску римскомъ престолу, папе су се могле надати, да ће имъ послѣ лако бити покорити себи и Србію; еръ у таквомъ случаю, она бы была опколѣна са римокатолицима — Маѣарима и Бугарима.

2) Бугарски кралѣви сами су навели папе на то, да доказую своя права на нѣихову цркву.²

¹ *Oriens Christ.* T. II. p. 319—320. *Cal. Eccl. Assém.* T. V. p. 48. *Rainald. ad ann.* 1220. n. 37.

² Они су се неки путъ обраћали папама, да имъ одговоре на нека питања тичућа се вѣроучења и управляня цркве. Вн. *Oriens Christ.* T. I. p. 89. — Царственикъ Бугарскій. стр. 73.

А сръбски жупани, налазећи се подъ влашћу Цариграда, ни су се ни зашта обраћали къ папи, ерѣ нигдѣ не налазимо то, да су они имали каква годъ посла, што се тиче црвенихъ дѣла, съ папомъ, до XI вѣка. Истина, папе су писали писма некимъ жупанима; на пр. Іованъ X писао е Михаилу захлумскомъ, съ томъ, по свой прилици, намѣромъ, да га себи приволи, но то е было узалудъ, ерѣ знамо, да е Захлуміа (сада Ерцеговина) свагда се држала грчке цркве.¹

3) Поступанъ римокатоличкихъ учителя, кои су се старали да униште народни словенски животъ, удалявало е Словене одъ римске вѣре. Слушаюћи слово божіе на своме езiku, Словени, а тако исто и Срби, знали су то уважавати и тиме су се поносили, и свакомъ покушаваню, кое бы ишло супротъ нѣхнога езика и народности яко су се противили. Наведене околности отуђавале су сръбски народъ одъ римске вѣре и сметале папама, те они ни су могли задобити владу надъ сръбскомъ црквомъ. Но у исто време ихъ е више привољавало, да се здруже съ Грцима и да се нѣи више држе.

Изъ тога, што е досадъ казато, види се, да су Срби примили вѣру христіанску одъ Грка. И ову вѣру примили су све общине у другой половини деветогъ вѣка, премда не све удавипуть. Іошъ е доста прошло времена, докъ е христіанска вѣра ушла у душу и мисли народа. То е довршио съ божиомъ помоћу св. Сава архиепископъ и просвѣтителъ сръбски.

До времена овогъ великогъ светителя сръбске цркве, христіанство у Србиі имало е многе.

¹ Очеркъ Герцеговины. Ви. жур. М. Н. Просв. част. 76. стр. 99. 1849 год.

незгоде, збогъ коихъ се нѣ могло развити и укорѣнити у народу. Трогодишња война Срба са Пресіаѣмомъ бугарскимъ войсковоѣмомъ, коя, ако се е у 870 год. и свршила доста среѣно за Србе, ¹ опетъ имъ е доста сметнѣ у приманю христіанске вѣре учинила тиме, што е дуго трајла, а да не говоримо о томе, што у времерата слабо се о чему другомъ могло мислити и радити. Далѣ, србске обштине, које никада нису заборављале узаямно међу собомъ сродство и народно единство; изјавиле су, — подстрекнуте, безъ двоумљенја, христіанскомъ любовію — тежню, да се јошъ тѣшнѣ сѣдине и више се међу собомъ и политично здружую у 871 и 880 години. Но Михаѣль Богорисъ бугарски краљ, имајући у мислима политичке намѣре своје, смео е тој намѣри, а тиме е може бити и безъ намѣре постао еданъ одъ узрока, кои су задржали напредакъ и утврђенѣ христіанства у срцу народа. ² Но највеће е сметнѣ томе учинио бугарски царъ Симеунъ, кои е готово све предѣле Србіје попалио и порушио; старѣшине и друга знатна лица у народу заробио и погубио. Онъ е тако опустошио Србію, да нѣ остало у престолномъ граду Дестнику ни 5 ловаца, и то неомѣнѣнихъ. ³ Народъ се разбѣгао у сусѣдне земљѣ, а и самъ жупанъ Захаріа удалио се у Рватску. Када е прешла ова олуја, — народъ се поче повраћати на своя стара кућишта; но често е требало да ихъ оружјемъ отимљѣ. Едно — ратови, које су Срби водили; а друго — појављѣнѣ латинскихъ свештеника у Далмаціи сусѣдној провинціи србскимъ земляма, кои су почели народъ привољѣвати римској вѣри, и тиме чинити раз-

• ¹ Memor. popul. Strit. Т. II. р. 154.

² Кодъ Стритера и у Истор. Срб. народ. Давидов. § 43.

³ Истор. Срб. народ. Давидов. § 47.

доръ и неслогу у нѣму — всу узрокъ, те Срби нису сви уеданпутъ покрестили се, а они, кои су се покрестили, ни су се могли утврдити у христіанству.

Но негледајући на све те тегобе, Срби едан-путъ примивши источну вѣру, и крстивши се не подъ моранѣ, а единствено по доброй вољи, држали су се ове вѣре, — ако су и была многа покушаваня, да се они поримокатоличе, а шта више и да се сасвимъ одрекну христіанства. Но када су немирна времена прошла, — када су та покушаваня и сплетке престале, и када се србски народъ све више и више почео зближавати и седињавати у едну полутичку цѣлину; тада се у свима предѣлима, коє су Срби населявали утврдило христіанство; учительи источни пошто су увели божію службу на словенскомъ езику, отворили су тиме путь христіанской вѣри у унутрашњи и срдачни животъ народа.

III.

У каквомъ се станію налазила ерархія србске цркве у овомъ течаю времена, коє расматрамо?

Константинъ багрянородни, описуюћи укратко дѣла Срба, — о цркви нѣиховой и ерархіи оставио є врло мало извѣстія. Онъ само вели, да є по молби Срба, Иракліє нѣи крстио преко римскихъ свештеника, и — да є за тимъ Василіє македонацъ послао къ нѣима свештенике, кои су крстили и оне, кои су остали некрштени.¹ Но да ли є быо са овима свештеницима посланъ и епископъ, те да бы се ерархія тада установила, Багрянородни ништа о томе не споминѣ. Но збогъ тога, што су србске землѣ были близу

¹ Memor popul. Stritt. Т. II. p. 153—154.

онихъ предѣла, у којима су были епископи, можемо неколико да изяснимо ту стварь. Тако знамо да су јошъ до Кирила и Методія были у Солуну и Диоклеи епископске катедре, ¹ које су близу сръбскихъ земаља; по томе може се држати, да су Срби, који су кршчени у време Ираклія подвласни были адной одъ овихъ катедре, и до Василя македонца нису имали свою собствену епархію.

У време другога крштена Срба, катедре диоклійске већъ нје было, ерѣ в сва варошъ у којој в катедре была разрушена одъ варвара. ² Па зато у течаю X и XI вѣка постале су епископске катедре по другимъ мѣстима, а и у средини народа сръбскога. До насъ нје дошло извѣстія, на основу којихъ могли бы показати време, кадъ в коя епархія постала. А што се тиче имена и броя епархія, то по рѣчима архиѣкона Ферлата, свако в жупанство или обштина сръбска имала свога епископа до св. Саве. Тако были су епископске катедре у земляма, које се сада зову Црна Гора, Босна, Ерцеговина, Расія (гдѣ су были двѣ — бѣоградска и смедеревска), Сирмиумъ, стари и Далмація. ³ Но све ове епархіје были су

¹ Dandolo у Мураторія XII. р. 182—183. Ви. исторію первооб. церкви. Маціев. стр. 30.

² Cal. Eccl. Assem. T. IV. р. 407.

³ Тамо р. 398—407. — Маціевски вели, да су црквенимъ дѣлами управљали у Далмаціи свештенослужители поставлѣни одъ Методія, а тако исто и у Паноніи, а затимъ управљало в свештенство долазивше изъ Цариграда (стр. 30). Но наскоро послѣ Методія постале су тамо и латинске катедре, и као што в Далмація и Панонія постала подвласна западнимъ владательнимъ; па зато при свршетку овога периода латинско свештенство надяча грчко, и мало помало уништи тамо бывше православне катедре. Но поредъ свега тога манѣ свештенство, по рѣчима Маціевскога, остало в

наъ почетка подвласне солунскомъ архиепископу ¹, а послѣ некогъ времена, заведена в іошѣ ядранска (Iadrensis), архиепископія. ² Тада су цригорски и босански епископъ остали подъ солунскимъ архиепископомъ, а сви остали подъ ядранскимъ. Но како прве епархіе са своимъ епископима и архиепископомъ, тако и друге быле су подвласне патриарху цариградскомъ. ³

іошѣ, и было в подвласно сусѣднимъ православнымъ епископима. На собору бывшемъ 1068 год. у Далмаціи, налазили између осталихъ и епископа босанскогъ Теодора, па зато можемо држати, да су а) дѣла далматинскихъ православнихъ христіяна зависѣла одъ овогъ епископа, па и сама та епископска катедра у Босни явила се онда, када се у Далмаціи осилило латинство, које желећи да истисне отуда православіе, ніе дозвољавало, да они, које се држе правосл. вѣре имаю у Далмаціи свога епископа; б) дѣла панонскихъ Срба и правосл. христіяна зависѣла су одъ бѣоградскогъ епископа као њима најближегъ, и збогъ тога видимо, да в еданъ одъ овихъ по имену Теодосіе бмо на споменутомъ собору.

¹ Codin. p. 382.

² Изъ еднога старогъ рукописа, види се, да в у 1050 г. была столица митрополита у Вальву, па да е неки србинъ Михаилъ Койчиновићъ озидао манастиръ Волявчу при митрополиту вальвскомъ Теодану 1050 год.

Асеманіе држи се особитога реда у набранію катедрій, а особито архиепископскихъ, мислећи да види напство у епархіјама србскимъ, које онъ подчинява архиепископіјама латинскимъ. Трибуниѣску и нарентанску епархію подчинява рагускомъ архиепископу; панонске Србе, бѣоградску и смедеревску катедру подчинява антибарейскому (бога в катедра постала послѣ разрушенія Диоклеје). Cal. Eccl. T. IV. p. 397—407.

³ Oriens Christ. T. II. p. 1—320.

Но нѣ дуго црква србска остала са оно неколико епархія своихъ подъ влашћу солунскогъ митрополита; ерѣ скоро за св. Методіемъ, кои е имао свою архиепископску катедру у Велеграду или Велегороду,¹ гдѣ е и моравскихъ краљва была столица, и кои, као што знамо, нѣ имао пріемника, све су землѣ словенске, у којима е онѣ увео христіанство, и ков су остале вѣрне правословію, — подчинѣне самосталномъ (*αὐτοκεφάλω*) престолу прве Юстиніане.²

Св. Методіе установивши кодъ Словена цркву, ако и нѣ у Моравіи имао пріемника; но за Словене е было и то добро, што е архиепископство нѣгово — као словена давало основъ за установлѣнѣ, тако рећи, словенске ерархіе.³ Гонѣна у Моравіи и Паноніи, заједно са словенскимъ богослуженіемъ и православномъ вѣромъ, ерархія словенска удалила се у оне предѣле, кои су имали већу слободу што се тиче словенскогъ живота — у прву Юстиніану, гдѣ се налазила словенска народностъ до почетка VIII вѣка. Подъ прво-юстиніанску архиепископію потпададе су све оне землѣ, ков се спомину у IX указу императора Юстиніана, а наиме: Дакія средиземногъ мора, Дакія прибрежна, Превалія, Дарданія, обѣ Мизіе — горня и долня и Панонія.⁴ Изъ тога се види, да бугарске и србске землѣ потпададе су у црквенимъ дѣлима првоюстиніанскоме архиепископу, но тако, да су и Бугарска и Србія имале свога провинціалногъ митрополита. Архиепископи новоюстиніан-

¹ Добнеръ увѣрава, да е столица св. Методія была у Бѣограду. Вн. Матеріялы Кеппена. 1826. стр. 111. Исторія первоб. церкв. Маціев. стр. 62.

² О старомъ Илирику. Вн. Oriens Christ. Т. II. р. 23-24.

³ Временикъ. 1850 год. Кн. V. стр. 4.

⁴ Oriens Christ. Т. II.

ске катедре могли су бити и Бугари и Срби. Поредъ тога њи су за архиепископе избирали њини епископи¹, а потврђавао ихъ е у архиепископскомъ до-
стојанству кнезь илирски (србски).² Тако е было до половине XI вѣка. А одъ тога времена яко починиу преовлађавати Грци, која, мало помало истискујући Словене, почели су најпослѣ ерархійска званія давати само природнимъ Грцима, што е за Словене — Бугаре и Србе было на неки начинъ гоненѣ.³ Па зато мисао о словенској слободној цркви свагда се углави патриотичкихъ Словена вртила, и како су дозволиле политичке околности, Бугари установе кодъ себе самостално архиепископство у Трнову престолној својој вароши. Исто тако и Срби, кадъ су у почетку XII вѣка задобили неко политичко значенѣ на югу, добили су и у својој земљи особитога архиепископа са правомъ самосталности (*автокефалу*).

Извѣстія, која смо о србској ерархији скупили, премда ихъ мало има, но опетъ се може изъ њихъ видѣти, да е србска црква подвргавала се утицају различнихъ народа дондѣ, докъ се нѣ у њој утврдила своя собствена ерархија. Тако одъ времена Ираклія до Кирила и Методія были су учители Србима грчко свештенство, а у западнимъ провинціјама латинско; одъ времена словенскихъ апостола было е у Србији понавше по происхожденію словенско свештенство, и то е трајало до XI вѣка. Одъ тога пакъ времена у свој горњој Мизіи наново завладало е грчко, а у Панонији и Далмацији латинско свештенство.

Црква србска у почетку постанка свога морала е бити свѣдокъ, а понегда и предметъ до-

¹ *ibid.* p. 19—20.

² Cedrin. Т. II. p. 293.

³ Временникъ. 1850. Кн. V. стр. 4.

ста саблажнявајућихъ и свагда више или мањъ недобросавѣстнихъ препиркѣй међу Грцима и Латинима. Околности времена, премда су имале моћанъ утицај на начинъ поступања Грка, што се тиче распрострањивања вѣре; но опетъ немогу се упоредити у томе Грци са Латинима, кои су са фанатизмомъ, неразбирајући на начине, шта више и са помоћу мирске власти ¹ распрострањивали свое вѣроисповѣданъ. Грчко свештенство свагда е дѣйствовало на народъ више духовно, — рѣчию и убѣђаванѣмъ. ² Но Словенима оскудѣвало е главно, а то е божіе слово на езикѣ народномъ — словенскомъ. Текъ едино оно, на разговѣтномъ за народъ езикѣ, могло е да произведе у народу србскомъ яко убѣђенъ у новой за нѣга вѣри и любовъ према нѣой. Да кажемо и то, да е само словенинъ могао живо осѣћати велику потребу словенске Библије и словенскогъ богослуженя. И надъ су изабраници божји Кирилъ и Методіе то учили, мы видимо одмахъ послѣ тога брзо распространѣнъ вѣре христіјанске, утврђенъ нѣко у народу србскомъ; а у исто време ослабѣнъ якихъ напрезаня латинскихъ проповѣдника. Найвећа е у томъ одношеню заслуга Грка, што они ако и нису сами свршили оно, зашто е осѣћала потребу цркви Словена; а они баръ нису сметали другима да то учине. Брѣ може се држати, да е главни узрокъ доцногъ утврђеня христіјанске вѣре како уобште међу южнимъ Словенима, тако особито међу Србима тай, што они нису имали свое народне учителъ, и што свештенство, кое е Иракліе послао србскомъ народу, нѣ се старало да изъ

¹ Карлъ велики, германски императори, далматински и маѣарски краљѣви помагали су латинскомѣ свештенствѣу распрострањивати вѣру.

² Исторія первоб. цркви у Славинъ. Маѣисв. стр. 4-10.

овогъ народа научи люде, кои бы могли да му буду учители, него су еднако пошилини были Грци. ¹ Неодричемо, да веће свештенство грчно дуго е могло да буде корисно и потребно за новонасаћену цркву, но маи свештенство (на пр. свештеници — Грци), сметало е наплетку християнства у Срби. Народъ нѣ могао вѣровати туђину, као што бы вѣровао оное, кои е одъ иђового народа. Грчки свештеници долазећи гомилама у Србию и саставляјући за себе одѣлити редъ народа, одѣљавали су се тѣме одъ народа. То е падало у очи народу, и ослабљавало е кодъ Словена любовь према нѣма; еръ то нѣно одѣљаванъ одъ народа противно е было обичаю Срба, кодъ коихъ прѣ него што су се покрстили, сваки е родоначелникъ породице уедно бы и жрецъ. Зато Кирилъ и Методіе, уважавајући народностъ и разумѣвајући потребу, ради наплетка християнства, старали су се, да образую себи помоћники и пріемники одъ Словена. Они су збогъ тога завели училишта у Бугарској ², откуда су изашли продужители нѣхогогъ светогъ дѣла. Тако су они поступали свуда, гдѣ су основали цркву. ³ Излазивши изъ та овихъ училишта, ученици словенскихъ апостола ⁴, продужили су започето одъ нѣховихъ учителя дѣло, подржавали су словенско богослуженъ, и тимъ су све већама и већама утврђавали

¹ Зато су шилини Грци, што Срби примивши вѣру одъ Грка, іошъ су зависѣли одъ грчке имперіе.

² Критическое изслѣдов. объ исторіи Болгаръ. Велелинъ. стр. 43.

³ Гласникъ Друш. Срб. Слов. свез. II. стр. 43. ндр.

⁴ Имена некихъ одъ нѣхъ сачувала е за насъ исторія, као: Климента, Наума, Ангеларія, Саву, Горазда, Константина и Григорія. Но већина се имена незна.

христіянство у словенскомъ народу. Безъ словенскихъ наставника и словенске ерархіе свето дѣло нашихъ првоучителя увенуло бы пріе, него што бы се развило, као што е увенуло у предѣлѣма, кои су ближји западу, на пр. у Моравіи и Паноніи, гдѣ су мало помало словенски учитељи замѣнѣни са латинскими и нѣмачкими, и гдѣ су се мисмонери папски свакојко старали, да се по пријама осимъ латинскога други езикъ не чуе. Особито е за тимъ заузетъ Викингъ, кои е, као што вели Шафарикъ, быо велики непріятель словенскихъ првоучителя, и свега, што е словенско. Онъ и нѣгови едномисленици старали су се, да истребе све, што нѣ было латинско, и што нѣ мирисало на латинство. ¹

Правацъ, кои е Методіе покрштенима Словенима дао, по свой прилици, руководио е и Василия македонца у оно време, када е пошляло Србима свештенство, ерѣ тѣи свештеници, као што се види изъ скорогъ покрштена Захлумляна, Каналита, Нарентана, Тербуніота и Дираклійца, — знали су словенски езикъ, а то безъ двоумлѣня нису были Грци. Може се држати, да е императоръ на молбу Срба, послао имъ вѣроучителѣ изъ Солуна, откуда су Кириль и Методіе, и гдѣ е было у оно време доста Словена, коима е позната была грчка просвѣта, и кои су желили, као волители народности свое, да просвѣте и остале едноплеменике свое. ²

Када е постала архиепископія прве Юстиніане, а тиме и словенска самостална ерархія ³, онда словенско свештенство проповѣдало е по свима

¹ Гласникъ Друш. Срб. Слов. свез. II. стр. 54.

² Крит. Изсл. объ истор. Болгаръ. Венелинъ. стр. 57.

³ Временикъ. Кн. V. стр. 4. 1850 год.

правнимъ словенскихъ земаля. Бугари су проповѣдали слово божіе народу сръбскомъ, Срби — Бугарима, и едни и други са словомъ божимъ на езикѣ словенскомъ долазили су у Моравію, Панонию ¹, Далмацію и Рватску, и моћна словенска проповѣдь, дуго се в отпирала утицаю запада, кои в успѣо послѣ Методія да посіе свою плѣву у некимъ Словенима населѣнимъ земляма; и само една насилія, са коима се вѣра римска распространявала, принудила су, најпослѣ, неке одъ словенскихъ народа, да се поколебаю у православію. ² Одъ овогъ времена, то естъ одъ края Хвѣка влада латинско свештенство у земляма подвласнимъ западнимъ владательима; а супротъ у горњой и дољной Мизіи — Бугарској и Србиі, црква в имала болю судбину, — тамо све више и више множило се свештенство словенскогъ порекла, кое се в старало за образовањ народа по духу вѣре христіјанске — православне; оно в очигледно утврдило, у течаю три вѣка IX, X и XI вѣру и благочестіе у животу народа. Но на свршетку XI вѣка, Грци сасвимъ завладаю катедромъ прве Юстиніјане, а слѣдствено и сръбскомъ ерархиомъ, која в нъой подвласна была. И као што в просвѣта међу Грцима јавно слабила, то и свештенство грчко почне злоупотреблявати влашћу пастирства и забораवљати на свое духовне дужности. Незнајући словенскогъ езика, и волећи све што в грчко, и притомъ сувремено грчко, они нису хтѣли да уче езикъ оногъ народа, кога су они были свештеници и учитељи, него су се старали, да се

¹ Гласникъ Друш. Срб. Слов. свез. II. стр. 55.

² Рвати и кралѣви њивни примили су римску вѣру текъ у 1076 год. Ви. истор. Слав. нар. Равѣъ. кн. III. § 11. а дотле су были православне вѣре. Ви. Истор. первоб. цркв. у Слав. Маціев. стр. 64. ндр.

грчки езикъ по свима црквама употребљава, и женећи збогъ свое користи, да народъ њиховъ езикъ изучи. То узрокъ, те била доста јна свађа и таревъ пастве са пастирима, тако, да се сво време одъ XI до почетка XIII вѣка може назвати њго црквено, свршивше се са пољомъ св. Саве на престолу архиепископѣ српске цркве.¹

IV.

Срби примивши христјанску вѣру одъ грчке цркве, онако исто као и Грци, држали су канонъ св. Писма, уважавали св. преданіе и црквене соборе, на којима е общте мишлѣнїе изражено, и то е све она држала и чувала, као што и досада држе и чуваю православни Срби.

Божїа служба и обреди свршавали су се по уставу исте грчке цркве, најпріе — до Кирила и Методїа, грчкимъ езикомъ, а послѣ словенскимъ, и на свршетку овогъ периода; у многима црквама опетъ грчкимъ.²

Но осимъ обреда, кои су прешли изъ грчке у српску цркву, — у овој другој, у течаю овогъ периода, появио се неки особити обичаји, кога нїе било у грчкој цркви. Тај обичај, кои се и досада сачувао, есте слављѣнїе мрснога имена или слављѣнїе свеца, као покровитеља породице.

Српски народъ у оно време, када е примио свету христјанску вѣру, дѣлио се на племена или

¹ Гласникъ Друш. Срб. Слов. свез. I. стр. 143.

² У српскимъ манастирима никада нису употребљавали грчки езикъ одъ овогъ доба, одъ како се е появило слово божїа на слов. езикѣ, зато, што су у њима живѣли Срби или Бугари. Па и сада не гледајући на пониженїе свештенства србкогъ у Босни, Ерцеговини и осталимъ српскимъ земљама, и при тешкој надъ њиме влади Грка, они служе на слов. езикѣ по своимъ манастирима.

обштине, које су заузимале понекадъ читава села или читаве предѣле; збогъ тога су се кодъ Срба и покрштавале или читаве обштине или читаве породице у едно време или у еданъ исти данъ, кои су данъ у томъ случаю називали крснимъ именомъ и крснимъ даномъ. Онога свеца, кога е црква у тай данъ празновала и ови повокрштени християни почели су особито светковати, и онъ е заузео кодъ своју чланова обштине или племена мѣсто пређашњихъ домаћихъ богова. Овај светацъ држао се е за покровителя породице, и све породице, које су се крстиле заедно и у еданъ данъ, почитую за свога покровителя едногъ свеца, и држе се, да су родъ, кој духовно-родна свеза постои и данданашњи између еднославаца. Сви, на прилику, ђурђевци, кои славе ђурђевъ данъ, гдѣ му драго сада живѣли, називаю се рођаци, и држе се, да су своите.¹ Но доцније збогъ немирнихъ времена ове породице раштркале су се по различнимъ предѣлима, али ни досадъ нису заборавиле гдѣ су стари њихови живѣли, и оне породичке одношае, кои су ихъ одъ старина свезали са духовнимъ свезама при преласку у християнство. И досада они, кои еднога свеца славе, неће да просе дѣвојку одъ онога, кои истога свеца слави.²

Овај благочестиви обичај народа, признавши црква узела га е у редъ богослужебнихъ њњихъ обреда, кои сваки србинъ и сада свршава.

V.

Одъ знатнихъ лица, које су у периоду до св.

¹ Када бы ко могао да испита све породице, које е дну славу славе, доста бы се могло дознати о томе, гдѣ су и када оне крштене, и то бы доста осветлило почетакъ историје србске цркве.

² Гласникъ Друш. Срб. Слов. свез. I. стр. 148.

Саве србскомъ црквомъ управляла познатъ намъ е досада:

Теофанъ, валѣвски митрополитъ, кои е око 1050 године живио. ¹

Теодоръ, босански епископъ, кои е био на далматинскоме собору у 1068 години, и

Теодосіе, епископъ бѣоградски, бывши на истомъ собору у Далмаціи.

Но на жалость, лѣтописи нису намъ сачували никакве подробности о њихномъ животу.

Осимъ споменутихъ лица, први периодъ србске цркве украшава се светимъ животомъ и благочестивимъ дѣлима свете Параскеве. Рођена одъ побожнихъ родитеља, живѣла е савсимъ по заповѣстима божјима, и по смрти родитеља презрѣла велико наслѣдство, и докъ е јошъ врло млада была, удалила се у пустиню, гдѣ е до смрти, борећи се са страстима, молила се Богу, кои е сачувао јошъ до нашегъ времена свете остатке њне. ² Было е безъ двоумлѣња и више њихъ, кои су проводили Богу угоданъ животъ, но имена њихова више су позната небу, него земљи. Да тако мислимо, наводи насъ примѣръ св. Параскеве. Изъ животописанія њногъ види се, да су многи усамлѣни животъ проводили по

¹ Ви. примѣдбу подъ 2 на страни 195.

² Чети Миней 14 Октомврија. Полный Христіанскій мѣсяцесловъ. Кіевъ. 1845. У окружію Ћупрійскомъ у манастиру св. Петке лежало е тѣло св. Параскеве до времена султана Селима, кои га е одио у Цариградъ. Турци га предаду патріарху, а онъ га метне у свою цркву, гдѣ е оно почивало до 1641 г. а тада га патріархъ Партеніе преда господару молдавскомъ, кои га однесе у Яшъ, гдѣ и сада цѣлокупно на сазиданъ вѣрнихъ пребыва.

пустиняма, или ако су и са людьми живѣли, живѣли су благочестиво и Богу угодно. ¹

VI.

Што се тиче монашкогъ живота кодъ Срба до св. Саве, то јошъ досада нисмо пронашли ништа како о манастирима, — колико ихъ е било и коихъ е зидао, тако и о начину живлѣња и владаня у њима налазећихъ се калуђера. Можемо мислити, да су были јошъ пређе манастири многимъ предѣлима, које су Срби населили, и прѣ него што су се они покрестили. Ђрѣ а) у тима предѣлима одъпрвихъ вѣкова послѣ христово рођеня постојало е христіанство и были су епископске катедре прѣ, него што су се Срби доселили. ² Константинъ велики свуда е подизао цркве и манастире, па и у тима предѣлима такође то е чинио. ³ Словенско свештенство, кадъ е одъ Латина или Грка гонѣно бивало, удаљавало се у манастире, гдѣ е преписивало словенске књиге и разашило ихъ по околинама; не налазећи мира у варошима, оно е тражило усамљѣности у пустиняма ⁴, гдѣ е мирно живећи радило за користъ словенске цркве. ⁵ Съ друге стране народъ, који е по желји и вољи покрестио се, морао е тежити за савршењимъ христіанскимъ животомъ, као што е монашки животъ, а да су заиста были многи мана-

¹ Чети Миней 14 Октом. Истор. Слав. народ. Равнѣ. Ч. II. стр. 297—303. 339—345.

² Начер. церков. истор. Инокентіе. Томъ II. стр. 2. Истор. первоб. церк. Маціев. стр. 28.

³ Истор. Слав. народ. Кн. IV. стр. 116. Маціев. истор. первоб. церк. у Слав. стр. 87.

⁴ Треба знати, да се и сада сви србски манастири находе по планинама, а не у варошима или селима.

⁵ Соч. Шафар. у Чтенію истор. Росс. Древ. 1848. № 4.

стири у србскимъ земляма, потврђуе се јошъ и тиме, што е св. Сава, када е установљивао епископства, назначио е мѣсто за те епископске катедре манастире, кои су до нѣга постојали у Србији, и које е онъ затекао готове. Но по каквомъ су се уставу управљали монаси, кои су у тима манастирима живѣли, нѣе познато. Но кадъ узмемо на умъ то, што е св. Сава, да бы се јошъ болѣ додѣлао у хришћанскомъ животу, отишао у Св. Гору, можемо држати, да у тимъ србскимъ манастирима нѣе било правогъ монашкогъ живота по уставу источнихъ монаха. Угледајући се на св. Саву, многи су одъ Срба ишли у Св. Гору ¹ и отуда су у доцнија времена, донѣли уставъ светогорски и у Србију, и у нѣој увели и распространили тај уставъ по свима манастирима.

VII.

У течаю времена до св. Саве, србску цркву узнемиравала е — *прво* павликіјанска ересь, и *друго* папе.

Павликіјанска ересь, која се появила у Бугарској, прешла е у србску цркву едно збогъ сусѣдства Србије съ Вугарскомъ, а друго збогъ нерасудности многихъ Срба, кои су се надали и мислили задобити у нѣој потпору и начинъ за поновљѣнѣ слободѣ србскогъ народа. Но павликіјанска ересь у Србији учинила е само то, што е кодъ многихъ ослабила вѣру, посіяла у народу равнодушје и немарность, несамо за многима обреди-ма, него и за тайнама ², повратила е неке незна-

¹ Калуђеръ онај, съ којимъ е св. Сава отишао у Св. Гору, био е србинъ. Истор. Слав. народ. Ранѣ. ч. II. стр. 340.

² На пр. бракъ нѣе се освѣћавао благословомъ цркве. Ви. историју ранѣа. ч. II. стр. 332. Хришћанское чтеніе. 1848. ч. I. стр. 259. Истор. перв. церк. у Слав. Мадѣв. стр. 243.

божачне обичае и дала поводи различниѣхъ еретичкиѣхъ мнѣнїиѣма. ¹ Ова ересь смѣшала се у почетку XII вѣка са ересю Богомила, и кадѣ су е гонили на истоку а послѣ и у Србїи, удала се на западѣ, и тамо називаюћи се различно, ² дуго е трајала и была основѣ новимѣхъ расколнїиѣма и ересима на западу. Обѣ ове ереси истребїио е и истребио у србској цркви краљ србски Стефанъ Неманя први, кои, као што се у нѣговомѣ животописанїю каже „ереси ѿгна и ѿткерди праксаскиѣхъ своєй земли“. ³

Убѣђеня вѣре кодѣ немикѣхъ Срба при свршетку овога периода, нарушавали су ѱошѣ и папе, и узнемиривали су србску цркву приврженици нѣхови. Одѣ половине XI вѣка многа србска жупанства тежећи за независношћу, и да бы е добили, обраћали су се папама, молећи ихѣ за помоћ. Папе требуюћи одѣ нѣихѣхъ да приме римонатоличку вѣру, више пута старали су се, да имѣхъ помогну; на збогѣ тога нека лица више су уважавала папу, него ли свое пастире, особито оне, кои су были Грци. Тако Михаилъ Воиславлѣвићъ, жупанъ србски, одѣ папе Александра другогѣхъ добио е хоругву, кою су свагда предѣхъ нѣиме носили, као знакѣхъ одличїя. ⁴ У Далмацин

¹ Вн. Начерт. церк. истор. Иннок. Т. II. стр. 60.

² Називали се су приврженици нѣхови: катарѣ, албигенси, бугари, митарѣ и добри люди. Вн. Мовш. Hist. Eccl. pars. II. с. V. и начерт. церк. истор. Иннок. ч. II. стр. 236.

³ Вн. истор. Слав. народ. Ранѣхъ. ч. II. стр. 332. Никонов. Лѣтописъ. Т. II. стр. 280. У Босни су ѱошѣхъ дуго остали приврженици ове ереси и банови су е потпомагали, а особито банъ Кулинъ. Cal. Eccl. Assem. Т. V. р. 30.

⁴ Истор. Срб. народ. Давидов. стр. 42. Cal. Eccl. Assem. Т. V. р. 30.

были су собори, на којима су размишљали о дѣлима сръбске цркве ¹, безъ двоумлѣня зато, што е у сръбскомъ народу, особито у Босни и Далмаціи было Сръба римокатолика, кои по наговору легата папскихъ, старали су се, да распростране у цѣломъ народу латинску вѣру, која бы боля была, по нѣиховомъ мишлѣнью, за грађанску слободу народа. ² Но ни жупани, ни народъ никада нису мислили да сасвѣмъ одступе одъ вѣре грчке, и ако су понегда прелазили на страну папа, то су чинили само политично, ³ желећи да буду у добримъ одношаиима съ папомъ, или су то чинили по мишлѣнью онога вѣка, да е само онай истинити властель — краљ, кога у овомъ достоянству потврди папа. Римски мисионери мислили су овимъ да се користую и мало помало, да Сръбе приволаваю римокатоличкой вѣри, но нису успѣли да то учине. Брѣ у оно време, када е папа мислио, да ће се скоро желя нѣгова испунити, явно се св. Сава, кои е искорѣнио предрасуду сръбскихъ краљѣва, ⁴ и оне, кое су крстили римски свештеници повратио е у православну цркву и миромъ помазао, а непокорне и упорне прогнао е изъ сръбске землѣ. ⁵

¹ Cal. Eccl. Assem. T. IV. p. 382—383.

² И данасъ неки мисле, да кадъ бы сви южни Словени, особито Сръби, поримокатоличили се, то бы много важнѣе, него што е сада, имали политичко значенѣ, не бы было, веле, Австріи, ни Турске. Но шта бы было, — то Богъ зна, а мы смо видѣли и видимо, како све више и више губе быће римокатолички Словени, и како ихъ отеголава ярамъ туђина; а Словени православне цркве, и то южни-Сръби, свагда су имали и сада имаю слободно свое грађанско быће.

³ Прибав. къ Твор. св. Отцевъ. 1849 г. стр. 286.

⁴ Гласникъ Друш. Сръб. Слов. свез. I. стр. 143.

⁵ Христіанск. Чтеніе 1848. стр. 260. Прибав. къ Твор. Отц. 1849. стр. 291.

Расматрајући историју постанка, распростра-
 нѣня и утврђења кодъ Срба христiянства, немо-
 жемо да непримѣтимо особито старанѣ промишлѣ-
 ня божiегъ о овомъ народу и нѣговој цркви. От-
 тако е име Срба познато постало у исторiи, они
 су еднако живѣли међу христiянскимъ народима,
 и имали су съ нѣима посла, — и то ихъ е при-
 родно зближавало съ христiянствомъ и распола-
 гало ихъ да га приме они, кои га iошъ нису при-
 мили; а оне, кои су га примили утврђавало у исти-
 нама христовогъ Евангелiя. Послѣ, кадъ су се
 Срби населили у предѣле грчке имперiе, и када
 су Словенима равноапостолни Кирилъ и Мето-
 дiе слово божiе на нѣиховъ языкъ превели,
 те тиме истине евангелске свакомъ словенину
 доступнiе учинили, и Срби су учасници тога добра
 были. Осимъ тога, почетаѣъ, распространѣнѣ и
 утврђенѣ христiянства у Србiи есте врло рѣдкаѣъ
 у обштой исторiи цркве догађай, но кодъ сло-
 венскихъ народа обична стваръ. Христiянску вѣ-
 ру примили су Срби мирно, распространила се
 она кодъ нѣихъ и утврдила у земљи нѣиховой
 безъ икаквогъ натѣриваня, по искреной и сазна-
 ной желѣи народа, и тако е ушла у животъ
 нѣговъ и сродила се съ нѣимъ, да е была — и са-
 да е, тако да речемо, душа народности Срба, и
 збогъ тога, никаква покушаваня одъ стране не-
 православныхъ нису могла да поколебаю право-
 славну вѣру Срба, кою они и досада држе. Срб-
 ска црква, а iошъ више нѣно православiе дуго е
 было у великой опасности. Разумѣвамо оно вре-
 ме, када Србiя iошъ нiе имала политичку само-
 сталность, него е зависѣла одъ владателя, на кое
 су имали велики утицай папе; на пр. одъ краљѣ-
 ва далматинскихъ, и нiе имала ни свога ерарха,
 него се налазила подъ влашћу часть едне часть

друге туђинске катедре. То су была времена за Србију тешка, времена испитивања постојанства у вѣри православнихъ синова њњихъ. Но преблагое божје промишлѣнѣ, кое никоме непушта изгасити се плаче, ѣже возмоуци (I. Кор. X. 13.), и кое чува свое достојанѣ, поткрѣпљивало е свое исповѣднике у ова несрећна времена и сачувало е неповређену одъ своју бѣда цркву србску. У најопасније за ню време, у XII вѣку, оно е подигло (1165) на престолъ србски Стефана Неману, основателя нове династје србскихъ краљѣва, кои су утврдили православје у Србији. Изъ ове породице засјало е сунце србске цркве — св. Сава при собствени архиепископъ њњѣ; светостъ његовогъ живота, старанѣ о православној вѣри и мудростъ у управляню, несамо да су сачували тада у чистоти св. вѣру, но и утврдили су е на-свагда у народу, и св. Сава збогъ тога у исторји србскогъ народа и цркве прави епоху, одъ кое се почињѣ нови други периодъ исторје србске цркве.

Примѣдба. 159 и 160 страну овога чланка не сачинио коректирао, него други; па зато има доста типографскихъ и правописнихъ погрѣшака.

ГРАЋА ЗА ИСТОРИЈУ НАРОДА

И КЊИЖЕВНОСТИ СРПСКЕ.

Ову „повѣсть от витѣ и о царствѣхъ васѣхъ родовъ“ преписахъ изъ еднерукописне србуљнице на артіи писане. Артія е подебела и листићи су іой врло упрљани, по чему бы се могло рећи, да е често у рукама бавала и читала се. Горній угао съ леђа (лівый) има прилику, као да е књижица мало закисла или е у влази была. Листићи су іой дугачки око 14 а широки око 10 сантиметара. У цілој књижици има XIV свешчица, а у свакој по 8. листића, осимъ прве и пошлѣдне, у којма е по 6. Свега дакле има 108 листића и на свакомъ образу има по 16 врстїй. Само има на листићима: 4—6, аб; 8, аб; 71, б; 87, б; 90, аб; 103, а; 106, б; по 15; а на 98, б; 17; на 103, б;—106, а; по 14; на 107, а; 18 и на 108, б; 13 врстїй.

Слова су обична разборитога писаня по начину као што се писало између XV—XVII в. до првога образа 92 листића; а другїй образъ овога листића па до края писанъ е ситнѣ и словима брзога писаня. По свој прилици, србуљница ова писана е у првој половини XVI в. и невѣруемъ да е млађа одъ 1550 године. Броеви година, до првога образа 92 листића, писани су црвенїемъ мастиломъ. Па и послѣ броева обично и особито кадъ се починѣ причанѣ о новомъ царствованю и особитомъ догађаю свагда е прво слово мало крупнѣ написано црвенїемъ мастиломъ, а у пошлѣднїемъ догађаиња и по ціела една или двѣ или три врсте, као садржай онога, што се починѣ приповѣдати. Књижица е повезана у црне кожане корице са лѣпїемъ утиснутїемъ шарама околѣ и у

середини корице; али да ово нівсу прве корице или први повезъ књижице ове, види се изъ тога, што су многи листићи искрпљени и съ леђа и са обрезањехъ крава. Особито у првой свещници крави су тако были окрзани да съ почетка у многой врсти нема по кога слова, а негдѣ и ціеле рјечи. А одъ шестогъ листића веће половине нема. Изнутра на врху ліве корице написано є доцнѣ ово: „пѣ тома шѣ радоници њ стани ђ — 7“ „а на дну „петко ковачъ“ опетъ другомъ рукомъ рекао быхъ. А на десной опетъ ово є написано: „на — 1730 мѣа сѣ єі дѣ на стго вѣ мѣченика никита оудавиш тѣрци вѣшка павиѣва њз кѣча еже вѣсть ђ велѣ поля.“ И ова є билѣшка другомъ рукомъ писана него ли што су прве двѣ билѣшке на лівой корици, али быхъ рекао да є ова много старія одъ оне прве двѣ. Између 7 и 8 листића у рукопису находи се уметнутъ одъ друкѣв, мало танѣ, артѣ еданѣ листићѣ, на коємъ нема ништа написано, а између 103 и 104 исто тако и одъ исте артѣ као и горњий находи се опетъ еданѣ листићѣ на коємъ є, на првомъ образѣ, найпрѣє ово написано рукописомъ новаго времена: „ведомо да єст Ѣ адама до потопа лѣ 4212 а ѡдъ потопа до раздѣлення шзик лѣ ф. к. дѣ“ па мало ниже овога опетъ є другомъ рукомъ: Знано вѣди на = 1828 како ѡ протопѣ василѣє попѣ стоановѣ синѣ Ѣ мѣста вѣлаго пола дадо попѣ мойѣ ѡлопѣжа ѣ нарѣчѣ вѣжи ѡаманетѣ вѣжи дадрѣж докѣ є живѣ пѣтѣерѣ ѡктонѣхъ пѣтогласникѣхъ василѣєвѣ мѣтѣе врачевскѣ мѣйтѣе.“

Рукописъ оваѣ я самъ се старао да препишемъ одъ слова до слова онако, како є у самой србульци. Знамъ да ће ихъ се нађи, кои ће ме осудити за ову строгостъ збогъ тога найвише, што ова скраћиваня и титле тешко є многима читати, — а и за око нѣ башѣ найлѣпше гледати ихъ! Али у овоме послу я самъ мислио найпрѣє да задовољимъ оне, коима су стари спо-

меници сръбске књижевности онако потребни, као што су Майкову мили и потребни; као што ихъ понайвише руски филолози издаю и особито као, што и друго одѣленѣ царске академѣ наука у Петрограду штампа у своѣмъ дѣлима све старе споменике. Ако се иза ове желѣ и тежиѣ задовољѣ овомъ строгомъ вѣрношћу преписиваня и штампаня овога рукописа и ђи, кои се угледаю на Шафарика и Миклошића, преписуюћи и штампуюћи старе рукописе, мени ће онда мило бити што ћу виђети и у нѣиховомъ задовољству на неку прилику признаванѣ овога правила: *сви стари рукописи, кои су, поредѣ свое важности за историю народа, важни и за историю вѣзика славенскѣхъ нарѣчѣа, жораю се штампати онако како су се нашли у старомъ рукопису*. Важность и потребу овакога издаваня старѣхъ рукописа, доказао е Майковъ у својој „*Историі сръбскаго языка*“ одѣ 5—16. образа и особито цѣломъ другомъ филологичномъ половиномъ свое књиге. А што се тиче свега онага, што Шафарикъ говори на V—VI. обр. у предговору къ своѣмъ „*Ramátky Drevního Písemnictví Jihoslavanů*“, я быхъ рекао, да бы требало найпрѣ да се изда баремъ у половину славенскѣхъ рукописа старѣхъ, према ономе, што се издало грчкѣхъ и латинскѣхъ на западу до I. А. Фабриція съ титлама и скраћеннѣма; па онда текъ, ако бы се кои потужіо или заплакао за то, што се и славенски рукописи и књиге штампую онако, као што ихъ Шафарикъ и Миклошићъ штампую заиста онда бы Шафарикъ съ пунѣмъ правомъ могао рећи славенское Фабрицію; *благо нѣму — яданѣ ти е*.

Премда е Шафарикъ у свему осталоме раду своемъ подпуно заслужио у данашнѣ вріеме; онај епиграфъ: *oppido pauci, sed mentis bene*

западе, што га онъ изабра себи и својој дружини за надгробникъ, али што се тиче овога посла, и мислимъ свакојко да е рано за славенске рукописе јошъ да се скраћени попуњавају и да се титле уништавају. Неће рђаво бити, ако мы јошъ за неко вријеме успоштуемо оно правило у књизи: „Кѡн-станѣина философа Кестѣнчскаго. вѣдѣша бѣчители сръвскаго. въ дѣни вѣгѣтивѣаго. Стефана Деспота. гѣа сръвѣмѣа“ гдѣ онъ каже: „тѣла во сѣа чѣнаа еѣ ѣ почитѣаѣа бѣтѣвѣнаа рѣчи“ Поштованѣ титле и своју скраћениа при издаваню старѣхъ рукописа неисказано више ће користи принѣти изучаваню езика старославенскогѣ уопште, споређујући га са санскритомъ и другѣмъ првобытнѣмъ езицима Европе, а и посебно изучавајући нарѣчѣа славенска.

Найпослѣе јошъ мислимъ, да ће и Шафарикъ као и ови велики филолози славенски признати, да е велика разлика између титле и скраћениа рукописнѣхъ у славенскомъ езику и езицима грчкомъ, латинскомъ и ма коемъ јошъ европскомъ; па зато не бы требало јошъ и у овоме послу да се одмахъ угледамо на западну цивилизацію и да намъ јошъ и у оvoj чисто народной — славенской, ствари она буде угледъ.

Рукописна србуљница, изъ кое преписахъ ову повѣсть находи се сада у књижници друштва српске словесности, као даръ одъ преосвѣщенога владике ужичкогѣ Янићѣа обновителя српске старине — знаменитогѣ у српской исторѣи манастира Жиче.

У Београду 9. Маѣа 1858. год.

А. Вукомановићъ.

ПОВѢТЬ Ѡ ВІТІА И Ѡ ЦРВѢ ВАСѢ РѢВЬ.

Ѡ АДАМА ДО ПОТОПА. ЛЕТ. ^ѠБ. ^ѠС. ^ѠН. ^ѠБ. (2252 год.)
А Ѡ ПОТОПА ДО РАЗЪЕЛЕНІА ^ѠБЗІ ЛЕТ. ^ѠФ. ^ѠН. ^ѠД. (529 г.)

Не веше же до потопа ни месѣденіа ни вѣно-
пѣтіа.

Житѣ же нѣе попо́топе лет. ^ѠТ. ^ѠН. (350 г.) а ва-
сехъ лет вго житіа. ^ѠЦ. (900 г.) и оумрътѣ.

Арфазадь. сынъ сѣм ... роди кайнанъ. са ....
рете стѣпъ васйри .... цѣи горе. и на нѣмъ ... пи-
саниъ. вже испиѣ .. сѣтови вѣнѣци. Сѣзда.ни за́ко́нь
вже сѣишаше Ѡ деѣ своего сѣла кѣннанже Ѡ тако́ва
саписаніа. прѣвѣ испиѣ сѣѣни за́ко́нь.

Невро́же. иже вѣнѣкъ хамовъ. ...и чѣвки са-
те́бри Ѡ тѣ .. брца Ѡсѣтѣпѣти и пѣ .. и везако́нова
на́дете. .... и чѣтъ до́стоинѣю. .... вѣ тако́же по́баеъ
.. ве васхѣте прѣло́жи .... кезѣмни. и саветѣ ....
и́тъ на́тапѣтѣвѣ .... тако́ да сѣпрѣти ... се вѣн. аще
пѣи по́мѣиѣ на́вѣѣти по́топѣ-рѣдѣ чѣвѣкомѣ.

Ѡ ПОТОПА ДО СТАПѢТѢВѢРЕНІА. ЛЕТ. ^ѠФ. ^ѠЛ. (530 г.)

Хвалѣ сѣн вѣтѣровъ. рѣи рагавѣ и оумре. ра-
гавъ рѣивъ серѣха. серѣхъ рѣи на́хора. Ѡнѣи оуко́
серѣхъ. прѣви на́четѣ примѣшатѣе и́сѣдѣканим. Ѡсм
... сѣн вѣнѣкъ нѣи правѣдн ... при сѣм идо́ли и
чароде. нѣи и вращѣваніа на́ч. .. и оумно́жишѣ.

И́стежѣмъ Ѡ кѣ ваниѣ идо́лосѣзженіѣ. гѣеъ нѣи
моу́ри мѣжѣ. тако́ вѣгѣтъ некто́ чѣвѣкъ. го́рькиймъ

плаче сѣтѣ сѣа свѣгѣ и оутѣхѣ ни единѣ имее. сице оутѣшае страсть. ѡбразъ вездѣшанъ скѣнчавшагѣ сатѣоривѣ и вѣнѣ вѣзѣравѣ нѣнѣ. мнѣше ѡ шадѣшагѣ имѣти ѡбразѣ рѣи.

... ахѣръ же вѣвъ лет. . . ѡ. (. . 9 г.) рѣи ахѣръ. и жить вѣсѣ. лет. рѣѣ. (129 г.) и оумре. . . ахѣ же вѣвъ лет. ѡ. роди . . вѣрамѣ, и нахѣра, и аро . . га. ѡца лѣтѣва. и оумре прѣже ѡца. ахѣнѣ же роди лѣтѣ. и двѣ дѣщерѣ. сарѣ. и мелѣхѣ. и оумре сицевѣ ѡбразомѣ. ахѣрамѣ ненавидѣше идѣли. ѣже имѣше ахѣ ѡца ѣгѣ ва храмѣ. навѣкъ ѡ серѣха. и зажеже са ними храмѣ. ахѣнѣ же ревнѣ по идѣлѣхѣ оустрмисѣ ва хѣраминѣ хѣте ихѣ изѣти ѡ ѣгнѣ . . са нимѣ же ѡвѣтъ вѣнѣ. ѡгнѣмѣ и самѣ сѣгѣревѣ и ѡтѣле нѣчетѣ оумѣрѣи сѣнѣ прѣже ѡца.

Ахѣрам сѣи лет. ѡ. вѣгѣрамѣ спѣвисѣ. оучашѣ семѣ и ѡца свѣгѣ. ахѣрамѣ же и нахѣръ вѣзѣста сѣ жѣнѣ. дѣщерѣ ахѣнѣвѣ. ахѣ вѣзѣ сарѣ. и нахѣръ мелѣхѣ. сарѣ же вѣнѣ нѣплѣди.

Ахѣрамѣ же рѣи исѣкѣ. исѣкѣ же роди исѣкѣва. исѣкѣвѣ же вѣвъ. лет. пѣ. . . роди лѣвѣа. и посѣ жи лет. ѣѣ. и оумрѣтъ ва ѣгѣптѣ лѣви же вѣвъ лет. мѣ. кадѣ. и посѣмѣ житѣ. лет. ѣ. и оумрѣтъ. кадѣ же вѣвъ. лет. ѣѣ. роди амѣрамѣ. и посѣмѣ житѣ. лет. ѡ. и оумрѣтъ. амѣрамѣ вѣвъ лет. ѡ. рѣи ахѣнѣ и мѣѣсѣа прѣрѣка. и посѣмѣ житѣ лѣтъ. нѣ. и оумрѣтъ.

По мѣѣсѣю же дѣ исѣѣа. лет. пѣ. (80 г.) и тѣкѣ изѣа ѣсѣа нѣсѣ кѣсти ѣѣсѣѣѣѣ. сѣтѣѣѣѣ ва пѣ-

Иже дѣлеть въ малѣ днѣхъ више вѣгнѣтнѣхъ рѣ-
ннѣ. мѣ. и оумреть дрѣнь на врсѣ горнѣ. въ мѣ лето
ѿ исхѣдѣ снѣвъ. но мойсею же жить лет. рѣкѣ. (120 г.)
и скончѣдѣ. и погребѣнъ бѣ людемъ свѣймнѣ и плака-
ше егѣ днѣ. мѣ. и иикѣже невидѣ грѣвъ. егѣ.

... чело соудиама ꙗсрлєви прѣе начаѣ ꙗѡѡда
соѡи люде ѣ. лет. и вѣ васѣ. дї. соѡна. сам-
сѡна. к. лет. По самѡѡне же вѣ самѡвластїе. лет.
м. И каждѡ тѡбраше вже хѡтеаше слабе. И посї
соѡи людемь. сѡнникъ ѡлїи. лет. к. По ѡлїи же соѡи
людемь самѡналь сѣль ѡ прѡрѡкъ. лет. м.

Црѣвѣа ѡже више вѣмари. Ѡ ꙗ. коѣе . . слѣви ѡ ꙗ
црѣво, разѣлине наѣво. ꙗ ꙗ. црѣ.

Цр . . . . . ѣзичакѣе . . . . . нѣх же шѣластію гоудѣи
бише ѿ пленіенїа. нѣвѣхѣдонѣ . . . . .

дѡ црѣтѣ. дѡзѣн' . . . . .
 по прѣдреченнѣхъ . . . . .
 црѣи. црѣт . . . . .
 реченѡ . . . . .
 сорѣ. ѣ . . . . .
 іероѡліимъ . . . . .
 великій . . . . .
 и мно . . . . .
 сѡтѣ . . . . .
 нрѣ . . . . .

Вакѡпе . . . . .
 зѡнрѣ . . . . .
 . . . . . по римскѣи кесарѣ.

Въ лето. ѣ. м. (5040 г.) Ва црѣи се йоулѣи кесарѣ. прѣвѣе едѣи

. . . . . въ римскѡе црѣтѣо.
 . . . . . мѣ презѡръствѡ.
 . . . . . таторѣ зѡвѣшѣ
 . . . . . начелникѣ.
 . . . . . вѣстѡди-
 . . . . . й г. летѣ.
 . . . . . танѡмѣ
 . . . . . и вися-
 . . . . . мѣ
 . . . . . е прозѣ-
 . . . . . кесари
 . . . . . пѣ. ке-
 . . . . . иже
 и сѡзѣ грѣ тивѣриѡу. при немъ же ѡ троѡса сакрѡ-
 шени вѣше. г. градѡвъ дѡже до ѡсиѡванѣа.

Ш распетї хѣв. распетъ же бѣ гь нашъ їсъ хсъ.
въ лет. ѣ. ѿ. г. (5033 г.) мѣа м. ѿ. вѣ петѣ. ѣ.
ча днѣ.

Ш распети хѣв. — Ва словѣ вѣмѣже напїсанїе
дѣянїе стїе трѣице. вѣ томѣ глїеть и сѣмѣшнова
дѣа сѣа вѣбпрїемѣца. вѣстѣаше Ш мрѣтѣхъ. кѣрїнь.
и лїцешшъ. и вѣзвѣстїше сѣтѣбрѣна дхѣ вѣ дѣе. и
трїи штроцї вѣстѣаше. и прѣрокъ дѣнїль. и пѣки
оуспѣше. и инїхъ мнѣгїхъ тѣсѣ оуспѣшїхъ вѣтѣ-
ше, стїхъ правѣнїхъ. и зѣвѣса црѣковна раздрѣсе.

Ш кѣдѣпетѣзмѣ сказанїе. Вѣнѣтаръ же црѣкѣ вѣ-
ше Ш сѣхѣгѣ златѣ. нѣ. лѣктѣн вѣвѣсѣтѣ а вѣ шї-
рїнѣ. ѣ. Прѣ темї же вѣсѣше, кѣдѣпетѣзма равна
дѣверѣмъ. шїрѣтѣю и вѣсѣтѣю. ѣже вѣ пѣвѣлѣка вѣ-
вїлѣбнѣска. сїи рѣ пѣдѣтнѣ. оустрѣбѣнѣ. дѣкѣнтѣмъ, и
вѣссѣмъ. и кѣкѣмъ. и прѣфїрѣю. чѣнѣнѣ вѣ вѣдѣнї-
емъ. прѣмѣдрѣстїю же оустрѣбѣно. прѣшѣвразѣваше вѣ
кѣкѣ. шгнѣ а вѣсѣсѣ. землїю. а оуканѣдѣ. дѣрѣ. а
прѣфїра мѣрѣ, Гїи оуѣбѣ подѣвнїи шѣразѣмъ. темъ
стїхїямъ. напїсанѣ же вѣ на тѣнѣ кѣдѣпетѣзмѣ вѣко
нѣнѣбѣ вѣдѣнїѣ и мѣдѣрѣтѣ. разѣвѣ дѣвою напѣдѣсѣте
пѣмѣсѣ нѣнїи. сїа же кѣдѣпетѣзма прѣ сїи рѣдѣ кнѣ
цѣлѣ. зѣнїѣ вѣлгѣчѣтїѣкѣи вѣше лїудїѣ ннїѣ же жалѣтнѣ
вѣ зрѣтїи на нїю. раздрѣ вѣо сѣ вѣнѣзѣпѣ Ш вѣрѣха дѣ
долѣ вѣга дѣвѣрѣдѣїцѣ мѣжа дѣлѣмъ. прѣдѣаше на оу-
вѣнїѣ мѣзѣдѣю. дѣше пїлатѣ. ѿ. тѣлѣдѣнатѣ. а дѣнѣ тѣлѣ-
натѣ дѣрѣжїтѣ ф. роуѣлѣхъ роуѣскїхъ. а роуѣлѣмѣ
вѣдїнѣ. ѣ. дпрїи тѣурѣскїи. и тѣ вѣзѣа дѣтѣ имѣ
вѣлѣю да самїи сѣбѣ хотѣнїѣ исплѣнѣтѣ. шнїи же дѣшѣ
оуѣчѣнїкѣ вѣго. ѿ. сѣвернїкѣ. и пѣнаѣвѣжѣнїю вѣгѣ вѣмѣше

распешѣ. чрезъ ѿ тачаѣи хъ законъ. ѿ крѣть грѣва поѣтави-
ше ст' рѣже. ꙗ. (1000) рѣм' лѣны ꙗ. (1000) гоудѣи.

Ваз'нѣсе на нѣѣд. маѣна і. ва чет'в'ртѣ. ва ѡ,
чѣднѣ.

КѦ сѣмѸ тѣверію тѣче маріа магаліина вѣпійо-
ци. нѧ вѣтавѣшее нѧ хѦ. нѧ пѣлата ѡ нѧ дръхнерѣ
днѸ, ѡ каѣфѸ. ѡх же тѣвѣри злѣ оумѣчи. пѣлатѸ
Ѹ многіе нѣждѣ самѸмѣ сѣбѣ заклати. ѡ оумрѣ црѣ
тѣверіе сѣбѣю самртію. вѣ пѣлатѣ сѣи лѣтъ Ѹ. црѣ-
тѣсѣвѣ лѣт. кѣ. по вѣзнѣни хѣбѣ црѣтѣвоѣ ѣ. лѣтъ.

наѣстѣре сѣстави. и по ꙗ. летехъ възвѣнѣа хѣа. на-
пиѣ стое ѿвѣліе.

Въ лето ҃. ф. ѿ. з. (5557 г.) По клавѣ же вацрѣ
неронъ снъ его ѿ црѣкова. г҃и. лет. ѿ б. мѣд. сѧй ваз-
двѣже гонѣнїе валие на хрїстїани.

Присемъ ва ѿ. лето прѣтависе стѧ вѣдѧ жить
ѡвѧ. лета сѧнидошѣ дѧли васѧ. и са пенѣмъ погрѣвѣ-
шею ва грѣвѧ. ѡбѧ же ѡдинъ по вѣжѣю самѡбѣтѣниѡ
ѡста. по грѣхѧ днѣ прѣде. имее поимъ прѣтѣ вѣдѧ.
ѡдѧ рѣ вѣхѣишѣнъ вѣ на ѡвѣлѧцѣхѧ. и вѣехѧ прѣтѣю
вѣдѧ грѣдѣшѣю. ва врата нѣвѣдѧ са мнѡжѣтѣвѡмъ дѧгѧлѧ.
и дѧт мнѧ поимъ скѡи. и цѣлѡвѧше пось и шѧше ѡ-
вѣрѡше грѣвѧ. ѡже поклѡнитѣсе и ѡбѣ. и неѡвѣрѣтѣ-
ше тѣлесѧ еѣ такѡмъ погрѣвѧтелнѧ.

... пагін. — Побстраш' немь ваѣрсени гни. е҃га на҃чинѣхъ
а҃пѣи іа҃сти хлѣвъ ѡстав' лѣхъ мѣсто гниѣ. и вѣзам' ше и҃с-
хлѣва чѣсть хѣоу. положише наѣкрижарь. и поставѣла-
хоу на мѣсто хѣо. и по вѣтани вѣлодареще. вѣзд-
вѣзѣхоу хлѣвъ. и до вѣзнѣнїа глѣхъ. хѣ ваѣрсе г-ѣ.
потом' же ва вѣ летѣ глѣхоу. велико́ йме сѣіе трѣи-
це. ги і҃с хѣ сѣе вѣжи помагаи на. сѣце глѣхъ и до
оуспѣнїа вѣце. по оуспѣни же вѣце. е҃га вѣздвѣгоше
хлѣвъ глѣюще велико́ йме сѣіе трѣице ва тѣи чѣ ѡле
дѣв'номъ и прѣслав'номъ чѣдеси. вѣдеше вѣѣ ванѣза-
поу. на ѡблацѣхъ нѣсимъ са мнѣжаствомъ а҃ггѣль.
и вѣзпѣи ка нѣ. рѣоуи҃тѣ іа҃ко са вами всамъ. вѣсѣ
дѣи живота вашѣго. сѣи дѣрь ѡ сѣа и е҃а моего
приѣхъ. ѡнѣйже вѣдѣв'ше. и ва мѣсто ги і҃с хѣе вѣ-
зпѣише. Прѣтаа вѣце помагаи на. и оуверѣи҃тѣ іа҃ко и
по мѣр҃тѣи живѣ і҃е. и ваѣрсе из гѣрѣка іа҃же и гѣ нашь
і҃с хѣ.

И ѿшанѣже вѣстолѣвъ прѣи сѧ прѣчѣю до оуспѣ-
нѧ ѣв ѣ. лѣтъ. И по оуспѣни прѣе ва вѣсѣ. ѣ. ле-
тѧ. И ѣ мѣ.

По нерѣне црѣтѣва. галѣа, ѧ. мѣ. ѣ. дѣи.

По галѣвасѣ же црѣтѣва. ѿхѣтодѣ. ѣ. мѣе.
ѣ. дѣи.

По ѿдоде црѣтѣва видалѣе. лето ѧ.

По видалѣи црѣтѣва оуспѣсианѣ. сѣ нерѣнѣвъ.
лет. ѧ. иже ва ноудецей земѣи. потѣвлѣнѣ ѣи црѣма
ѿ вѣи.

Третѣе пришатѣиѣ титово. на ѣерѣоли И сѧ ни
ѣзицѣи мнѣзи ѧ. римляне ѣ. грѣци. ѣ. ѣгѣптѣне. ѧ.
ѣипѣси. ѣ. перѣси. ѣ. гѣдай. ѣ. мидѣне. ѣ. ѧсирийанѣ.
ѧ. ѧрѣмени. ѣ. мѣавѣтѣне. ѧи. кѣманѣ. ѣи. И ѣи ѿстѣ-
рѣви люѣци. вѣижи И далѣни. И сѣвѣсеми сѣи пришѣ
тѣтъ. И постави вѣи наѣанѣвищиѣ. И вѣа сѣсѣвою.
ѣ. (3000) тѣчию хрѣбриѣ. И ѣде сѣгѣдати стѣни
грѣа И вѣсѣтѣ стѣни вѣнѣтрѣнигрѣа. ѣеѣе вѣ трѣи
стѣми ѿгрѣжѣнѣ. тѣчию вѣиѣи прѣстѣи кѣ гѣрадѣ
ѿ поѣнѣнѣи. И вѣзѣиѣе вѣнезѣпѣ нечѣстѣи ѣоудѣ.
И оуѣиѣе. ѣ. ѣ. ѣ. (2400) хрѣбриѣ тѣтѣѣи. И оуѣе-
жа тѣтъ сѣ хѣ. (600) вѣиѣи тѣчию. ѣѣ вѣ сѣхрани ѣгѣ
хѣте прѣдати ѣерѣоли вѣрѣце ѣгѣ. жиѣовеже сѣаѣиѣе
межѣ сѣвою. сѣмѣиѣи И хѣнѣа. сѣахѣсе сѣчию вѣли-
кѣю посрѣ грѣа сѣ нечѣтѣиѣи сѣиѣи И заоуѣтра ѿ-
тѣвѣиѣе грѣа И вѣстѣвѣиѣе. И изѣдоѣе римляне прѣ-
тѣѣѣ ѣмѣ. И ѣи сѣчѣ вѣлика зѣлѣ. И паѣѣѣе мнѣзи
ѿ ѿвѣиѣѣ. И ѿгнаѣе римляне ѿ грѣа. до гѣри земѣ-
ѣиѣѣ. И вѣѣричѣа тѣтъ оуѣрѣпѣиѣе вѣе сѣѣе. И оуѣтре
ѣиѣе тѣтъ. ѣако жиѣове сѣѣѣѣе вѣа гѣраѣе. И приѣе
ка вѣратѣмѣа гѣаоу. ѣскѣнѣѣѣе И оуѣиѣе ѿ римѣ-

лани. ѿ. ч. (8090) и прогнаше римляне. и начешѣ
 паки жидовѣ сѣщасѣ въ градѣ. видѣ же црѣь арабскій,
 прие ка вратѣ градѣ. и слышаше нечѣтѣи трѣи яз-
 ыдоше. и оубише ѿ аравитень дѣ. тисѣщѣ. и па-
 ки нечѣтѣи жидове вѣише межѣ собою ѿ оутра
 и до нощи. такожде и вторѣ днѣ. каже и са вра-
 тома своимъ дои деже и знемѣгоша. видѣ же владарѣ
 сатѣоршѣ въ зло въ иерѣлиме ꙗко вжѣе поѣзщеніе ѿ.
 вже запѣстѣи вѣрѣлима и и зидѣ из него и са ии. м.
 (40.000) жидовѣ и стѣашѣ ка некоемъ тверѣи да не вѣди рѣ
 разѣреніе и пожеженіе стѣи вжѣе. тѣи же запѣвѣда
 вома своимъ не вѣтисѣ са ии ми дои деже рѣ самѣи
 и сѣкѣтѣ межѣ собою. и сѣкѣшѣ соѣщи въ градѣ. ѿ.
 днѣ. и ѿ. нощи. и шѣбае сѣмѣи хананѣ. и вѣжа-
 ше въ стѣа стѣи. и наплѣи сѣтѣи рѣи и трѣповѣ.
 мртѣи. и въ градѣ и оулицѣи и доми наплѣишѣ
 крѣи и трѣповѣ мртѣи и не вѣе погрібаеи. рѣ же
 іѣсифѣ са сѣзѣми песѣи сѣи. іѣрѣлима іѣрѣлима. въ
 мѣѣ вѣлѣгѣ ханѣи ка дѣи тѣи хѣ, и жрѣи. за сѣи нѣи
 смртѣи трѣповѣ и сѣхѣи ѿ тѣе и старѣи тѣи вѣи
 приношахѣ и прихожахѣ поклѣбниѣи въ тѣа тѣорѣ-
 цѣи въ сѣи земѣи. въ мѣѣ сѣи нѣи сѣѣ, ѿ гѣи
 пѣицѣи ѿ телѣсѣи сѣи своимъ. и вѣрей же и лѣиѣи,
 въ мѣѣи песѣи іѣрганѣи и трѣѣи пѣиѣи плачѣиѣи
 поѣѣи. и трѣи рѣиѣи вѣзглѣшаѣѣи. и вѣи ꙗко
 оуслѣиша тѣи плачѣи въ градѣ. повѣи стѣи ѿвѣи раз-
 вѣиѣи. и сѣтѣоршѣи жидѣи мѣи межѣ собою. и
 и зидѣи из градѣ. и и зѣишѣи римляне вѣзчѣи сѣи. и
 прогнаше ихъ до поѣѣи ке дарѣ сѣи и ѿвѣи поже-
 гошѣи. фрѣи же и римляне, село оу жасѣишѣи. дѣи рѣ
 вѣи тѣи ꙗко стѣи вѣиѣи вѣи погѣиѣи. и вѣхѣиѣи

вжати. тѣмъ же оукрѣпѣи неимѣемъ рече на шнѣмъ стѣна-
мъ побѣды. добнѣе же измрѣть вѣи голодомъ. и сташе
по голодомъ. 5. летъ. и начеше жидови изнемагати въ
гѣмъ и оумираати. и хожѣхъ по градѣмъ колеблюще такъ
пѣани. и изгертана дрѣвѣмъ дрѣвѣмъ хлѣбъ истрѣзахъ. и
старыце мѣчехъ, и жени за власи еше растрѣзахъ.
и младенце въ землю разбывахъ. и жазли шстрѣи въ
прѣхѣмъ вадрѣжахъ. моучеше да кто покажетъ единому
гертѣ штрѣи си рече трѣмъ шцѣмъ и мѣре чѣмъ и са-
родницімъ сародни. нещеше исхыцахъ дрѣвѣмъ дрѣвѣмъ пи-
щѣмъ. иниже такъ пси веснѣющіи снѣдахъ. и вѣлѣмъ
хѣсе такъ пѣани. ишѣхъ васакъ свѣно и лайна и
пѣаси и сапѣи, и шитови кобѣни. и смрѣе велеи
въ телесѣмъ мртвѣхъ: вѣмъ же немощно трѣпѣти. и изме-
тахъ изъ гѣмъ мртвѣе и жена нека имени маріа. въ
дѣщерѣи волѣтѣхъ богата зело. виже богатаѣво и
красно насилѣницімъ васе разгравѣше. и шѣмъ единому
чѣмъ оумнѣе. шна же видѣвши себе и чѣмъ свое. скон-
чавѣющіи голодомъ. и рече вѣмъ снѣмъ мои. вѣжю те оу-
мирающа и немощъ те погрѣвѣсти. нѣмъ въ мѣмъ гро-
вѣмъ, да вѣдетъ телѣмъ твоѣмъ въ мѣмъ чреве. греди чѣ-
мъ въ рѣдѣвшю те оутровѣмъ злѣчѣтне. рече же вѣи
шѣмъ рѣче, сатѣбри мѣмъ вѣмъ ти любимѣмъ. и вѣзѣтъ же-
на нѣмъ. и шѣмъ лицевъ свое нѣмъ, и закла шѣмъ
свое. и сваривъ вѣмъ побѣмъ изыде. дрѣвѣмъ же-
сакрѣи. насилѣницімъ же шѣмъ вѣмъ вѣмъ варенѣи. и
прѣцахъ оумнѣи юмъ вѣмъ рече недася нама шнѣмъ прѣ-
нимъ побѣмъ шѣмъ месѣмъ. и рече се мѣмъ некогда и-
скрѣнѣ чѣмъ. вѣмъ же всѣмъ рѣмъ. нѣмъ же прѣмъ
дѣмъ вѣмъ вѣмъ. и се въ него шѣмъ вѣмъ и вѣи
дѣмъ хѣмъ. нечѣмъ же оумжасоше. вѣмъ и сакрѣмъ

шбѣ сръцѣмъ. вѣдоуще прѣси своѣ и лица своѣ. изидошѣ
изъ до́мѣ вѣ. и васи людіе ва грѣѣ сѣишѣ сѣа, оу-
мѣти паче мо́лѣхѣсѣ. сѣишѣ сѣа тѣишѣ, оу́жасѣ.
и вѣздевь рѣце свои на нѣо и рѣ, гѣ бѣ мо́и нѣни
неказѣожи на́ме ни на цѣтво моѣ грѣха сѣго́ ѣко́
изѣиастѣ жена вѣдѣица чѣдо́ своѣ. и ѣко́ тѣи казни-
ши лю́ди сѣѣ за грѣхъ ихъ. понеже нехѣтѣть смери-
тиѣ сръцѣмъ своѣи. и прими тѣишѣ іерѣишѣ. и пре-
ѣа тѣишѣ вѣоѣ ва земли іоу́деицѣи. и прими вѣдѣ іоу́-
деицѣю землію. и шѣвѣ пѣниѣнихъ. ѣапи́сано же
бѣи изѣиѣишѣ мѣжи ва грѣѣ. і. тѣамъ, а тѣма дѣр-
житѣ і. тѣишѣ, прочиѣ, иже шѣ і. лѣтъ, шѣи вѣ-
егѣнатѣа дѣла шѣлани вѣишѣ сѣѣзани. множаишѣи
же, шѣдѣно́ ва вѣпѣрѣиѣ. и рѣтѣлѣно́ шѣ звери и же-
лѣза, инѣиѣже пѣниѣно́мъ и завѣно́мъ и прѣдѣно́мъ
ва раѣо́тѣ. иѣже пѣвѣ тѣишѣ сѣа соѣоѣ. а иже изъ
вѣиѣи ва земліи іоу́деицѣи, и ва іерѣишѣи то́мѣ чис-
ла нѣтѣ. и сѣѣишѣ гѣиѣ рѣчѣиѣ вѣже рѣ. не шѣстанѣтъ
ка́мѣнь на ка́мени иже не́разѣришѣтѣ. шѣ іерѣишѣи и
шѣ цѣркѣи прѣрѣчѣ гѣ сѣа. и пѣѣсти тѣако ва ко́нацѣ
прѣиѣи. пѣгѣиѣ же дѣо́ ко́нѣа цѣтѣво́ іоу́деи́скоѣ. по
хѣѣ раѣпѣти.

шѣ цѣрѣтѣа. иѣкоже оу́во а́сирѣско цѣтѣво́ разѣ-
рѣно́ бѣи шѣ вѣвѣло́ниѣи. вѣвѣло́ниѣкоже шѣ пѣрѣсѣ. лѣрѣско́
же шѣ ма́кедѣо́ниѣи. ма́кедѣо́ниѣско́же шѣ римѣиѣ. римѣ
ко́же шѣ а́нѣтихѣристѣа разѣришѣтѣ. а́нѣтихѣрѣи́тоѣкоже шѣ
хѣа разѣришѣтѣ. *

Гоу́тъ іѣ шѣ а́дама дѣо́ пѣслѣдѣиѣго разѣрѣиѣа іѣ-
рѣишѣиѣ. лѣ. ѣ. ѣ. ѣ. ѣ. (5575 г.) шѣ прѣвѣго́ же зѣдѣиѣа
сѣло́мо́ниѣа цѣркѣи и грѣа тѣи́соу́ща. и і. и і. лѣтъ. (1088 г.).

ѿ анытишхѡвѡ плѣненїа. ѿ. м. ѿ. лет. (248 г.).
а ѿ вазненїа хвѡ. м. в. лет.

Прѣе іоудейци иже ѿ кеса швѣдѡми бѣхѡ.

Пѡ антипатре, ірѡ снѣ вго ѿ авгѡста кесара
пѡставлен бѣ.

Пѡ ірѡеже црѣтѡвѡ археліе снѣ вго: лет. ю.

По археліиже црѣтѡвѡ ірѡ, вратѣ вго лет. к. ѿ.
при немѣже пѡтрѡ гѣ нашѣ плѣтїю.

Пѡ ірѡеже црѣтѡвѡ агрипѡ вкліки. лет. б.

По агрипеже црѣтѡвѡ агрипѡ снѣ вго. лет. к. ѿ
при нѣ же іоуѣспасїанѡвѡ и титѡ плєненїе вѣ іерѡслимѡ.

Гоутѣ оубѡ ѿ перкїи црєи ѿ швѡихѣ арѣта-
зерєдѣ. до хѡ, летѣ. 8. п. г. (483 г.).

ѿ прѣвагѡ же лета, иже вѡ вавилѡне плѣненїи
ф. ч. а. (591 г.).

ѿ солѡмѡна же, и прѣвагѡ оуствѡренїа црѣкѣ. ти-
сѣща п. б. лет. (1086 г.).

ѿ мѡисѣа же и иже ѿ егїптѡ изшастѣа. ти-
сѣща. ш. а. г. лет. (1833 г.).

ѿ пѡтѡпа же, г. г. с. б. ѿ. (3278 г.).

ѿ адама же, г. в. ф. (5500 г.).

И пакѣ кивѡдѡтъ ѿ прѣвагѡ лета, аврамѡвѡ. дѡ-
моуѣсеа, и ісхоѡ снѡвѣ іслєвѣ. лет. ф. в. (505 г.).

ѿ іхѡѡ же, дѡ солѡмѡне црѣкѣ оуствѡренїа
лет. 8. п. (480 г.).

ѿ солѡмѡна же дѡ вѣторѡгѡ швѣнѡвѣленїа, тѡгѡже.
хрѡ и грѡ. вѣже при дарѣ црѣ перцѣ. ф. а. лет. (511 г.).

ѿ швѣнѡвѣленїа же, до хѡ вѡшленїа ф. м. ѿ. лет. (548 г.).
іако вѣтїи вѡсѣ. ѿ аврамѡмѡ, дѡ пѣтагѡ нѡсєтє ле-
та. црѣтѡ тѣверїа кесара. г. в. м. д. лет. (2044 г.).

ѿ єї, лета тѣверїа кесара. дѡ константїнѡ прѣ-
вагѡ црѡ хрїтіанѡмѣ. летѣ. с. ч. ѿ. (298 г.).

Шлааевиѣже чомбодрицѣ оуѣспасіанѣ въ ста-
рости. и ѿанедрѣзе либѣ члвчнѣ житіа. дриана. црѣва.
ѿ. лет. ѿа второе лето црѣва ѿко. тленинѣи перш-
ма. по м. ии б. лета ѿзнініа гѣа.

По оуѣспасіанѣ црѣва тѣа снѣ ѿго. г. летѣ.

По тѣеже црѣва, ѿ рѣже дѣментіанѣ. братѣ
тѣтовѣ. лет. ѿ.

Оѿи ѿанѣна коглава, ѿ пѣтѣ оустрова затѣчи.
и прѣи тамо ѿ, лет. и напѣи ѿвѣліе по .л. б. лет.
ѿзнініа хѣа.

По ментіанѣ црѣва ѿ рѣже нероѿа. летѣ. а
и мѣа. .д. таи поѣѣ, ѿшвана неѣиіста поѣсти и ѿ
затѣніа ѿпатѣа и ѿа ѿѣ жити.

По нероѿи црѣва ѿа рѣже. трианѣ. ю. жит.

По трианѣ црѣва ѿнѣрианѣ чѣтѣ ѿго. к. д.
лет. Оѿи ѿа книгаѣ ѿѣлишѣ ѿлиніи.

По ѿнѣрианѣ црѣва ѿа рѣже ѿнѣонѣ. лет. к.
б. ѿлатѣ село и довроѣтеліанѣ.

По ѿнѣонѣ црѣва маѣрѣ ѿнѣонѣ снѣ. лет. дѣ.

По маѣрѣ ѿнѣонѣ. црѣва снѣ ѿго ѿрѣ ѿа
рѣже. и. лет. ѿзкланѣ ѿи.

По ѿрѣже црѣва ѿа рѣже коѣѣѣ братѣ ѿ-
го. летѣ. ѿ. ѿ теченіа крѣви и жлѣчи оуѣртѣ.

По коѣѣѣ црѣва ѿа рѣже. перѣинаѣѣ прѣта
рѣи. мѣа, б. ѿше неѣспе ѿѣѣсти жѣнѣ и чѣа ѿа
црѣва. оуѣненѣ ѿи ѿ ѿѣниѣ.

По перѣинаѣѣ црѣва ѿа рѣже. ѿоѣліна дѣдѣ.
мѣа. д. и оуѣненѣ ѿи ѿ ѿнѣѣлѣрѣа. поѣѣленіе ѿѣѣ-
рѣѣма. на стѣдѣнѣи поѣтѣнѣ, зрѣѣѣ рѣѣи.

Поѣдѣ же црѣтвова въ римѣ севирь. леть 31. и мѣца ѿ. и прочѣйташе книги елѣйскѣ. и латинскѣ.

При семъ поѣхѣ гонѣніе велѣе на хрѣстіанѣ. и мнози мѣчени вѣше и венчаше. и леѡнѣидѣ ѡцѣ ѡригенѡвъ. много мѣчень кѣ, и ѡсекѡше главо емѡ. хѣ рай, и ѿменіе расхитише.

ѡста ѡригенѣ сирѣ и нищѣ. и прѣвѣ егѡ нека жена вѡгата. въ алеѣенри въ сина метѡ. вѣвшѡ же ѡригенѡ. ѿ. леть. поѣтавише егѡ оучѣтелемъ ѡглашенѣмъ. и мѣчимѣхъ хѣ рай. поѣвѣзаше на трѣпеніе. и ве" мѡдѣрь зѡбѣ и доврѣтелѣанѣ. стѡбри же много леть. вѣединѡи ризѣ. и неѡвѣзвѣнѣ хѡде. ни вина піе ни пише безчѣнпѣ іаде. любе же чѣстѡтѡ. ѡврѣте вѣлѣхъ и поѣтавію, на тайнѣхъ оудѣхъ свѡихъ. и тоѡлико ѿсоуѣши ѿ тако вѣама оумрѣтѣйтѣсѣ ѿмѣ. сказѡваше же и книгѣ ѡврейскѣе. іако зѡло наоучѣнѣ слѡвесемъ ѡврейскѣмъ ве" и тѣковаше. ѡригенѣ же прѣде вѣкесарію пѣлетѣнѣкѡю. и ѡ многіхъ странѣ ѿмѣше оучѣники. великагѡ грѣгѡріа чѡдѡтѡврѣца. и врата егѡ аѣнѡдѡра. ѡврати же слѡвесѣ на мѡжа аѣмѡрѡсіа. ѡ ересѣ оудѣленѣтѡви и марѣкиѡнѡви. въ кесарѣже емѡ соуѣшѡ прѣнѣдѣи егѡ сѣи аѣмѡрѡсіе ѿстѣлѡватѣи вѣжѣтавѣнѡе пѣнѣе. прѣставѣи емѡ. 3. скѡрѡпѣсацѣ, и многіе скѡрѡ пѣсцѣ. трѣбѡваніе поѣлае ѿмѣ и за ѿ. леть. вѣсе вѣжѣтѣнѡе пѣнѣе ѿстѣлѡва 5. книгѣ напѣа прѣнѣжденіемъ, аѣмѡрѡсіевѣ. егѡже и поѣмѣнаетѣ ѡригенѣ. ѡвѣщѣени воу рѣ аѣмѡрѡсіе лювѣи вѣжѣа слѡвеса. тоѡлико ме ѿстѡмѣ, свѡймѣ тѣшѣнѣемъ іако въ малѣ ми неоумрѣти. нѣпѡнѣждѣи вѣстѣтѣва. нѣи въ нѡщи ни въ дѣни неѡѣтавѣлаше поѣчити. такоѡже сѣи ѡригенѣ въ прѣмѡдрѡсти слаѡанѣ. на дѡ-

кѡнца прегнѣ, неоугасима єго слава. превазнѣ-
вѡсе мислѣю, и на свою прѣмудрѡть надѣѣ. не-
васхѡте послѣдовати повѣщенію стѣхъ шцѣ. и пѣв-
ніемъ страннимъ. єже вѣ многимъ класаніѡ. не по-
менъ солѡмонѡ глѡща. снѣ нетѣшисѣ сѣтворити. кнѣ-
гѣ многи. и неизносѣ слѡвесѡ шѣ лица вѣжѣа. іѡкѡ бѣ
на нѣбѣ вѣспѣръ тѣ же на землѣ нѣзѣ. сего рай да
коуѣть слѡвѣа твоѡ малѡ. шригенѣ же нехѡте нѣчѣ
же шѣ вѣставнихъ писани шѣтавити нѣистѡковѡно.
вѣпрѡпастѣ погнѣбелнѡю себе вѣврѣже, и самрѣтнѣ глѣ
извѣща сице. іѡкѡ єдинѡчеди снѣ вѣетѣ шцѣ немѡжетѣ.
нѣзѣхъ стѣ снѣ. нѣаггѣа дѣа нѣ члѣвци аггѣловѣ".
и не шѣ свѣастѣа шчѣ снѣ на тѣварѣ. и по влѣгѡдети
снѣ нѣрѣацѣшѣ. и дѣшамъ грѣшнымъ, по летехъ вѣдетѣ
кѡнацѣ моукамъ. дѡндеже шчѣтѣтѣсѣ грѣсѣ ихъ. и
весѡ глѣше паки вѣти аггѣлѡ. и хѡтетѣ вѣти вѣкѣ
и бесѣ и члѣвци. и немѣчитисѣ на свѡбѡднѣ вѣти. и
и нѣа многѡ хѡуленѣа изрѣ. шѣ нѣгѡже и дрѣвѣ и нес-
тѡрнѣ, вѣнѣ приетѣ. и и нѣа многѣ єретѣзѣа. по вѣре-
менѣ же вѣтѣ вѣ шригѣ шѣ и дѡлѡслазжитѣль. и рай
хѡулай єго шѣвѣнаженѣ вѣвѣ вѣжѣе помѡщи. и несѣтрѣ-
пе мѡкѣ, на вѣрѣ лѣванѣ на жрѣтѣвѣице и пожре шѣ-
пѣщенѣ вѣстѣ шѣ мѡкѣ. и изгнѣашѣ єго шѣ црѣкѣ. и
шѣтавала дѣзѣаірію побѡшенѣа рѡди. вѣ иѡудѣю
шѣидѣ, вѣашѣа вѣа иєрѣшлимѣ. и повелѣнѡ бѣ ємѡ рѣши
слѡвѡ вѣа црѣкѣ, шѣ сѣченикѣ. вѣше ко прѣзѣвитѣрь прѣ-
жѣ. и многѡ нѣдѣамъ, вѣстѣавѣ сѣ" тѣчѣю рѣ. грѣш-
никѣ же рѣ. бѣ вѣкѣю тѣ" поведѣши шѣправѣнѣа
мѡѣа. и приємлѣши зѡветѣ мѡѣ оусти твоѣми. и сѣ-
гнѣвѣ кѣиігѣ сѣ сѣа плачѣмъ. и сѣа слѣзамѣ и вѣсѣ сѣа
нимъ плачѣщимъсѣ. и многѡ и и нѣа шѣ немѣ пѣишѣтѣсѣ,

оуѣмре же шрагень. лет. 5. а.

Но севири црѣкова снѣ вго. антонина.

По антонине црѣкова ва римѣ. александръ маменин снѣ. при томъ гла вѣ варимѣ тако и меса мсти члбеча.

По александре црѣкова варимѣ, мазимъ. лет. 5. Бы пѣтръ кѣ прѣе тѣ же воинъ, по томъ воеводѣ. Бы вѣвѣже гонѣнѣ вѣлѣ на хрѣтіани.

По мѣне црѣкова ва римѣ ивалинъ. дни. к. б. и оуѣиень вѣ ш воинъ.

Но ивалине црѣкова ва римѣ. гордѣанъ кесарѣ. лет. 6.

По гордѣанѣ црѣкова ва римѣ филиппъ лет. 6. и таи хрѣтіанцеи вѣре пособенникъ. вѣше же ш вѣсѣри идеже и гра сазда и нарекъ, кесарѣа филиппѣа.

По филиппѣ же црѣкова ва римѣ декіе и валеріанъ. б. летъ. Бы гонѣнѣ вѣлѣ вѣвѣже на хрѣтіани. иже и оуѣзачѣи варимѣ, хрѣтіанскіи женѣмъ. неискѣдѣти покрывающе главо. Оѣе самѣшлѣа, да за мнѣмѣю срамѣтѣ. ва идоѣсѣа женѣ, сѣ расѣаѣтѣ. шне же оуѣсрѣне непѣкрѣвѣне иѣхожаѣ. темъ же и шѣа хрѣтіанскіе жени непѣкрѣвѣне иѣхоѣтѣ.

По декіи црѣкова ва римѣ главо, и вѣлѣианъ. лет. 6. и мѣа. и. и оуѣиенѣ више ш воинъ.

По глаѣ црѣкова ва римѣ, вѣмѣланъ. мѣи. д. и оуѣиень вѣ ш воинъ.

По вѣмѣланѣ црѣкова ва римѣ, валеріанъ, и галинъ снѣ вго. лет. 6. и стѣбри вран сапѣроѣмъ вѣрѣки црѣмъ. и погине и са шѣѣмъ своѣ.

По вѣмѣрѣніе црѣтѣва въ римѣ клавдіа дѣла
вѣликаго константина мѣт. д. и оумѣр.

По клевди цртова ва риме. кѣн'толѣ вратѣ
вгѣ. левѣ. д.

Що кѡнѣдлаже цѣткова, въ рѣмѣ дѣриланѣ.
лѣт. 5. примѣже яманіе скѣрний и трѣлетн прѣ-
звѣе. Хѣ се и дѣхъ сѣти бити глѣше. и оученикѣ. Бѣ.
іако же и хѣсѣ ямѣаше. и ѿ дѣи се глѣше роженѣ.
и павѣль самѣсатѣ яже и скѣрни, скѣрѣникѣ вѣмѣ
тогда бѣ".

По априлиане црѣвова въ риме такинъ. лет. ѿ.
и оубиенъ въ ѿ воинъ.

По такім же цѣтѣвъ провъ. лет. в. - и д. мѣд.
и оубиень вѣ.

По провѣ же црѣкова. карь и каринѣ снѣ бгѣ
и нѣмерианѣ два брата. летъ. ѿ. оумаришѣ же ка-
рѣ а каринѣ снѣ бгѣ оуѣи днѣшкѣитѣанѣ. въ лѣтѣ
ѿ. ѿ. ѿ. (5706 г.)

[illegible]

нама̃ ѿ двѣйцама̃. скѣръннѣми юношама̃ вѣчиннѣми. ѿ сѣа оумѣйшенїа діавола̃. течайшѣ ма̃къ ваменїше ѿсповѣенїкомъ хвѣма̃. ѿхже гѣ ѿзвѣдаѣше разлїчнѣми шѣрази ѿ такоуаго ѿскврѣнїа. злѣчатѣвн же моучителѣ, вжїѿ постиже соу̃. ѿ злѣ оумрѣше.

По дішклайтіанѣ ѿ макѣзмїанѣ. црѣтсѣвастѣ на вастѣчнїхъ странахъ. макѣзмїанъ галлїѣ. ѿ макѣзентїѣ снѣ вѣго ва рїмѣ. .о. лѣтъ.

Црѣтѣ. м. б. Кѣнїстї зеленѣго. снѣ клѣвдіа црѣ ѿца вѣлїкаго кѣнѣанѣнѣ. зеленї же надрѣнѣ вї, влѣдѣстї рѣнї лїца вѣго.

Оу̃ ѿ тїрѣнскїмъ снѣомъ ѿ дішклайтіанѣ ѿ макѣзмїанѣ вѣрѣкѣлїа пѣчтѣнѣ прѣвѣе вїтъ. ѿ пѣланѣ вї ѿмї ка перскѣомъ црѣу молатї ѿ самїрѣнї. ѿ грѣдѣщѣ вѣмѣ. прїѣ на мѣстѣ глѣмѣе срѣпа пѣслѣйже надрѣнѣ вї зеленїнѣ грѣ. прїѣже ва гѣстїннїцѣ. ѿ пѣстѣвн шѣтѣрѣ. кѣнїста же ражѣе сѣ пѣхѣтїю лѣтскѣю ѿ вѣзѣвѣстї ѿ тѣ гѣстїннїкѣ ѿнї же рѣ вї. ѿ дѣтъ вѣмѣ дѣщѣрѣ соу̃щѣю дѣвоу̃. ѿменѣмъ влѣнѣ. вѣ вѣ дѣвѣра вѣзѣрѣомъ. ѿ вѣзѣлювїю кѣнїста. ѿ вѣра вї са нѣю ва нѣщї. ва тѣ нѣщї стѣ гѣвїсѣ іакѣ снѣнце. ѿзѣраѣ домъ тѣнї, чѣтѣверо чѣтнѣ. вѣсїѣвѣшѣже днїю. дѣстѣ ѿтѣрѣкѣвннї вѣгрѣннїцѣ свою. вѣше вѣ вѣтѣрѣсѣ вѣлїцѣ ѿ вївѣшѣго знѣменїа. ѿ рѣ ка ѿцѣ еѣ, сѣхрѣаннїмї ю чїстѣ дѣо вѣрѣмнї ѿ дѣще рѣнїтъ дѣтїщї. сѣхрѣаннї вѣго іакѣ зѣннїцѣ ѿка ѿ внѣв кѣнїста, оу̃ перѣскаго црѣ. ѿ сѣтѣворнѣ мнїрѣ ѿ нѣмнї мѣстї прїѣ ва рнмѣ. ѿ стѣвѣрѣнїа рѣннї мнїрѣнаго дішклайтіанѣ пѣчатѣ вѣго дѣрѣмнї мнѣогннї. пѣвѣрѣмннїѣ дішклайтіанѣ дѣстѣ за макѣзмїанѣ галлїѣ. дѣщѣрѣ свою. ѿ пѣстѣвн вѣго кѣсарѣмъ, макѣзмїанѣнѣ вѣрѣкѣлїѣ дѣтъ дѣщѣрѣ свою. дѣшѣдѣрѣ маѣзѣннїѣтѣвѣ сѣсѣ-

трѣ, за констѣ зельнаго. И постави вѣго кесаремъ. И
ниже рѣи .Г. снѣи. койтантинѣ. на валеріана. дал-
матіа. И дщерь койтантію женѣ ликиннійевѣ. констан-
тинѣже прѣви смѣ вѣго. рѣи галѣ И оулиана прѣстѣ-
никѣ. по времени же койтѣ И полати свѣе. посла
моужѣи кѣ перьскомѣ црѣу. и нѣиже шѣитѣше ва гѣти-
ниці. И вѣише вленѣ И итѣ рѣе. конѣстантинѣ. И оуѣ-
дѣише И нѣе іакѣ И конѣсти роженѣ иѣ. И вѣа при-
дѣише побѣдѣише кесарѣ конѣсте. и нѣиже рѣи вѣи село.
И посла вѣи войни, И црѣка нѣосилѣ. И вазетѣ вленѣ И
койтантинѣ сѣ великоѣ чѣтѣю. И вѣи вѣи юнѣю И койтан-
тинѣ И вазіюи село. на казанѣи вѣи койтантинѣ ищѣи
своимѣ. вѣи прѣмѣдрѣи вѣи вѣи. И оуѣи вѣи конѣста
на вѣтѣ на койтантинѣ И дѣи свѣи иже И тѣи
дѣи. И посла вѣго на вѣстоѣ, кѣ дѣи вѣи. оуѣ-
дѣи конѣтантинѣ, И тамо И дѣи вѣи сѣи.
на сѣе на вѣтѣ. вѣи кѣ ищѣи, шѣи вѣи вѣи И
желѣи прѣи вѣи. вѣи вѣи И вѣи вѣи село. вѣи вѣи конѣста моужѣи вѣи И дѣи вѣи на вѣи-
дѣи. хрѣи вѣи село лѣи. прѣи вѣи конѣста вѣи
сѣи вѣи И сѣи вѣи вѣи хрѣи. И прѣи вѣи
сѣи вѣи конѣтантинѣ вѣи вѣи И вѣи црѣи
вѣи вѣи на вѣи. прѣи вѣи црѣи вѣи рѣи сѣи
шѣи вѣи хрѣи конѣста дѣи вѣи. иже вѣи
нѣи вѣи. хѣи вѣи сѣи конѣтантинѣ. и тѣи за вѣи по-
вѣи. сѣи рѣи И вѣи итѣи, прѣи дѣи.
койтантинѣи по вѣи вѣи сѣи чѣи.

Мѣи вѣи моужѣи сѣи мѣи вѣи вѣи.
вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи, вѣи сѣи конѣ-
тантинѣ. вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи на хрѣи-
сѣи.

ѿ крѣпни црѣ кнѣтиина.

По вѣжю промислѣ слѣчимъ се бѣмъ вѣласти ва мѣ-
дѣга прокаженѣа, іако вѣсемъ телѣ ѿстрѣпѣти, и мѣ-
жаше бѣдѣа дѣшѣ, мнѣвѣже вѣрчѣмъ иі вѣлѣмъ, нѣта-
чѣю тоу сѣуѣмъ, нѣа и ѿ перѣсѣ привѣдѣмъ, вѣсакѣ хѣ-
трѣсть вѣрчѣвскѣю поѣвѣгѣше и нѣчѣтѣже оуспѣше по-
слѣдѣ же рѣше іако нѣдѣбѣать сѣвратѣ мѣдѣнѣмъ нѣтѣ мѣ-
нѣ мѣдѣ. и сѣла вѣ и іако чѣитѣи крѣ вѣхъ вѣсакѣ оу бѣше
пѣрѣи и сѣпѣаюѣмъ. ва кѣпѣтѣмъ рѣмѣмъ вѣнѣ, и змѣи-
тѣсѣ црѣ и здрѣвѣ вѣуѣтѣ. и сѣмъ змѣмъ сѣвѣтѣмъ
вѣзѣмѣмъ бѣиинѣ мѣлѣ. нѣпѣрѣластѣмъ дѣбѣмъ. и нѣбѣ-
мѣмъ оуѣо црѣвѣмъ мнѣжѣстѣ вѣ сѣвѣмъ бѣ мѣдѣ-
нѣцѣ нѣскѣрѣнѣхъ. и вѣдѣцѣ црѣ вѣ кѣпѣтѣмъ. рѣмѣ-
скѣю. бѣжѣ и жрѣтѣицѣ бѣжѣ ва дѣлѣо пѣрѣзѣстѣи, сѣкѣ-
щѣнѣа. и оуспѣтѣмъ црѣ, мѣрѣхъ мѣжѣстѣ вѣ. вѣлѣсѣи
тѣрѣаюѣмъ и сѣцѣ пѣказѣмъ сѣ крѣчѣнѣмъ. сѣлѣо мѣдѣ-
чѣмъ, и жалѣсѣи гѣомъ вѣзѣдѣхъ и сѣпѣмъ. вѣпѣрѣсѣи
жѣ црѣ вѣмъ вѣлѣа нѣхъ и рѣше бѣмъ іако мѣтѣрѣхъ сѣуѣтѣ
хѣтѣмъ нѣхъ зѣкѣатѣ мѣдѣмъ. и сѣ и вѣнѣа пѣлѣчѣ нѣхъ.
црѣжѣ вѣзѣдѣхъ и пѣрѣсѣнѣ сѣлѣ. и згѣбѣмъ сѣрѣа и рѣ-
чѣ и зѣвѣмъ вѣчѣ бѣдѣнѣ сѣмъ сѣпѣа рѣи мнѣжѣстѣа
мѣдѣнѣа нѣкѣрѣнѣ. нѣжѣи тѣ горѣкою сѣмъ сѣио вѣс-
пѣрѣтѣи мѣлѣбѣрѣнѣаго жѣкѣстѣа здрѣвѣ. дѣа ѿдѣ-
дѣтѣ рѣ, мѣтѣрѣмъ сѣлѣа чѣа нѣхъ. дѣа шѣлѣдѣтѣ и мѣ
сѣзѣа горѣстѣ. и сѣа рѣкѣ вѣзѣвратѣ сѣ ва пѣлатѣ. и
пѣкѣлѣ ѿдѣтѣи нѣтѣчѣю чѣа нѣа и и мѣнѣмъ и вѣрѣш-
нѣмъ ѿдѣрѣвѣ ѿпѣстѣитѣ. вѣ ноѣи жѣтѣмъ вѣсѣзѣмъ оу-
шѣу и мѣлѣмъ сѣ црѣо. и мѣнѣа сѣ бѣмъ дѣа мѣжѣа гѣю-
цѣ. мѣи есѣи аѣпѣи хрѣстѣи пѣтѣрѣ и пѣкѣлѣ. вѣсѣлѣ-
нѣи ѿ хѣа пѣказѣтѣи тѣеи ѿѣрѣзѣ, нѣтѣчѣю тѣеи нѣаго
здрѣвѣа. нѣа и дѣшѣаго сѣпѣа. и жѣжѣ тѣи пѣмъ мѣлѣа

неокривна штрочета. сѣце ѿ тебе милость свою дарова, послѣ оучѣ по епископѣ сѣлавестра. и приимѣ отъ него стое крещеніе. и нетѣчю телесне здоровъ воуѣши. на и живота вечнаго сповѣиши. ва оутѣрженіе повѣле призвати сѣлавестра. епископа сѣ многю чѣтїю прикѣсти. и приидѣшѣ. емѣ сѣ многю радобѣтїю, оусретаеъ егѣ црѣ. и цеабоваеъ. и сказа емѣ величїя, и глѣ стїхѣ апль, и повеле епископоу, принести емѣ шкредзи стїхѣ на икѣне написани. вїевже и познаеъ ѿкъ ва истїнѣ шни соуѣтъ иже іавише емѣ, и рѣ сѣлавестрѣ, покажи ми истѣчникѣ спїїа дїшеуагѣ и тѣсчагѣ. ш немѣ же мї шни рѣше, епископѣ же повеле емѣ вѣстїе .3. днї повеле стою кѣпаль оугѣтѣвїти, и крстї егѣ ва имѣ живѣначельнїе трѣбце, и помазѣ стїи миромѣ. и двѣ станїе стѣ неизречѣнагѣ касїа. и глѣ ѿкъ грѣмѣ вї, и двѣ шпѣше емѣ телесни строупи ѿкъ чѣшѣ. и ижде васѣ здоровъ велики црѣ коїтантинѣ ш стїе кѣпели. вїдевшеже болатре и васи людіе вѣзпїише. вѣдїнь великѣ вѣ хрїстїански. творен дївна чїудеса, и васи нїи вероуемѣ емѣ и крѣщаемсе. Крѣтїжесе и мѣти егѣ елена. и прѣви снѣ егѣ коїстантинѣ. и васи сарадїниці и дрѣзи и болатре егѣ крѣтишесе.

Ва мѣто, ѣ ш. м. г. (5843 г.)

По мазентї црѣтвѣа ва римѣ велики коїтантинѣ прѣже васѣго повеле сѣврати, мѣщи стїхѣ мѣнїи. и чѣтїе грѣбоу прѣдѣати и ва имѣ ихѣ стїе црѣккї сѣзидѣвати. ва средѣже и ва петак, повеле постїтїе страсти рай хїи ва нѣдїюже празїновати чѣти рай вѣкрѣсенїа егѣ ии на распѣтїе когѣ шсѣжати.

чаѣи рай крѣта хва. имеше же црѣ константинъ,
женѣ именѣ маѣимѣанѣ дащерь дѣшклитѣанѣ црѣ. ѿ
неже роди .гѣ снѣ констѣ и константинѣ, и константѣа.

ѿ крѣщенѣ, индѣанѣ. и иверѣ. и армѣнѣ.

При црѣ константинѣ пленѣнѣ двѣ ѿтрѣка.
фрѣмѣитѣанѣ. и едесѣ. и црѣу индѣскѣмѣ прѣдани
бѣше. и помнозе врѣменѣ ѿпѣщенѣ бѣше ка роѣте-
лемѣ свѣомѣ. фрѣмѣнѣтѣнѣже вѣевѣ индѣанѣ тако лю-
ветѣ блѣгѣчѣтѣ. ѿставалѣ рѣдитѣле и ѿдѣ валѣзан-
дрѣю. вѣзвѣстѣи ѿ нѣхѣ велѣкомѣ адѣанѣстѣю. и ѿ
него помѣставленѣ арѣхѣиерѣи. и помѣсланѣ вѣ нѣтрѣнѣю
индѣю. многимѣи чѣюѣси вѣсѣ ѿвратѣивѣ кѣ блѣобраз-
мѣю и црѣкѣи сѣставѣивѣ и вѣ нѣхѣ времѣ дѣвѣолѣно
превѣивѣ вѣ арѣхѣиерѣистѣвѣе кѣ гѣ ѿиѣде.

ѿ иверѣкомѣ крѣщенѣю.

Вѣ времѣеже ѿно вѣ иверѣхѣ женѣ нека пленѣ-
нѣ бѣи. и превѣивашѣ вѣ иверѣскѣи земѣли вѣ помѣсте.
и ищѣали ѿтрѣче болѣно ѣ помѣтомѣ црѣицоу помѣложѣи на
оуѣвѣзѣи своѣи помѣстѣли. и здравѣ сѣтѣвори. црѣицѣже
нѣдѣшѣ црѣа. еже црѣковѣ сѣзѣдѣти пленѣици. и непѣка-
раюѣщѣсе емѣ слѣпотѣю ѿбѣветѣ бѣи. пленѣицею ищѣе-
ленѣ и помѣвелѣ сѣзѣдѣти црѣковѣ. и наоуѣчи блѣго помѣсла-
тѣи кѣ грѣскѣомѣ црѣ константинѣ. еже помѣслѣдѣти
емѣ арѣхѣиерѣе. и приѿдѣ вѣсѣхѣ крѣти иверѣ. и помѣпи
помѣставѣи по црѣкѣвахѣ. и вѣсѣ иверѣскѣю помѣблѣветѣивѣ
земѣлю кѣ гѣ ѿиѣде.

ѿ армѣнѣкомѣ крѣщенѣю.

Црѣ армѣнѣки тѣриѣать, оуѣвѣвѣ ѿ своѣмѣ
болѣгарѣнѣ, грѣиборѣи. снѣ адѣакѣвѣе тако хрѣтѣиѣнинѣи иѣ.
и помѣ многимѣхѣ моуѣка томѣимѣ. и вѣ градѣ арарѣатѣе

бавръ же вго вѣ ровъ глѣвокъ идеже множаство зми-
евъ и глѣ. и сѣврши тѣмо. бѣ. летъ. питаемъ нощю
женю вадовицею. црѣ же тиридатѣ моучещѣ хрѣ-
стіани. и вжѣ гневомъ пображенъ вѣ. и изымившѣ
сѣ прѣлѣжи сѣ ва вѣпра. и пѣть свою идѣщюу и
прѣживаше ва горахъ. васоу земаю вжѣ гневъ каз-
неше. дожеже вжѣ вѣеніе кѣ. ка сѣрѣдѣкте сестре
тиридатѣве. повеле грѣбрѣ извѣтѣ изрѣва. изашѣ же
пѣставленъ вѣ архѣереи и крѣсти вѣсехъ. исцѣли же
црѣ. и вѣсехъ страждѣщихъ ѿ вѣсѣвъ исцѣливъ. и
вѣ епѣскоупъ. и црѣкви сѣзѣвъ. са мирѣ ка гѣ ѿидѣ.

ѿ арѣи вѣзѣмнемъ вретизѣ.

Иже гневѣ тѣзѣименити арѣи ѿ лѣвѣ вѣ алѣк-
сандрѣю приша і діакѣнъ ѿ сѣщенѣ моученика пѣт-
рѣ алѣкзѣндрѣскаго пѣставленъ вѣ. пѣтомъже хѣлѣ
начетъ гѣти на сѣна вжѣа. вѣ тѣваръ сѣго прѣповѣ-
дѣ. а не єдинѣсѣцѣна ѿцѣ. ѿа сѣувѣвъ велики пѣ-
таръ. ѿ діакѣнсѣа и ѿ црѣкве ѿлѣчается. хѣтѣщѣ
же сѣмѣ пѣтрѣ мнѣемъ скѣнчатѣе за хѣ. ѿ мѣчитѣ-
лѣа макѣзимѣана галѣрѣа. придоше ка немѣ ва тамъ
нищѣ. ахѣла, и алѣзѣнѣаръ, прѣзвѣитѣри. и припадоше
емѣ на нѣзѣ. молатѣхѣ разрѣшитѣ арѣю ѿ ѿлѣченѣа.
сѣтиже вѣзпѣи глѣамъ вѣлѣемъ. арѣа да воуѣтъ ѿлѣ-
ченъ ѿ слави сѣна вжѣа и ва сѣи вѣкъ и ва воуѣщи и
пѣрѣвѣивъ имъ, непрѣматѣи вѣго. хѣа ко рѣ вѣидѣхъ на
сѣтемъ жрѣтѣвнищѣ. раздранѣ ризѣ нѣсѣщѣа и вапро-
сѣхъ єго. кѣтѣ ти ризѣ сѣпѣ раздѣра. ѿнѣже рѣ арѣи
раздѣра мѣи сѣю. но клѣи да непрѣмѣши єго. ахѣла
же пѣ пѣтрѣе приѣт прѣстѣбѣль. алѣзѣарскѣи црѣкве
раздѣрѣшаѣтъ арѣю ѿ ѿлѣченѣа. ка сѣимъже иѣрѣа пѣ-

ствалаетъ и оучителамъ людемъ. что дѣлаше же иже
даръ пріесть престоль и швереть црѣю хоулеща ма-
че првихъ. и ѿ црѣи въ ѿринѣ, вѣсборомъ того
низаомни. црѣже константинь црѣа и единомисли-
ни въго ва заточеніе посла. по александру же жи па-
триахъ каледандри. аданасте великии. по временни
велики црѣ константинь оумоленъ своего сестроу
константию. ѿ ари такъ оуже покаяше рече. шн-
же верѣ емъ ви. и повеле привести въго ѿ заточ-
ніа. и жапроси въго. аще вердетъ написанію верѣ.
иже ва ниженъ саворѣ. шнже рѣ вероую. и повеле
емѣ клетись. ариже хоте оумовити црѣ. напишь свое
хоули и пошдежею повеси на ви свои. и оудара
ва прси свое клетсе верѣю рѣ (также написано е.
црѣ же мневѣшъ, тако прилежнаго рѣи молвѣи оу-
дарасть вапрси свое. и верѣва емѣ црѣ и пѣсти
въго. рѣкъ емѣ аще прѣке клетъ се. аще ли ни, да
сѣдѣтъ въ ѿ теке васкоре. и повелеваетъ, аданастѣ
великомѣ александрускѣмѣ пріесть въго ва ѿвѣщеніе та-
ко оуже покаявша се. великиже аданасте вѣди
злѣнравіе въго. не пріи въго, и всего рѣи црѣ и згна
ѿ престѣла великаго аданаста. верѣ емъ клетѣамъ
еже на нѣ арианѣ саставише.

ѿ адама. до хрѣва рождасва. летъ. 6. ф.
(5500 в.) а ѿ рождасва хрѣва. до іоанпетла. летъ. 117.

А ѿ възнесеніа гнѣа до прѣваго лета константи-
на црѣ. летъ. 75. (306 г.)

А ѿ прѣваго лета. константина црѣа до прѣва-
го савора. летъ. 61.

А ѿ вознесѣнїа г҃на до прѣваго сабора. лѣт.
тѣх. (818 г.)

ѿ сѣмь. васеленко сѣкорѣ прѣвомь.

Видѣвъ же цр҃ь константїи цр҃ковь самѡщаемоу и
хотѣши хр҃стіанка приѣматї. възвранѣеми др҃е-
вѣмь оучѣнїемь болѣзноваше дш҃ею. и ва. вї. лѣто
цр҃ква свѣго, посла по вѣсѣмъ нѡсїлѣмъ и конѣмъ и
колесницами людскїми. сабрати вѣсе стїе ѡце ва
нїкею. придѡше же вѣсѣхъ. тѣх. цр҃ь же и стїи ѡци
истѣзаше др҃ю и ѡверетоше его хоулаша. вѣсѣте-
ше оубо стїи ѡци вѣсѣмъ прїтѣмъ вѣзъ жѣнъ вїтї.
пѣмѣтїе же испѡвѣнїкѣ. емѣже маѣмїанъ, ѡкѡ
извѣрте за х҃а. възврани томѣмъ вїтї рѣнь нѣнлагаитѣ
тѣшкаго нр҃ма нахѣ вѣсѣ. чѣтанъ брѣи лѡже нѣскѣ-
рньо. ѡниже послѡдшаше его. вѣдїнемъ епїкѣмъ вѣзъ
жѣнъ вїтї оуставїше. оуставїшеже стїи ѡци какѡ
пѣхъ празновати. и крѣгъ напїше на фѣлѣ (532)
лѣта. нѣцїеже прѣже празновѣхѣ. ва дї. марѣта.

ѡшастѣи цр҃ци влени, ва нѣрѣмїмь.

Ва тѡже вѣмѣ сѣта цр҃ца влѣна. вїенїе вїе по-
вѣлѣвающе вїи итї ва иерѡсалимъ. и ѿ вѣзакѡннѣхъ
їоудѣи, нѣлїнъ пѡсїпѣ чѣтнѣ мѣста и вїктѣна ѡчи-
стїтї и на свѣтъ проїзвѣстї. влѣжнїи же нѡнстан-
тїнъ, сѣ имѣнїемъ многїмъ ѡпѡстїю ва иерѡсали.
еже вѣзискѣти сакрѣвнїи ѿ иоудѣи жївѡтѣбѣрѣши
нр҃тъ гнѣ. маѣкарїеже вѣ тѣта пѣтрїарѣхъ іерѡли-
мѣ. нїеже оусрѣте цр҃цѣ, сѣ многою чѣтїю. влѣжена
же влѣна прїзвѣвѣши вѣсѣ іоудѣю вѣпрашаше пѡка-
зати еи чѣтнїи нр҃тъ ѡрицающїе имъ прѣдѣшѣ имъ
самрѣтїю. ѡниже прѣдѣше іоудѣ сѣ глѣше можѣтъ

показати тебе искомое яко чѣтна пророка сѣи ѿ. и
 многѡ истезанію вѣшѡ іоудѡ шрицающѡсе побѣда-
 ти и повеле црѣца ваврѣши его ва стѡдѣнацѡ соуѡхъ.
 и пребивъ тамо време, ѡвѣщасѡ побѣдати. и зведе
 же его црѣца и придѡше са макаріемъ патриархомъ
 на место и помѡлшѡ се патриархѡхъ такоже іоудѡ
 помѡлѣсе жидѡвскимъ вѣикѡ. бже ѡвѣстави имъ ме-
 сто. ве же на месте томъ іакѡ гѡра сіирѣ вѡдо за-
 сѣпанѡ прѣстѡ и камениемъ ѡ іоудѣи. послѣдиже на
 тоби гѡре, анѣринъ црѣ римки постави храмъ арте-
 мидинъ. и ванѣ постави кѡмира, вѣ сѣаже црѣца вѡ-
 лѣна многими хитѣрци повѣле разбрити сѣи ѡ ѡсно-
 ваніа и землію ѡсѣпати. и копающимъ имъ, изѣе
 іакѡ вѡны дима вавѡуѡхѡ. и авѣ сѣи гровъ и местѡ
 крѣнѣво лѣнѡе іавѣтасѡ ка вѡстѡкѡ. и вѣизъ ихъ ѡ
 вретѡше трѣе крѣти погребени. испѣта вѣше же ѡвѣре-
 тѡше чѣтнѣе гѡвѡди и недѡмислѣшимсѡ вѡсемъ. и
 блаженѣи црѣци скрѣвѣши. кѡи оуѡвѡ ѿ, живѡтѡвѡреши
 крѣтъ хѣвъ, ва то оуѡво вѣрѣ изнесѡше некѡіѡ женѡ
 оумаршѡ. и вѡкѡре оуѡвѡ сѣи епѣискѡпъ сѣіоудѡіѡ
 поблагахѡ кѡиждѡ крѣтъ на оумаршѡіѡ. да разѡме-
 ютъ кѡи ѿ крѣтъ гнѣ. и авѣ вѡстѡ оумаршѡіа, вѣжстѣ-
 наго крѣта сѣлабѡ. тоѡа вѣженѡ црѣца сѡ радѡстнѡ
 вѡзамѣши чѣтнѡе дрѡвѡ. и честь его оуѡ сѣ сахранѣи.
 такѡже и сѣи гѡвѡзи. а прѡчѣе вѡлѡбжѣвши ва сѣре-
 вриѡіѡ рѡкѡ. дѡтъ архѣепѣисѡпѡ макаріѡ на сахра-
 неніѣ, дрѡвнимъ рѡмъ. тоѡа іоудѡ са мнѡжѡствѡмъ
 жидѡвѡвѡ верѡва и крѣстѣсе, и нарѣченъ вѣтѣ, кѡри-
 акъ. и потѡмъ вѣтѣ патриархѡхъ іерѡшѡлимѡ. и скѡн-
 чѡвѡетѣ мѡчениемъ за хѡ при ноуѡіанѣ престѡпниѣ.
 сѣаже вѡлена црѣца, повѣле црѣкви сѡзидѡти по сѣи

мѣсто́мъ. прѣве сѣзѣ црковь прекраснѣ на грѣвѣ гни
вѣ имѣ вѣкрѣнѣ гѣ на́шего іс х́а. такоже ѿдеже
шквѣтоше чѣни крѣть црковь сѣзѣ. ѿ на краневѣ ме-
сте, ѿ ва гетсиманѣ ѿдеже грѣвъ ве" причѣе вѣце,
ва имѣ оуспѣнѣе еѣ, црковь сѣзѣ. ѿ васехъ црквѣхъ на
стѣмъ мѣсто́ .ни. сѣзда. ѿ васемѣ доврѣтами оукра-
сѣ, ѿ оудовѣи вѣсемеи потревами. ѿ приѣ пѣкѣи ва ви-
зантію ѿ прѣдѣсть снѣ свѣсемъ црѣ кѣнтѣнтинѣ. чѣсть
жѣвѣтвѣрѣщагѣ древа. ѿ стѣе гвозди, ѿхъже вѣ шлѣмѣ
сѣирѣ вѣ тѣлѣгѣ свою прикѣва црѣ кѣнтѣнтинѣ ѿ
дрѣгѣе вѣ оуздѣ кѣнѣ. по прорѣчѣемъ слѣбѣси. ѿ
коудѣть ѿже вѣ оуздѣ кѣнѣ стѣ гѣи вѣсѣдрѣжитѣлю.
тоѣже стѣи црѣ кѣнтѣнтинѣ сѣтвѣри. г. крѣти чѣт-
ни, ѿ мѣди ва шѣразѣ іавѣшѣхѣе емъ. вѣгда побѣ-
ждаше нечѣстѣвѣне моучѣтеле. ѿ златѣмъ чѣстѣмъ
сѣлѣиани. ѿ ѿмена побѣстави на нѣхъ сѣце. іс х́с по-
вѣдѣтель. ѿ побѣстави на стѣпѣ мраморнѣ вѣгѣже приѣе
ѿ римѣ за г. летѣ. иракѣиже црѣ нарѣче чѣни крѣть,
ѿникѣтѣвъ. сѣирѣ повѣдѣтель. вѣивѣаютьже на томѣ
мѣсте. ѿ чѣнѣаго крѣта мнѣга ѿсцѣленѣа трѣсѣвѣицею
ѿ оужасѣмъ страждѣщимъ. ѿ шѣиѣа ѿ ѿ чѣрѣбѣа-
нѣа страждѣщѣи гѣтъжѣсе ѿ мнѣгихъ шѣнемъ крѣть.
ѿже достѣинѣи вѣше вѣѣти. ѿкѣ трѣици чрѣзь годѣ.
ѿгѣлѣ гнѣ сѣхѣдѣть сѣ нѣе ѿкѣ мѣнѣа. мѣѣа мѣиѣлѣ
ва з. днѣ. ѿ мѣѣа сѣ. дѣ. днѣ. ѿ ва прѣполовлѣнѣе
стѣго потѣа. ѿ чѣнѣаго крѣта ѿникѣтѣвъ. шѣхѣе ка-
дѣть. ѿ глѣмъ слѣаткѣмъ ѿ танкѣмъ ѿкѣ клѣпанѣемъ,
ѿлѣи трѣбѣнѣи шѣкрѣть вѣгѣ вѣзгѣшаѣтъ. мнѣтъже мѣи сѣ
ѿкѣ сѣмъ знаменѣтъ, посѣленѣю трѣбѣоу. ѿже вѣз-
воудѣт вѣсе вѣзѣки, ѿ посѣмъ трѣитоу ю пѣнѣ вѣпѣвѣ-
вѣжѣстѣвѣнѣмъ глѣмъ вѣвѣе шѣхѣдѣть. вѣлѣженѣе вѣленѣа

ва старомъ рѣмѣ шѣе ка гѣ, жѣвши лет. п. ѣ поблѣжена кѣ ва рѣце мрамбрней. ѣ повою летѣ приѣна вѣ ва кѣнтантинѣ гѣра ѣ поблѣжена ва цѣркѣвѣ стѣхѣ апѣль.

По константинеже цртва снь его контантинѣ
ва црграде леть. аї. Екѣи ва аріанство оукабни се. при
семь дрїа проседе.

Црѣтво. г. иоуліана престѡпника. По конѣтиже
црѣтовѧ ва црѣгрѣ. Иоулианъ прѣтѡпникъ. лета
б. ѿ 5. мѣць. прѣвее бивъ чѧтаць ва анѣтишхйцей цр-
кви. поѡтомъ власи постригъ ѿ вѣ мнихъ. побѣде ва
дѣтини, црѣтвѧ жаеае себо. и шѣреге влѣхва ѿ поемъ
бго ва капище идолское. ѿ ва тамна места свѣде бго.
и призва преластнѣе всѣхъ. іоуліанъ же ш многого при-
виденїа. оубогавьсе ѿ положи на челе крѣтное знаме-
нѣ. всѣхъ же изчезоше. раздмевъ же чаробей, ѿ разгнѣ-
ваше на іоуліана гла. неоубогавшѣ іакѡ ти мни. на
неправдѣ твоѣ видѣвъше шегоше. ѿ тако до кон-
ца преластивъ шкаіяннаго. конѣтанѣинѣе паки е-
динъ шста ѿ влаѣти величасва оубогасѣ призвавъ
іоуліана главо брата. ѿ оувѣренїа рѣи дасть за-
няго сестрѡ свою еленѡ, ѿ постави бго кесарѧ. ѿ по-
сла бго на перси, ѿ тамо изверже сквернѡю свою
дш.

Црѣвъ. д. По ноуѣданѣ црѣвъѣ ѡвиѣнъ. црѣтѣ-
вѣ. н. мѣвъ.

Прѣтвѣ. ѿ. оудленітіанѣвѣ. црѣтвѣва. ѿ. леть.

ЦРѢВ. 5. ОУАЛЕНІТВО. Ъи ваздвиге гоненіе
блгїе на хрїтіанї.

Гредиже некогѣ оуѣленѣть виде многѣ нарѣ прав-
бославѣнихъ. Изгнаномъ изъ цркви и на полю творѣ-
щимъ сажѣвѣ. и разтаривсе црѣ, и рѣ епархѣ. по-
что неси извиль народѣ хрїстіанѣки. нѣшиже наставѣ-
ши сказа епархѣ людемъ. еже рѣ црѣ извїтихъ да
несѣвираютсе на ютрѣнѣ. шниже самрѣть презреше
рано ваи течѣхѣ. епархѣже нѣшїю греди виде нежїю
женѣ врѣз гредѣщѣ и врата дома не затворена ш
ставѣшѣ. и штроче имѣ младо сѣ собою. епархѣже
привесѣтїю ка сѣ повеле и рѣ ви ш оуѣбогѣ женѣ.
камѣ сїце тѣшїйшїе ранѣ. шнаже рѣ на поле идѣ иде-
же аплїе сѣкорнїе цркви народѣ сакираетѣ. и рѣ
ей не сїшшали іако епархѣ тамѣ хѣщеть ити, и из-
вити васехъ шнаже рече сїшахъ исегѣ рѣн тѣшѣсе
дашверещѣсе тамѣ. и рѣ ви штроче камѣ влечеши,
шнаже рече да сїе мѣнїю спѣдѣвїтсе. сїа сїшавѣ е-
пархѣ, чюдїсе. и повеле вѣиномъ вазвратити се. е-
пархѣже шадѣ ва полатѣ рѣ црѣ аще повелиши мѣ
оумрети готѣвѣ всѣмъ. делѣ еже мѣ всѣ повелелѣ не-
мѣгѣ сатворити. и повѣлѣ смѣ вѣ и ш жене и оутѣ-
ли гневѣ егѣ.

Вѣ тоже време, іакишесѣ на ваздѣсе на шѣла-
цехъ вѣшрѣженїи моужїе вѣшврѣженїи.

И штроче рѣдїсе вѣ анѣтїшхї. четверѣ-
нѣжнѣ и четвѣрѣ роучнѣ. шкѣ едїно начеле имее и
великѣ врадѣ.

Црѣвѣ. ѣ. Гратїиновѣ. при семь григорїе вгѣловѣ
патрїархѣ црїа, ишанїнаже златѣ оуѣстагѣ вѣ дїа-
кѣнствѣ постѣвї.

Црѣтво. ѿ. Оушдосіа великаго, и аркадіа сѣна
его. при семь іушань златоусть патриархъ црѣа.

Црѣтво. і. Оушдосіа малаго сѣна аркадіева, иже
добро пѣць.

При семь црѣи оушдосіи юнѣ вресіи вивши вже
не вѣтии вакрѣнїю мрѣтвѣ. црѣже зре самѣшаемъ цр-
ковѣ. и сѣше на вретѣишѣи моѣесе боу. вѣже хѣте по-
казати вакрѣнїе неведѣшимъ тѣго. вакрѣнѣше з. цѣт-
рокъ, иже ва ефесе, іако ѿ сѣна дѣголетнаго вазвоудѣше.
крепчанѣишѣи мѣици юнѣше. минѣше оуко. тѣбѣ. (372 г-)
летѣ. ѿга ѿ весѣтѣва вежаше зѣчастѣиваго декѣа. и
ва вѣртѣпе вѣшадѣше оуѣнѣше. и тамѣ поѣвеленїемъ
декѣевемъ. оуѣтѣе вѣртѣпѣ заградѣше. и паки при
црѣи оушдосіи вѣстѣше. дѣвѣста ва дѣ. и превѣше.
до кѣ. ѿкѣтѣмрѣа. и почтенѣи вѣше црѣемъ. и вѣсеми
вѣѣтари и вѣрѣними. и паки дѣгѣмъ снѣмъ оуѣнѣше
и сѣвѣрѣнѣмъ.

ѿѣтемъ третѣемъ вѣселенѣскѣ сѣворе.

ѿ вѣѣраго же сѣвѣра дѣ третѣаго. летѣ. и. вѣ-
сѣхъ. сѣ. сѣвѣрѣнѣхѣ сѣтѣхъ ѿѣць. на неѣсторѣа и дѣи-
шѣскѣра, и вѣтѣхѣа ѿѣѣнѣнаго.

Црѣтво. ѿі. Марѣиѣнѣвѣ сѣго марѣиѣана црѣица
поуѣхѣрѣа сѣтѣра оушдосіа црѣа. при сѣхъ сѣи вѣселен-
ски четѣртѣи сѣвѣрѣ, ѿ третѣагоже сѣвѣра дѣ дѣ. го-
летѣ. і. ва вѣѣрое летѣ црѣтѣа и. ва хѣлѣкѣнѣе вѣхѣвѣже
сѣшѣшѣхѣ сѣтѣхъ ѿѣць чѣсѣлѣмъ. хѣлѣ. (630) на дѣишѣ-
скѣра и вѣтѣхѣа.

Црѣтво. вѣі. Лѣва великаго при семь прѣѣтѣе ѿ-
дѣжа ѿѣвѣтѣе ва иѣрѣѣлиме оу неѣкѣе вѣѣговерѣнѣе же-
ни, и вѣѣрѣи приѣнесѣна вѣи. гѣлѣвѣдѣмъ и кѣнѣдѣдѣмъ.

Црѣтво гі. Лава юнаго. сѣна зинѡновѣ. по лаве-
же юнѣ црѣтвѡвѣ шѣць вѡб. леть. зі. прїнемѣже пе-
тѣрь величїиць иже и први оумисли мирѡ вѣ цркви
прѣд васеми людми шѣстїтї. и еже нѣ водами сабрѣнїе.
нѣ бѡгѡявленїе бити и на кождѡ мѣтве бѣць именовѣти
и на кождѡ пенїе саборѡнѡе шѣвразь вери глѣти сїи речь
верѡю вѣ єдиаго вѣ. прѣже не глахѣ. развѣ єдинѡю лѣта.

Црѣтвѡ. єі. Анастасїевѡ. дикѡборѡе еже иѣ разнѡ
шѣкѣ. іакѡ єдинѡ ємѣ шѣкѡ чрнѡ а дроугѡ велѡ. сѣ
црѣ Анастасїе аще и мрѣкѣ и злѡчастївѣ кѣ. нѣ шѣ-
ваче искѡпѣ злї сѣ. шѣ васеє землѣ грѣскїе. чѡтѡже
кѣ сїе оустѣавленѡ злѣ. вѣакѣ мѡжѣ и женѣ и шѣтро-
четѣ, и равнѣ и скѡвѡ. и вѣ повїновани и непѡвї-
новани. прѡхѡда рѣи гнѡйнагѡ и вѡнаго смѣрадѣ. вѣакѣ
єдинѣ дїнарѣ давѣше, вѣ скрѡвище црѣво. сїаже и
скѡтомѣ належаще тегѡтѣ. вѡлѡвѡмѣ и маскѣмѣ и ко-
нїемѣ, за вѣгѡ ѡдѣ и за шѣслѣтѣ. с. фѡли давѣше гѡ-
пѡдїнѣ за кобѡгожѡ скѡта. Анастасїеже оумолѣнѣ вїва
моумѣжїи иночѣкимї и такѡвѣю тегѡтѣ прѡгна.

Црѣтвѡ. зі. іоуѣстинїѣ прѣвагѡ. црѣтвѡвѣ. а. леть.

Црѣтвѡ. зі. іоуѣстинїѣна великагѡ. сѣи саѣа црѣ-
ковѣ храмѣ вѣ мѡбѡго. прї семѣ вїстѣ петї саѡборѣ сѣти. шѣ
чѣтѣрѣтагѡ саѡбора дѡ петѣгѡ. р. леть. вї вѣсѣ. рѣѣ.
(165) сѣихѣ шѣць сѣшѣшихѣ. на шрїгенѣ вѣзѡвѡж-
нагѡ. дїдїмѣ тѣвагѣрїѣ. не мѡдрихѣ мѡдрьцѣ. глѣше
ко вѣзѡвѣжнї шрїгенѣ іакѡ сѣ шѣцѣ вїетї немѡжетѣ.
нїхѣ сѣи сѣна нї агглі дѣхѣ. ии члѣвци аггловѣ, и не
шѣ соушѣствѣ шѣчѣ сѣнѣ нѣ тѣварѣ и повѣлѡдетї сѣнѣ
нарїцѣшѣсѣ. шѣ негѡже вїнѣ прїѣше дрѣ и нестѡ-
рїе и ини мнози зрѣтїзи.

Црѣтвѡ. иі. іоуѣстинїѣна малагѡ. црѣтвѡвѣ. к. леть.

Црѣтво ѿ Тиверієво. црѣтвѡвѡ д лѣтѡ.

Црѣтво к. Маврікієво. црѣтвѡвѡ. к. лѣтъ.

Црѣтво. кѡ. Фѡки мѡчителя. црѣтвѡвѡ. и. лѣтъ.

Црѣтвѡ. кѣ. Ираклієво.

Црѣтво. кѣ. Кѡнѣтанѣтинѡво сѡна Ираклієвѡ. црѣтвѡвѡ. д. лѣтѡ.

Црѣтво. кѡ. Ираклієво.

Црѣтвѡ. кѣ. Кѡнѣтинѡ.

При семь цри срациѣнскѡи кнезь лажє прѡрѡбѡкъ
вѡбѡслѡбѡни моуѣхаметь. ѿ єдинѡгѡ племєнє Измаѡлѡи
сѡна ѡвѡрамѡва. сѡи вѡзрасте. нѡзарѡво Измаѡлєвъ вѡ-
нѡкъ ѿцѣ имѣ нарицаѣтѣ вѡсемь сѡи ѡвѡ рѡи сѡна двѡ.
моуѡдара и ѡравѡа. моуѡдарѣже рѡди кѡрѡса и кѡйсѡиѡ.
и ѡемѡа. и ѡгѡа. и иѡни некѣе вѡзимєнѣє. иже и мѡнит-
скѡю поуѣстинѡ наследѡвѡше. сѡа скѡти крѡмѡлѡхѡсе вѡ
жилищѡи жѡивѡще. соуѣтѣже и пѡ вѡнѡтарѣ ѿ сѡихъ и
иѡи. нѣ ѿ племєнє иѣхъ нѡ некѡтѡево. глєми сѡи рѣ ѡ-
мѡнѡитѣ. поуѣстѡже соуѣщѡ и сѡирѡу прѣречєнѡмѡ мо-
хаметь. прилѡчи сѣ ємѡ нѡемѡниѡвѡ бѡитѡ оу некѡе же-
нѡи вѡгатѣє и сѡрѡниѡце ємѡ. нарицаємѡи ѣадѡига. вѡше
же нѡ немѣ пѡлющѡа вѡлезѡнѣ вѡсѡбѡскѡа. и ѡжѡашѣ сѡа
вѡлѡвѡдѡи коуѡповѡти, сѡа єдинѡ племєниѡи вѡ єгѡпѣтѣ
и пѡлєстинѡи тѡже вѡ малѣ дрѣзнѡвєнѣє приємѣ и при-
стѡпѡлѣ кѡ женѣ вѡдѡбѡниѡи соуѣщѡи и вѡзєтъ ю женѡ.
вѡлизѣ стрѡни пѡлєстинѡкѣє и сѡѡбѡраѡдѡе сѡа иѡѡдѡ-
иже и хрѣстиѡни. оуѡкрадѣ слѡвѡса кѡнѡжѡи нѣкиє глѡи.
имѡє стрѡсть вѡсѡвѡнѡа и вѡлѡдѡе пѡни тѡчѣ. и скрѡ-
вѡше зѡлѡ женѡ вѡгѡ іѡкѡ вѡлѡкѡа и вѡгатѡа. и тѡковѡ
припрегѡше, нѣтѡкѡмѡ нищѡ нѡ вѡсѡнѡемѡ єѡже и
прѡмѡже глѣ. іѡкѡ стрѡшнѡ вѡдѡнѣє вѡждѡ дрѡхѡгѡла

гаврилѣ именемъ. и немѡги сатрѣпѣи вѣзбра ѣго пре
 немагающе и пѣю. и женѣ верѡва, лаже свѣтлѣствъ-
 ющѣ ѣмѣ арийанинѣ некѡемѣ мнѣхѣ лаже именѣнѣ скврѣ-
 наго радѣ приѣйтѣка именемъ рахвайль. ѡбоже сѣи
 преименоваше ресѣла. непщѣюще сего, наставника и-
 мети скврѣноиѣхѣ вери агарейкѡи. и сѣце жена пре-
 ластѣвшѣе. и иныѣмъ женамъ ѡ тѡбоже плѣмене прѡ-
 поведавши ѣкѡ прѡрокѣ юѣ тлѣ. и прѡтече лажа пре-
 ласѣна дѡ кнезѣ сраѣцинскаго воувахара. и оуѡбъ же-
 нѣ оумарѣши, и сего наслѣника ѡставѣши своѣмъ.
 вѣзвелѣи се зело и ѡбѡгате. и ѡвѣеть лоукавѣласт-
 же и ересь ѣго странѣи арийѣстѣе, и разврати ѡ вѡ-
 горазѣмѣи ѣзѣи свѣворѣскѣи наоучѣи же семѣ везѣмѣи
 и преласни пѡвѣнѣюще сѣмѣ. ѣкѡ оуѣиваѣи врага
 или ѡ врага оуѣиваѣми. вѣ рѣи вѣхѡеть. рѣи же
 плѣтка пища и питѣа. и мешенѣе женѣскѡе воуѣть. ре-
 кѣ же вѣнѣ, и меда, и млека вѣ немѣ теши плѣтки
 моудрѣцѣ вѣснослѡви. ѡи оуѡбъ дѡ иракѣла црѣ ѣвѣ
 и дѡслѡмъ слѣзжаѣхѣ пѡкланѣюще сѣ дѣнице, и афрѡдѣте.
 еже и кѡварѣ своѣмъ именоваше вѣзѣмъ. лажепрѡ-
 рѡ темѣ вѣзрѣсте мѣхамедѣ глѣмѣи. иже и приѣзѣи-
 се кѣ еврейѣмъ и хрѣстѣанѡмъ, и арѣанѡмъ и нестѡ-
 рѣанѡ. и ѡ вѣсоу сѣбравѣ лаженѣю вѣрѣи и скврѣни
 закѡнѣ сѣвѣ. ѡ ѣоудѣи оуѡбъ вѣдѣно наѣчѣте. ѡ арѣанѣ-
 же слѡвѡ и дѣхъ сѣзѣана. ѡ нестѡрѣанѣ же члѡвѣкѡслѣ-
 женѣе. сѣвѣ верѣ сѣтѣври. и вѣнѣю вѣразѣмѣа оучѣи-
 ныѣ ѣзѣи. наоучѣиѣхѣ ѡвѣрезѡватѣсе. и единоѣмъ так-
 мѡ пѡкланѣати се ѣзѣ хѣ же пѡчѣтѣати ѣкѡ слѡва вѣжѣа
 оуѡво. не сѣлаже, на ѡ сѣтѣго дѣхѣ роженѣа. слѡвѡже и
 дѣхъ нѡсѣмъ и на вѣзоу сѣ изѣана пѡмѣишлѣати. не
 вѣсѣстѣае ни рѡдѣтелѣю едино соуѣцѣна. сѣоуѣю же дѣоу

марію не глати кцѣ. на арона, и моисей сѣтрѣ нѣмъ
 щевати вѣти. и не крѣшатисе нѣже соубѣтсг'вѣвати
 тѣхъ наоучи. нѣ законимъ еѣлискимъ швнцѣмъ по-
 следѣвати. на гнѣшатисе крѣта и сени распете хѣве
 исповѣдати. запѣведаже имъ вѣсе еже закономъ по-
 велѣнѣ іасти. развѣ свѣинихъ месѣ. винаже вѣко не-
 пѣти сице оубо сѣтворѣ. сѣве же ключара нарѣ вѣ-
 ти раю. темъ же оубо вѣ днѣ соѣни по прѣстѣпанію-
 же моѣсею сѣ ирѣлати. іако прѣстѣпника законѣ моѣ-
 це шгнѣи предѣтисе. авѣеже ісоѣ прѣстѣти, и шврѣ-
 щисе прѣ вѣмъ, іако не глѣхъ сѣвѣ вѣти хѣ вѣіа хрѣ-
 стіанѣеже іако тѣко дръзнѣвшѣе нарѣши хѣоу имѣ и
 вѣ тѣго и сѣа вѣіа. и слова вѣплѣченѣ и распѣншѣ-
 ше пропѣведавѣшемъ гѣнеене шгнѣи прѣдати тѣже
 сѣве ш вѣа нарѣнѣ вѣти вѣлгочѣтивѣ. и вѣсѣкогѣ вѣзи-
 ка ихъ повѣина вѣлгочѣтію. вѣвѣшѣ похвалѣнѣ вѣти. и
 сѣгѣ рай равѣи ключара вѣти. оубо повѣнегда темъ
 рай шврѣстѣе. вѣнидѣтъ сѣ нѣ невѣзвѣранѣ. ѡ. ти-
 сѣщѣ рѣ моѣдѣи дѣвлетисе кѣсемѣ. прочимъ же соѣи-
 тисе глѣтъ. и правѣдникѣмъ оубо вѣзвѣзвѣранѣиѣ пи-
 щѣ приѣмати. шврѣтаѣмѣеже грѣшнѣ. кнѣжице на вѣ-
 тѣхъ имѣще свѣзѣанѣи вѣ рай и темъ вѣнѣти. и сѣмъ
 именѣватѣе своѣоднѣиѣи и мохѣамѣдовѣи. вѣти же и
 трѣмъ рекамъ вѣ рай рѣ. мѣднѣ и млѣчнѣ и вѣнѣ.
 швѣлѣстѣи имѣти коѣюждѣ и еже ктѣ хѣщѣтъ. да вѣз-
 метѣ по избѣілію. и женѣ и вѣти сѣ нимѣи и вѣча-
 ски оѣгажѣати темъ слѣстѣлюбѣивѣимъ телѣсемъ. рѣ
 плѣтки моѣдрѣцѣ. іоудѣшмъ же и хрѣстѣиѣномъ дрѣва ш-
 гнѣи вѣти. сѣмарѣиѣеже дѣ існѣсѣтъ смрѣи ихъ и рай
 да пометѣютѣ. іако да не вѣсмрѣдѣте раѣихъ. кѣждѣ
 же іакоже зѣ пожѣитѣ. илѣи вѣ бѣгѣатѣе илѣи вѣ ни-

щете ѿ беслави, темже швразомъ ѿ тамо воуѣтъ
 сице оубо бгненависнѣи ѿ людѣи преласникъ. къ симъ
 васакѣмъ добра, ѿ зла бѣ бити повинна. соуща влє-
 досѣбѣи. ѿ разбѣиникомъ ѿ чарѣдеемъ. ѿ елико аще
 зла дела твѣрещи. тако рѣ напѣса бѣ ѿ прѣповѣле
 бити. ѿ тако оумрѣти ѿмъ вѣсхѣте. ѿ инѣ многа влє-
 дѣще хоулетъ скврѣни ѿ вражбѣни. на оубо іакѣже
 вѣтменѣи влѣиющѣхъсѣ. и ничтѣже ѿное сладѣстѣ
 ѿ желѣни вѣдѣщѣи шѣтавала слѣво іакѣ нечѣвѣстѣвно.
 ѿ нейцѣло вѣлещѣхъ ѿ неразѣмѣвающимъ. безѣмни
 бѣ кѣни кѣше нечѣюствѣють ка прѣчимъ пѣнѣмъ.
 По смѣрти бѣгомѣрскаго мохамѣда іавѣсе звѣзда на вѣ
 копѣнимъ швразомъ іакѣ копѣе прѣповѣдѣ гнѣвъ вѣжѣи
 сѣи ѿ безѣбжнѣи дрѣвлѣни вѣст.

Црѣво к. 5. кѣнстантинѣ вѣратѣмъ.

При семь стѣи вѣселѣнѣи. 5. сѣвѣръ. Вѣ лѣто. 5. 5. 5.
 (6176 г.) 5. пѣтаго же сѣвѣра дѣ шѣстаго. лѣт. 5. 5.
 (130 г.) 5. 5. (170) стѣи шѣи. 5. рѣтѣкомъ же на чѣлѣ-
 ници сѣи сѣргѣи, ѿ пѣрь, ѿ пѣвалѣ, и пѣтѣрь, пѣтрѣарѣси
 кѣнтѣнѣина гѣра.

Црѣво. кѣз. Ноуѣстинѣанѣо црѣтѣво. 5. 1. лѣтѣ.

Црѣво. кѣи. Лѣшѣнтѣево црѣтѣва. 5. 1. лѣтѣ.

Црѣво. кѣд. Дѣшѣмарѣ тѣверѣа црѣтѣво. 5. 1. лѣтѣ.

Црѣво. 5. 1. Ноуѣстинѣанѣа кѣрѣнѣбѣснаго. црѣтѣво.

5. лѣтѣ.

Црѣво. 5. 1. 5. филика. ѿ вѣрѣи црѣтѣва. 5. 1. лѣтѣ.

Црѣво. 5. 1. 5. дрѣвѣмѣа ѿнаѣстѣсѣа црѣтѣво. 5. 1. лѣтѣ.

Црѣво. 5. 1. 5. ѿѣшѣсѣа дрѣрамѣта црѣтѣво. 5. 1. лѣтѣ.

Црѣво. 5. 1. 5. лѣво вѣ йсѣвѣрѣа при семь йкѣнѣ-
 вѣрѣство.

Знѣ некѣтѣ бѣше прѣзѣванѣемъ. на чѣлѣникъ дрѣ-

вомъ. влѣхъѣже двѣ ѿ иѹдеискаго рода влекоуще
 богоборци звездо чѣстїа. прехѣще хїтрѣть. вазве-
 стише емѣ іако аще богомѣжни шѣразъ глѣмаго хѣ
 ѿ цркви ѣже ва твоеи шѣласти пѣтревїши вазвѣ-
 щаеми мнѣ живѣть. ѣ повеи на соупротивнихъ
 безчїсїанїе. ѣ сїхъ шѣветѣванми безѣмни прѣлащень
 вївъ. жїзнѣлюбїа желанїемъ, вѣсе хѣвї ѣкѣни шѣтрѣвъ.
 ѣ безвѣстїю такожде мнѣше шѣлатї, непѣмнозе же
 ванезапѣ скѣнчѣе. потомѣжь ѣ сїхъ іакоже дрѣжатель
 начѣлствѣ вї. ѣ вѣзїска влѣхъѣ шїи ѣже ѣ сапрѣтивна
 наѣучившихъ вѣтъ. по вѣсоу оуѣво на вѣзїсканїе тѣхъ
 пѣсїа сѣ тащанїемъ тѣхъ хрѣташе вѣтї ѣ оуѣвити. іако
 оуѣво сїа ѿ некихъ преоуѣведевѣше. вѣскѣре сѣ таща-
 нїе ва ѣсаврїскїе стрѣни вѣзвратїшесѣ. вѣдїнѣ некий
 пѣванѣ тѣ. лѣвъ ѣже ѿ ѣсаврїе юнѣ сїи вѣзрѣстѣмъ
 длѣгѣже телѣмъ. камїнѣтѣворѣнїю прохѣе хїтрѣсть сѣ
 скѣтї на томѣже ѣстѣчѣнїкѣ пѣчивѣше влѣхъѣ шїи ре-
 коше емѣ. іако хѣщѣтъ вїтї црѣ грѣки. томѣже шѣме-
 тающѣсѣ рї соуѣшевѣ емѣ нїщѣтї ѣ оуѣбѣжѣтѣва. клѣ-
 тѣвми ѣзвѣстїше емѣ. прѣсѣще шѣветѣ аще кѣнѣацѣ
 прїмѣтъ шѣветѣванѣна. ѣ тѣ іаже ѿ нї прѣсїмѣа не-
 шѣрѣченѣ ѣспїлнїтѣ. рѣзѣшѣшїмѣе шѣвѣмъ. не пѣмнозе
 лѣвъ ва тїрѣнѣствѣ ѣзѣбранѣ вї. вѣзора рѣдї ѣ кре-
 постї телѣнїе пѣставленѣ вї ѿ лѣшѣдѣсїа ѣже ѿ а-
 драмїтїе. вѣевода вѣстѣчнї. тѣже лѣстїю лѣшѣдѣсїа
 оуѣкѣвъ. тѣ црѣтѣїю дрѣжатель вї, влѣхомъ оуѣво прї-
 шѣдшїмъ ѣ клѣтѣвами шѣвѣщѣнѣна ѣстѣзѣающї ѣспїл-
 нїтї. шїнѣже чѣо соуѣтъ сїа вѣпрѣшѣше. шїнѣже вѣдѣбѣ-
 ма да воуѣтъ тѣбе црѣоу рѣше іако аще шѣразъ хѣ
 назѣбѣе, ѣ того мѣтре. ѣ вѣсѣхъ того стїѣ ѿ црѣкѣвъ
 шїмѣши. хѣщѣши на мнѣга лѣта црѣтѣво дрѣжѣтї.

и́н же неоутвѣ́жень сѣи го́тсвенше на се оу́клобнися.
 и оу́ко призвавъ светлейшаго германа патріарха. и
 некие ѿ сѣ́еннаго сабора, начеть хоу́лити и хоу́лнѣ
 глѣи изрицати и сунѣижити пре́же его цре́ и сѣ́ни-
 ки́ тако́ идо́стѣ́коваше ва сѣ́ихъ ико́нахъ по́клобнѣ́нїе.
 сѣа слийшавъ светильники герма́нь. ѿвеща сапротивъ.
 посла́шай црѣ́ ѿне́иже хсѣ́ бѣ́ нашъ на земли іа́ви-
 се. и са на́мй пожитъ безвести ва́ко́ идо́босла́женїе
 бѣ́. по́мйнали а́пла рекѣ́ша, а́ще кто ва́мъ вѣ́говестить
 на́че е́же прїесте́, прѣ́клеть да вѣ́детъ. и а́ще кто
 нелюбитъ га́ на́шего іс х́а да ко́удеть прѣ́клеть. сѣа
 и мно́жиша сѣ́ прѣ́по́внѣ́мъ рекѣ́шъ. вѣ́говора́ць моу́-
 читель іа́ко́же лю́ть зверь. рикнѣ́въ велѣ́ми. и то́го
 сво́ею роу́кою заоу́шивъ, иринѣ́ ѿ црѣ́скѣ́ патріарха́
 сагна са престо́ла и ѿ црѣ́кве и по́треблае́тъ ѿвра́-
 зи дѣ́їе кѣ́мтре́ и хвѣ́хъ мѣ́ники. и крѣ́бопрѣ́литїе́ и
 затѣ́ченїе мно́гимъ са́твѣ́ри. слийшавъ же та́ко́ва пре-
 ста́рий римъ. ка́ фрѣ́го прило́жйсе и ѿ врьжесе́ вѣ́го
 вла́стїи.

Црѣ́твѣ́. лѣ́. ко́нѣ́танѣ́на гно́еимени́таго, сѣ́а ла-
 во́ва. црѣ́твѣ́ва. лѣ́. лет.

Оу́кѣ́птри прїема́еть црѣ́твїа́ по ѿ́ци сво́еъмъ ла-
 ве́. иа́зъ а́спїи́ вхѣ́йна́. иа́и ѿ ско́рпїе́ змїи́ дрѣ́ги
 ва́льтаса́рь, вестѣ́дни нена́вїснїи́ крѣ́бопїца́ ва́лкѣ́.
 на́ и светлосѣ́ сѣ́ихъ ѿети́ по́двїза́ше. непѣ́велева́-
 ше́ ко́ ии́ко́бо́же на́рицати́ сѣ́имъ, на́ прѣ́стимъ́ име́-
 немъ́. ни вѣ́ъ по́велева́ше́ именѣ́вати. на́ прѣ́сто́ ма́-
 рїю́. ка́ сѣ́мъ же́ иноча́твѣ́ющїхъ́ чїнь́ светлїи́ дї́ею.
 іа́ко́ беснїи́ па́сь ла́е. та́мнѣ́ ѿде́ждѣ́нїи́ те́ на́ри-
 ца́е. и іа́ко́ а́ганѣ́ те́хъ́ за́калае́, испа́нїахъ́се́ та́м-

нице сvezанїхъ. ва ейѣби сѹво тамняци глѣмен прѣ-
торь. тѣмѣ. (345) йнокъ затвори. й швемъ нбси шреза.
инемъ же оуши. а инемъ шчеса йзврѣте. й инемъ бра-
дї смболою пѣмазавъ шпали. й сщѣн'наго стефана
йночаствѹющихъ венаць. й инехъ многихъ сѹмѹчи
ш житїа йзвѣ^а.

Црѣтво: лѣ. ирини и константина сѣа єе.

Васиѹже седмиѹ саборехѹ ст҃ихѹ шцѹ вило. ѿб.
(2000).

Црѣтво. лѣ. Никифора геника. лет. ѣ. ѣ поль.
 Гдѣи бѣ заборавѣи и члѣво оуѣница. равѣ златѣ. сего
 оуѣнише клгари и ѡсекѡше главѣ емѣи и метнѣше ва
 коноѣи и изварѣше. дѡндеже кѣи тачиѡ коѣѣ. и
 ѡкѡѡѣше среѡромѣ. и пѣише ѡѡи ѡиѡ. и сѣи бѣи прѣ
 вѣи здравѣица клгариѡѣи.

Ш Шлѡжвнй меса инѡко

десетка до скѣнчанїа семїе тисѣще. а до сї вѣре-
нїа. за седемь сать кѣи вї деѣдѣрь стѣдѣть. и
ѡнѣ пїшетѣ ва своємѣ оуставе. на оустепенїе вѣе.
на вратїю месо заклаати два вѣла. аще вї на кѣ-
тѣромѣ савѣре ѡлѣженѣ. и ѡнѣ того не вї непїсалѣ.
нї поведемѣ ва оуставе пїти. ѡтѣже пїшетѣ ни-
кѣ ва послѣднемѣ слоге ва послани їако нїа вѣго-
детїю вїїеюсаврѣшенѣ ѡлѣженѣ їнокѣ месѣ. сѣвранїе
нїїедина не поменѣ на просто рѣ нїа. какѣ нї-
кѣнѣ вї до скѣнчанїа семїе тисѣще. за четїрїста
летѣ. и кѣ. а до сего времени мало вѣлаше.

Цѣтѣ вѣ. мѣ. мѣхїаїла ракавѣа. летѣ. а. и а. мѣѣ.

Цѣтѣ вѣ. мѣ. лава арменїна цѣтѣа. з. летѣ саи
їако вѣвѣрацѣ лѣтїи.

Цѣтѣ вѣ. мѣ. мѣхїаїла травїа вѣа. цѣтѣа и. летѣ.
и а мѣѣ.

Цѣтѣ вѣ. мѣ. деѣфїла иконѣ вѣрѣца сїа мѣхїаїлѣ вѣа.

ѡ сѣмрѣтї цѣа деѣфїла.

Ѣа напѣе скѣрѣе раздрѣшенїе на деѣфї-
ла дѣлѣгѣ їстѣзаїущїи. чревнїмѣ недѣгѣмѣ ѡвѣетѣ
кївѣ. и растрѣгнѣтїе ѡжїтїа хѣтеїаше. и вѣ
вїдетїи страшно. їако оуста его развѣрѣшоше
се и чѣлѣстїи растрѣгнѣше. їако и вїдѣтрнїа
вїетїе. цѣїцаже ѡ сї вѣлезанѣ вївшїи. и вїде
ва снѣ прѣчѣтѣю вѣѣ мѣлѣнца дрѣжѣщїи прѣвѣчнѣа вѣ.
ѡ вѣстоїма сѣтїми аїїїа. деѣфїлаже моужа єе ѡ
тѣхѣ немїа вѣстїиво вїемѣ, и поѣрѣгаема. и а вѣе ѡ снѣ
вѣзѣнѣ вѣ. тѣѣфїлаже малѣ вѣзвѣдѣсе и вѣзпїи. ѡ гѣре
мнѣ страстнѣмѣ. сѣтїхѣ рѣи їако вїенѣ вѣсамѣ. цѣ-
цаже вѣзамшїи їако вѣ прѣчїтѣе вѣе мѣлѣщїе сѣ пѣлачѣ.

и прилбжи ка оустомъ деѡфилъ и двѣ свѣостасе
оуста вгб. и вѣ члвчки вазоръ на нѣмъ. и изчеза-
еть ѿ житїа сего деѡфила.

Црѣтвб. мѣ. Михайла и деѡдория.

Оутвердившихъ поклонїенїе члѣтнихъ иконъ, и по-
ставляють пакы меѡбїа патріарха. и пръвее мблїть
вгб црїца, и васехъ исповедникъ. еже мблїти ба за црѣ
деѡфила, їако да своводїте ѿ мѡки. ѡниже вїдеше
вѣрѣ еє. васоу првѣю неделю. великаго поста, пре-
више молеѣе ѿ црї. црїцаже такоже са женами. ме-
ѡбїяже патріархъ, напїсавъ вѣсехъ вретїговъ
црїи їменѣ. са нїмїже и деѡфїлѡвб. їме. и поблѡ-
жї по стѣю трапезбю, васехъ оутайвсе ва оутре-
їаже петка. мблѡамъ бївающї оўзре патріархъ
меѡбїе аггла страшна ва велїцемъ храме. и глѣ
емѡ оўслайшасе мбленїе твсе ѿ епїскѡпе. и мїлѣ
пблѡчи деѡфї. оўже ѿселе нествѡжай вѣтѡвб. вазамѣ-
же патріархъ кнїгѡ еже поблѡжи по стѣю трапезбю.
и ѡкрете деѡфїлѡвб їме єдино заглѣждѣнб. а прѡ-
чї црїи целѣ. и побѣда сїѣ црїици. и вазрѡвасе се-
ло. васѡвбѡтѡже слѡжешѡ патріархѡ меѡбїю са ва-
семъ саборѣмъ. глѣ вѣ савїше ѿ жртѡвнїка вѣсемъ
слишешїмъ. за мблїтавъ вѣшїхъ, прощенїе даю де-
ѡфїлѡ. ктѡмѡ оўже за таковаго не мблїтесе не-
пблѡшаю бѡ васъ. поѡтомъ црїца патріарха ананїа,
їконѡбѡрѡца посла ва затѡченїе. ва єдинъ ѿ мбна-
стїрей ва мѣстѡ глѣмсе коночъ. и по мнозе временї
тай безакѡнї иконѡ спѣ хѣ и тѡгѡ ражѡшее и двѣмѣ
архангѣлїма ѡчїи извѣрѣте. црїца же вѣтѡвнбю ре-
вностїю ражѣгсе. повеле емѡ самѡмѡ ѡчїи извѣрѣтетї.

и ѿ. (200) рѧнь соуѣровѧми жѧлами дѧти емѧ. вѧ
тѧмъ оумарѧшѧ емѧ злѧ. и тело ѿго. и звѣрьже вѧнь.

ЦРѢВО. М. ѿ. ДѢВА Премѹдраго. сѢа васѢлїеѢа.
ЦРѢѢа. Ѣ лѢѢѢ. Ѣ Ѣ. мѢѢѢ.

Црѣво. мѣ. Алѣксѣево врата лѣвова. црѣва ле-
то. д. и д. мѣцѣ.

Црѣтво. мѣ. Рѣмана лѣкапина црѣтва. кѣ. лѣтъ.

Црѣво. ѿ. ѿ. Никифора фоки. црѣва. 5. лѣтъ.
и 5. мѣцъ. при семь аданасіе адонскій. еще емъ во-
начелникъ соущъ. имѣаше любовь великъ къ адана-
сію. по егвоу повеленію и пощію сазѣ ва сѣи горе
лавръ. и келіе себе шхоніе. вѣсхоте во пострѣице и
са нимъ жити. на заветіи црѣва сіе емъ вѣзврани.

Црѣво. ѿд. Васи́ліа ѿ константи́на. сновъ ро-
мана црѣ. црѣва. ѿ. лет.

Црѣво. ѿе. Константи́на брата васи́ліева. ѿже
црѣва. в. лета.

Црѣво. ѿз. Романа аргиро́пула. црѣва. е.
летъ. ѿ ѿ. мѣъ.

Црѣво. ѿ. з. Миха́йла пелаго́ниина. црѣва.
з. летъ. ѿ ѿ. мѣъ.

Црѣво. ѿѿ. Константи́на моно́маха. ѿже црѣ-
ва. в. летъ. ѿ з. мѣъ.

Црѣво. ѿд. Миха́йла старца ѿже црѣва летс.
а. ѿ. дни.

Црѣво. з. Иса́кѣа ко́мнина. црѣва лета в. ѿ г. мѣа.

Црѣво. зѣ. Константи́на дѣки. црѣва. з летъ.
ѿ з. мѣъ.

Црѣво. з. в. Романа діогена. црѣва. д лет. ѿ
г. мѣи.

Црѣво. зг. Миха́йла сѣа константи́на дѣки.
црѣва. з. лет. ѿ з. мѣъ.

Црѣво. зд. Ники́фора вѣтаниа́та. ѿже црѣва. г. лет.

Црѣво. зѣ. Алезѣа ко́мнина. црѣва. лет. з.

Црѣво. зс. Іо́ана порфи́рогѣни́та. летъ. вѣ. з. мѣъ.

Црѣво. зз. Манѣйла. ѿн. лет.

Црѣво. зѿ. Алезѣа порфи́рогѣни́та. црѣва. з. мѣъ.

Црѣво. зѣ. Андре́ника ко́мнина. црѣва. в. лет.
ѿ з. мѣъ.

Црѣво. ѿ. Иса́кѣа наре́наго аггѣа. црѣва. ѿ.
лет. ѿ з. мѣъ.

Црѣво. ѿ. д. Алезѣа ски́мнина. црѣва. д. лет.
ѿ з. мѣъ.

Ш сръвскій деспότηхъ начело.

Велайкй оубо деспότη неманиа. иже еѣ сѣи сѣмъ
шнь Ш снхъ влзрасте. вѣлооурошь, роди тѣхѣмйла
тѣхѣмйлаже рѣи сего влжннаго и велйкаго деспѣта
неманю иже кѣи при грчацѣмъ црѣи дледню скиймнинѣ.
Ѧа и оубо оутврди православіѣ ва своѣи землѣи
и врсѣи Ѧгнѣ. Ѧемъ соупрѣжнѣ вѣ" анѣ побѣвна в-
мъ ва вѣкнхъ добродѣтелехъ. свѣщеники и иноки и
странниѣ вѣсѣга имѣщѣи. рѣдѣстаже г. снѣи стѣфана
прѣбѣвенчанаго краля. и вѣкана вѣлѣйкаго кнѣза. вѣ-
сѣбѣи землѣи зѣти. и захлѣмской землѣи. и растка его-
же зѣло вѣзлюбѣише пѣче вѣсѣхъ. придошеже тнѣцѣи
сѣтнѣ гѣри. вѣни же вѣ" вѣдѣнѣ срѣлинь. рѣстѣкоже вѣ-
сѣдобѣише сѣи нимѣи. и оубѣдѣвъ шжѣтелствѣ сѣи хъ
шѣцѣ соущѣи хъ тѣмѣ. и рѣжѣгѣсѣ вѣжѣтавнимъ желѣни-
ѣмъ, и ипрѣбѣишѣсѣ оубѣ шѣца на лѣвъ. и Ш вѣсѣ вѣ-
ларѣ оутѣи вѣсѣ. вѣжа сѣи шнѣмъ инокѣмъ ва сѣтѣю
гѣрѣ. шѣцѣ же вѣгѣ, пѣслѣ ва сѣлѣ вѣго стрѣтилѣата. и
шѣбрѣтоше вѣгѣ вѣщѣ непѣстрѣженѣ. шнѣже шѣвѣшѣсѣ са
нимѣи пѣйти кѣи шѣцѣ. и оубѣишѣ вѣи хъ вѣиномъ. и оубѣ-
снѣвѣшимъ имѣ. рѣстѣко же вѣзѣи на сѣлѣпѣ и пѣ-
стрѣжѣ и нарѣчѣнѣ кѣи сѣвлѣ. шнѣи же вѣзѣвѣдѣише крѣ-
мѣбѣи хъ мнѣи хъ. сѣи же сѣва тѣвѣисѣ имѣ на сѣлѣпѣ.
и сѣврѣже имѣ шѣдѣжоу мѣрскѣю и вѣласѣи шнѣиже
мнѣго плакавѣше шѣидѣше. и пришадѣше вѣзѣвѣстѣише
шѣцѣ его и мѣтри. шнѣиже мнѣго плакавѣше. са вѣсемѣи
колѣарѣи и сѣрѣнѣи хъ. и пѣстрѣжѣсѣ сѣи сѣвлѣ, ва рѣ-
скомъ мѣнѣстири. пѣтѣмъже пѣвѣленѣѣмъ прѣтѣвѣи, начѣ
жѣти вѣ вѣтѣпѣдѣ. и мѣишѣвѣшемъ мнѣземъ вѣременѣмъ
пѣснѣхъ пѣсѣи лѣетъ кѣи шѣцѣ вѣпѣстѣбѣиѣ. да шѣстави
цѣрѣтво землѣнѣе и придѣтъ кѣи немѣ. шнѣже шѣстави

вѣ, и стефана сѣа своего побѣдѣ самодержца. а сама
пострижесе, въ монастири стѣденици. и нареченъ въ
сѣмѣи. деспотѣвъ леть. мѣ. также и женѣ своею
анѣ въ девичацѣи монастири побстриже. а сѣа побѣ
де вѣстѣю горѣ. ка сѣа своего себе. и са многими
именіемъ. потомже испроси, оу цѣа алеѣи оу вѣта
своего. ѿ негоже ѡженісе стефанъ цѣа сѣа сѣмѣи-
новѣ манастирь хиландарѣ са вѣсемъ стежаніе. іако
да вѣдѣтъ сѣмѣи деспотѣмъ въ вѣки манастирь
та. и дасть имъ, цѣа алеѣи писаніе вѣже никѣмъ въ
стѣпатіе въ ихъ монастирь. ни прѣтѣ стѣе горѣ. ва-
чѣиастажесе и сами въ своѣи монастирь хиландарѣ. и
сѣавѣша зданіемъ каменѣи, и оукрасивѣша вѣсацемъ
лепѣтѣмъ и доврѣтамъ. и малѣ въ немъ побжѣвъ,
стѣи сѣмѣи ѡидѣ ка гѣ. и мѣлѣвами стѣго сѣвѣи
истече мѣрѣ ѿ грѣва его. побѣтомже побѣставѣмъ стѣи
оѣва прѣзвѣнтерѣ таже архимандритѣ, солѣнскими мѣ-
трѣпѣлитѣмъ. побѣтомже оумоленіемъ вѣратѣ своего сте-
фана. сама прѣнесе мѣрѣи стѣго ѡѣа своего. и поѣ-
жѣхъ въ монастири стѣденици.

Цѣтѣ. ѡѣ. алеѣи дѣки цѣтѣ. і. мѣѣ и ѣ.
дѣи сѣа прѣвѣславѣмъ.

Цѣтѣ. ѡ.г. Алеѣи агѣлъ цѣтѣ. з. мѣѣ и ѣ.
дѣи и сѣи прѣвѣславѣмъ.

Цѣтѣ ѡ.д. ѡѣшѣа лѣскарѣ. цѣтѣ. иі. лет.

ѿ стѣмъ сѣвѣи сѣмѣи.

ѿти же сѣа некѣихъ рѣдѣи побѣревѣ монастир-
скихъ иде въ цѣгрѣ. и прѣиетъ въ сѣа радѣстію цѣремъ
и патѣрѣхѣ. іако цѣа издавѣна жаѣе вѣиетѣ его. поб-
чѣеже его соѣгѣвѣю чѣтѣи цѣа. зѣниже цѣа дѣшѣа

даши вѣна вѣ. вѣ женѣ радѡсавѣ. сѣѣ стефана де-
 стѡта. братничнѣ стѣго савѣ. и мѡлѡше стѣи савѣ црѣ
 глѣш. іакѡ велѣа єресѣ. шѣемѣ мѡлѣмѣ и мѣсѣю шѣнѡна
 вѣ. и вѣго чѣтѣ мнѡжитѣ. и єдинемѣ недѡтѣтѣ вѣемѣ.
 іакѡ свѡбѡгѡ архієпѣйкѡпа немѡмѡи, вѣ землѣи нашѣи.
 вѣже оучитѣи шѣ глѣ. да пѡставѣи єдинѡгѡ шѣ сѣ оучѣ-
 никѣ мой. архієпѣйкѡпа, срѣвскѡй землѣи. црѣже єго пѡж-
 лѣше и янѡгѡ нехѡтеѣше. сѡвѣщѡвѣже сѡ оучѣникѣи, и
 нехѡте пѡслѣшѡвѣ. патрѣархѣже шѣсвѣщѡвѣ єгѡ архіє-
 пѣйкѡпа. и црѣ велѡ шѣ сѣ вѡзрадѡвѣлѣ. и мнѡгѡ чѣтѣнѣю
 гѡвѣвѣ сѡтвѡри сѣгѡ рай. и нѣишѣи мнѡгѡ раздѣлѣлѣ. пѡ-
 томѣ же мѡлѣтѣ црѣ и патрѣіархѣ. іакѡ да дѡдѡлѣ
 емѣ вѡлѣстѣ, и понѣмѣ свѣишѣи вѣ землѣи єгѡ. свѡишѣи
 єпѣискѡпѣи шѣсвѣщѡти сѣ архієпѣйкѡпа. ѡ ка црѣгѣоу
 нехѡдѣитѣи. црѣже и патрѣіархѣ рѣлѣше и тѣшкѡ, прѣ-
 шѣнѣи нѣа немѡгѡше єго прѣслѣшѡти. и дѡлѣи емѣ вѡлѣстѣ
 тѡковѣю пѣишѣи црѣки и патрѣіархѣшѡскѣишѣи црѣже и
 патрѣнархѣ сѡ мнѡгѡю чѣстѣю и радѡстѣю шѣпоуѣстѣи-
 шѣ єгѡ. и прѣиє вѣа землѣю шѣчѣтѣвѣ свѣсѣгѡ. и
 оуѣсрѣтѡютѣ єгѡ, сѡрѡдници и вѣсѣи людѣи. стѣ-
 фѡнѣже вѣрѣтѣ єгѡ вѡлѣзанѣнѣ велѡ. сѡвѣжѣ прѣ-
 шѣлѣ и мѣтѣвѡю здравѡ єгѡ сѡтвѡри. и нѣа мнѡ-
 гѡ чѡудѣсѡ сѡтвѡри. и црѣкѣи пѡставѣи. єпѣикѡпѣи
 вѣа свѡєи шѣвѡлѣстѣи пѡвѣсѣлѣ гѣадѡмѣ пѡставѣи. и вѣсѣлѣ
 оучѡшѣ пѣишѣи шѣ стѣлѣ. и вѣрѣтѣа свѡбѡгѡ стѣфѡнѡ вѣн-
 чѣа црѣки вѣнѣцѣмѣ. и пѡставѣи єгѡ црѣ. и сѡ євѣнѡю
 икѡнѣишѣи и мѣрамѡрѣишѣи изѣцрѣгѣа прѣвѣлѣ. и вѣлѣишѣю
 црѣковѣ сѡвѡрѣнѣю сѡздѣлѣ. и пѡпѣисѡвѣи и мѣрамѡрѣемѣ оу-
 красѣишѣи. и нѣишѣи мнѡги црѣкѣи вѡздѣвѣишѣи. сѡуѣцѣишѣи же вѣа
 єресѣи єлѣишѣи шѣвѣрѣтѣахѣсѣи. некрѣщѣнѣишѣи пѡвѣлѣвѣшѣи крѣ-
 стѣишѣи. ѡ єлѣишѣи крѣщѣнѣишѣи вѣа лѣтѣишѣишѣи єресѣи вѣа пѡдѣ-
 17*

ше. си мѣтеѡ мѣроу изгѣвъ. помазъеть ихъ и вер-
ними причитаеть. вѣици же не покарѡхъ се. сихъ по-
велеваше црѣ استفанѣ братѣ са везчѣтнемъ ѡ шчѣтва
изгнати. и недаваше растити грѣню ва мѣсто вѣ-
ногра.

Олишавже оугарски крѡль и негодова ѡ поста-
влени на крѡлевствѣо استفана деспота. іакѡ пѣна
рѣ намъ сѣтворѣ се, и побѣде на него васхоте єго
поборити се. стѣи же сѣва оумѡленіемъ врата изиде
ка немѣ и мѡногѡ оувѣшавъ єго ѡ мире. и непрекло-
нїе. соущѣже тогѡ варѣ зелѣнѣ сѣначѡмѣ. а стѣи по-
савъ прѡсити оу него лѣдѡ и нешверѣтѡше ва васѣи
земѣи. стѣи же помѡлисе, и пѣе градъ великѣ шѡко-
лѡ мѣста. идеже сѣмъ стоѣше, станѡмъ. и вѣгода-
ривъ вѣ, сѣмъ вакъсѣвъ. и ва винѡ. валѡживѣ про-
хлади жеждѡ своѡ. и накладѣ каменѣа грѣнаго ва
ваюдѡ великѡ сребрѣнѡ крѡлю посѣла. и васѣе пѡвеле
имѣти дѡволно. крѡлже вѣдевъ и слишавъ страхѡмъ
шѡвѣть вѣвъ. и наказаніемъ стѣго, шѣстави єресѣ ла-
тинскѡю и правѡславнѡю вѣрѣ приѣть. а са вратѡмъ
єго крѡлемъ вѣчѣи мѣрь оутвѣрдѣвъ. и сѣмъ дѡбре
пѡживѣ, іакѡ ѡ грѡва и чѣдѣса тѣворити.

Пѡтомъ же вратѣ єго استفанѣ болѣнъ вѣи и мо-
лаше стѣго шѡвлѣщѣи єго ва инѡчѣки шѡкразѣ. стѡмѣже
шѡлагающѣ. и шѡдѣшѣ ва єписѡпнию. и посѣлаеть
ка немѣ استفанѣ са сѣзѡми. іакѡ оуже рѣ неимѡши
мене видѣти ва живѣихъ. стѣиже приде са тащѡнїемъ.
и шѡверѣте врата оумѡрша. и зелѡ шѡскрѣисѣ и мѡногѡ
помѡлїе са сѣзѡми, и вѣкрѣси врата. и шѡвлѣче єго
ва инѡчѣки шѡкразѣ. и причѣстїе, стѣимъ тѣннамъ.
паки оуснѣти пѡвеле. рѣкъ прими гѣи дѣшѣ єго ва ми-

ре. приведеже сѣа єго радбслава ва рѣкѣ єго и блѣн
єго кралєѣтвомъ. и тако ва роуѣхъ архієпискѣпѣ
васемъ зрещимъ. предѣть дхъ своѣи кѣъ استفанъ краль
нарѣни ва инѣѣе симеѣ. и положи єго ва стѣденици
ва монастири пречїтїе са ѡцемъ єго сїмєѣномъ.

Шѣзетїю црїгрѣ. Шлатинъ.

Вълето 73. ѡ. ѡ. (6712 г.) възеть кѣи црїгрѣ Ш ла-
тинъ. црѣу деѣдѣорѣ ласкарѣ или невѣвшѣ тѣ или нева
змѣгшѣ стѣтїи прѣтивѣ имъ. зѣнеже имѣаше инѣгѣ соѣ-
пѣстѣтѣ. влгарѣкаго црѣ. латїнїиже мнѣгѣ блага и са-
соудїи чѣтїїе. и рїзи и икони чоѣдѣтѣ ворїни и нерѣкѣтѣ-
ворїни ѡвѣразѣ. и пречїстїе рїзѣ. и мнѣги мѣщи стїхѣ
ва римѣ. ѡнесѣше. грѣкоеже црѣтво на дѣбѣ пресѣче-
сѣ. по васей во тетали и илїри. и ва сѣлѣвнїи црѣтѣвїѣющѣ
деѣдѣорѣ ласкарѣ. по васемѣ же и вїтїнїи и ва аси.

Црѣтѣвїѣющѣ влгѣчїтївомѣ црѣѣу калѣ ѡшѣнѣ вѣтѣ-
цѣ. Радбславѣ краль, снѣвацѣ стїго савїи. прїетѣ инѣчїи
ѡвразѣ ва мѣнастїри стѣденици. Владїславаже врата
єго маншагѣ вѣнѣа на кралєѣтѣвѣ. и вралѣмѣ прїчѣте
емѣ дащєрѣ асєнїи црѣ влгарскагѣ и загорскагѣ.

Црѣтво. ѡѣ. грѣкое ѡшѣна дѣкїи. црѣтва лєтѣ, лѣ.
правѣславѣнѣ.

ѡ стѣмѣ савїи срѣкомѣ.

Прѣвїїеже стїи сѣва ва архієпискѣпїи времє дѣвѣлїнѣ
и прохѣде землїю ѡтѣчѣва сѣбѣго. васєхѣ поѣѣчѣваѣше
на влгѣчїїе. и бєгати ѡ вєрєїи. Жєлѣашєже ва тѣж-
дїхѣ стрѣїа кѣнацѣ жїтїа прїетїи, и сазѣва вїкпїи
и васє соѣще ва влѣстїи. и мнѣго поѣѣчївѣ ихѣ. и
їзбравѣ єдїнѣгѣ ѡ оѣченикѣ арсєнїа именемѣ, єрѣмѣ-
наха доврѣтелїю сѣврѣшена пачє иїє. и сєго имѣ
ѡсѣветїи архієпискѣпа. самѣже влѣвїѣ васѣ. и прїетѣ

вѣщеніе ѿ прощеніе валамъ же множаство богатства. ѿ
 архієпископѣ и ѿ крѣпа владислава. и на зѣднѣмъ морѣ
 въ дѣишкѣти, валадѣ въ корабель. и вришѣ въ тѣрш-
 анна. и приѣтъ вѣвъ ватриархѣ аданасіемъ. и покаяниесе
 пречѣтомъ грѣбѣ. и монастырѣ, и ииши много разѣва
 златѣ. поѣсѣмъ же приде въ александрію и покаяниесе
 стѣмъ апѣлѣ маріѣ. и прохѣ тамѣ поустини места.
 приде въ анибадѣ и въ скитѣ и въ чрнѣю горѣ.
 и дарѣве ѿ богатства своего. и поѣтъ въ велики
 вѣвѣлонѣ. тамъ же въ вѣгѣпатѣ и иде въ поѣстниѣ шѣца
 анѣдема. и арсеніа, и вѣзвратниесе въ вѣгѣватѣ. и
 иде въ стѣю іерѣу синаискѣю. и приѣ въ мона-
 стирѣ, стѣне вѣце. идеже мѣсѣи вѣе гѣ въ кѣпѣне. и
 рѣдѣ въ аврамовѣ, ісаковѣ, іаковѣ. и побеле еѣмъ
 вѣзѣти сапоги. и доселе тоу вѣсѣма ногамъ іерей са-
 жѣтъ. и прѣйтѣ въ монастыри пречѣтїе вѣсѣ. мѣ. цѣ.
 и по вѣкрѣши пакѣ вѣзвратїе въ иерѣшѣма. и свѣр-
 шѣмъ стѣю саѣжеу въ стѣмъ вѣкрѣсени. и покаяниесе
 се вѣсемъ стѣи мѣстѣмъ. и много дарѣва въ златѣ. и при-
 де въ великѣю антѣшхѣю и покаяниесе стѣмъ мѣтѣ и
 много златѣ даѣвъ. шѣдѣ приде въ великѣю арме-
 нїю мѣши стѣхъ вѣзискѣ. и прошѣ арменїю. и тѣр-
 скѣю стрѣнѣ. и пакѣ приѣ на сѣрѣскѣ морѣ. вѣже ѿ-
 плити въ цѣгѣ. и лѣвѣшѣ стѣмъ. ѿ многи троѣ-
 добѣ вѣлезанѣ кѣпка найде еѣмъ. и за многи дѣи
 ниѣтъ. и мѣлахѣ еѣ вриети пѣшѣ. стѣже поѣтре-
 вѣла въ рѣи скорѣ лѣвѣнїе. и рѣше еѣмъ. іако немѣщѣ-
 но въ еѣ шѣрѣсти. и се вѣвѣзѣпѣ надѣвѣшѣсе вѣна
 и прѣвѣрѣже іако роѣкамъ на ногамъ еѣ рѣвѣ вели-
 кѣ село. и доѣвѣла же вѣи стѣмъ на вѣкѣшнїе на мно-
 ги дѣи. и соѣци сѣ нѣмъ. и когѣ наѣвѣтнѣсе стѣи бѣ-

гомъ даніе рѣши, ва тай чѣ и волзаны ѿбеже, и вѣ-
скоре придѣше ва цр҃г҃ра. и ва мѡнастыри прѣтѣ вѣцѣ
пѡкѡн полѣчивъ. чѣтніе сѣсоудн и стѣхъ моши ва-
нискѡашъ, и много си ѡвѡгатнѣсе. ва ѣсе ѡчѣтѣ
хѡте сѣа дѡнести. и ѡ константина г҃ра корѡвалемъ
пѡнѣ на вѣрѣкѣю земаю. придетъ же ва стѣ г҃ра трѣ-
новъ ва цр҃ѣ ѡданнѣ асенѣ свѣтѣ сѣбемъ. и прѣетѣ
вѣвѣ са радѡстію. цр҃емъ и пѣтрѣархѡмъ ѡданнѡмъ
и дастѣ емъ цр҃ѣ теплѣе сѣе пѡлати. цр҃ѣ же и пѣ-
трѣархѣ пѡчѣтающе ст҃го. пришѣшъ празникѣ ст҃го
вѣгѡшленїа. и ва навѣчерїе повелѣше ст҃омъ сѣви сѣаж-
вѣ сѣтѣрити, и вѣи ѡсѣтити. и ѡкрѡпѣвѣ же цр҃а и
васе людѣ. и трѣжствѣ вѣвшѣ ѣго рай оу цр҃а, пѣ
празникѣ же, ст҃го ѡвѣтъ болѣзанъ. и раздѣмъ же ка
ѣѣ ѡшѣствїе сѣе. напѣа заветѣ. и вѣсе стѣе моши
и сѣсѣди свѣщенїе и ѡдежѣ ѣже ѣскѣпи. сѣ оучѣнїѣ-
ки пѡсѣа ва сѣе ѡчѣтѣ. и вѣгѡлѡвенїе крѣмо вѣла-
дисавѣ и ахрѣнѣнїкѣпѣ арсенїю и васемъ людѣмъ.
и недели наставши причѣствѣсѣ ѣжѣтѣнїхъ тѣнїмъ. и
такѡ вѣгѡдарѣвѣ вѣ. и прѣстѣвѣсѣ ѣе, дѣ. днѣ. и пѣ-
сѣа пѣтрѣархѣ ка цр҃ѣ ѣе пѡгрѣвѣсти ст҃го. и пѡвелѣ
пѡложѣтѣи мѡщи. ва цр҃кви стѣхъ мѣ. мѣникѣ. и мно-
гѡ злата раздавѣ, на пѡгрѣвенїе ѣго. и многоа ѣсцѣлѣ-
нїа вѣнѣше. ѡбѣтѣмъ же крѣмъ вѣладисавѣ самѡдрѣжаѣ
прѣде самъ ка тѣстѣ сѣемъ асенїю цр҃оу. и едѣа ѣс-
проси тѣло ст҃го. и прѣнесѣ ва сѣе ѡчѣтѣ са мно-
гою чѣстїю. вѣше же тѣло ст҃гѡ цело нѣнїмъ же вѣре-
дѣмѡ и вѣгѡоуханїе ѣспѣшѣе много. и пѡлѡжи ѣго
чѣтнѡ ва сѣемъ мѡнастыри вѣзнесенїа гнѣ ѣже самъ
сѣаа и многоа чѣдѣсѣ вѣвахѣ пѡвѣсѣгда ва славѣ ѣѣ.

ѡ рѡсловѣ срѣвскѣ дѣспѡтѣ.

Бело оуросиъ роиъ текуснѣ текуснѣже роиъ неманю иже ѿ сѣи сѣмешъ. иже и сѣи ериъ православіе и ереси ѿгнѣ. сѣмешъже роиъ са сѣпрѣжнѣцю аною г. синиъ стѣфана прѣсвѣченанаго крааа. и какаана великаго княза васѣи зети и захаѣмскѣи земѣи. и расѣтка иже нареченъ ѿ сѣа. синъ же сѣмешѣнскѣ стѣфанъ крааъ роиъ. д. синиъ. радѣслава, владислава, стѣфана, предѣслава. стѣфанъ сѣи нареченъ ѿ. оуросиъ ва име прѣдеаъ свѣегѣ. сѣ ѿ хрѣпаки крааъ. прѣдѣславъ же гѣи синъ стѣфанѣвъ, прѣвѣнскѣ стрѣю свѣемъ стѣмъ сѣви. и ѿи мнѣхъ и нарѣнъ ѿ сѣа. ва касѣ ѿи пѣванъ стрѣю свѣемъ стѣмъ сѣви. и по стѣмъ дрѣсенію ѿи третѣи дрѣиенѣкъпъ сѣи.

Ѧтефанъ же оуросиъ. иже ѿ хрѣпаки крааъ роиъ деаъ сѣа. стѣфана и мнѣтнѣ. великаго крааа. стѣфанъже роиъ деаъ дѣшмана и дѣшана. Ѧи дѣшанъ престѣи прѣделѣи ѿиъ свѣиъ. и поставѣмѣ сѣмѣваснѣ цѣъ. и роиъ сѣа оуросѣа. оуросѣи не име дѣти, ѿста беспѣметѣи аѣза.

Ѧтефанъ же оуросѣвъ хрѣпаваго крааа синъ. роиъ деаъ сѣа. владѣслава крааа. и оуросѣица. тѣанѣже ѿиъ ва дѣбродѣтѣи оуросѣица. ѣко ѿ грѣаа его мѣрѣи истѣкаѣтъ. стѣфанъ же ѿиъ ѣго, пѣставѣмѣтъ врата свѣего оуросѣа на краѣвѣтѣо. сѣи ѿ вѣторѣи оуросѣи сѣмѣже скѣнѣасѣ въ лѣто. 15. ѿ. к. ѣ. (6825 г.)

Вѣторѣе рѣсловіе,

Вѣканъ вѣторѣи синъ стѣго сѣмешѣи а вѣратъ стѣго сѣви. велиъ князь роиъ сѣа жоуѣпѣанѣ дѣмитѣи ва ѿнѣчѣомъ ѿѣразѣ нарѣченъ ѿиъ дѣвъ. сѣи дѣвѣаъ родѣи вратѣслава княза. вратѣславъ же роиъ вѣратѣка княза. вратѣко же роиъ даѣшѣрѣи мнѣицѣ. сѣа же ѿиъ соуѣпрѣжнѣица.

ВЪ ЛЕТО .S. Ѡ. А. (6730 Г.) ВѢ ЦРЬ ВЪ РѢВЛЕ МЛАДТИНЬ.

Въ лето ҃с. ҃ѣ. ҃л. (6730 г.) въ цр҃ь вѣ рѣе мѣлѣтнѣхъ.
 О҃тѣи сѣмѣи нѣ рѣи стѣфанѣ краля стѣфанже
 рѣи стѣфанѣ иже нѣрѣнѣ вѣи оу҃рошѣ вѣ и мѣ предеда
 свѣго оу҃роша. сѣи иѣ хрѣпѣи краля. сѣи рѣи мѣ
 лѣтина краля. и иѣ дѣ. О҃ стѣго сѣмѣи нѣ. сѣи рѣжѣть
 стѣфана вѣи каго. вѣи о҃тѣи стѣпа, и цр҃тѣи вѣи нѣ.
 и по оу҃мрѣи мѣи стѣфанѣи. мѣлѣтнѣ краля при
 шѣи вѣи вѣи вѣи вѣи. оу҃ грѣи каго цр҃а андрѣи
 ка пѣи о҃лога дѣи рѣи. и рѣи О҃ нѣи сѣи нѣи
 тѣи тѣи. цр҃и нѣи вѣи стѣфана О҃ вѣи лѣи мѣи и
 нѣи вѣи нѣи нѣи нѣи нѣи нѣи нѣи нѣи нѣи нѣи
 пѣи. и дѣи лѣи лѣи и иѣи вѣи вѣи вѣи вѣи, вѣи
 рѣи тѣи нѣи нѣи прилѣи вѣи нѣи вѣи вѣи вѣи. и
 на иѣи нѣи вѣи мѣи лѣи. и прѣи мѣи жѣи нѣи лѣи
 оу҃гѣи рѣи тѣи нѣи лѣи. вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи, и
 иѣи лѣи лѣи вѣи жѣи тоу҃ цр҃ковѣи стѣго. нѣи нѣи.
 лѣи вѣи вѣи вѣи и вѣи вѣи вѣи вѣи. и мѣи вѣи
 дѣи вѣи. вѣи вѣи вѣи стѣи нѣи нѣи. и рѣи вѣи нѣи
 вѣи стѣфанѣи сѣи иѣи тѣи нѣи мѣи дѣи нѣи вѣи
 нѣи вѣи вѣи. тѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи
 и сѣи вѣи нѣи дѣи мѣи. вѣи нѣи оу҃и дѣи нѣи нѣи
 вѣи, дѣи дѣи дѣи стѣфанѣи. андрѣи нѣи вѣи.
 лѣи, тѣи мѣи лѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи
 вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи
 сѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи
 сѣи дѣи вѣи сѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи
 вѣи сѣи вѣи и пѣи нѣи. иже кѣи сѣи. прилѣи вѣи
 вѣи вѣи. и дѣи вѣи сѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи
 вѣи вѣи пѣи нѣи дѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи
 вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи вѣи

[illegible]

мѣѣ стѣфанъ ва затѣченн савѣршающѣсѣ и празники
чѣдотѣборца нѣкоимъ еденію и кажѣнію и чтенію ва-
снощнѣмѣ савѣршаемѣ. Стефанѣ изъ глѣбини дѣшнѣ
моленіа принѣсѣ. и ѿ многѣго тѣда малѣ ваздрѣ-
мѣсѣ. зрѣть срѣчѣннма ѿчнма великаѣ нѣболѣ и ка-
нѣгѣмѣ еѣо мнѣотѣи просѣ. мнѣотѣивнѣ ѿнъ рѣчѣ рѣхѣтѣ
прѣжѣ нескрѣвѣи и показѣхѣ ти ва мѣбѣи роуѣцѣ твои
звнѣици. и нѣмѣа послѣмѣ есамѣ испѣлнѣтѣи и ваздѣвѣхѣ
еѣо и крѣтноѣ знѣмѣнѣ на лицѣи еѣо сѣтворѣи. и ѿчнма
жѣ еѣо крѣа прѣтѣмѣ кѣснѣвсѣ рѣ гѣ ісѣ хсѣ ижѣ слѣ-
пѣа ѿ роженнма ваѿчнви. тѣмъ и тѣвѣима ѿчнма прѣ-
ви да дарѣтѣ зракѣ. и ѿвѣ сѣво невѣмѣ вѣтѣ. ѿ
незрѣченѣнаѣ ти мнѣосрдѣа, хѣ зрѣшѣ ѣакожѣ и прѣжѣ
и многѣ са сѣзѣмѣи блѣгодаривѣ, и нѣкѣмѣ жѣ ѿвѣви
дѣо врѣмѣнѣ. на по ѿвѣйчаю оѣвѣрѣцѣмѣ закрѣвѣ ѿчн.
хожѣшѣ са жазаѣ. и помѣлѣ маншѣ снѣ еѣо прѣиѣ
ѿ жнзнѣи сѣѣ ка бѣрѣшѣи.

Що самр'тї стѣфановї.

Стефанъ же оуязвѣниъ бѣвъ желаніемъ црѣвіа. сѣнь вѣроу глѣбѣи дѣшана. ѿ немощи трѣвети стрѣмачніа пламене многоу вайнствоу са собою имѣи. ѿ нѣчаеи нѣхъ цельмѣе. въ древетнѣхъ приходитъ землю. ѿ такоу на васе црѣвіе шпѣтасветсе. садржаніе и шѣчине шѣластѣи. сѣю шѣмѣлетъ. оувеѣже сѣа крѣтки стефанъ. нѣсѣлаетъ къ намѣу рѣкъ чѣоу, шѣстави сѣа непѣвна. ѿ вѣдѣнію жити, ѿ по мѣлае влѣвени ѿ мѣлѣтѣ. вѣоу приети шѣчѣе наслѣе и престѣлу. на нѣрачѣи оуслѣшати. стефанъ же на вѣмѣшю добрѣтелеу цѣвѣзаше. ѿ гѣнѣніе сѣмѣвѣеу повидѣ трѣпѣше. вѣреже вѣлоу полѣчѣно шѣветъ сѣнь кѣпѣно ѿ мѣветнѣхъ. са мѣнѣгѣмѣи сѣлами пришѣ шѣа вѣмѣетъ. ѿ са женѣоу ѿ

чеди ва инь гра зѣчанъ побеле шесѣтъ. и по малеже днѣхъ оудавленію горчайшой самрѣти шоу- жають. и тако прѣдасть вѣженоу свою душѣ ва роу- це гни. и положень вѣи ва своемъ монастыри. и по з. мѣ летехъ ѡви се вѣклистархъ, и повелеваетъ изе- ти тѣло свое шземле. и шкертѣше цело и вѣлоууха- ние испѣшаетъ. и чѣдеса творѣ вратѣра же слепаго просветивъ. и ина чѣдеса сатвори многѣ сѣи ва славу вѣи.

Въ лето 6844 г. (6844 г.) Постависѣ црѣмъ استفанъ дшанъ рекѣми. сѣи прѣви црѣ срѣлемъ вѣи.

Въ лето 6845 г. (6845 г.) рѣдисѣ оуросъ. сѣи црѣ استفѣ дшнъ.

Въ лето. 6861 г. (6861 г.) прѣстависѣ црѣ сте- фанъ дшанъ.

Въ лето. 6867 г. (6867 г.) прѣйдѣше тоурици на калиполе. ва г лето оуросѣ црѣ.

Въ лето 6880 г. (6880 г.) прѣтѣтъ начело срѣско кнѣзь лазаръ. сѣи кнѣзь лазаръ великій. шѣнавляѣ шѣпѣстѣвшѣ скѣпѣра срѣвскѣ. шѣ измайленъ, и црѣкви и монастыри. и гради сѣзидѣѣ. и сѣи ванѣзапѣ шѣ пер- скихъ странъ ва западнѣе страни, срѣвские. прѣсѣла- ютсѣ измайленѣ.

Пѣвемъ же шѣи извѣсно шѣкѣдѣ начело прѣише влаѣти. вѣше неки црѣ именѣмъ хѣриданъ хрѣстиа- нинъ верою. шѣвляѣ странами соущимъ посрѣ перси- ди и арменіѣю. нѣиже прѣимѣнована страна та дѣчамѣи. вѣи же ва оулишеніѣ црѣи грѣчкихъ и шѣре- те црѣи странѣ техъ ва црѣтѣвѣющемъ грѣѣ. и ва црѣивсѣ прѣиетъ грѣчка скѣпѣтра. вратѣ же вѣго вацарѣ- все ва шѣтѣви своѣмъ ва дѣчамѣи. сѣи хрѣтианинъ ва

пѣркихъ прѣдѣлахъ. неци повѣгоше грѣкаго цѣа ити
 ва ѿчѣво свое на враѣ своего. иже и поиде са ваѣми
 силами. сийшаѣ же цѣа ачѣмѣски вѣзложи насѣ инѣ-
 чки ѿвразъ. и сретѣе врата своего цѣа пешь. оу-
 вѣе же цѣа грѣки кто ѿ и ваназапѣ и та сѣ конѣ
 сѣде. и лювазно целованіе даеъ кратѣ. вапрѣснѣ-
 же чѣсѣ радѣ сѣтворѣ се. ѿнѣ же ѿвѣщаѣ емѣ коѣ
 ѿ мнѣ приѿкретеніе и полза еже тѣлѣкимъ крѣмѣ
 пробѣтѣю виновникѣ бити. ѿцѣ намѣ оумре по прѣ-
 етѣно дѣа и прѣрѣдителѣи васѣ. веде іако и азѣ оу-
 мретѣи хѣщѣ. снѣ же мѣи єдинѣ сѣи. и та ѿз мѣа ѿ
 власти нерадѣтъ на по нѣе же юнѣости ради инѣкѣ не-
 мѣжеъ бити. соутѣ монаѣтирѣе иже ѿци наші сѣ-
 заше ва єзице нашѣмѣ дажѣ емѣ са писаніѣмѣ вае-
 же ѿкрѣмѣтѣе ѿ нихъ прѣчаже дажѣ емѣже хѣ-
 щешѣ. цѣа же оумѣилѣсе, и васѣ по вѣли єго сѣ-
 творѣи. ѿтолеже снѣ єго и сѣа чѣа єго ѿвѣлахѣ стра-
 намѣ сѣвѣе же грѣкомѣ скѣпѣтрѣ. прѣвазмагающѣмѣ
 же ѿзмаилѣтомѣ. и вѣстѣчнѣе странѣи ѿемѣшѣмѣ. прѣ-
 вѣлѣкоше странѣи ѿни пачѣ дрѣжѣтеле тѣхъ стрѣнѣ ва
 скѣврѣнѣнѣю ихъ верѣ. сѣ нѣимѣже и васѣхъ поѣко-
 рѣише. оувѣи ѿхрѣтѣансѣва ѿстѣпитѣи. прѣвѣнѣ-
 кѣ оувѣо цѣа ѿнѣго, иже ѿвѣлѣче ва инѣчѣки ѿвразъ.
 вѣтѣи оувѣо сѣи зѣли верѣ агарѣнскѣи ѿменѣмѣ др-
 конѣ єгоже прѣвѣи снѣ соулейманѣ. сѣи соулейманѣ,
 прѣемѣ скѣпѣтра єго. ва запѣна прѣведе жѣвѣа соу-
 ца ѿца єго дрѣконѣ. на калѣполи мѣре прѣеѣ. и ѿ-
 вѣрѣи поутѣ и прочѣмѣ. при цѣи грѣцѣмѣ, дѣрѣонице
 ѿмѣщѣ рѣтъ са вратѣмѣ свѣимѣ. оумаршѣе дрѣко-
 нѣ оумреже и снѣ єго соулейманѣ. вѣзвѣмѣзѣетсе снѣ
 юнѣиши дрѣконѣвѣ. амоураѣтъ глѣмѣи. и поѣкорѣи мнѣ-

Бешеже некто вѣгородѣхъ село и великомѣ кня-
зѣ лѣзарѣ веранѣ сѣи именемъ милошѣ. ѣмоу же за-
видѣше клеветѣхѣхъ нѣхъ ѣко неправѣ слѣжитѣ. . . . .

ВЪ ЛЕТО १६७६ (6869 г.) ПОСЛАХЪ ХРАБРА
МОУ ЧІЛА И ПРИМІХЪ ПЕРІТОРЬ.

Въ лето 6879 (1692 г.) постизаетъ смръть
црѣ зроша и црѣва ѿ. лет чдаше григѣръ въко-
вѣнъ. саже воуѣ штрѣвень вѣ въ македонїи иже вѣ
брѣ бго зовемѣ радонѣ инокѣ герасимѣ и тамо шлѣ
възвѣгнѣ моши въ стѣю горѣ вѣвѣже рѣ. г. сѣни гри-
гѣра и ѿюрѣа и лазара.

ВЪ ЛЕТО 7545 (6936 Г.) ПОСТАВИСЕ ДЕСПОТОМЪ
ЕПОРЪНЪ ВЪКОВИТЪ.

Въ лето 7543 (6937 г.) пѣврьжесе еремѣа з
голдѣцѣмъ и дѣсѣ тоурѣкѣмъ ѿ плѣнѣше брагѣчево.

БѢЖЕ БЛГѢЧІЕН Р^С СЫ^И И ДАЩЕРИ. Г. СНА ГРЬ-
ГОРА И СТЕПѢ И АЗЗАРА. ДАЩЕРЬ. А. МАРА БѢДАНА ЕИ
ШРѢ МОУРАТѢ. Б. ДАЩЕРЬ КАСАКѢЗІИ БѢДАНА ЕИ Ѣ
ИМЦЕ ЗА ШРѢГЛА КИѢЗА ИМАЧКАГО. ГѢЖЕ СНОЕН Д-

спетови́и грьгоу́ра и стѣпана спѣпотою шдѣржі́мъ
ѿ црѣ мѣрата.

Въ лѣтѣ ꙗꙗꙗꙗ (6938 г.) съзида грьгоу́ръ смѣ-
дерево.

Лѣто ꙗꙗꙗꙗ. (6939 г.) прими црѣ моу́ратъ со-
лѣнь и кѣ мно крѣви прелѣтѣ въ нѣлю цѣтѣносеіа
тоже лѣто оу́пали сре́нѣи нѣъ оу́ заплані́ню.

Лѣто ꙗꙗꙗꙗ (6940 г.) хо" мѣрадь ѿ вращево.

Лѣто ꙗꙗꙗꙗ (6941 г.) помрѣче сѣнце повѣсенъ въ-
селеніе іако извѣда іавітисе іюіа ѿ въ чѣ ѿ днѣ. и
више оу́сѣви мнози-

Лѣто ꙗꙗꙗꙗ (6943 г.) попали зоупровѣи въ-
каши црѣа дрѣа оу́ крѣшевіцѣ и разби дѣлѣга
на годѣмнію.

Лѣто ꙗꙗꙗꙗ (6944 г.) прими мѣрадь корачъ
и расіпа шѣръвіцѣ.

И тоже лѣто оу́мре кра̑ жиг'мѣн'та и радславъ
михаловіи вълѣки вовѣда.

Тожѣ лѣто оу́дадѣ деспотъ дашеръ свою црѣ
мѣратѣ.

ꙗꙗꙗꙗ. (6945 г.) хои мѣрадь съ влѣси по сикинъ
и въ зли поѣеѣ.

Лѣто ꙗꙗꙗꙗ (6946 г.) разби мѣратъ . . . .
іпаѣни вранічево.

Лѣт. ꙗꙗꙗꙗ. (6947 г.) оу́ви всекегъ дѣранѣзо-
вікъ нововръѣане на триполю дѣвоу̑ ѿ

Тожѣ лѣто оу́мре кра̑ алверта.

Лѣто ꙗꙗꙗꙗ (6948 г.) при мѣрадь смѣдерево и
пѣни оу́гарікоу земаю. и граѣке разби и хо" по ве-
шѣра.

[illegible]

Отефанъ же оуѣрошавъ храпаваго крала снѣ. рои
двѣ снѣ. влайслава крала. и оуѣрошица. тѣбликже
виавъ вѣ добродетели оуѣрошицы. такѣ ѿ грѣха его
мѣрѣ истекѣть. стѣфанъ же ѿцѣ его, поставилъ въ
рата своего оуѣроша на кралевѣво. сѣ и ѿ вторѣ оу-
рошѣ самъ же скончавъ въ лѣто. 15. ѿ. 11. 6. (6825 г.)

Вакдънъ втори снъ стго сѹмешна ѧ вратъ стго
сѧбѧ. велиѣ кнѣзь роѣ сѧ жоупѧнѧ дѧимѧтрѧ ва. индѣ
чѣомъ шѣразѣ нѧрчѣнъ вѣ дѣвѣ. сѧи дѣидъ родѧ вра
тѧслава кнѣза. вратѧслава же роѣ вратѣ кнѣза. врат
ко же роѣ дащѣрь мѧлицѣ. сѧ же вѣ соупрѣжѧницѧ.

великаго князя лазара. и рой г. сѣи. великоименнаго stefana деспота. и вѣка и довробога.

Въ лето 75. ѿ. л. (6730 г.) въ црѣ вѣ рѣе мильтинъ.

Ѣтъ сѣмѣи рѣи stefana краля stefanже рѣи stefana иже нѣрѣнь въ оурошь ва иже преда своего оуроша. сѣи ие хрapai краля. сѣи рѣи мильтина краля. и ие д. ѿ сѣго сѣмѣина. сѣи ражати stefana великаго. вѣгочѣи стѣпа, и црѣвѣи вѣнаць. и по оумрѣи мѣри stefanови. мильтинъ краля пришещаеѣе вѣрому бракѣ. оу грѣкаго црѣ андроника палеолога дѣщеръ поеть. и рой ѿ нее сѣи конѣанѣина. црѣицѣе вѣеши stefana ѿ вѣсехъ любима и не нѣвѣеше егѣ на. прихѣдѣи ка шѣзъ егѣ сѣи слзми плаче. и дрехѣи лице и шквѣетѣе правѣнаго, такъ рачѣиѣе ка неи прилежѣи на смѣшенѣе вѣдѣи. и на шѣи нѣдѣбра мѣсѣи. и рѣмѣе женска любовь оугаси рѣиѣиѣи любовь. вѣи вѣеѣе правѣи, и шѣию лишаеѣе вѣе же тоу црѣкови сѣго нѣколи. лежѣи правѣиѣи и зѣло вѣлѣзѣиѣи. и малѣ вѣздрѣмаѣе сѣи. и вѣи сѣи сѣи нѣколи. и рѣи сѣи не сѣи вѣи stefanѣи сѣи шѣи твоѣ на мѣи дѣи сѣи и показѣи сѣи. тѣи пѣиѣиѣи вѣи затѣиѣи вѣи црѣиѣи и сѣи двѣи егѣ дѣи. едѣи оуѣи дѣиѣи нѣицѣи сѣи, а дрѣи дѣиѣи stefanъ. андроникѣи палеологѣи, тѣи мильтинѣи пѣиѣи сѣи правѣиѣи нѣи хѣиѣи вѣиѣи вѣиѣиѣи. дѣиѣиѣи трѣи сѣи вѣиѣиѣи. и пѣи дѣиѣиѣи прилежѣи. и вѣи дѣиѣиѣи сѣи дѣиѣиѣи егѣ. иѣи сѣиѣи црѣи вѣи сѣиѣи и пѣиѣиѣи. иже ка сѣи приѣиѣи правѣиѣи. и дѣиѣиѣи сѣиѣи егѣ и рѣиѣи. вѣи тоѣи вѣи пѣиѣиѣи дѣиѣи: сѣиѣи сѣи

[illegible]

мѣ استفанѣ въ заботѣхъ совершающихся и празниѣхъ чюдотворца нинѣмъ еденію и каженію и чтенію всеночномъ совершаемъ. Стефанже изъ глѣбини душѣнїе моленїа принесе. и ѿ многаго тѣла малѣ ваздремавше. зрѣти срѣчѣнїма ѿчїма великаго нѣкогда и ка нѣгдамъ его милѣти просе. милѣтнѣнже ѿнѣ рече рехѣти прѣже нескрѣпѣн и пеказахѣ ти въ мѣсѣхъ роуце твоѣхъ званїи. и нѣмъ послахѣ есѣмъ исплнѣти и ваздѣнѣти его и крѣпкое знаменїе на лицѣ его сѣтворѣи. и ѿчїмо же его ирай прѣтема кѣснѣхъ рече гдѣ іс хъ иже слѣпаго ѿ роженїа вѣѣчїви. тамъ и тѣбѣма ѿчїма прѣви да дарѣхѣтъ зракъ. и ѿвѣхъ сѣво неѣмъ бѣти. ѿ незречѣнаго ти мѣлосрдїа, хѣ зреше ѣкоже и прѣже и много са сѣзѣмъ вѣлѣгдаривѣхъ, и нѣкѣмъ же ѿвѣхѣн до временїи. на по ѿвѣчаю оуѣврѣхѣмъ закрѣхѣ ѿчї. хѣжаще са жѣзѣхъ. и помѣлѣ мѣншїхъ сѣхъ его прѣне ѿ жїзнїи сѣе ка бѣущїи.

ѿ самрѣтїи استفановїи.

Стефанже оуѣзѣхѣнъ вѣнѣхъ желанїемъ црѣвїа. сѣхъ его глѣмѣи душѣна. и немѣгнѣхъ трѣхѣти стрѣмѣнїа пламене много вѣннствѣхъ сѣхъ сѣвою и мѣи. и ѿ начѣлѣнїхъ вѣлѣмѣхъ. въ дрѣвѣнїткѣхъ прїхѣдїхѣтъ зѣмѣю. и тѣко на вѣсе црѣвїе ѿпѣхѣхѣтсе, сѣдрѣжанїе и ѿчїннѣхъ ѿвѣлѣстїи. сїю ѿвѣмѣлѣхъ. оуѣвѣхѣ сїа крѣпкѣнѣхъ استفанѣ. нѣсѣлѣхѣтъ ка нѣмъ рѣхѣ чѣо, ѿстави сїа непѣвѣна. и вѣдѣнїю жїтїи, и по мѣлѣхъ вѣвѣнїи и мѣлїтѣхъ кою прїхѣти ѿчїкое наслѣнїе и прѣстѣль. на нехѣчїхѣтъ оуѣслїхѣхѣти. استفанже на вѣмѣнїю доврѣхѣтель ѿвѣнѣхѣхѣ. и гѣнѣнїе сїнѣвѣннѣхъ повїдѣхъ трѣпѣхѣ. вѣрѣмѣхѣхъ вѣлѣго пѣлѣхѣнѣхъ ѿвѣрѣхѣ сѣхъ кѣпнѣхъ и мѣлѣтнѣхъ. сѣхъ мнѣгїмїи сїлѣмїи прїхѣдѣ ѿца вѣмѣлѣхѣ. и са жѣною и

чеди ва инь гра зѣчань побеле швєстї. ѿ по
малеже днєхъ оудавленїю горчайшою самрѣти шсоу-
жають. ѿ тако прѣдасть вѣженоу своію дшѣ ва роу-
це гни. и положень вѣ ва своемъ монастыри. ѿ по
ѣ. мѣ летехъ іави се єклїістархѣ, ѿ повелеваеть ѿзе-
ти телѣ свое (ѿземле. и шкрєтѣше цело ѿ вѣгооуха-
ниє ѿспѣдаеть. ѿ чѣдєса твѣре вратѣра же слєпаго
просветївъ. ѿ ина чѣдєса сатѣбори многѣ сѣи ва
савєѣ вѣ.

Въ лето 6844 г. (6844 г.) прѣставїсе црѣмъ степанъ
дшанъ рекѣми. сѣи прѣви црѣ срѣлемъ вѣ.

Въ лето 6845 г. (6845 г.) рѣдїсе оуросхъ.
сѣи црѣ степѣ дшнѣ.

Въ лето 6861 г. (6861 г.) прѣставїсе црѣ сте-
фанъ дшанъ.

Въ лето 6867 г. (6867 г.) прѣйдѣше тоуѣрци на
калїноле. ва гѣ лето оуросѣ црѣ.

Въ лето 6880 г. (6880 г.) прѣтєть начелѣ срѣ скѣ
кнєзѣ лазарѣ. сѣи кнєзѣ лазарѣ великий. шѣнавѣтє
шпѣстєвшѣ скѣпѣра срѣвскѣ. ш ѿзмаїлѣтєнѣ, и црѣкви ѿ
монастыри. ѿ гради сѣзїдає. ѿ сѣи ванєзапѣ ш пер-
скихъ стрѣнѣ ва запѣднєє стрѣни, срѣвскїє. прєсєлѣ-
ютѣ сѣ ѿзмаїлѣтєнѣ.

Пѣвємѣже шнѣ ѿзвєснѣ шкѣдѣ начелѣ прїєше
вѣлѣтї. вєше некї црѣ именємъ хїриданѣ хрїстїа-
нинѣ верѣю. шѣвѣлѣ стрѣнами соушїмї посрѣ персї-
ди ѿ арменїєю. ннѣмѣже прїєимєновѣна стрѣна тѣ
дѣамїа. вѣ же ва оулишенїє црѣи грѣчїкихъ ѿ шѣре-
тѣ црѣ стрѣнѣ тєхъ ва црѣтѣвѣющємъ грѣлѣ. ѿ ва
црѣївѣсѣ прїєтѣ грѣчка скѣпѣтра. вратѣже вѣго вѣцарї-
вєсѣ ва шѣтѣви своємъ ва дѣами. сѣи хрїтїянїнѣ ва

перкихъ прѣলেখъ. неци побѣгоше грѣкаго црѣа ити
 ва шѣтво свое на врѣ своего. иже и поиде са вѣми
 силами. слышавъ же црѣ ачѣмъски вѣзложи насѣ ино-
 чки швразъ. и сретѣе врата своего црѣ нешь. оу-
 веже црѣ грѣки кто ѿ и вѣзлапѣ и тѣ са конѣ
 сѣдѣ. и любазно целованіе даеъ вратѣ. вѣпрѣсивъ
 же чѣсо радѣ сѣтворѣ се. шнѣ же швещавъ емѣ кобѣ
 ѿ мнѣ приукрѣтеніе и побѣзѣ ежѣ тѣбѣимъ крѣемъ
 прѣлитію виновникѣ бити. шѣ намъ оумре по прѣ-
 етнѣ дѣѣ и прѣрѣдителѣи васѣ. вѣде іако и азѣ оу-
 мретѣ хѣщѣ. снѣ же мѣи єдинѣ сѣи. и тѣ ѿ мѣла ш
 власти нерадѣтъ на по нѣже юнѣости ради инобѣ не-
 мѣжетѣ бити. соутѣ монѣтирѣе иже шѣи наші сѣ-
 зѣше ва єзицѣ нашѣмъ дажѣ емѣ са писанѣмъ вѣе-
 же шкрѣмѣтѣи шѣ ниѣхъ прѣчаже дажѣ емѣже хѣ-
 щешѣ. црѣ же оумиливѣсе, и васѣ по вѣли єго сѣ-
 творѣи. шѣтолеже снѣ єго и снѣ чѣѣ єго шѣвлѣхѣ стра-
 намѣи слѣжеще грѣкомѣ скѣпѣтрѣ. прѣвазмагающѣмъ
 же измаилѣтомъ. и вѣстѣчнѣи странѣи шѣмѣшѣмъ. прѣ-
 вѣлѣкоше странѣи шѣни пачѣ дрѣжатѣлѣ тѣхѣ странѣи ва
 скѣврѣнѣнѣю иѣхѣ верѣ. сѣи нѣмиже и васѣхѣ побѣ-
 рѣише. оуѣи шѣхрѣтіанствѣи шѣстѣпитѣи. прѣвѣнѣ-
 нѣ оуѣбѣ црѣ шнѣго, иже шѣвлѣчѣ ва иночѣки швразъ.
 вѣтѣбѣи оуѣбѣ сѣи злѣи вѣре агарѣнскѣи именѣмъ дрѣ-
 конѣи єгоже прѣвѣи снѣ соуѣлѣймѣнѣи. сѣи соуѣлѣймѣнѣи,
 прѣиѣмъ скѣпѣгра єго. ва запѣна прѣвѣде жѣвѣ соу-
 щѣ шѣѣ єго дрѣконѣи. на кѣлѣполи мѣре прѣиѣе. и шѣ-
 вѣбрѣи поутѣи и прочѣиѣи. прѣи црѣи грѣцѣмъ, дрѣфѣоницѣ
 иѣмѣщѣ рѣтѣ са вратѣмъ свѣимъ. оумѣрѣшѣже дрѣкѣ-
 нѣ оумреже и снѣ вѣго соуѣлѣймѣнѣи. вѣзвѣизѣетѣсе снѣ
 юнѣишѣи дрѣкѣнѣовѣи. аѣмоуѣратѣ глѣмѣи. и побѣбрѣи мѣнѣ-

ждише иже на востоцѣ и западѣ и тѣрскѣю стѣранѣ.
и сего рѣи тоурскѣи црѣ нарицається пробывше и на
вѣлгочтивѣлго и великаго князя срѣвскаго лазарѣ на
шроуждаѣте. иѣвшѣ же сараженію шѣбимъ плѣбимъ.
на мѣсте нарицаемѣмъ кѣсѣво.

Бешеже некѣто вѣлгородѣи село и великомѣи кне-
зѣмъ лазарѣ верѣи сѣи именѣмъ милошѣ. імоу же за-
видѣше клеветѣхѣмъ нѣи іако неправѣ сѣижитѣ. ....

Вѣ лето 5753 (6867 г.) придоше тоурци и
примѣше калѣполе вѣ. г. лето 5801

Вѣ лето 5802 (6869 г.) погѣише хравра
момѣла и примѣше перѣторѣ.

Паки вѣ лето 5803 (6870 г.) оуѣи црѣ шѣ-
манѣмъ крѣмъ вѣкѣшина оуѣлашѣмъ вѣ маѣедонѣи на ма-
рѣи сѣи. и то же лето прими дѣиопѣи. Оѣи же вѣзакони
вѣкѣишѣи и оуѣлашѣи иже сѣтворѣше то же и вѣспрѣше.

Вѣ лето 5804 (6879 г.) постизаеѣтѣ сѣмрѣтѣ
црѣи 5801 и црѣтѣи 51. летѣмъ чѣдаше грѣгѣрѣмъ вѣко-
вѣи. сѣже воуѣи шѣтрѣвѣи вѣи вѣ маѣедонѣи иже вѣи
крѣмъ ѣго зовѣи радѣиіи инокѣмъ гѣрасѣимъ и тамо шѣмъ
вѣзвѣишѣи моуѣи вѣ сѣтѣю горѣмъ вѣкѣ же рѣи. г. сѣи грѣ-
гѣи и ѣиорѣи и лазарѣи.

Вѣ лето 5845 (6936 г.) поставѣсе дѣспѣтомѣ
ѣиорѣи вѣковѣи.

Вѣ лето 5846 (6937 г.) шѣврѣжесе ѣремѣи 8
голѣвѣи и дѣсе тоурѣишѣи и пленѣше вранѣчево.

Оѣже вѣлгочѣи рѣи снѣи и дѣщери. г. сѣи грѣ-
гѣи и сѣпѣи и лазарѣи. дѣщери. д. маѣи вѣдана вѣи
црѣи моуѣи. б. дѣщери. кѣсѣкѣишѣи вѣдана вѣи 8
немѣице за шѣрѣла кнѣиіа немѣицаго. Оѣже снѣи дѣ-

спетокѣи грьгоура и степана спѣпотою шдрѣжѣмъ
ѿ црѣа мѣрата.

Въ лѣтѣ ꙗꙋлѣи (6938 г.) съзида грьгоура смѣ-
дерехо.

Лѣто ꙗꙋлѣи. (6939 г.) прими црѣа моуѣратѣ со-
лѣнь и вѣи мноѣ крѣви пролѣтѣ въ нѣлю цвѣтѣносеѣа
тоже лѣто оупали срѣнѣк ижѣ оу запланѣнѣю.

Лѣто ꙗꙋлѣи (6940 г.) хѣи мѣраѣа ѣѣ брѣчево.

Лѣто ꙗꙋлѣи (6941 г.) помрѣче сѣнѣце повѣсенъ въ-
селѣнѣе ѣако извѣдѣа ѣвѣтѣсе ѣюѣа ѣѣ въ чѣѣ ѣ днѣ. и
вѣше оуѣсѣби мнози-

Лѣто ꙗꙋлѣи (6943 г.) попали зоупровѣи въ-
кашѣ црѣа дрѣва оу крѣшеѣцѣ ѣ разѣи дѣлѣега
на годѣмѣнѣю.

Лѣто ꙗꙋлѣи (6944 г.) прими мѣраѣа корѣчѣ
и расѣпа ѿстрѣвѣцѣ.

И тоже лѣто оуѣмре крѣа жѣгѣмѣнѣта и радѣславѣ
мѣхѣловѣи вълѣи кѣвѣвѣдѣ.

Тожѣ лѣто оуѣдѣдѣа дѣспѣтѣа дѣщѣрѣ своѣю црѣѣ
мѣратѣ.

ꙗꙋлѣи. (6945 г.) хѣи мѣраѣа съ вѣлѣси пѣсѣвѣи
и вѣи заѣи пѣнѣѣ.

Лѣто ꙗꙋлѣи (6946 г.) разѣи мѣратѣ . . . .
ѣпѣлѣи вѣранѣчево.

Лѣт. ꙗꙋлѣи. (6947 г.) оуѣи ѣсѣвѣгѣа дѣвѣранѣзо-
ѣи кѣ новѣвѣрѣѣанѣ на трѣполоу дѣвѣгѣѣ ѣ

Тожѣ лѣто оуѣмре крѣа алѣверѣта.

Лѣто ꙗꙋлѣи (6948 г.) прѣи мѣраѣа смѣдерехо ѣ
пѣлѣи оуѣгарѣкоу землѣю. ѣ гѣрѣѣѣе разѣи ѣ хѣи пѣ вѣ-
шѣгѣа.

Лет. ҃҃҃҃҃҃ (6949 г.) прѣмъ хадѣмъ паша ново . .
врьдо и шкрѣне свѣ грядове.

Лет. ҃҃҃҃҃ (6950 г.) хѣмъ хадѣмъ паша по веш-
градѣ и създѣ жрькованѣ.

И тоже лето оуки дѣнкѣ . . . мезить вѣга на
власехѣ.

Лето ҃҃҃҃҃ (6951 г.) дѣнкѣ хадѣмъ вѣшѣ
. . . . . разкѣ на вѣловѣници . . . . . свѣ заше
тоурци вѣдѣ вѣводѣ и поставѣше мирѣчѣ йзидѣ вѣ-
сарѣ и главѣ вѣмѣ вѣсече и то рѣдѣ пленѣше тоурѣци
вѣшѣкѣ землю и трьговѣще попалѣше.

Лето ҃҃҃҃҃ (6952 г.) йзидѣ дѣспѣтѣ и крѣдѣ вѣдѣ-
савѣ и дѣнкѣ на златицѣ.

Тоже лето врати моурѣдѣ дѣспѣтѣ смѣдѣрѣво и
срѣвѣкѣ землю.

Лето ҃҃҃҃҃ (6953 г.) оуки црѣ моурѣдѣ крѣдѣ
вѣдѣ сава на вѣрѣновоу.

Лето ҃҃҃҃҃ (6955 г.) шженѣсѣ дѣспѣвѣи ладарѣ
. . . . . и.

Лето ҃҃҃҃҃ (6956 г.) разкѣ црѣ моурѣдѣ вѣ . .
кѣдѣ на косѣвѣ.

Лето ҃҃҃҃҃ (6959 г.) оумѣ црѣ моурѣдѣ ф. дѣ.
и црѣтѣ дѣ летѣ по сѣ приемѣе начѣлство сѣнѣ вѣго
чѣленѣдѣ мѣмѣ.

Лето ҃҃҃҃҃ (6960 г.) . . . . . мѣмѣ тѣплѣцѣ.

Летш ҃҃҃҃҃ (6961 г.) прѣи мѣмѣ црѣгѣдѣ то-
же летѣ оуки слана землю.

Лето ҃҃҃҃҃ (6962 г.) оузе мѣмѣ шпѣть то-
плѣцѣ и порѣви срѣлѣ и разкѣ шѣтрѣвѣцѣ

Лето ҃҃҃҃҃ (6963 г.) оухвати дѣнкѣ фѣрѣзѣ
вѣговѣи оу крѣшѣвѣцѣ.

Тоже лето сѹби дмїтарь радосевїѣ петра ко-
вачевїѣ по сѣбрьнїкѣ. маїа с̃.

И тоже лето прїи мѣме ново врьдо и ситнїчкѣ
градѣ.

Тоже лето прїи мѣме призрѣнїи и кихорь оу за-
горю.

Лето ,SЦѢД (6964 г.) оухвати михаилъ свѣло-
евїѣ гоурѣѣ деспота оу кзѣнїикѣ и свѣза га.

Тоже лето изїде шпашїѣта звѣзѣ . . . . .
и чюма вїи по ксеи земли.

Тоже лето шкралїсе владїиславь крѣ снѣ крѣ
алрвертѣ.

И тоже лето развїи іакѣль црѣ мѣме по кеїѣ-
градѣ.

И тоже лето изгоре рѣсава и тоже лето оумре
іанїкѣль.

Лето ,SЦѢЕ (6965 г.) оувиї іанїкоуловїѣ ла-
шславь съ оугрїи шрѣїла кнеза немачкаго оу веш-
градѣ и крала владїисла свѣза.

Тоже лето прѣставїсе гоурѣѣ деспотѣ и црѣтва
кѣ лет.

Тоже лето заклѣ крѣ владїиславь іанїкѣловїѣ
.. слава оу вѣдїмѣ и ине невѣрнїки . .

И тоже лето прїими дѣпотѣ лазарь ковїно.

И тоже лето . . . . . крѣ владїисава оу
вешчѣ.

И тоже лето . . . . . прѣставїсе гѣпожѣ врїна.

И тоже лето погїне койка сѣвка на тамїшѣ
маїа кѣ.

Лето ,SЦѢS (6966 г.) прѣставїсе дѣпотѣ лазарь.

Лето ,SЦѢЗ (6967 г.) прїи црѣ голѣвацѣ.

Тоже лето при махмѣтъ пѣ грѣ вишесавъ и голѣваць и жрѣновъ и рѣсавъ и велѣ стѣнѣ и плени срѣмъ и попали дмитровицѣ.

И тоже лето оумре краѣ владисавъ ѡ сесѣ сѣнъ аравѣтѣнъ въкралѣсе мавѣишъ.

И тоже лето сѣза мавѣишъ свѣл .. бѣѣа оу вѣшѣрадъ краѣ же кѣ ганѣловѣѣ.

Въ сѣе лет. кѣ кѣ пѣ.

Тоже лето ѡзе мѣмѣ челепѣа смѣреко.

Лет. ҃҃҃҃҃҃҃ (6968 г.) оумре грѣгѣрь сѣнъ дѣ-
пота ѣюрѣа.

Лето ҃҃҃҃҃҃҃ (6969 г.) хоѣ црѣ на ѡзѣнъ хѣна
и неполѣчи нѣшо.

Лето ҃҃҃҃҃ (6970 г.) на влахѣ и на вѣа вѣвѣѣѣ
и не полѣчи нѣшо.

Лет. ҃҃҃҃҃҃҃ (6971 г.) оузе мѣмѣ трапезонъ.
и хѣ" на мѣрѣю.

Лето ҃҃҃҃҃҃҃ (6972 г.) ходи . . . на вѣѣ и
оухвати стефана зѣта деспотѣ лазарѣ а брата мѣ
сѣтрѣ пороки гоѣо .. ѣ ѣго даши лазарѣва повеже на
оугре са рѣзницѣю своѣю и ѡзе црѣ вѣвѣваць ...
ѣце і ѡстале грѣлове пленѣи прѣде въ скѣ ... юнѣа зѣ.

Тоже лето прѣставѣсе дома шѣра ... а ѣюрѣа.

И то лет ѣо вѣчѣтрѣна погѣе ... ко атамѣ-
новѣѣ и дмитарѣ томашинь тоже лет изневерѣсе
цр . . . . .

. . . ҃҃҃҃҃҃҃ (6973 г.) вторѣи хѣ" црѣ . . . .
. нѣшо.

҃҃҃҃҃҃҃ (6974 г.) ходи црѣ на дрѣванасѣ. . . и
прѣдѣнѣмъ повеже и грѣ сѣзѣа конѣже.

Тоже лето оузеше теурици цркви сашо оу новомъ и зчѣнише мечить.

ꙗꙗꙗꙗ (6975 г.) хо" вторицею на арѣсе и неползчи нишо. тоже мѣа ап дѣ. на прѣселеніе градоу новомъ врьдѣ оу цриградѣу и повасе прѣдеѣ поморѣихъ.

ꙗꙗꙗꙗ (6976 г.) вѣ црѣ прѣзъ море на карамановѣию. и шѣ врати се оузе мѣмѣа вѣи вѣство.

ꙗꙗꙗꙗ (6978 г.) оузе" црѣ гра не...

ꙗꙗꙗꙗ (6981 г.) хо" црѣ на зѣз" хасана и оуви га и зѣз гра корасъ. и прѣиде рѣкѣ вѣфратъ.

ꙗꙗꙗꙗ (6982 г.) ходи ахъмаа пѣ на кѣмѣно вѣи и оувиѣа оуземѣ дѣ гра и вѣзѣ женѣ его и именіе.

ꙗꙗꙗꙗ (6983 г.) хо вѣ на богѣнчевѣ землю и шѣ посрам... възвратисе.

ꙗꙗꙗꙗ (6984 г.) прѣ вѣкѣ дѣпот... матѣташа заслоѣ гра на савѣ ф.к. дѣнь... хо" мѣмѣ на богѣнчевѣ землю....

... хо црѣ на вана и при.....
тогда вѣ заѣ зѣма

тоже лета съзиѣ црѣ.... ра по горѣцѣ оузети.

ꙗꙗꙗꙗ (6986 г.) заклѣ црѣ гѣню и врата и сѣнове мѣ и шнесѣ и пѣлѣшогѣ. оу гѣтѣ и сѣ оукопашѣ. сѣ ꙗ.

ꙗꙗꙗꙗ (6987 г.) хо" црѣ на скѣрѣ" и неоузе га а дрѣвосѣ прѣи и крѣнѣ.

ꙗꙗꙗꙗ (6988 г.) постоупи црѣ скѣрѣ" и прѣи га тога вѣ трѣ по вѣсѣ землѣ.

ꙗꙗꙗꙗ (6989 г.) оумрѣ црѣ мѣмѣ маїа. г. и
црѣтва. а. лет. и прїемъ снѣ бго начеаство вайзїтъ.

ꙗꙗꙗꙗ (6991 г.) закла вайзїта ахматѣ пашѣ.

ꙗꙗꙗꙗ (6992 г.) хѣ" црѣ на кара бѣгана и
прїи граѣ келїе.

ꙗꙗꙗꙗ (6993 г.) прѣставїсе влѣкъ дѣпоть.

Тоже лето дойдоше сїеви стефанови гргѣрь
їѣваѣ.

ꙗꙗꙗꙗ (6995 г.) оумо... ше в. попа и зї. люмѣхъ
ѡ селѣ поуко... а на порѣти црѣва.

ꙗꙗꙗꙗ (6997 г.) оумрѣ краѣ мавѣашѣ оу воуїмѣ.

ꙗꙗꙗꙗ (6999 г.) шкраѣѣ снѣ краѣ лешкаго.
... поклїсари лешкаго краѣ въ црїграѣ.
... соуѣта вайзїта и повратїи неколико.

ꙗꙗꙗꙗ (7001 г.) исхо... црѣ вайзїтъ сїеїскѣ на софїю.

Тоже лето хѣ" на аѣванасе и прѣгна и прѣз море

ꙗꙗꙗꙗ (7002 г.) изгна црѣ поклїсарїе вѣнетчаго калїа.

Тоже лето оузѣе тоуци црѣкѣ стѣго дїмїтріа
въ сѣлѣне граѣ и оуѣїнише мечїтъ.

Тоже лето прїи краѣ флѣчѣкїи земаю поулію.

ꙗꙗꙗꙗ (7004 г.) оумре воевода влашкїи калѣберѣ а
снѣ мѣ радоуль ѡста на столѣ.

ꙗꙗꙗꙗ (7005 г.) вратїише вєгалѣце ѡ двѣнава и вї
скрѣвъ вѣлїка начлѣвцѣ.

ꙗꙗꙗꙗ (7007 г.) плнїше тоуѣрѣци оугарскѣ земаю.

ꙗꙗꙗꙗ (7016 г.) оумре радоуль вла... воевода.

Тоже лето прїи врат бго влѣ... кєровїѣхъ.

ꙗꙗꙗꙗ (7019 г.) вї вон сѣта калѣ... сѣ снѣ
селїмѣшѣ.

. . ѿѢ ѿѢТА СѢ НА СТѢЛѢ СѢНЬ ЕГО . . . . аѿ кѢ.

З'яв (7022 г.) закла селіть црѣ хамара бега и
всѣ вратню свою.

ЗКГ (7023 г.) хой црѣ сели на шаха с'маелѣ
к'заль бѣ н ра'бі га на нѣговои земли и прѣмѣ мѣ
г' гра

тоже лето крестоуши на сѹгре и плентш^о мно-
гіе градове и сами злѣ погивоше.

ѢД (7024 г.) оуби балѣваша бакші миханна
по хаваломь маїѣ ѣ въ нѣлю

ѢКЕ (7025 г.) оумре краљь оу вѣдѣмъ влѣисавъ
снѣ лешкаго въкратісе моушъ снѣ.

О АПСАНАМА.

*Написао редовный чланъ Друштва Србске Словесности, Професоръ права у Лицею Княж. Србс.
Дрѣ. Стоянъ Јов. Вельковићъ.*

Између државны задатака апсане долазе на врло важно место, и съ решенјемъ њиновимъ занимаю се и наука и правителства и читави народи.

Ако ову стварь само површно сматрамо, учиниће намъ се доста незнатна и за државу споредна, почемъ у апсане долази само малый и обично такавъ део народа, кои у образованости и нравственности стои врло ниско; па и то долази у њи на известно време, было докъ се јошть подъ судомъ налази, или већъ досуђену казнъ издржава. Но башъ за то што се велико значенъ апсана за државный животъ нје довольно познавало, за то и есте станъ њиново досадъ было тако забачено, да се тешко може како што бы требало брзо поправити. Съ таквимъ поправкама апсана занимаю се славни мужевини одъ више десетина година готово по свима европскимъ земљама, па јошть не може се рећи да су до каквогъ сталногъ уверена и заключена дошли у томе послу. Наравно да су постављане разне научне системе и гдешто една поредъ друге и у исто време покушаване завести; али јошть единако нова искуства и посматраня воде къ новымъ променама и ствараю нове проекте и промену.

Мы желимо да се и наша држава као и у другимъ важниимъ точкама друштвеногъ напредка, тако

и у овоме лати озбиљно поправљајућегъ посла, и да се угледа на неке и неке напредне землѣ у Европи, кое су већ у овомъ обзиру много учиниле и завеле у апсанской системи лепе и духу времена одговарајуће реформе, кое самъ имао прилику самъ видети и о томе поразговарати се съ людма, кои су одъ тога посла и векъ съ тимъ проводе.

Да сватимо најпре развитакъ новогъ уређења и поправљѣна државны завода за казнѣ и да се обазремо на пређашнѣ њиново станѣ, па онда штогодъ и о нашој земљи у томъ обзиру да кажемо. Нема ни пуны сто година, кадъ се е мало ко и редко у којој земљи о томе бринуо, како треба апсане градити и уредити како ваља съ апсеницима поступати, какво имъ занимањ дати и т. д. Готово по свима земляма были су до скоро преступницы жертва страшнѣгъ мученя и пакленѣгъ живота, люди заборављѣни и одъ Бога и одъ целогъ света, кои су лежали у дубокимъ мрачнимъ подрумима на земљи ђубретомъ покривеној или на влажној слами где су се якрепи легли; па јошъ у зиму нису имъ ове ужасне подземе рупе ни грејне, и нечовечно поступанѣ настойника и стражара чинило е те су смртный часъ едва чекали да дође. Па и сама невинѣсть доведена мученѣмъ — квргомъ *) —

---

*) *Questio, tormentum, tortura*, Римляни су е завели најпре за робове, кадъ су се т. е. исти као сведоци појављивали. И за време републике рим. она се е само противу њи употребљавала. — Доцнѣ за време царства почне се и противу сами грађана (изъ ниже класе) употребљавати. Императори е нису смели у законъ ставити. — Познѣ, нарочито са приманѣмъ рим. права, почне се употребљавати у многимъ европскимъ земляма, у конма се до скоро и одржала. Јошъ у 16 веку било е люди, кои су противъ нѣ говорили

до кривогъ признанія, често се виђала међу нај-
 већниъ преступницима и у најстаријимъ мужама;
 исто тако слабо е ко мајо, да се они, кои се тењ
 само подъ судомъ налазе, одвоје одъ оны, кои су

и писали, нарочито Vives, али безъ успѣха. Но
 пошто се е око половине прошлогъ века болій
 духъ времена будити почео, дође се на то убе-
 ђенѣ да тортурѣ као неправедну и не цѣли сходну
 укинути валя. Овоме су највећма прилежи; Tho-
 masius, Bessaria, Lardizabal (Шпаньол.) Voltaire
 и други. — И садъ се започне кврга укидати, но
 еъ овиъ укидаѣиъ нишло е доста полако, еръ
 су е много државе текъ у овомъ столећу укину-
 де. Прва е была Пруска коя е са укидаѣиъ овогъ
 ужасногъ средства почетаъ учинила, и то 1740,
 но сасвимъ 1754. Русія 1763 — по наредби, Ка-
 тарине, но ова е наредба морала ямачно бесплод-
 на остати, еръ намазимо доцнѣ еданъ царскій
 указъ одъ 27. Септемвра 1801, кониъ се кврга
 сасвимъ укида. — Баденска 1767, Мекленбург. 1759,
 Саксонска 1770, Шведска 1772, Данска 1770, Ау-
 стрія 1776; У Францусной было е два рода квр-
 ге: question préalable, коюмъ се е окривлѣ-
 ный при испиту на признанѣ натеривао (ова е
 оцетъ была двогуба, question sans reserve des
 preuxes и avec reserve), и question préalable
 ако се е у решенію ставляла, коюмъ се е имао
 окривлѣный принудити да савиновникѣ покаже.
 Question préalable укине се 24. Авг. 1780.
 Сасвимъ пакъ текъ у револуциѣ 9. Окт. 1789. — Фран.
 право поставля то начело: да ѣутанѣ окривлѣногъ
 не дае судіи право на никакву принуду. — Далѣ
 Баварска укине квргу 1806, Виртемберг. 1806, Ха-
 нновер. 1822. Неке државице и јошъ доцнѣ. Али
 на место тога наступи тако звана казнь збогъ
 непокорности, коя е была заведена за случай, кадъ
 окривлѣный на питаѣиъ не ѣе да одговара или збогъ
 лажногъ казиванія и правданія као и противречія
 и т. д. коя у ствари ни е была ништа друго, него
 маскирана кврга. Она се е састојла у тѣлесноиъ
 казни, глади, тавномъ затвору и т. д. и по окол-
 ностима се е тако повишавала, да е дужа и тра-

вѣтъ на муке и каштигу осуђени, и да се у разне одае затворѣ они, кои су различна злочинства починили, различни година и на различно време трајња каштиге осуђени, као што нико ни савио нје о томе, да каштигуюћимъ се злочинцима ваља дати какавъ користанъ радъ. У Енглеској затварали су се одире и дужници съ другамъ простиамъ преступницима у едне исте тамнице, и текъ у новје доба, кадъ се човечностъ и общта образованостъ протавъ оваки страота подигла, почело се пазити на апсане мало болъ, и гледати на разлику по њиномъ опредѣленю. Они преступници, кои се само подъ испитомъ налазе, чуваю се одвоено одъ оны, кои су као осведочени злочинцы или као нравствено сасвимъ поварени люди на каштигу осуђени и у такве апсане затворени где ће се поправити осећајући губитакъ свое личне слободе и тешкій ярамъ натериваня на радъ. Ово се е догодило нарочито заводомъ такви апсана съ којма се иде на то, да се злочинацъ поправи (*Zuchtstrafe*). Тимъ е истина учинѣнъ знатанъ покретъ у поправляню апсана, али такви заводи нити су были тако добро уређени, да својой цели одговоре, нити су давали довољно сигурности, да се кодъ њи неће появи-ти незгоде другогъ рода. Тако при краю прошлогъ века подъ утицаемъ новіегъ духа времена пређе стара система суровости и нечовечности у другу крайностъ, то естъ у превелику благостъ, и на

явѣмъ често тежа била него и сама кврга. — Но законодавства одъ 1848 год. униште и овај последній остатакъ мученя противу инквизита, тако да данасъ общтепризнато начело влада, да се свакомъ окривѣномъ на волю оставља оће ли се или неће бранити, као и на кои ће начинъ одговарати, и да се за време испита текъ и само онда казнити сме, ако и колико своимъ грубіявскимъ поступкомъ судъ увреди.

тай начинъ мало по мало дотле се дође, да животъ у таквимъ затворима за нравствено покварене ништа нѣ было одъ чега бы се они страшити и и клонити имали. Подобни затвори постали су на скоро место скупљаня измета човечиѣгъ друштва. Апсеницы су сви заедно живили, заедно пили и ели, едни съ другимъ ишли и разговарали и тако еданъ одъ другогъ іоштъ горе кваріо се. Натериваня на радъ нѣ было, но само се радное кривцу еданъ део дохода бележіо и на страну остављао, зашто е онъ могао себи увеселеня и забаву набавити. Али нико нѣ о томе мислио, да у апсанама валя жене одъ людій одвоити, да жене треба за надзирателѣ опетъ жене да имаю, да младе преступни-ке валя одъ стары разставляти, а тако и они, кои су за омани преступленя и на краће време осуђе-ни, да не треба да се мешаю са злочинцима веће-го рода и на дуже време осуђенима. Найвећи и най-гори злочинци обично су еднако викали и своимъ срамнимъ делима хвалили се, па тако млађе рас-пальивали, да се на нѣмъ старе угледаю. Па у срећ-номъ случаю ако тога нѣ было (премда ко съ куря-цима живи и урла и самъ постав курякъ), опетъ и познанство съ такимъ людскимъ изметомъ было е опасно, и често постанало за одпуштаваногъ ро-біяша найвећа запрека изићи на честанъ путь. Превеликій брой повторены злочинства (Xndfäde, т. е. кадъ ко учини едно исто злочинство више пута, и за исто свакій путь казниъ буде) као и пре-коредно умножаванѣ злочинства морало е ову си-стему затвора показати као врло неуместну и нѣне недостатке ясно на видикъ изнети.

Прве и свойски предузете мере за поправку апсана показале су се у северной Америци, па затимъ распростре се брзо по већемъ простору Европе и све на болѣ дотеруюћи се дошло до

данашиѣгъ своѣго стана. Изъ милосрдны побуже-
ня найпре одъ сенте хришћанске Квекера запо-
чета образуе се система усамлєня 1816. у Обурну
(Аи вичи) држави ню-јоршкой у републицы севе-
ро-американской. Одликуюћій знакъ ове системе
ово е: подпуно ѣутанѣ да бы се одклонио свакій
договоръ међу робіащими, кои даню заедно раде
а ноѣ у одвоенимъ ѣелицала свакій за себе про-
воде. Ова система носи имѣ одъ места своѣго по-
станка *обурнска* или по своме одликуюћемъ зна-
ченію *ѣутєла система*. Она е прєшла доцнє и на
європску землю, гдє има више казнєѣни завода у
кои ма се за основъ она узєла или се гдєшто текъ
у нечєму употребила.

Овой системи изиѣ на супротъ јошъ 1822.
но свршено образована текъ 1829. године *пенсил-
ванска* или *ѣиладелѣійска* система, коя се поглави-
то тиме одликує, што су кодъ ѣѣ робіащи сасвимъ
ѣизично одвоєни и усамлѣни. Ово усамлѣнѣ вреди
не само на раду, него и у школи, цркви и т. д.,
па и у онимъ случаєвима, гдє е нужно да робіа-
щи свою ѣєлію за неко време оставє, гдє се ипакъ
никако єданъ одъ другоѣго немогу разликовати и
распознати, почємъ сви имаю сасвимъ єднако одє-
ло, па јоштъ и лице лубуромъ (маскомъ) зали-
чєно. Разумє се одъ себе да таква система затво-
ра захтєва такоѣе и особотый начинъ зиданя,
као и то, да е нѣомє датъ поводъ множини новы
изнаѣєня и састава или конштрукція у истой стру-
ци, кои су и апсанама другојачієгъ рода добро
дошли, бєзъ да су ови морали усвоити пенсил-
ску систему. Као образацъ апсана тога рода можє
се сматрати апсана у Пєнтонвилѣ (Pentonville) у
Єнглєской, а найвєѣа е она у Лондону — *Milbank-
Prison* — гдє се робіашки послови у извєснимъ
редкимъ случаєвима заєднички раде. Овай кашт.

заводъ имао самъ прилику самъ видети пре две године у Лондону. Иста система затвора заведена е садъ у Француской, Немачкой, Белгін и т. д. Найзнатїя е засадъ у Немачкой апсана овогъ рода у Бруксалу у Баденской, затимъ у Пруской кодъ Берлина у Моабиту, Хали и т. д. Но како се у новіе време и само право казнително у нечемъ изменило и далъ развило, тако и казнителни заводи иду устоппе за нїмъ и тако су се у последнїй доба учиниле неке измене (нарочито у Енглеской) и кодъ ове мало пре споменуте системе.

Поредъ ове две появила се јошъ и трећа тако звана смешана система у Генѣу и Лозани (Lausanne) у Швайцарской, која е сада врло на гласъ изашла и ја самъ ихъ летосъ обишао и прегледао. По овој системи састављаю се оба начина поступања кодъ наведене две системе т. е. начело усамљивања и заједнице сливаю се подъ некимъ известнимъ предпоставкама у едно тако, да се подпуно усамљїнїхъ употребљава само у цовдинимъ одсецима времена робїв, и само кодъ неки класа осуђеника. На ову систему изилазе готово све остале съ некимъ малимъ изменама и у Немачкой съ некимъ међусобнимъ одступанїмъ. А опетъ у Баварской и то у неколико апсана постои јошъ и четврта названа *соціална* система, коју е основао честитый директоръ Обермаеръ; но она има свой коренъ и сталностъ само са личношћу нїговомъ и разликуе се одъ осталихъ особитимъ правцемъ поправљања злочинца на путу човечности.

Ако се садъ хоћемо упустити у испитиванї добрихъ и рђавихъ страна и споменуты различны системы, треба пре свега да поставимо једну извесну цель, коју у овомъ краткомъ разлаганю морамо предъ очима имати, и то такову цель, коју сви бранителї оны разны системы постављаю и желе

постићи. Кадъ се то естъ преступникъ закона казни, па му се лична слобода одузме, онда се иде на то, прво да се каштигуе само злочинство, а друго да се промени мисао злочинца, како бы се съ њгове стране свако будуће повторено злочинство могло избећи. У овомъ смотреню появлюю се два значења каштиге: заплашенъ и свако могуће одклоненъ узрока злочинства. И тако на прилику уколико су се казнит. заводи сматрали да су школа или њива злочинства, узимало се да е врло нуждна система (изолирајућа) усамљаваня нешто физички а нешто само присилѣнимъ ђутанѣмъ средствомъ поделеня робіаша, и овако предупредујуће поступањ уедно пада и као каштига те јоштъ кадкадъ тешка каштига.

По томе шта се узме да е цель каштиге, управља се поступањ са злочинцыма и опредѣљуе се уређењ казнит. завода.

Што се тиче цели каштиге, она се постизава одузимањемъ слободе, присилѣнимъ радомъ, тврдомъ постельомъ, оскудномъ раномъ и постомъ (т. е. ако се да апсенику само оно и онолико, колико е нужно да свое здрављ и животъ одржи) — но ово последнѣ двое не треба никадъ допуштати таквомъ меромъ да робіашу ослабе силе за радъ и за одржанъ здравља. Што се тиче цели поправленя, цела е истина, да су сиромаштво, глупостъ и нравствена поквареностъ главни извори злочинства. Сиромаштву се гледа тме на путъ стати, што се у апсанама дае прилика да се радомъ може и за себе што заслужити; а да бы пошто каштигу одржи, могао човекъ лакше до рада доћи, уређено е, да може и неку малу сумицу у затвору стећи, а то бива само тако, ако и преко онога што мора, буде више зарадіо, о чему се точанъ рачунъ води, и за кое на изласку изъ затвора и неку накнаду засадно съ интересомъ добіе,

како бы после на поштенъ начинъ могао животъ започети. А да бы се глупости и незнаню на путъ стало, у добро уређенимъ апсанама обучаваю се незналице свему ономе, што се обично учи у сеоскимъ школама, па кадшто и више него тамо. Брѣ овакогъ поступаня могу се увекъ съ основомъ очекивати добра слѣдства, брѣ е одавна доказана истина да међу злочинцима найвише има таквы лица, коя у школи нису была никадъ. Па осимъ обичне користи долази овде и душевно поправленъ злочинца, почемъ се честимъ верозаконимъ поучаванъмъ поджиже у нѣму искра човеческогъ поштеня, душа се нѣгова каянъмъ теши и вероисповедномъ ячиномъ спрема да се одупре свакой могућой новой примамы на злочинство. Само уреднимъ употребленъмъ, кое се на сталнимъ начелима оснива, изнаћи ћемо средства, съ коима се постиже цель каштиге и поправляня. По разлицы ти начела изводи се разлика свію система казнит. права. Бранительи едне системе држе, да се речена цель може постићи само тиме, ако се осуђеници еданъ одъ другогъ сасвимъ одлуче (пенсилванска система). А бранительи друге системе сасвимъ другоячѣ мисле, да се люди едино мешанъмъ съ другимъ людима уче самогъ себе поправити изле свое страсти свладати (соціална система). Други опетъ држе да е довольно ако се само ноћу одвоє, а даню да могу заедно радити (обурнска система). По нашемъ мишленю она ће система быти найболя, коя бы умела како треба узети личностъ осуђеника у обзиръ и коя бы злочинце сходно нѣновимъ нравственимъ умнимъ и физичкимъ свойствима могла у манъ гомиле уредити, како бы се са свакомъ одъ овы како пристойно поступало: са строгошћу, где се нужна покаже, а благошћу, где бы могла доброгъ плода принети. Но у великимъ апсанама ово се небы дало лако

извршити и зактевало бы необычну способность свою званичника таковога завода.

Зато се приликомъ оснивања казнит. завода треба држати общи начела едне или друге горенаведене системе. Обурнска површно сматрана, чини се лакша и цели сходнија, нарочито у обзир унутрашњиѣгъ уређења и. пр. зиданя. Но она иде противу најячегъ людскогъ нагона, противъ са-общтаваня мислѣй и изьявљиваня свои осећаня помоћу говора, а и зактева необычну строгость у одржаваню ѣутаня кодъ разнородны злочинаца; тако се не може препоручити тимъ више, што злочинцы готово увекъ налазе друга средства да се разумею и договараю, па тиме обилазе законъ, кои хоће да ихъ одъ окуженя и упознаня новы злочинства сачува.

Напротивъ пенсильвалской или филаделѣйской системи пребацуе се то, што е она скопчана съ великимъ трошковима, ерѣ оће да свакиј робѣиашъ има свою ћелицу са свима потребама. Далѣ ова се система и збогъ тога осуђуе, што се злочинци по нѣой тешко могу раду обучавати, ерѣ имъ нѣе слободно изъ нѣовы ћелица изићи и примеромъ лепогъ рада други апсеника и обштомъ скромномъ богомольомъ поправляти се теломъ и душомъ. Найпосле пенсилванска система яко убѣа здравлѣ. А кодъ нѣ се похваљуе то, што подпуно сваћа праву систему злочинства и наштѣге, сматраюћи кривицу као морално зло, кое треба морално и казнити, и она едина показуе како се найстрожија дисциплина може одржати и како се у поправленю злочинца може барѣ толико успети, да изъ затвора горѣй не изиђе, него што е ушао, почемъ одучивши се друженя съ неваљалимъ друштвомъ на сву прилику може се предпоставити, да га ни после у слободи неће тражити.

Морамъ назати да бы садъ изброяне рѣше стране ове системе были довольне да насъ одъ нѣ одврате. Но треба знати, да су то само незгодне окомности кое на видикъ излазе кодъ едно-страногъ и неумешногъ поступаня съ извршенѣмъ усамляваня злочинаца. Ово су увидили и у Англеской, у оной земљи где в несамо ова система найпре у Европи заведена, него где су о нѣномъ действу и успеху найвећа покушения чинѣна, па су збогъ тога многе измене предузете, о коима збогъ велике нѣнове важности вредно в и овде што годъ споменути. Исте измене англески казни завода стое покаяпре у свези съ англескимъ законодатствомъ односно каштигованя тяжихъ злочинства. Проговство у аустралске колоніе, кое в одире за велика преступленя было найобичній казнѣ, одъ године 1853. врло в ограничено. Растуће огорченѣ у населбинама, што се непрестанно шило великій брой найгори преступника, кои и ако са своимъ руками радничку снагу населбине оснажую, али своимъ поквареношћу поредакъ и миръ землѣ у опасность доводе, далѣ, почемъ в съ пронађенѣмъ изобилногъ майдана злата расла привлачећа сила Аустралиѣ а тиме застрашуюћа снага прогонства у населбине све се већа сманявала, сви ови узроцы побуде англеску владу, да транспортацию злочинаца у свое населбине ограничи, а опетъ ово многостручно лепо казнит. средство сасвимъ да не укине. У закону се то всть одреди, да се на прогонство у населбине мора на 14 или выше година осудити, напротивъ уместо долко убичавне транспортациѣ на 7 или 10 година радъ за каштигу (penal servitude, затворъ съ принудомъ на явный радъ) у пресуди се изречећи морао. Начинъ пакъ, како се има ова последня каштига извршити, всте онай главный коракъ

поправке у енглескоме апсеништву, кою државниѣ саветникъ и професоръ Митермаеръ (Mittermaier) найвеѣй криминалисте и познавалацъ казни. заво-
да, описуе овако: „Они, кои су на такову казнь осу-
ђени, мораю исту у три постепености издржавати,
и то 9 месециѣ мораю у абсолютно усамљеномъ
(изолираномъ) затвору бити, и у другомъ періоду
мораю явне послове радити. Онима кои су на
транспортиацію осуђени, а налазе се при изврши-
ваню ови послова већъ остављенъ е изгледъ, да
по издржаню едне части осуђеногъ термина: каз-
ни помиловани бити могу, али ипакъ подъ усло-
віемъ да се провизорно на такій начинъ у сло-
боду поставе, како ће одма чимъ добивену сло-
боду злоупотребили, и тиме се указаногъ имъ бла-
годѣянія недостойни показали буду, у првашній
затворъ стављени бити, у комъ се случаю оно
време кое е у слободи проведено у казнь неур-
чуава. Овой системи придадо се іоштъ и то
уређењъ, да робіашъ има изгледа, да своимъ до-
бримъ владанѣмъ и користи добити може, чиме
се то оће, да се апсеникъ на поправљенъ бодръ,
почемъ е и кодъ саме изолираюће системе добро
владанъ и съ изгледима на награде скопчано. Ако
се т. е. робіашъ у овакомъ изолираномъ затвору
6 месециѣ добро владао буде, има право да носи
еданъ знакъ (badge) доброгъ владаня, съ чимъ е та
користъ скопчана да може пооде одъ свои прія-
теля примати. Добіе ли онъ збогъ продуженогъ
доброгъ владаня іоштъ еданъ badge, онда добіа
право на 2 пооде месечно. Они робіашѣ кои су
таке badges добили, добіаю іоштъ и неке суме за
награду кое имъ се бележе (gratuities). Одъ ово-
га, да ли е т. е. робіашъ при излазку изъ изоли-
раюће апсане badges добіо, зависи нѣгово буду-
ће положенъ у другомъ періоду при издржаню
робіе овога рода. Они кои су у овакимъ затво-

еу се сви изяснили у користь Филадельфске системе и своя миѣнія саставили по опредѣленимъ резолюціямъ, кое о унутрашньої вредности ове системе неоставляю више никакве сумнѣ. Вредно е при овоме споменути примеръ Пруске, коя е одъ 1844. год. почела ову систему све више заводити, пошто е краљ прускій о своме деветодневномъ бавленю у Виндсору *) где е дошао да буде при крштеню принца Валескогъ 1841. целогъ едного дана провео прегледаюћи апсану у Пентонвилу. Найпосле неможе се съ ума сметнути ни общте сагласіе, кое у теоріи влада о апсанама односно на истинитость и изредность начела ове системе. Тако на едномъ одъ споменуты конгреса, вели генералный инспекторъ Француски апсана Моро Христофъ: каштига мора бити индивидуална, на опетъ при многобройномъ погубљивавю сматрамо е као неправедну и нечовечну, а дуго и често затворанѣ людій чини намъ се човечно и праведно. Еданъ ножъ кадъ бы у исто време 12 глава отсекао, учинило бы намъ се као найвишій врхъ варварства, а една заедничка апсана где се люди морално стотинама убіяю, види намъ се као велика човечность и правда, па ипакъ човештво трпи у овомъ случаю много више но у ономе првомъ. — Ако е истина, рекао е Мирабо, да се у апсанама наоди умна смеса злочинства, онда зашто овимъ безчестнимъ и страшнимъ сѣдинѣнѣмъ најгори човечески дела допуштаю да се човештво у процадъ води?

Ова приметба при свемъ томъ што е праведна и истинита, опетъ не смета намъ, да известну заединцу у затвору и за нашу систему неусвоимо, но онимъ начиномъ као што се то по горнѣмъ из-

*) Варошица близу Лондона, где краљвица обично лети у своме замку борави.

вѣстїю чини у Енглеской. Но сведочбама кое о овоме долазе изъ Енглеске, робіаши по девето-месечномъ усамлѣнномъ затвору изводе се на полѣ на заедничкій радъ съ врло лепимъ успехомъ. Нарочно описує се као врло пробитачна класификаціонна система, по коіой се робіаши збогъ доброго владаня преводе изъ горегъ у болій радъ. При овомъ нетреба заборабити да робіашу целисходанъ изборъ занимања у нѣговомъ будућемъ слободномъ животу може быти одъ велике користи, многи послови немогу се другчіе научити на радити осимъ у заедини. Кадъ се на умешность и прилежность апсеника болѣ пази, може имъ се радъ у апсу тимъ болѣ наградити, кое є важно што се тече економне стране казнит. завода. Одпре растурама се и убіяла сила робіаща и душевно и телесно повайвише угушуюћимъ пословицама као што є: чешлянѣ вуне, преденѣ, завіанѣ цыгара и т. д. А у найновіє време заводе се нарочно у Немачкой многостручне фабрикаціє по апсанама, на прилику у Халскимъ апсанама видео самъ летость велике фабрикаціє злата, у Валдхайму у Саксонской опетъ велику фабрику хармоника и томе подобно, где се великій брой апсеника занима користно радомъ врло пробитачны заната. У овоме последнѣмъ заводу има преко 20 разны струка фабрикаціє.

Али нїє доста да се система, усамлена, ако хѣмо цели сходно да действує, на наведеный начинъ спои са системомъ заедничкогъ рада, ако се све незгоде стары и већ забачены система желе избећи (робіаши мораю увекъ быти ноћу одвоєни), него се такођеръ мора іошть пазити на известне поведине класе робіаща, съ коима у усамлѣнимъ затворима треба у нечему другче поступити, него са осталима, а ово се већ у апсана-

ОПИСАНІЕ ОКРУЖІЯ УЖИЧКОГЪ.

*Одъ Стояна Обрадовића члена окружногъ суда.
Ужичкогъ.*

Съ картою *)

Описанію овоме предходи карта, вѣрна снимка найгоровитѣйшгъ окружія у отечеству нашемъ. Оно объяснява сва означенія у карти, па зато самъ доста обширно и говоріо о свакомъ важнѣмъ предмету.

Скиданю карте съ простора окружія Ужичкогъ дала ми е повода найвише недостаточность досадашнихъ отечественыхъ карти наши, у коима су одъ овогъ окружія сасвимъ неправильно планине, села и вароши изложене, а пространомъ описанію свега што дѣло ово садржава то, што ненаходимъ у повременимъ изданіямъ спомена о отечественомъ простору, о производима отечественимъ воособъ, о обичаимъ народнимъ и древности коя се у нашемъ отечеству наоди; а то е све одвећ нужно явности предати ради общіе ползе и повѣснице.

Радећи на дѣлу овоме поредъ мое дужности званичне у часове одмора и за време одоховенія судейскогъ, нисамъ ни труда ни трошка поштедіо, да цео просторъ окружія добро промотримъ и све достаточно што е у мой задатакъ спадало испытамъ, како се предъ доцнѣмъ дѣлательима осямотіо небы.

*) Премда Друштво Србске Словесности зна да нису са свимъ поуздане карте кое прилаже Гласнику, опетъ мисли да е изъ више узрока добро што излазе на светъ и оваке кадъ нема болъи.

Редакція.

I.

О простору и природнимъ границама окружія Ужичкогъ.

Цео просторъ окр. Ужичкогъ заузима у највећој дужини одъ источно-южне западо-сѣверной страни 28 а одъ сѣверо-источне јужно-западной страни највеће ширине 18 сати. Површина пакъ целога окружія уобште износи 75 квадратны миля или 150 сати, у свану милю два сата простора рачунајући.

Окружіе ово граничи: одъ запада рѣкомъ Дриномъ и предѣломъ Босанскимъ, одъ юга окружіемъ Новопазарскимъ такође предѣла Босанскогъ и рѣкама: Увцемъ и Тисовицомъ а у неколико и планиномъ Голіомъ, одъ истока окружіемъ Чачанскимъ и Рудничкиимъ, одъ сѣвера окружіемъ Валѣвскимъ и рѣкомъ Буковицомъ и најпосле на сѣверо-западной страни и окружіемъ Подринскимъ, но у маломъ само простору.

Оно се раздѣљуе на петъ срезова као: Црногорскій, Рачанскій, Златиборскій, Ариљскій и Моравичкій и заузима окружавајуће га границе 90 сати, одъ кога броя спада на просторъ кои одъ предѣла Турскогъ царства граничи 50 сати, и кои в просторъ уреднимъ стражарама и стражарима снабдѣвенъ.

Просторъ окружія Ужичкогъ као што карта показуе лежи између 43 и 44° сѣверне ширине и 37 и 38° источне дужине.

II.

О положенію и качеству простора овога.

Предѣлъ окружія Ужичкогъ естъ уобште горovitъ изузевши мале равнице и то: у срезу Црно-

горскомъ одъ села Ражане до Косѣриѣа између Црнога вр'а и Црнокосе, узвишени брда; поредъ рѣке Лужнице, и кодъ Пожеге поредъ рѣке Мораве. У срезу Моравичкомъ поредъ исте рѣке коя се Моравица зове одъ Ацина Брода те до села Бѣдине Вароши. У срезу Арильскомъ такође поредъ Моравице у самомъ селу Ариљу у срезу Златиборскомъ поредъ рѣке Ћетинѣ одъ села Севойна па до села Злакусе, и западно исподъ села Кремена къ Стапарима и одъ Бранежаца до Шљивовице; и у срезу Рачанскомъ поредъ рѣке Дрине, коя неколико села запрема и то одъ Растишта те до Бачеваца и понешто узъ рѣку Рогаичицу и Пилицу.

Земљъ које леже на овимъ равницама и уобште при рѣкама, здраво су плодне и за свакиј усѣвъ способне. Тамо се сѣе и богатый плодъ дае: пшевица, ечамъ, овасъ, крупникъ и кукурузъ као и остале зелени, а по другимъ местима сѣе се: кукурузъ, ечамъ, крупникъ, ражъ, ельда и ситна проја, други усѣви несѣю се.

Найгоровитія мѣста запрема еданъ просторъ названий Старый Вла, кои се кордономъ поредъ Турске изъ среза Моравичкогъ, па преко Арильскогъ и Златиборскогъ до среза Рачанскогъ пружа. Овомъ простору припада савъ срезъ Моравичкій а одъ остала три среза по неколико села и то одъ среза Арильскогъ Пресѣка, Трудово, Мочиопы, Ойковица, Ясеново, Бела Рѣка, Кућани, Бураѣа, Негбина па до Любиша; одъ среза Златиборскогъ: Драглица, Доброселица, Ябланица, Семегнѣво и Мокра Гора, а одъ среза Рачанскогъ: Заовине, Ягоштица и Растиште.

У овомъ предѣлу ечамъ и кукурузъ врло слабо раѣа, па зато се тако и сѣе. Онде пакъ гди роди, мора добро нагноена земля быти, иначе одъ

у сѣва нема ништа, едно што е здраво ладна клима, а друго и поглавито што су мѣста кршна и каменита пакъ земля нема доволно снаге да у сѣвѣ до плода доведе и сачува. Али при свемъ томъ при чинѣнымъ пробама доказало е се, да и по тимъ частима, изузимаюћи само каменита мѣста и врло велике висове, може и кукурузъ и ечамъ па и пшеница родити само кадъ бы се земля доволно нагнотла и то сваке треће године повторава, и кадъ бы се землѣ угариле па зимњи у сѣви рано посѣjali; али, едно што е непрестано нагнаиѣ врло трудна стваръ, друго што и средства за то недостае а треће и поглавито што народъ ни уобичаю нѣ то чинити, южный овай комадъ окружіа лишава се стрвни у сѣва, па готово и кукуруза, и по већој части рану по плоднимъ селима, варошима и варошицама купуе и тако се раномъ снабдѣва. Јошъ се додати има нагнољно и угарену землѣ и та преона, што су мѣста, како е већ речено, брдовита и стрменита, пакъ се тешко тамо и оранѣ одржи, а угаренѣ све, нарочито есенѣ као и ововремене у сѣве, буица и велике кише снесу и свале у долове, и тако само ливаде остаю у природној важности, чимъ се доволно стоке издржава а са раномъ се свагда оскудица трпи.

Има доволно мѣста по овоме окружію гди бы и виногради врло добри бити могли, али то народъ нѣ уобичаю, па зато винограда у цѣломе окружію и нема, изузимаюћи по вароши окружној и варошицама, гди поедини люди нешто лоза одгае и нешто грождѣ за вло добию, иначе вино се добива и купуе изъ сусѣдногъ окружіа нарочито изъ среза Драгачевачкогъ.

У простору овога окружіа има врло знаменити, узвишени и пространи планине као што су:

у срезу Моравичкомъ: Одвраћеница, Преко Брдо, Голія, Яворъ и Црвена Гора; у срезу Ариљскомъ: Мучанъ, Кукутница и Муртеница; у срезу Златиборскомъ: Горникъ, Чигота, Віогоръ и Шарганъ; у срезу Рачанскомъ: Тара, Ивица, Збориште и Дервента; а у срезу Црногорскомъ: Блова Гора, Повленъ, Букови, Црни Вр' и Малѣнъ, но обично су ове кршевите и са разнородномъ горомъ снабђвене, изузимајући Златиборъ, кои понайвећи просторъ заузима, али е већиномъ голетанъ и уливањенъ, кои богату попашу стоцы а особито рога-той дае.

О Златибору, кои то име носи одъ богате добити трговачке на марви која се ту сувати, има се више што рећи, него о свима планинама, пусти-рама и суватима. Овај е просторъ мѣста сама природа украсила и за богату попашу опредѣлила. Онъ нитъ е брдовитъ, ни раванъ, ни голетанъ, но текъ са умѣренимъ брдашцима и по нешто ела и борова снабђвенъ, да човека романтическа окружностъ нѣгова у удивленіе и особито распо-ложенъ доводи. Златиборъ до 7 сати дужине источне и 4 пуна сата сѣверне ширине заузима; и као што е са безчисленимъ брдашцима, тако е и са изворима и речицама снабђвенъ, еръ нема долине у којој извора нема. На нѣму нема ника-квы села ни други усѣва, но само су ливаде и мар-вена попаша, која све попаше у царству турскомъ превасилази.

Има по свимъ окружнимъ мѣстима и извора врло добри и съ водомъ богати, кои превасходе ладноћомъ и лакоћомъ све остале у сусѣднимъ окружјама. Но између своју одликуе се врело Перу-ћацъ у срезу Рачанскомъ, на комъ више водени-ца и фабрика радити могу и кои величественъ водо-

падъ причинява; и Бзеро у планини Голін срезу Моравичкомъ, кое е доста пространо и дубоко.

Наоди се и доста манѣи и веѣи пеѣина, одъ кои су знамените три, и то: една у Трнави срезу Арильскомъ ниже Частине, у кою рѣка Поноръ утиче и на 5 сати далеко у селу Подпеѣу истиче у рѣку Ћетиню; а да она иста ту истиче, освѣдочено е сипанѣмъ поздера на утокъ. Друга е у селу Кремнима подъ планиномъ Шарганомъ, изъ кое ветаръ дува, и оваѣ е при веѣой зими неописано ладанъ. Но примѣчанѣ е достойно то, што ове пеѣине ветаръ престае, чимъ се на оризонту виѣори, олуе и ветрови умѣрени появе. Пеѣина ова по умѣреню мѣштана заузима цео Шарганъ кои е доста пространъ и каменитъ. Оваѣ ветаръ кои изъ пеѣине излази докле годъ допире, всеня сла на усѣвима ништа ни найманъ шкодити неможе. Пеѣину ову или болъ нѣно грло, кое нѣврло велико, затворили су негда мѣштани каменѣмъ збогъ непреодолиме ладноѣе ветра, кои она изъ себе издае; но доцнѣе увидивши да су се тимъ яко преварили, почемъ имъ три године сирѣчь докъ е годъ пеѣина затворена была, никакви усѣви родили нису, отворили су е, а чимъ су е отворили, одма имъ е дѣйствомъ онога ладнога вѣтра плодность усѣва у првобитно станѣ дошла; а треѣа е пеѣина у селу Рашчиѣу срезу Моравичкомъ, у кою се више стотина люди смѣстити могу, — као што е негда у време ратова, нарочито Хаѣи-Проданове буне смѣштано — изъ кое се довольно шадитревади и коя више окаменѣны фигура има, кое су се одъ капљи озго сливаюѣи се направило.

Главни производи трговине почемъ плѣвеѣи река нема у овоме окружию всу: рана, марва свакога рода, восакъ, медъ, коже, белый смокъ, — масло, сиръ, и наймакъ — граѣа, лучъ и катранъ.

Поредъ говеда, оваца и коза, води се трговина и са сѣянима, но скотоводство свѣя ограничава се само на срезу Црногорскомъ, пола Моравичкогъ, пола Армльскогъ, пола Златиборскогъ и у целомъ Рачанскомъ изузимаюћи она три села, коя Старомъ Влау припадаю.

III.

О рѣкама и њинимъ својствама.

Рѣка манъи и већи оружје Ужичко има довольно и то по слѣдуюћимъ просторима: у срезу Моравичкомъ: Моравица, Студеница, Одвраћеница, Међуреча, Буковица, Грабовица, као главниѣ, а остале манъ као и потоцы добиваю име одъ оны села, поредъ кои теку. У срезу Армльскомъ: Рзавъ, Бела Рѣка, Любишница, Кладушница, Негбина, Поноръ, Панъица и на границы Тисовица и Морава. У срезу Златиборскомъ: Ћетиня, Сушица, Грабовица, Приштевица, Обудовица, Балашица, Камишница, Белый и Црны Рзавъ, Ябланица и на границы Увацъ. У срезу Рачанскомъ: Дрина, Шилица и помѣсне: Рачанска, Заглавачка, Зарошка, Оклетачка, Перућацъ и Трешнѣвица, а у срезу Црногорскомъ: Каменица, Честобродица, Тива, Кладоруба или Егида, Годлѣвска, Сѣчорѣчка, Лукица и Скрапежъ а на границы Морава и Буковица.

Између своју напоменуты рѣка, Дрина, коя одъ предѣла Босанскогъ граиничи, естъ највећи и најшира и спада у првы редъ, по којој оманѣ лађе и чамцы плове. У другій редъ долазе: Ћетиня, Рзавъ, Морава и Скрапежъ, а у трећій све остале рѣке, но ни по одной лађе пловити немогу, ерѣ су мѣста, крозъ коя пролазе, строга, узана и каменита, па зато су рѣке и неспособне за пловидбу. Но у обште су све ове рѣке брзе и бис-

тре, изузевши юговину и ниповита времена, кадъ се на мѣстима излію и не малу штету землѣдѣльцѣма причине.

Рѣке ове имаю у себи довољно рибе и ракова, као што ће се на своме месту рећи, и риба е врло вкусна, само е доста ситна изузевши Дрину, у којој се наоди: шарана, младица, штука, и сомова доста крупны и велики.

Потока манђи и већи има безчислено, но ови како су по себи незнатни нѣ се за нужно ни нашло овде иј именовати.

IV.

О производима природнимъ.

а) изъ царства животны.

Окружѣ Ужичко што се у обште животинѣ тиче, у малой или никаквой разлицы стои са свима горовитимъ предѣлима отечества нашегъ.

Одъ питоме четвороножне животинѣ коте се: говеда, коњи, овце, козе, свинѣ, магарцы, пси и мачке. Одъ пернаты: ћурке, гуске, пловке, кокошке и голубови. Одъ дивячи пакъ и то четвороножны: курацы, дивлѣ свинѣ, сръне, дивокозе, лисице, зечеви, јазавцы, куне, видре, сверице, творови, крине, ежеви, пацови, польски и домаћи мишеви. Одъ пернаты: орлови, ястребови, лелецы, роде, чаплѣ, дивлѣ гуске, дивлѣ пловке, дивлѣ велике кокошке и петлови — глугаћи — кои до 8 ока крупни и тешки быти могу, дивлѣ кокошке белокриле — тетребови — величиномъ колико питоме, барни лабудови, акмаце, ситне дивлѣ планинске кокице, яребице, препелице, голубови, славуи, штиглице и т. д. Одъ крилати буба: лептирови, бели, црни, жути, шарени и највећи пиргави, лѣлѣни, светляцы и т. д. Одъ буба што не лете: шарене бубе или рогонѣ, бубе валявице крупногъ и ситногъ

рода, мрави, ваши, буве, стѣнице — стѣнке — ови збогъ многе боровине, одъ коє се уобште куће граде безчислено има, мольцы, скакавцы, попцы, швабе и проч. Одъ рода жаба: корняче, бабуре, зеленоросне, ситне речне и землярке. Гуштеро-ва има само три феде: зеленбаћи велики, загасито мрко црвенѣкасти камени, и обични мањи са ошилястимъ репомъ. Црва и секте овой подобне, но већ обште познате живеће како на земљи и у земљи тако и у дрвету има довольно, али изванъ обичногъ рода нє се у овоме окружію примѣтити могло. Будући да су све рѣке по овоме окружію узке, брзе и плитке, изузевши Дрину и Мораву, то се по њима наоди само слѣдуюћій родъ рибе: пастрмке, младица, кркуша, вретенара, кленова, пузів, црвенперки, шкобаля, и пешева; а сомова, штука, линяка, деверика, шарана, и т. д. налази се само у Дрини, но штука и линякова, поредъ напреднапоменуте речне рибе, има и у рѣцы Морави. Ракова пакъ има по свима рѣкама у изобилию, само су мали и ситни, иначе здраво виусни као годъ и сва речна риба, збогъ брзе, чисте и бистре воде у којој обитава.

Нашао є се у рѣки Ћетинѣ подъ градомъ Ужичкимъ у време кадъ се риба бив — мрести. — пр. год. єданъ особитый родъ рибе, кои нико погодити нє могао каква є. Величиномъ є одъ єданъ педао, дебљине као малый прстъ руке, безъ горњи перая само варку и предня доня пера. Главу є имала на подобіє чикова, а устнице као у пиявице и онако є њима припіяла за што є годъ вата-ла. Заушникає нє имала, но само съ єдне и друге стране по седамъ малы црни отворени рупица. Здраво є итра и кадъ се на земљу баци врло се пружака и неку лиску одъ себе дав. Изгледа глат-

не безъ предлошти и фарбе в зеленоцрвасте. Турцы кои су в уватили и у стаклу усамлѣну оставили, увераваю да су 10й и 8 бели мали нога по четири са стране видели, но после тога нѣ се никаква показала. Подобно овой риби, нѣ друга уваћена или онде вићена.*)

Што се тиче родова змија, ове су и овде омаке као што њ љ уобште познасмо т. в. црне барске, беле дугачке и треме, жути по одъ фатъ дугачки и као рука дебели смузови, шарене средиѣ змије и црно загасите ков нису дуже одъ аршина, зле су и отровне ков и нападаю и ове обично по камењу и кршевима живе. Ванъ обични змија у овоме окружию естъ утакъ, кои неможе бити дужи одъ едне стоце миранъ в и кротакъ, главу има обични змија, зейтинъ фарбе и нѣ за люде и стоку опасанъ, али змије, ма когъ рода оне были, нештедно затире, зашто се обично манъ или никако змија ненаоди гди онъ живи**). Налази се и акрепа по зидинама и кршевима и некимъ старимъ кућама, кои су најдужи одъ три палца, но нема примѣра,

*) Petromizon Planeri Bloch. Нем. Pricke, Neunauge, Чеш. Pihalice Mihule; Поль. Minog; Краински Piskur. Овамо спада по свой прилицы и Србска речъ Пискоръ коя се у народу чув. Ова в риба зато манъ позната, што понайвише борави на дну вода, и што збогъ малы уста неможе мамацъ съ удицомъ прогунути.

Пр. II.

**) Ово в верованъ по свима Югославенима распрострто, безъ да бы се томе поводъ могао знати. Ево шта в у ствари истинито: Плашљива ова и безазлена животиня — *Anguis fragilis* L. — рањи се црвима и ситнимъ инсектима, а нема ни орудія нити снаге, да бы могла змија, ков су свакадъ одъ њ веће наудати.

Пр. II.

да су коме отровномъ жаокомъ своіомъ вредъ нанели.

Найпосле примѣчава се и то, да се у срезу Рачанскомъ око рѣке Пилице у доста великой маси наоди еданъ родъ лептирова, кои се сасвимъ одъ обични црни разликую *). Они су средиъ величине, врло итри, имаю доста танко и шиласто тѣло а крила светла загасито црна, коя се преливаю на подобіе затворено плаве кадифе. Ова фела лептирова на другоме се краю у овоме окружію до сада ніе примѣтити могла.

У остадомъ што годъ овде ніе споменуто, принадлежи у обични обштепознати родъ животины.

б) изъ царства растѣнія.

Као што е на своме мѣсту речено, предѣлъ Ужичкогъ окружія сасвимъ е горовитъ и у томе онъ превасходи сва окружія отечества нашегъ, а гди е оваки предѣлни положай, тамо су нарочито и растѣнія дивячнія, и дрвеће, когъ се ређе по другимъ местима наоди. Почевши одъ половине среза Ариљскогъ па преко Златиборскогъ и Рачанскогъ, како стари Вла држи, планине су уобште боровима, елама и оморикама — смрчевима — обрасле, у којима се врло мало букви и други дрвета налази. Овакове су планине Муртеница, Торникъ, Віогоръ, Шарганъ, Ивица и Тора. Наоди се ови дрвета и у срезу Моравичкомъ по планини Голіи и Явору а у срезу Црногорскомъ на Малѣну, црномъ Вр'у, Буковима и Повлену, али ређе; само оморика тамо никако нема. Борова има два рода бели и црни. Одъ белогa се япія сѣче и тестерама даске режу а одъ црнога вади се катранъ

*) *Aratura Iliа Osc.* Ово е најлепшіи лептиръ у Европи.
Пр. П.

и лучъ, кои се место свеће употребљава, връ овај преко сваке мере има много смоле у себи збогъ чега се не редко догађа, да се одъ припеке сунца по неки запали, па цела планина у коренъ изгоре. Примѣчанія в достоино, да при боръ неможе у висину выше одъ 6—7 фати израсти, и чимъ дође у неке опредѣлене године свое одма гране вр'а на страну растури и као креветъ равнаъ му връ остане. Ђе и оморике слабје се употребљава, али тврђе у корену стое; напротивъ боръ сасвимъ плитко по вр'у землѣ жие растура па зато се брже и суши и одъ непогоде лако извалити даде. Борови се у пресади најлакше примити могу, ако се само онако усади, као што е у природномъ свомъ мѣсту намѣштенаъ быо, а чимъ се маиѣ или више загрне, осуши се. Друга свамѣста окружна обрасла су обичномъ горомъ као: буквама и грмовима имено: церомъ, границомъ лужнякомъ и бѣломъ; далѣ: липама, брестовима, кленовима, глоговима, лескама, трнѣмъ, брезомъ, тополомъ, ясикомъ, врбомъ, смрекомъ, на којој веня расте, клокочиномъ, ракиномъ, ивомъ, брекиномъ, и пр. Питома пакъ дрва есу: ябуке, крушке, вишнѣ, трешнѣ, гуиѣ, ораси, оскоруше, дудови, шљиве, багрени и пр. Има скоро свудъ доволно по кршевима и руя, наоди се неко дрвце, сасвимъ на форму чая кое тако и називлю *), а има само ређе жутога трна, кои се противу жутице болести употребљава и кои е прави лекъ одъ те болести. А наипосле наоди се, само ређе медве-

---

*) У Србїи чай, баръ оно што подъ тымъ именоу изъ Хине купуемо не расте, већ ђе то бити оно исто растѣнїе, когъ има и по Ртню, и кое народъ тамо зове планиномъ — *Arctostaphylos uva ursi* Adam.

ће леске. Одъ рода лоза има: дивљи и питоми, купина, оструге, малина, грожђа и пр.

Далѣ сѣе се за рану: пшеница, ечамъ, овасъ, крупникъ, кукурузъ, ельда, ситна проя, кромпиръ, кои и по најладниѣмъ предѣлима добро рађа, пасуль, купусъ, лукъ, ротива, репа, цвекла, крас-тавцы, паприка и све остале домаће зелени које изображена Европа употребљава.

Што се трава тиче, ови како питоми и раз-на цвећа, тако и дивљи има безбројно као и свудъ по отечеству нашемъ Србији, но само се овде напомињу четири рода одъ оних, кои по дру-гимъ местима, или ређе, или никако има, а ове су: здравацъ, линцура, боровница и кралѣвацъ. Прва и друга у корену употребљава се за лекове нарочито у пићу, последња такође за лекове а боро-вница употребљава се за ело као и друга воћа. Линцура у узрасту и цвету отличнија е одъ своју други трава. Она има стабло средињгъ прста деб-љине, изнутра шупљъ и округло на подобіе трске, скоро фатъ високо израсте и лако се преломити да е а цветъ му е при деблу на више чланака ситно израстао и дебло на подобіе руже окружио, жуть е, има лепъ и пріјатанъ мирисъ, иначе е горацъ, као што му е горацъ и коренъ. Боровница неизраста већа одъ еднога педля, има мали и оштаръ на подобіе шимшира листъ и плодъ има колико дивљъ ситне трешниъ, фарбе е отворено плаве и врло вкусанъ за ело, снабдѣвенъ са малимъ семенчи-цама; но ова трава съ које плодъ селяцъ беру, еду и продаю, расте само по онимъ местима гди су борови, еле и оморице. Кралѣвацъ такође сматра се за лековиту траву за сва што особито за дои-љъ. Она здраво дубоко по аршинъ и више у дуб-љину расте, коренъ њој е округао и гладакъ. У висину не расте, но одма при земљи растури уза-

но боцаве лиске у кругъ одъ едне стопе. Одъ ови у средини подижу се ситне такође боцыкаве, танке и одъ два палца високе друге лиске, и пошто се скупе и направе као ружу зеленъ цветъ, почне унутра у средини расти млечна и слатка ябучица, а краємъ око нѣ изъ првога цвета укажу се бледожуте, врло узане, глатке и еданъ палаць високе лиске, а између нѣи и преко оне ябучице, ситанъ жутъ и као сундокрета застирачъ, а подъ овимъ на ябучицы има као решето тенчица една. Ябучица докъ е јошъ зелена пріятна е за ело и има вкусъ на подобіе репе.

Гљива има разнородны као: шкрипаца, печурака, шмрчака, калуђерки, рудинарки и т. д. које се за ело употребљавају, а има мноштво и други, које се по имену и незнаду. Међу овима има гљива отровни за марву и човека, и овакве су обично црвеникасте. Но своју ови родова гљива наоди се и по другимъ местима у Србији.

в) изъ царства ископаемы и минерала

Ни едно може бити у Србији окружів нів толико занемарено у смотренію истраживаня руда, минералны вода и други метала као окружів Ужичко. Шта више, у народу е овомъ одъ прастари времена наслеђена та будалаштина крити, ако бы се гди које одъ ови показало, а то е се чинило свагда изъ два узрока: прво што су се люди бояли, да ће имъ се збогъ тій руда землѣ безъ накнаде одузети, а друго, што ће по нѣину миѣнію та и слѣдуюћа села подъ кулукъ подпасти. Изъ ови и подобни узрока не само што майдани истраживани нису су јошъ, као што е мало пре речено, кривени; и нів никако могуће, да у овомъ горovitомъ предѣлу богати и полезни майдана нема. Но одъ како е отечество наше внутреню незави-

сву слободу добило, и одъ како су зраке просвете и у сама погранична и сурова места допирати почеле, одонда су люди већ и о томъ слободније мислити почели, па зато су неки майдани већ и отеривени али још вештачки добро неиспытани.

У колико се простимъ средствама доказати и посведочити могло наоди се у срезу Златиборскомъ, планини Шаргану руда гвоздена и оловна, а у селу Кремнима майданъ одъ најболѣгъ кремни. У Никојевићима истоме срезу и Сибљу срезу Црногорскомъ има каменогъ угља у изобилію, а у овомъ и майданъ одъ најболѣи брусова. У Никојевићу има и сребрна руда, али доста мршава. У Добрињи срезу Црногорскомъ и Качеру срезу Златиборскомъ има најфиніе и у изобилію креде, која при чинѣној проби ову обичну креду што изъ страни предѣла добивамо и трошимо, много превасходи. У Добродолу срезу Црногор. има врло добре беле земљ за граунтиранѣ, у Ражани црвене а у Скавцима црвене, жуће и зелене, која се као фарба на свашто употребити може; у Ужицу пакъ наоди се масне чивитли земљ и кречного камена. У Любанима при Ужицу има доволно шареногъ а у Стапарима црвеногъ мермера; али и еданъ и други превазилази мермерни майданъ, кои се повр' Ариля у планини Благои наоди. Овде се наоди шарена, плаво-жута, црвено-модра, зелено-бела и т. д. а има га у масама и одъ едне само фарбе, и по природи нѣговой познае се, да бы лако се угладити могао, почемъ то показуе неко комађе израђена мермера која се наоди у Ариљу, Пожеги и Ужицу. Майданъ сумпора наоди се у селу Прсянима*) а шалитре има по свима пећинама.

*) По ниви Дим. Росића у Пріянама налазио самъ у груменю разне величине минералъ, кои Турци

Примѣчава се, да у селу Равнима има и злата на сву прилику, ерѣ кадѣ еданѣ потокѣ придође и вода брдо одадере, тадѣ се најболѣ рудне жице показују, но ово е јошѣ неиспытано.

Што се минералны вода тиче, одѣ овы има у селу Приликама срезу Моравичкомѣ една кисела вода коя се са великомѣ ползомѣ употребљава и посѣтителя сваке године прилично има. Има у селу Біоски и селу Любишу срезу Златиборскомѣ и селу Дубници срезу Црногорскомѣ по една врућа вода, између кои она у Біоски врло е мала, са другимѣ водама измешана па тако скоро и неупотребителна.

Баня дѣйствителна проглашена и одвећ полезна налази се одма при селу Брезовцу предѣлу босанскомѣ окружія Новопазарскогѣ а кодѣ манастира Банѣ, на самой граници среза Златиборскогѣ према нашега села Доброселице, коя одѣ иѣга ни два сата растојанія неодстои. Тамо многи народѣ одлази и са великимѣ побольшанѣмѣ здравља враћа се, само е за обитаванѣ неудобно, почемѣ други зграда нема нити Турцы начинити даду, осимѣ нешто неуредне меане и нешто рѣжави ћелия при манастиру.

За ову Баню приповеда се, да е краљ Србски Драгутинѣ, кои е краставѣ и шугавѣ быо, съ войскомѣ къ нѣой дошао и окупао се, пакѣ заражене томѣ болешћу и войнике дао купати и одма

зову Алтанбашѣ, Нем. Auripigment. Састои се изъ $\frac{3}{100}$ сумпора и $\frac{61}{100}$ сичана најжешћегѣ у природи отрова. Ако е ово онај истый минералѣ, кои Г. Обрадовић наводи, то се опоминю жители ужички, да одѣ иѣга неправѣ ѣбрићѣ. Да е то пакѣ донста сичанѣ може се свакиѣ уверити, ако едну мрвицу на жарѣ бацы: жеженѣ сичанѣ издае мирисѣ белогѣ лука.

Пр. II.

да е савршено здравъ, постао заедно са войницѣма, и за споменъ, да е онъ собомъ монастырь Баню дао сазидати.

Драгутинъ е овай V. краљь србски одъ племена неманића и сынъ Уроша I. четвртогъ краља србскогъ. Онъ е монастырь овай сазидао 1283. год. кое се дознае изъ изрезаногъ на мермернимъ плочама у зиду надписа, а ту се наоди, на великомъ колу подъ поліелемъ и великій грбъ србскій съ два орла съ крунама на глави, на камену изрезанъ. У Горобиню и Міоницы имаю две слани воде.

V.

О жительствоу вообште.

Као што е напредъ речено жительство е у овоме Окружію, прама горовитогъ и кршевитогъ овогъ предѣла доста умножено; сръ по найновѣмъ у 1855. години чинѣномъ попису, у целоме окружію има вообште 84.523 жителя и то у срезу Црногорскомъ 22.499 одъ кои има 11.494 мужки и 11.005 женски; у срезу Рачанскомъ 13 558 — 6911 мужки а 6747 женски; у срезу Златиборскомъ подъ кои и варошь Ужице подпада 17.605 — 9121 мушки а 8484 женски; у срезу Арильскомъ 15.932 — 8124 мужки и 7808 женски; и у срезу Моравичкомъ 14.929 и то 7675 мужки и 7254 женски. У вароши пакъ Ужицу има 946 мужки и 800 женски душа православногъ вѣроисповѣданія, и 198 мужки и 184 женски душа Цыгана вѣре мухамеданске, а обое и све у суми састављено износи 2128 душа; но и Христіани и Цыгани стављени су подъ жительство среза Златиборскогъ. Турана у вароши Ужицу са женскимъ заедно има 5010 душа и 689 кућа; и како ови за себе обштину сочиняваю, нѣговъ брой нѣ стављенъ подъ жительство вароши Ужица и среза Златиборскогъ.

Жители овога окружія већиномъ су земљдѣлци, а ови су обитателѣ села, међу којима се по некій марвеныи трговацъ, терзія, ковачъ, коларъ и качаръ наоди а довољно число међу њима има дунђера.

Жители окружне вароши и варошица како Срби тако и Турцы, занимаю се разномъ трговиномъ и занатима, а има одъ обе вѣре и земљдѣлаца. Међу занатлијама највише има терзія, сараџа, туфекџија и табака. Цыгани пакъ по већој су части ковачи и џамбаси а има и земљдѣлаца и сви стално живе. Турака нема по другимъ мѣстима ванъ у окружној вароши а Цыгана се наоди и по варошицама и некимъ селима, особито у Иванѣици, но они нису тако стални као ови у окружној вароши еръ ови сви своє куће имаду. Турцы се отличују са њимъ добри коња, съ којима се највише и занимаю, бивњимъ нишанъ изъ шишана, баџанѣмъ камена, кошѣма — тркама — разнимъ теферѣчима — забавнимъ увеселеніјима — сѣденимъ по кафанама, и пушенѣмъ узъ горку кафу, а слабо врло нарадъ и посао пазе, збогъ чега съ дана на данъ све сиромашнии биваю. Куће су имъ свудъ неуредно разсуте, одъ дрвета пограђене, нечисте и по већој части трошне и слабе. Сокацы и калдрме неуредне и испровальиване, дућани ниски и рђави а чистоћа сасвимъ занемарена.

Што се пачъ тиче селяка наши, они по већој части патријархално живе особито по Староме Влау. Има довољно домова у којима се по 6 и 7 ожењѣни глава наоди, има у којима по 50 и 60 душа заједно живи, а има и такови, у којима отаџ јошъ здравъ и снажанъ стараџ по 9 10 и 12 синова, већину ожењѣни има. Обитателѣ целога окружія люди су здрави и крепки, бистри и

одрешени у говору и мислима. Има доста стараци и старица кои доживити могу 130 година. Али при свимъ овимъ добримъ својствама, изображеніе имъ много оскудѣва, и живе и управляю се како у смотренію економичномъ, тако и иначе као што су одъ свои прастари наслѣдили. Они се занимаю землѣдѣліемъ и скотоводствомъ, особито плоћенѣмъ оваца, говеда и свиня. Доста домова има кои по 400—500 оваца свагда обдржаваю. Нѣювъ е горскій животъ слободанъ. Найвеће планине и дубраве нѣима е како и собствени домъ. Оружіе радо имаю и обично, было на радъ, было на састанакъ, заветине или богомолю, свуда са собомъ носе и врло добро нѣиме погађаю. Међу собомъ доста мирно и дружелюбиво живе, али се и међу нѣима зли и рђави люди наоди. Найвећи су имъ пороцы то, што радо у айдуке одбегавая; но као и айдуцы тврдъ и постоянь предѣлни свой карактеръ задржаваю. Айдукованѣ они сматраю за найвеће юнаштво, управляюћи се обично по старимъ песмама прослављени айдука, па зато и бываю горди и држе за недостойно свога юнаштва нападати свакога особито сиротиню. Найвећу ярость изливаю надъ онима кои су їй увредили и надъ иновѣрцыма. Неустрашими су, юначни и издржателни. Найвише се по великимъ планинама баве а ятаци су имъ по већой части за границомъ у Турској нарочито у предѣлу Васоевићкомъ и Морачкомъ кои съ Црномъ Горомъ граниче.

Воздухокружіе овога предѣла више е ладно и по томе здраво, па зато свагда мушки полъ, као издржателни, више се и рађа и дуже жививего женске, као што се напредъ изъ ове главе види, да мушки полъ са 1927 душа женски превазилази. Примѣчанія е вредно овде напоменути, да по пла-

нинама Ужичкимъ фатъ и по, а на мѣстима некимъ и два фата дебели снегови падаю, па зато и пролази за неко време немогућни биваю; а чимъ се по жупнимъ местима найманъ ладноба осѣти, по планинама се већъ снѣгъ укаже, зато предосторожни люди одма топлив альине облаче.

У осталомъ уобште узевши, више има сиромашни него имућни фамилија, връ населѣницы изъ предѣла Турскога царства више него одну трећину сочиняваю.

VI.

О народнымъ обичаима у обште.

Народъ целога окружія Ужичкогъ, кои се са земледѣліемъ занима, задржао е и данъ да нашњи прастару оригиналну ношню альина и то у оба пола. Мушкарцы имаю кратке съ рукавима гунѣиѣ, беле или црне, црвене или шарене поясове, силаве, пеленгаѣ, на ногама беле тозлуке све одъ сукна ков су имъ жене опреле и откале и на глави фесове. Женске у Старомъ Влау носе беле или црвене дугачке сукнене альине съ рукавима, зубуне беле или црвене, а неке и црне, безъ сваке шаре и веза, шарене кецелъ одъ вунонога платна, лепо извезене прслуке и на глави фесъ. Девойице се одъ жена у толико разликују, што ове носе перчинъ око феса, а жене лепо савію и уредно наместе око оба ува вितिце, неке разделе косу на двое, сплету и преко главе претуре и оба края саставе, а неке и перчинъ око феса обмотаю но безъ шамів. По другимъ пакъ мѣстима изванъ Старога Вла у обште носе женске зубуне одъ белогъ собомъ урађеногъ сукна свудъ разнымъ фарбама и киткама изшаране и белимъ шљокама попуиѣ кои врло дели-

катно изгледаю, друге лепо цраћене и набране кецелѣ, беле или шарене прслуке, на глави фесове и око овы перчице. Овако се носе и жене и девојке, само се жене одъ девојка у толико разликују, што око фесова имаду шамію а съ предъ кецелю сукнену врло лепо изшарану; но и жене и девојке носе струке съ новцыма око врата, а имућниѣ и дукате по фесу. Али по вр' целога накіта свагда се белимъ марамама или шаміјама по глави покриваю. По отмићнимъ и богатимъ селскимъ кућама, наоди се ношиѣ у оба пола као и по варошима, а како се саданѣга времена по варошима и варошицама носе познато є свакоме.

Мушкарци су доста прилѣжни за радъ. Они се занимаю: врченѣмъ, заграђиванѣмъ, оранѣмъ, копанѣмъ, косидбомъ и т. д. Млађи чуванѣмъ стоке и томе подобно као и девојке до 16—17 година, остале женске ограничаваю се на домаћимъ пословима: преденѣмъ, тканѣмъ, плетенѣмъ, везомъ и т. д. а одъ скорогъ времена почеле су и на польски радъ излазити. Гди є више жена у кући, поредомъ готове вла и радинима носе, а планинка се на целу или на више година избира и ова бива обично одъ старешница кућни.

Люди обично носе пусать и никудъ се съ нѣмъ не растаю. На саборе кодъ цркви и монастира или други опредѣљени места, радо у гомилама у обоемъ полу одлазе, тамо играю и веселе се безазлено, ков неки путъ и по два дана трає. Има сабора на кои се и по 10.000 душа одъ више седа и срезова збере, и на овимъ саборима обично се бегенисаваю момцы и девојке, а и пріятельи, врѣ већъ изчезава онаѣ обичаѣ, кадъ су родителѣи синове женили и кћери удавали безъ да су се младенцы кадгодъ пре до венчања видели.

При ованимъ общинимъ и явнимъ састанцима непрестано се игра и пѣва одъ оба пола у колу и изванъ кола; и кадъ човекъ внимателно са стране мотри на овај веселый скупъ, мора признати, да е животъ селяка найзадовольнии, еръ хиляде предъ собомъ гледаюћи, неће ни кодъ еднога наћи меланхоличну занетость, намрштено лице, дубоко шпекулативне планове, стра и зверанѣ и т. д. но свуда налази общте расположенѣ и смей. Одъ пѣсама цео се предѣлъ ори, и у едномъ минуту чуће се по стотину гласова кои починю или свршую пѣсме. Гостолубиви су у врло великомъ степењу и странца угосте како собствени родъ. Кадъ коме вѣру зададу, погазити е неће до последнѣ капли крви, али су и осветолубиви и строги гонители кадъ имъ се неправда учини. Гди се састану, было при славама или свадбама или макаръ кодъ казана, радо еданъ другомъ приповѣдаю разне приповѣтки, међу којима се доста сувѣрни ствари: о вилама, вѣштицама и проча налази. Найрадѣ се разговараю о женскимъ. Врло се занимљиво разговараю и о старимъ юнацима и њинимъ дѣлама, али јошъ радѣ узъ гусле славна и храбра њина дѣла попѣваю. Има извѣстно една трећина овде люди кои узъ гусле свирати и пѣвати умеу, а одъ ови више такови првенаца, кои све гуслаче и пѣваче узъ ово орудѣ на свѣту превазилазе.

Слава и свадба кодъ селяка трае по неколико дана гди и позвани и незвани иду, еду, пію па тамо и спаваю, безъ да ће коме годъ домаћинъ пребацити или га опоменути да кући иде. Они у слављеню крснога имена и празноваю сметаца највећу светиню сматраю; и ко имъ у овоме препону положе, тай имъ највеће нецрїательство на свету чини. У цркву радо иду и Богу се моле;

но при свемъ томъ има довольно и одъ мушкогъ и одъ женскогъ пола, кое се целога свогъ века нѣ исповедило, причестило и у цркву долазило, но ово има свое узроке. Први е томе узрокъ, што су села здраво разштркана, као што су и куће по планинама растурене една одъ друге по сатъ и выше. Други е узрокъ, што е врло редко међу њима свештеника, почемъ еданъ три и четири села држи, а тај просторъ десетъ и выше сатѣй места заузима, и што су свештеницы люди прости и безъ довольногъ изображеня, изузевши неколико одъ новіегъ времена. Трећій е узрокъ што су цркве врло у ретко а одъ села здраво удаљне. И четврти, што свештеницы врло ретко или никадъ у цркви или помѣстнимъ скупштинама слово божіе не проповѣдаю, него напротивъ много недѣля и празника прође, кадъ се у цркви ња служба Божія не одслужи.

Далъ како су путови збогъ горовитогъ положенія свудъ, до скоро, врло рђави были, па на выше места и садъ обичая нема, да се люди на колима служе, нити се ова возити могу, зато све и сва на товаренимъ коњма преносе и са самарима се служе; а кадъ япію свлаче, пробуше греду, дирекъ или даску н а вр'у, провуку витину или личину, увате по два или четири вола, и тако по земљи вуку япію до означенога мѣста а дрва у самарима доносе. Одъ скорогъ времена држе неки люди и кола, но то по највише у окружной вароши, а по оближњимъ селима служе се и двоколицима.

Усѣве доста неблаговременно сѣю и ливаде забранюу, па зато са овимъ потребама доста и оскудѣваю. При ораню обично се са ралицама а два вола служе. Има и плугова, само су ређи

и употребљаваю се на равнимъ местима и око рѣка и по лукама.

У селяка куће су обично мале, ниске и са лубовима и кровиномъ покривене. Има њих и даскомъ покривени, но ово е само кодъ имућниихъ люди. Одъ камена зиданы кућа врло мало или никако има, ерѣ то јошѣ ни уобичаили нису, премда свудѣ врло добра камена за зиданѣ доста има. Внутренѣи распоредѣ кућа, уобште узевши, доста е неуреданѣ и нечистѣ, ерѣ зими у кућу или собу и по неко марвинче уведу те га тамо негую и одѣ зиме предохране.

У осталомъ народѣ е богобоязливѣ, послушанѣ и покоранѣ само кадѣ се уредно съ њимѣ поступа.

Додати се има јошѣ и то, да већа часть селяка подѣ дугове падаю, па тако и пропадаю у сермѣи; а то найвише зато, што се многи пуштаю у коекакве трговине које неразумеду. Уобште пакѣ мушки па и женски полѣ доста ракије пије, па само изѣ овы узрока доста се разнородны и преступника при судовима наоди.

VII.

О древностима и о преданіјама народнымъ.

Као што се свудѣ по отечеству нашемъ наоди древни зидина, које представляю старе градове, куле и цркве или монастире, тако се овы паметника наоди и у окружію Ужичкомъ довольно. Дѣйствителный градѣ, кои и сада подѣ управомъ Турака стои и служи као заштитна тврдина, зиданѣ е по приповеданю стары людиі за време владѣнія Неманића лозе, али пре цара Душана и служіо е као мала крѣпость за надзираванѣ заточены преступника. Онѣ е онда доста мали и сла-

бо утврђенъ градъ бѣо, а доцѣе подѣ султаномъ Селимомъ повећанъ е и распростраиъ на яче и утврђенъ, као што се то са узвишеице по вр' нѣга стѣне, коя се по турски „бунк-ташъ“ зове, найболѣ видити може. Калканъ пакъ или предградѣ, кои е на 50 фати западо-сѣверно у расто- янїю са 4 куле награђенъ, подигнутъ е за време Кара-ђорђево крaинне и првогъ Србскогъ устан- ка противу Турака, а после е одъ Турака догра- ђенъ и јошъ болѣ утврђенъ.

О граду овоме изъ народнѣхъ припове- данѣ ништа се друго недознае, осимъ то, да е у време избора Лазара Сремскогъ войводе и ве- ликаша Србскогъ, кои е се одъ фамилиѣ Немаићиѣ оженїо, за цара србскогъ, Никола Алтомановићъ као войвода и великашъ србскїй бѣо е заповед- никъ надъ Ерцеговиномъ подѣ коимъ е и Стари Вла са градомъ Ужичкимъ бѣо, па као таковѣ, да е се воспротивїо подчинити Ерцеговину цару Ла- зару, збогъ чега е овај съ войскомъ на нѣга и ударїо, побѣдїо га, уватио и извадивши му очѣ у градъ Ужице у заточенїе послао, гдѣ е Алтома- новићъ по краткомъ времену и животъ окончао. Сраженїе е было кодъ села Пониковице, гдѣ садъ варошица са 50—60 дућана постом.

Знатанъ е овај градъ иза новїа времена, едно по томе, што е двапутъ одъ Срба подсѣднутъ бѣо, и то први путъ подѣ вождомъ Србскимъ Ка- рађорђемъ, коме су се Турцы и предали, а други путъ подѣ княземъ Милошемъ Обреновићемъ; а друго, што су заточени у нѣму 1815 год. кнезо- ви нанскїи, второгъ подѣ князъ Милошемъ устан- ка народнѣгъ као: Мияило Радовићъ влатиборскїй, Алекса Поповићъ ужичкїй, Василїе Радончићъ пригородскїй, и Радованъ Маслаћъ нарадагскїй, кои

су Турцима за миръ у народу ечили, и као таоци држати, изъ највеће градске куле, престругавши ножићима ланацъ у комъ су законани били, крозъ пендеръ, преко 10 фати одъ стрмогъ темеля а 30 комцемъ на ниже до рѣке Ђетинѣ, чрезъ навезане поясове своє спустили се ноћу, одъ кои е само Мияило Радовићъ невредимъ остао, Алекса сломи ногу у куку и остане на месту подъ куломъ, а Василије се сасвимъ згрува и ову обонцу сутра данъ Турцы посѣку. Маслаћ пакъ, кои е было опасно ногу угануо, буде одъ Радовића на леђима уза стрмо брдо, Забучѣ зовомо, узнети и тако се оба спасу.

Далѣ примѣчава се и то, да у Ужицу на рѣци Ђетинѣ имаду две знамените у растојанію одъ града 100 и 200 фати камене и одъ најтврѣгъ материјала художествено саграђене ћупріе, кое и сада у савршено добромъ стану служе а свака е дуга преко 30 фати и са више окана снабђвена. Обе су биле грдно великимъ плочама са стране ограђене и оловомъ заливане, но у време србско-турске размирице подъ Карађорђеъмъ и Милошемъ нешто е одъ тѣхъ плоча топовима градскимъ изодваљивано, нешто одъ Срба изодваљивано збогъ вађеня олова, а нешто и данасъ на своје месту невредимо стои. Одъ овы двѣхъ ћупрія една е нижа мана и ближа граду, а друга е већа и одъ града удаљѣнија. На овој последњој има на средини одъ сиге три фата високъ озиданъ стубъ и у њѣму умѣштена одъ белогъ мермера плоча съ турскимъ надписомъ, у комъ стои, да е исту ћуприју пре 239 година неки Асанъ-Бегъ Касапчићъ севалъ градио; но по народнимъ предаю, овај е надписъ фаличанъ, ерѣ се кауе, да су кралѣви одъ лозе Неманића обе ћупріе кадъ и градъ Ужице задали, па доцѣ да су Турцы за предначити споменъ србске

моћи на вопросномъ стубу плочу преврнули и србски надписъ сакрили а турски са реченимъ надписомъ додали.

Ове ћупріе да су не одъ Турака, но одъ Србски кралѣва за време њине владе саграђене, посведочава се и тиме, што се нигде примѣромъ не доказуе да су Турцы, одъ како су Србию и Босну покорили и себи подчинили, гдигодъ овако художествене, величествене и постојане мостове подигли, као што су ове две ћупріе на Ћетинѣ при самој вароши Ужицу.

Друге знаменитости у Ужицу нема, осимъ една целокупна одъ тврдогъ матеріяла скоро четвороуголна озидана и са уедно великимъ и високимъ кубетомъ снабђвена црква, коју су Турцы у памію преобратили; но одъ 1804 године она е и у цркву преобраћана. Говори се, да е и она зидана за време Србске владе подъ племеномъ Неманића. Садъ се зове Шева-паміа, кое е названіе получила много доцниѣгъ времена збогъ еднога шея — Турскогъ вишегъ свештеника — кога су Турцы и за свеца почитовали, пакъ га најпосле прогнали и по наредби царской посѣкли. Онъ е ту и едну дервишану — Турски монастирь — озидео, кои и садъ неупотребителанъ стои.

Уосталомъ уобште се држи, да е Ужице ово своє име добило одъ тесногъ и одъ два брда скученогъ положенія њѣгова.

У срезу Златиборскомъ, кои е то названіе добио одъ богатогъ пашняка Златибора, има слѣдујуће древности: у селима Кремнима и Равни има Римско гроблѣ са грдно великимъ каменѣмъ а међу њима наоди се, и то у Кремнима шесть најотличниѣ. Ови су фатъ дуги и $\frac{1}{2}$ фата широки и дебели и разнимъ фигурама украшени. На њима

су изрезани мртви лежећи люди са десномъ рукомъ на прсима, левомъ на образу и десномъ ногомъ преко леве претуреномъ. На едномъ е изрезанъ ритеръ римски са шлемомъ на глави и мачемъ о бедрима. У селима Мокрой Гори и Мачкату имаду гробља коя се сасвимъ одъ римскогъ разликују. Тамо има грдно велики плоча истоку окренути, а доста велико число наоди се и такови каменова, кои су самотворно на подобіе куће, колики в годъ гробъ, сасѣчени, само што имъ е съ плоче поведена узвишеностъ до стресъ, све више на страну извођена а одозго као кућно слемена ножъ дотерано. Овакова камена надгробногъ наоди се на више места и држи се поуздано да су србски, еръ се дае примѣтити на некимъ мѣстима, да наши Срби и данасъ мртвацима овакове споменике дину само у манѣмъ формату. Каменъ ово нема никаква надписа нити е крстомъ означено.

Найзнаменитія у овоме срезу древностъ естъ монастырь Руйно, кои е некада знаменитъ бую па и свою типографію имао, као што о томе и Г. Вукъ С. Караџићъ у 5. броју Србски београдски Новина одъ 1857. год. споминѣ. Писатель предстоѣћегъ дѣла потражио е местимице овай монастырь и нашао му е остатке развалине. Онъ лежи у селу Врутцыма при рѣки Ћетинѣ недалеко одъ села Біоске, коимъ се именомъ онда и рѣка Ћетиня звала. Местоположеніе врло е изборно и садъ е ту сеоско гроблѣ. Знаменія славногъ тога монастыра садъ никаква другога нема, осимъ каменъ св. трапезе, кои као єдини сведокъ свете цркве свое место чува. Говори се да е тай монастырь величественно озиданъ и украшенъ бую. Стубови по 2 и 3 фата дугачки, округли и аршинъ дебели одъ финогъ црвеногъ мермера израђени и углађени наоде се и сада у Ужицу главной турской

шкоди медреси, кои се спомена ради чувају, и стари люди као поуздано уверавају, да су ти стубови одъ истога манастира Рујна у Ужице донети као годъ и остали каменъ, ерѣ е манастирѣ одъ фино израђеногъ мермера озидаѣ быти морао, кога се тинъ највише осведочава, што се сасвимъ мало каменѣ на развалинама наоди, а ово показуе да е савъ каменъ манастира најфиније израђенъ быо па као такови разнеть.

У срезу Црногорскомъ, кои е то име добио одъ две планине Црнога врѣ и Црнокосе, има по највише древности.

У овоме срезу источно при рѣци Морави а три сата растојанѣ одъ главне вароши Ужица, лежи варошица Пожега, кога 96 кућа и 323 житеља брѣ, као споменикъ негда славне простране и величествене вароши римске Пожеге, у којој е римскій сенатъ поморски земаља быо. Варошъ е ова по довольномъ увѣреню гдѣни зидина три сата дужине и два ширине простираља се, имала е безбройна велика зданѣ и више цркве. На више места по томъ простору лежи безчислено римско каменѣ разнороднимъ фигурама, людскимъ ликовима, цвећемъ, лозама и гроздовима украшено. Много каменова има римски надписъ, кои е на више мѣста, као што ће додатакъ показати засвѣдо са фигурама снимљѣнъ. Но ѣзмеђу свиѣ надписѣ, павѣћу пажњѣ побуђуе една плоча на развалинама римске највеће цркве, о којој плочи казуе се, да означава име те цркве и кога е времена и кѣме подигнута была. Наоди се ту една плоча, на којој е говеђа глава изрезана и сунчанимъ зракама окружена па подъ њѣмъ нешто и подписа, но едно зато, што е већина у земљи лежи, а друго што се слабо писмена и познаю,

ниѣ се снимка учинити могла. О овомъ изрезу може се судити, да ѣ ондашињгъ идолопоклонническогъ времена глава говеђа као символъ вђре служила.

Упростору старе вароши леже садъ осимъ Пожегѣ, и села: Горобилъ, Расна, Висибаба, Узићи, Глушачъ и Отанъ и свудъ ѣ овуда римскимъ гроблѣмъ посуто. У селу Висибаби, кое ѣ романтичкогъ положеня, као најлепшемъ крају вароши была су зданія правителствена. Тамо ѣ се нашао еданъ каменъ нешто више одъ рифа квадратањ и здраво углађенъ са надписомъ римскимъ: „*Сенатъ живећегъ народа на Морави*“ и овај ѣ у садашњој цркви Пожешкој више десни врата олтарски узиданъ и окреченъ. У Висибаби и Отню нађена су два а кодъ Беле Цркве два лафа на беломъ камену мирно лежеђа и величине као највеће псето изрезана, и наоде се и садъ три у цђлости а еданъ ѣ по средини пребивъ.

На истомъ мђсту у Висибаби нађено ѣ и више лепа съ изрезима камена, одъ кои су однети: еданъ подъ киземъ Милошемъ у Крагуевацъ гди се и садъ наоди, а два у Пожегу кои се такође хране. Ова два у Пожеги камена, само су еданъ рифъ са свію страна високи и широки, са три су стране лепимъ ксимсовима ограђени а една страна ниѣ углађена. На едномѣ одъ овы изрезанъ ѣ: съ едне стране болесникъ у кревету съ подигнутомъ мало главомъ и кодъ нђга докторъ држеђи га за руку, съ десне стране човекъ на коню а съ треће два човека стое, еданъ држи скиптаръ и нешто пружіо ономе другомъ а овај нђму књигу. Оба имаю неке капе на глави и аљине до колена. На другомѣ камену: съ едне стране болесникъ у кревету съ докторомъ, съ другѣ човекъ на

коню а съ треће жена стои држећи у руцы котарицу съ цвѣтемъ.

Овакови исти еданъ каменъ има и кодъ Беле Цркве предъ женскомъ препратомъ съ поля, а на нѣму изрези: съ едне стране наслонѣнъ болесникъ у кривету а више главе му стои жена, съ друге човекъ на коню а съ треће женско у богатѣмъ некое одѣянію, држећи на столу чашу у руцы. Сва три та камена одозго су пробіена донекле, изъ чега се дае заключити, да су какви стубови у нѣма быти морали и да су предъ шпиталѣмъ стаяли. У селу Доньой Добринѣи има велико римско гроблѣ съ надписима и разнимъ фигурама, између кои се еданъ каменъ одъ фатъ дугъ и рифъ широкъ и дебео отликуе тиме, што є на нѣму човекъ на коню у ритерскомъ одѣлу изрезанъ и предъ нѣмъ гдно велика змѣя, а између нѣга и змѣе има лепо изрезана округла ка о тасъ водени рупа безъ свакогъ надписа. Оваковога гробля съ каменѣмъ наоди се у селима: Дражиновићу, Горобилю, Отню, Каленићима, Бжевицы на три мѣста, Тубићу, Дружетићу и Белой Цркви. А у Враянима има стара црквица, гроблѣ съ великимъ плочама истоку окренутимъ и онимъ узвишенимъ на подобіе куће срезанымъ каменѣмъ, кое мы Србско називамо.

Ниже Пожеге на Морави при води Цвѣтовику имаю развалине старе римске ћупріє коя є преко Мораве направлѣна была, а по вр' Пожеге на рѣцы Скрапежу има и садъ древна са више окана ћупрія, коя є цела и за врло удобанъ прелазакъ служи, иначе є кроя и штила, као и оне две у Ужицу на Ћетинѣи.

У селу Тубићу има две стародревне зидине на два узвишена у растојанію черекъ сата брда, одъ кои се едно зове Градина а друго Злоступъ, а ниже овога поудалѣно римско гроблѣ са вели-

нимъ каменѣмъ и надписима, кое називаю воєно гроблѣ одъ изгинувши войника. За ове градове приповѣдаю мѣштани, да су были римски и подъ њима да су погинула два цара „*Даріе и Поріе*.“ Сраженіе е врло жестоко было, ерѣ су оба безчислену войску имали, но ово пораженіе и смрть оба цара да е сасвимъ неотично испало, потоне, што су они были саюзници и пошли еданѣ другоме да се састану и иду противу трећега — вальда Александра Македонскогъ, пакъ се ту у магли збогъ непредосто-рожности побили и изгинули. Казую да су имѣ ту и гробови и означаваю кои е кога, но ови царски гробови стое изванѣ общегъ гробля подѣ градомъ на врло лепомъ месту и има ту свега четири камена одѣ кои еданѣ представля два мртваца и велики надписъ, еданѣ женску персону за кою кажу да е царица, еданѣ ніе подписанѣ а еданѣ е дубке усаѣенѣ. Снимке са овога каменя видиће се у додатку. Іошѣ по преданію прастари приповѣдаю селяцы, да су обсаѣени у едномъ одѣ ова два града липова крила правили па у сусѣдни прелетали.

На планини Малѣну, коя лежи на границы ужичкогъ и валѣвскогъ окружія, има една велика стѣна и у њой изрезано мѣсто у комъ се удобно седити може. Ово мѣсто назива се „*кралѣв сто*“ — стол — и мѣштани отуда повѣсть изводе, да е то дао изрезати Кралѣвиѣ Марко са братомъ Андриомъ; ерѣ су ту често излазили увеселенія ради, имаюћи свою собствену цркву мало подалѣ одѣ тога мѣста у Крчмару, кои спада подѣ валѣвско окружіе, гди су се њи два по више времена задржавали. А на здраво узвишеномъ голомъ брду ков се „*Дрмановина*“ зове има еданѣ древный шанацъ а ниже њѣга три разрушене здине, кое мѣштани називаю тавницама одѣ старина, съ тимъ

да е некадъ на вису ономе и прадъ бмо, али развалина се ту никакви неаоди. О евоме граду и тавницама нѣ се никаква повѣсть дознати могла.

У срезу Црногорскомъ поє и сада една стародревна црква, коя се Бела Црква назива и постои при селу Белотићу на рѣци Лужинцы. Ова е црква врло мала и узана са еднимъ кубетомъ и говори се да е зидана подъ краљемъ србскимъ Стефаномъ Урошемъ, кадъ и црква Ариљсна. Она е по старомъ обичаю сва молована и пуна разни светителя, но лѣтописа нема кадъ е подигнута или мала на. Има у женской препрати са сѣверне стране надписъ доста искваренъ, когъ ће се свика у додатку видети као и подписъ у олтару свештеника ондашињгъ, а друго се ништа прочитати нѣ могло, збогъ што е црква у време турскога тиранства палѣна, па сви надписи, кои су беломъ фарбомъ были стављени поцрнили и незнаду се. Найвеће вниманіе у овой цркви побуђую две женске у женской препрати одъ западнѣ стране са крунама на глави една до друге измалате. Оне су обе еднолике и еднаки аљини као и круна, а свака има преко круне белу застрту мараму. Аљине су имъ на подобіе одежда дуге до землѣ и одъ богате неке црвено шарене матеріе израђене, и десна, коя се нешто старія бити види, пружила е обе руке левой. Оне непредставляю свеце, но нешто друго, врѣ прама десне стои два педля квадратно мѣсто съ надписомъ довольнимъ, но овай се никако прочитати неможе зато, што е сасвимъ поцрнїо. Знаменитіе у овой цркви нема се шта видети, осимъ многогъ римскогъ и древногъ србскогъ гробля око мѣ. Римско е каменѣ по већој части подписано, а србско нѣ, само има по одной горенспучастой, одъ фата дугей

плочи крстъ дугъ колико и плоча, али не урезанъ, него в плоча подъ нѣомъ тесана и дотеривана да крстъ лепше изгледа.

Далѣ, будући се по примѣчанію Г. Вука С. Караџића кое се у 5. броју Србски Новина одъ 1857 г. наоди, црква „Мркишица“ знаменита бити види, то в истраживатель и описатель ове древности нарочито такову потражію, почемъ се и у едномъ октовку у Белой Цркви нашло означено, да се црква та наоди подъ закрилѣмъ Чернівъ Гори, и испало му в за рукомъ те в и ню пронашао местимице. Стараца и садъ живи има, кои приповѣдаю, да в црква Мркишина између два висока брда Црногъ вр'а и Црнокосе постојала, дакле тамо в и нађена, ерѣ селяцы показаше и мѣсто. Знаменія одъ тога св. храма нема никаква другогъ осимъ часне трапезе и неколико велики каменова, а друго в све разсуто и однето, по чему се заключити дае, да в та црква или одъ дрвета или одъ найфичіегъ тврдогъ матеріяла оиздана была пакъ каменъ равнеть. Она в построена была на рѣцы Скрапезу у атару села Косѣрића између речена два брда у доста пространой равнины и врло в лепъ изгледъ по положаю местинати морала. За ову стару и чувену србску цркву има и нека скаска, премда суевѣрна, кою селяци приповѣдаю. Има кодъ тога црквишта еданъ изво-рацъ или правіе бунарићъ, и вальда по разоренію те цркве, спуштена в црквена часна трапеза носо у тай бунарићъ и преко нѣ се вода, коя в врло ладна и добра, наполь вди за употребленіе. Дакде пре 50 одъ прилике година, селяцы неимаюћи цркве, а знаюћи да в ово црквиште знатно, изваде ону трапезу наполь и насаде в на еданъ панъ и ту се стану исповѣдати и причешћивати; али чимъ ои то учине, засуши усѣвима тако, да имъ крозь три

године права гладна година дође. Видећи то они, свећаю и заклуче, да е то прознишло отуда, што су трапезу изъ воде извадили пакъ се зато казне, и зато врате одма камень у извораць одакле су га и узели, и затимъ одма суша престане и богатство плода поврати се. Овай догађай Косѣрићани сматраю и садъ као стваръ истиниту, па зато кодъ њи и стои црква Мркишина у већој важности него све остале црквине на њіову атару.

Найпосле при заключенію древности описанія у срезу Црногорскомъ има се јоштъ една точка навести, ако њѣна повѣсть и недолази одъ прастари времена, али е опетъ стара, чимъ јој е 250 година прошло а тиче се србски юнака.

У овоме срезу има село „Мушићи“ рѣка „Кладоруба“ која се до пре 250 одъ прилике година „Егида“ — грчко чудовиште — звала, и голетна узвишена планина која се „Козоморъ“ зове. У селу Мушићу, пошто су Турцы у најдоцнѣе време Србиомъ завладали, живіо е Турски еданъ великашъ по имену Муша, који е ту величествену куду имао — којој се и садъ развалине знаду — те одатле покорени околни народъ у већој стеги држао. У то време было е на све стране славни србски айдука, који су происходили одъ велики и племенити фамилија, волели одскочити у планину, па као юнацы бранећи вѣру и свой завичай, умрети, него се невѣрнику и тирану на заколеніе у руке предати, или своју вѣру, за любовь богатства и племићства, као срамни Бошняцы што су учинили, променити, те и одъ вѣре одпадници постати. Између овы оногъ времена были су на гласу: Петаръ Мркоњићъ, Ђура и Лука арамбаши предводећи сваки по једну чету ватрени айдука. Они су свудъ Турке затирали а побѣђене Србе бранили, но и

Мушо е врло здраво на нѣм пазіо и са пандурима и єнѣчарима іѣ своимъ вребао као што му єдномъ и испадне за рукомъ те Луку арамбашу жива увати, окуе и у кулу затвори. Бѣдна мати Лукина, чуѣи несрећу сина свогъ, прибѣгне Петру и Ћури съ молбомъ да іой сына, друга свога спасу, и ови, ако е и опасно было съ манѣиномъ на тврдињу турску ударити, реше се и поћу къ кули са намѣромъ Луку избавити. Али идући доћу на планину Козоморъ и ту Петаръ до пола жива огули ярца и пусти га дрекати, рекавъ друштву: „тко мисли овако одеранъ бити па опетъ ћутати тай нека иде самномъ; кои ли гласъ мукомъ изъ себе истеранъ пустити уме, нека се съ места натрагъ врати.“ но на еданъ ма сви се крену право на кулу, а то брдо буде прозвано Козоморъ. Срећа послужи ова два србска юнака, те помоћу мердевина упадну у кулу Мушину и са ланцемъ заєдно изнесу Луку и бѣгати почну, ерѣ іѣ одмачета Турака потера. Овако у обрани измичући сѣ, доћу на рѣку Егиду — садѣ Кладорубу, — и Мркоњић метнувши свой цефердаръ у зубе, стане са побратимомъ и овога ланцѣма пливати, но клада, водомъ ношена удари му у пушку и онѣ пушку у воду испусти, а рѣку Егиду, прокуне да довека бесни и кладе валя, одашта она и буде прозвана Кладоруба. Овой доста пространой повѣсти, овде е дато место и зато, што она обяснява одѣ три доста знатна места наименованіа. Што се пакъ старогъ имена рѣке Егиде тиче, писаць ове повѣсти мисли да су е тако Римляни нон су у Пожеги не далеко одѣ ове реке живили називали, по нѣномъ плаовитомъ и брзомъ водоскоку, ерѣ су они онога времена врло радо са Грчкомъ древности занимали се изъ кое и речѣ Егида произлази.

Срезъ Арильскій. Овај срезъ добио е ово име одъ храма посвећеногъ св. мученику Ахилию, комъ црква службу и тропаръ дала, и кога память празнуе се свагда 15. Мая. Найзнатнија е у срезу овоме ова црква збогъ, нѣне древности која у старини све осимъ Студенице, цркве и манастире у отечеству нашемъ превазилази. Св. Ахилиј рођени е Гркъ и родомъ изъ мѣста Илирисъ зовомогъ. Онъ е био епископъ и у време идолопоклонства проповѣдао е науку Христову у овоме крају онда насељеногъ Славянства, но одъ идолопоклонника на мукама за вѣру уморенъ и у садашњимъ Арилю саранѣмъ буде. Много доцније Стефанъ Урошъ V. краљ србски, праунукъ Стефана Неманъ I. краља србскогъ, унукъ Уроша I. четвртогъ краља Србскогъ, синъ Милутина VI. а отацъ Душана силногъ цара србскогъ, изъ великогъ уваженія прама светителя и свети нѣгови дѣла, дао е сазидати на гробу нѣгову свети храмъ и посветио га имену мученика, намѣстивши му по ондашњимъ обичаю величествену гробницу у женској препрати.

Црква е сва молована по ондашњимъ обичаю а више гробнице источно измолванъ еи св. Ахилиј у свештеномъ одѣянію а до нѣга десно основатељ храма који цркву свецу предао е надписомъ: „*Стефанъ краљ Урошъ и самодержацъ вса Србскія земљи и Поморія.*“ До нѣга пакъ краљица Екатерина е круномъ на глави.

Са западнѣ стране изображена е и узвишена лоза по вр' врата до горе са двадесетъ и едно лице. Ова лоза почета е по вр' еднога човека на коню анѣломъ господњимъ прободеногъ и свела се до на два успоредно изображена светителя, кодъ кои глава стои надписъ: „*Сынови краля Стефана,*“ а по вр' нѣи: „г. в. а: ѿа хр.“ У лози оной.

може се само кодъ два лица надписъ *Пророкъ Захарія* и *Пророкъ Времія* прочитати, а други су надписи, кадъ в црква палѣна, одъ ватре поцрнили и прочитати се немогу.

Южно у препрати стоя три изображенія съ надписомъ: „*Стефанъ краљ Србске Земљѣ и поморске Урошѣ*“, до нѣга, Стефанъ краљ инпрититоръ а на краю Кателина краљица; све трое имаду на глави круне и светлостъ а одежде су имъ на даме шарене. Сѣверно стое опетъ три свеца: Св. Асимитрополитъ Моравичко Србски, до нѣга Св. Меркури бѣрь епископъ Равильски и до нѣга мртвацъ. У свію ови има око главе светлостъ а одежде су имъ одъ сами црни крстова направљѣне. У цркви при пѣвницама надписъ: „*крѣспрѣ*“ до нѣга свецы съ надписима „Св. Евстатіе архиепископъ Србски, Св. арх. Србски Арсеніе, Св. арх. Србски Никола, Св. Сава арх. Србски и Св. арх. Прокупски и Моравски Евстатіе.“ Сви су ови као свецы и са црнимъ крстовима многимъ црнимъ искићенимъ одежама. Выше десне певнице изображена стои Св. некая съ круномъ на глави и одеждомъ.

Осимъ предизложеногъ знатнѣ што нѣ се у овой древной цркви примѣтити могло, осимъ еданъ грдне величине окрѣнъ гвозденъ чиракъ, у комъ може до близу 80 ока тежине быти са три велике накрснице за свеће и стои безъ употребленія у женской препрати, и една обашка мермерна стопа у коіой в чиракъ стояти морао. Нашло в се копаюћи temelъ едне куле и едно парче звона съ надписомъ „*Стефанъ*.“ Тако исто има и еданъ одъ аршинъ дугъ и широкъ каменъ узиданъ у ограду црквену са надписомъ: „*L. I. B. P. T. AVREL PROCVLVS L. P.*“

Село Арилъ при наведенной цркви у коме в и срезска канцеларія смешѣна има особито и ретко

местоположенѣ и лежи међу две реке: Моравомъ и Рзавомъ; а да е ту и стара србска варошъ была, сведочи како гроблѣ на подобіе онога у срезу Златиборскомъ тако и многе зидине куда су домови были. Но између овы найзнаменитія е зидина двора „старца Стоядина“ негдашнѣгъ войводе србскогъ и младога „Лауша“ кои е при несрећной косовопольской битки деснимъ криломъ войске Србске управљао.

Овде се примѣтити има, да се све выше објасњава, да су оно гробови племића и стари Србала, што су на форму куће изрезани, ерѣ то се и тиме потврђуе, што е на ту пропорцію, само у нижемъ формату и ова гробница св. Ахилія у цркви ариљской и јошѣ една подобна нѣой подѣ стреломъ дрквеномъ јужно сѣ поля смѣштена, коју е као што смо видели Стефанъ Урошъ краљ Србски свецу на славу направити дао. А нека поврѣ свега служи за доказъ овоме и то, што свудъ по србскимъ гробљинама видимо, да люди своимъ преминувшимъ сроднимъ, кудъ нема доволно камена, граде одѣ дрвета на гробу формалне кућице, ставивши са стране широке и дебеле даске а озго покривачъ и слеме на подобіе камена изрезаногъ, за кое утврђуемо да е србско. И тако е садъ изванъ сваке сумњѣ, да нису само Маџари — ерѣ се по гдишто и нѣина гробља наоди — и Римляни, него и Срби своимъ преминувшимъ огромно велико каменѣ на гробове подизали.

Срезъ Моравички, добио е надсловъ одѣ рѣке Моравице, коя по средѣ нѣга тече, и у нѣму се наоди особити древности. Найважнѣе е у нѣму што се наоди црква „Придворица“ коя е надѣ и манастирь Студеница зидана, и коју е св. краља Симеона еданъ дворянинѣ зидео, збогъ чега се и

зове Придворица. Она е по истомъ штилу и крою као и Студеница зидана, само што е у нечемъ одъ Студенице маня а сазидана е одъ тврдогъ матеріяла и пое и данъ данашњи.

Осимъ тога наоди се еданъ разрушенъ градъ у селу Ерчегама, за кои се приповѣда, да е у нѣму сѣдио Ерцегъ Стѣпанъ, кои е одъ Брине жене деспота Ђурђа Бранковића разоренъ, а то е было онога времена, кадъ е и банъ Милутинъ сѣдио у своимъ дворовима у Горњима срезу Придворскомъ, кои е цркву у Бжевицы озидао, но која већ у развалинама стои. О Ерцегу Стѣпану и нѣгову граду има слѣдуюћа повѣсть, која се још и данасъ споминѣ.

Ерцегъ Стѣпанъ био е великашъ србски и по некој побочной линіи Брини зетъ, па зато е онъ позове еданпутъ къ себи у госте. Она се са своимъ дворянима спреми и кадъ дође на едно мѣсто у срезу Студеничкомъ, које се Станиште зове, одпочине ту, а пошалъ свога вѣстника Стѣпану, да му јави съ кимъ иде и да е већ близу. Овај Стѣпану јави да Брина иде и гди на нѣга очекуе, но овај осменувши се у едномъ простачкомъ сравненю врло непристойно о Брини изрази се. Вѣстникъ се одма врати и јави Брини шта е одъ Стѣпана чуо; но Брина у место да настави свой путъ далѣ, одма сабере войску, обседне градъ, Стѣпана увати и погуби а градъ са свима зданијама, кои и данасъ у развалинама лежи, сруши.

У срезу Рачанскомъ, кои е добио име одъ манастира Раче, а овај одъ рѣке тога имена, која поредъ нѣга тече, има слѣдуюће реткости.

Манастиръ Рача сазиданъ е одъ краља србскогъ Драгутина а разрушенъ е пошто и деспотство србско у Србїи престало сушествовати.

зато, што му е положай у врло горевитомъ и кришномъ мѣсту, пакъ су се у нѣму и около нѣга највише Срби опирали сили и тиранству турскогъ. После тога 1795. године возобновлѣнъ е одъ архимандрита Х. Мелентія, кои е доцнѣ подъ вождомъ Србскимъ Карађорђеомъ войвода и командантъ одъ Соколске войске а најпосле и администраторъ Митрополіе Србске быо. По паденію Србскомъ 1813. године на заповестъ айна Сребрничкогъ, буду калуђери монастира поватани, и почемъ су преко нѣкога најгрознѣ одъ Турака мучени, сутра данъ у присуству многочислени Срба у монастиру предъ дверима буду посѣчени а темпло скинуто, на нѣи бачено, ватромъ подпалѣно и ту обонца съ темпломъ заедно изгоре. Остали пакъ Срби, кои су одъ робства и сѣче поштеђени, натерани су одъ Турака, те су своимъ рѣкама монастирь развалили, кои е у томъ положенію и остао до 1835. године, а те е године по наредби княжеской оправлѣнъ и величествено са звоникомъ озиданъ и украшенъ.

У овомъ монастиру има воєный барякъ одъ 1807. године, кои е Х. Мелентіе са четири грба дао направити и съ нѣмъ воевао до паденія Србскогъ.

У овоме срезу имено у Банной Башти гди е и срезска канцеларія смештена има на два места римскогъ гробля у већой маси съ разнимъ фигурама и надписима као и у срезу Црногорскомъ, између кои е съ два надписъ снимлѣнъ и доћи ће у додатку, а има римско гробль и у селу Дубу, но ту се ништа примѣчанія достойно не наоди.

У Банной Башти поредъ древнога друма наоди се на два места по два велика надгробна споменика на форму куће одъ едногъ камена, као што

е у срезу Златиборскомъ речено и кое мы србскимъ називамо изрезана и то на оба места еданъ већи а други мањи. Но између ова четири споменика, еданъ збогъ свое огромне величине спомети позоръ заслужуе. Онъ е еданъ и по фатъ дугъ, по фата широка а три четврти фата висока, али при свемъ томъ уредно и добро израђенъ. Смятрајући на равницу у којој се наоди и грдну тежину нѣгову, чисто се не да веровати да е одкуда донетъ, но то се мора допустити почемъ е доста удаленъ одъ камениты планина и у средъ равна поля поредъ реке Пилице. Овај дакле каменъ означава, да су онога времена и Срби снажни, моћни и доста умићни были, као и то, да подъ нѣмъ лежи неки отмићни племић србски.

У истомъ срезу не далеко одъ дивлѣ и неплодне планине и узвишено камене равнице зовоме *Поникве* има еданъ каменитъ и шиластъ висъ и на нѣму скоро цѣла, но безъ крова кула, коя се *Солотуша* зове, и за кою говоре мѣштани даю е Брина Бранковића зидала. Сѣверно пакъ одъ исте подъ истимъ брдомъ у селу Пепелю, има една стара яна и богато озидана чесма и неке развалине. Овде е недалеко одъ чесме ископанъ еданъ каменъ изъ землѣ съ надписомъ кога ће снимка быти у додатку изложена.

О овой кули и чесми приповѣдаю старцы изъ истога места слѣдуюће: У Пепелю гди е чесма, сѣдио е некій банъ Борићъ а у кули Брина, пакъ Брина кадъ е видила величествено изведену воду рекла е Борићу: „княге кажу да ће Турцы землю посвоити па зашто ти правишъ чесму и ту угодность за Турке?“ А банъ іой на то одговори „я ако воду правимъ, пиће е свакъ и она е одъ ползе, но зашто ти правишъ кулу? види се да се ти Турцыма радуешъ, еръ они кадъ заузму кулу,

чиниће изъ нѣ велике зулумѣ народу, и ты ћешъ зато више клетве него благослова народићъ заслужити.“ После тога веле, да су одма Турцы земљу србску заузели и у кулу смѣстили се, одакле су по речи бановой, доста јада Србима учили, докѣ већъ нису и боля мѣста, осимъ те куле себя за сѣдиште нашли.

Найпосле будући да Турцы одъ пре 395 година у Ужицу стално живе, то неће излишно бити ако се овде и о њима и њиминѣ старинѣ припоѣткама што рекне, да бы се знати могло како они мисле и вѣрую.

Пре одъ прилике 200 година, живіо є овде у Ужицу, напредъ споменути Шей, одъ Турака као светацъ почитованъ. Онъ є дошлякъ у Ужице, али є своимъ поведениємъ и дервишкимъ држаніємъ, толико почитаніє кодъ Турака придобіо, да су га Турцы и по струцы закона и политичногъ живота више слушали него мѣстне старешине: градоначалника и кадію. Онъ є найстрожіє подѣ клетвомъ забранѣвао Турцыма пушити и раю глобити и угнѣтавати а обреде црковне и дову — молитве — узвисіо є до найвећега степена коранске точности. Збогъ овы свойства, было є имє његово далеко чувемо, и онъ є одъ свакога као светацъ почитованъ; тимъ више, што є се у најглавнѣйој памѣн — негдашњој цркви — коя и садъ имє његово носи, непрестано Богу моліо, а остало време проводіо є у єдној пещини подѣ градомъ овдашњимъ у коіој и єданъ бунаръ има, у комъ є онъ у свакомъ спасоносномъ случаю воду мутіо и тимъ свака зла одъ овога мѣста одкланяо. Но као што сваки реформаторъ рѣше послѣдице имати мора, тако и Шей буде кодъ царства, одъ они, којима є онъ быо везао руке Србима зла чинити, обтуженъ и

прогнать а у путу и погублѣнъ. Приповедаю Турцы да е се онъ нехтевши се паши по катил-Ферману предати, затворио са 20 свои послѣдователя у памію, но кадъ су противу нѣга наоружани войницы и топове извукли онда да су се нѣгови другови поплашили, а онъ храбреѣи иѣ, да имъ е реко, да се ништа небое, ерѣ ће онъ одма едно чудо учинити. За овимъ да е пао на молитву, и одма да е тако страшна киша ударила, да су сви войницы у градъ побѣѣи морали, а онъ са друштвоиъ памію оставио и одпустивши ове у бѣгство се дао; али кадъ га еданъ одъ нѣи безъ благослова никакo оставити нѣе хтео, онда га е Шей по желья нѣговой благословио да му племе довена господуе пакъ тай благословъ да и данасъ на фамилин оного почива.

Додаю далѣ да су многи кадъ е Шей посѣчень, нѣгову главу изъ освете ногоиъ нотрляли, и проклетствомъ силе нѣгове да е свакоме таковомъ у фамилин и данъ данашнѣи една нога дебля.

А на коначъ, будуѣи да се онаѣ бунаръ у пейни, кои *Евремъ бунаръ* називаю, и данасъ за свето место сматра, то овдашнѣи Турцы и садъ, чимъ дуго куша непадне и здраво засуши, одма учедову, па онда иду те онаѣ освеѣени бунаръ промешаю, и затимъ веле одма плодна киша удари.

Ово све найозбилнѣе овдашнѣи Турцы са таковимъ увѣренѣиъ приповѣдаю, и о истини света увѣраваю, да се неможе у вѣри нѣиноѣ о томе ни една тринѣ сумнѣ, двоумлѣниѣ или расуждаванѣи нѣина примѣти.

Турцы овдашнѣи имаю и выше древни преданѣи свои, ко све су на оваковимъ основима положене, као годъ што е и ова предизложена приповѣтка и на сваку истинито вѣрованѣи полагау зато што е свака са нѣовомъ вѣремъ уцѣтена.

ПРОЛОГЪ НА КОЖИ.

Читано у Друштву Србске Словесности 29 мая 1858.

У библіотеци Попечительства Просвеште-
нія у Београду *) има рукописъ на кожи одъ
176 листа у 2 ступца величине као што е садашня
велика четвртина. У нѣму е прологъ месеца мар-
та — августа србске реценсіе. Неколико пређа-
шњихъ првихъ и последњихъ листа садъ нема.
Рукописъ се садъ починѣ мукомъ св. Нестора и
Тривнија 1 марта, одъ кое нема почетка, а свр-
шуе мукомъ апостола Тита 25 августа, одъ кое
нема свршетка. Прве су му речи: (не оустра)шнста
се, нъ великомъ гласомъ х(рист)а провозгласѣ. ѿбѣже(на)
бѣже и бѣже бѣста безъ милости жидими колоуни
соушыми; — а последнѣ: слыша гласъ глаголющ юмоу:
тите, подобаетъ ти ѿть соуду ѿтлоуити се и доуши
скою спасеши, не оусиють бо ти оушени си иутоже
и то. . . По неколико листа садъ нема између
садашнѣга листа 1 и 2 (данъ 2—10 месеца марта),
14 и 15 (данъ 24—26 марта), 19 и 20 (данъ 31 мар-
та и 1 априла), 22 и 23 (априла 25—26), 108 и 109
(край 23 юнія и почетакъ 24), 113 и 114 край 29
юнія — почетакъ 1 юлія), 150 и 151 (край 31 юлія
— почетакъ 1 августа), 152 и 153 (почетакъ 3 авгу-
ста), 162 и 163 (данъ 13 августа). Садашнѣй е листъ
42 ишао иза 39, па су међу нѣхъ уметнута два
листа, садашнѣй 40 и 41, на којима е другомъ
рукомъ прологъ св. Ћурђа (23 априла). Одъ листа
42 има само пола узъ дужъ по еданъ ступаць са
сване стране, и на той е поля прва страна избрисана,

*) Ово е она нста библіотека изъ кое е споменуъ
рукописъ Кипріяновъ у пређашнѣмъ Гласнику.

али се іошъ може мало прочитати, и то мало показуе да е на оштеѣеномъ 42 листу было оно што е садъ на уметнута два листа. На последньої страни одъ ова два уметнута листа пише: сѣмъ прологъ святаго георгіа повелѣ исписати игумену висаріону. Ямачно се игумну Висаріону чинило мало житіе св. Ђурђа што е найпре было, па е заповедіо те се написало и уметнуло веѣе, а пређашнѣ кое одсекло кое избрисало. У листа 14 одсеченъ е донѣй край све до писма; валя да е на нѣму было што записано па неко одсекао.

Одъ друге стране листа 162 до края — дакле на 14 листа — друго е писмо врло нееднако.

По писму и по правопису, кое е обое врло правилно, може се узети да е рукописъ писанъ у првой половини XIV века, а може быти да е и старіи.

На неколико листа у дну има неколико записа знатнихъ за историю; ево ихъ:

На првой страни листа 59, где се свршуе данъ 6 месеца мая:

Въ снже днь з. принесенъ бысть отъ трѣнока града въ славноу лавроу мѣстескоу кралимъ владиславомъ прѣкы архіеп(иско)пъ и господинъ српскимъ землемъ скетымъ сѣка въ скомъ отъустко. въ лѣто ,зѣмк. (6742=1234). Последнѣй се брой .л. не види добро, па може быти да е и другій. Овай е записъ быо одсеченъ па е садъ пришивенъ.

На другой страни листа 101, где се свршуе 15 данъ месеца юніа:

(въ) снже днь з въ лѣто „зѣсѣз. (6897=1389) бысть бен кнеза лавра сѣ амоуратомъ царемъ на ко(со)вѣ поли. и тоу многа троупимъ вѣдоме отъ х(ри)стимъ и тоурѣ, сръпкамъ бо (ис)прѣкѣ разнели бѣхоу, и цѣра амоурата вѣмше. и за повѣзенимъ цѣпѣмъ отъ сръ(бьскимъ) конскѣ

претодохте тоури, и вистъ келико сръженни. земше
же и славаго (сръжъ)скаго господина мисхалазара. Все
же тогда погоубишени и крьж свою пролишете (хри)-
стишии господъ богъ сподоби съ ксами пострадашии
ѹа име юго, смоуже слава. Где су речи „и за покъ-
женниѹа иѹионъ“, види се да е нешто саstrугано,
па после оне нацисане.

На првой страни листа 139, где е 19 данъ
месеца юлія:

месеца сего ѿ. днь конць житиѹа вѹишениѹа при-
стъ благоуствени и х(ри)столюбивѹа господинъ сръжжъ
и множаж деспотъ стѹфан. къ лѹто „зѹле. (6935=1427).

На другой страни листа 150, где се свршуе
данъ 30 месеца юлія:

къ снѹе днь .л. вистъ ѿбѹмеланиѹе мѹрѹемъ ирли
владислава хтитора мисхескаго къ дњи многокраснаго
цара зрѹша. И оваѹ е записъ бѹо одсеченъ, па е
садъ пришивенъ.

За кое записе рекохъ да су одсечени за нѹихъ
валя напоменути да се врло добро познае да су
доиста изъ овога рукописа.

За вѹикъ ѹу споменути найглавниѹе особниѹе
овога рукописа, кои припада међу найдрагоцениѹе
до садъ познате црквене кнѹиге старихъ Срба.

1. а стои место странаго ѿ: мѹнастырь, колико
годъ пута долази, као што се и данасъ говори; тако:
алѹмпиѹа 144, на гороу алѹмескоѹю 114; пѹталиѹа (у
другомъ пад.) 116, где е и одбачено едно а у почет-
ку одъ *Ἀνατόλιος*. Предъ а претворено е асимила-
циѹомъ ѿ у а: крокаѹмъ 19 (два пута). Међу два
сугласна слова по садашнѹмъ говору наѹао самъ
уметнуто а три пута у две речи: тарѹиѹе 70 и ѿ-
арѹсѹ 10, 133; на едномъ месту има и къ ѿарѹсѹ 113,
за кое мислимъ да е погрѹшка у писанѹю (тарѹсѹ
има на више места, и. п. 167).

продолате турци, и крстъ велико сръжение. Умше
же и славнога (сръбъ)скаго господина михаилазара. Все
же тогда погоуеленимъ и крѣъ свою пролишше (хри)-
стишкии господь богъ сподоби съ всеми пострадавшими
хъ име юго, умоуше слава. Где су речи „и за покъ-
жение штиномъ,“ видя се да е нешто састругано,
па после оне надисане.

На првой страни листа 139, где е 19 данъ
месеца юлія:

мѣсеца сего 01. днь конѣ житиѣ крѣпнѣнаго при-
етъ благоушестивѣи и х(ри)столюбивѣи господинъ сръбѣмъ
и множимъ деснотъ стѣфанъ. въ лето „зпѣ. (6935=1427).

На другой страни листа 150, где се свршув
данъ 30 месеца юлія:

къ снже днь .л. бѣсть обѣшканиѣ моуемъ крали
владислава хитора мнѣшескаго въ дѣни многокраснаго
царя зроша. И оваѣ е записъ бѣо одсеченъ, па е
садъ пришивенъ.

За кое записе рекохъ да су одсечени за нѣхъ
валя напоменути да се врло добро познае да су
доиста изъ овога рукописа.

За езикъ ѣу споменути найглавніе особине
овога рукописа, кои припада међу найдрагоценіе
до садъ познате црквене кнѣге старихъ Срба.

1. а стои место странаго о: манастирь, колико
годъ пута долази, као што се и данасъ говори; тако:
алѣминѣда 144, на гороу алѣмескою 114; нѣталиѣ (у
другомъ пад.) 116, где е и одбачено едно а у почет-
ку одъ *Anatolios*. Предъ а претворено е асимила-
ціомъ о у а: прокламъ 19 (два пута). Међу два
сугласна слова по садашнѣмъ говору нашоа самъ
уметнуто а три пута у две речи: тѣшаниѣ 70 и фѣ-
рксъ 10, 133; на едномъ месту има и ѣ фѣрасъ 113,
за кое мислимъ да е погрешка у писаню (тѣрѣсъ
има на више места, и. н. 167).

2. у е имамо претворено о ради гласа кои е предъ нѣмъ: иирданъ 146, иирдансини 99; — ово исто, пошто се у почетку речи додало ј (као у *јутро*), имамо у именима ииорни (другій пад.) 114 место оиорни, ииофрии 97 (два пута) место оиоуфрии.

3. и место оу: ииухернию 116 место поухернию. Тако и место страного у: иифрати 65 место иуфратни, дигра (другій пад.) 169 место лаура (на истомъ месту има лаура), исанрсаго 126.

4. о место а: полата 63, 94, сотонинъ 168, тронинъ 104, 116, 117, 121, 123, хроусофа 11; у прве се три речи и данасъ говори; — о место е у речи прозентеръ и прозентерство колико годъ пута долази; пропоситъ 28; — о место оу: иифиотни 97, ииофрии 97 (два пута).

5. оу место о: коузма 39, као што се и говори; — оу место страного у (у): коузинъ 47, 48, ииоуидинъ 35, иерькоуръ 46, керкоулинъ 46, соушидитъ 33, соушклитикъ 144, ииоуиерни 67, глѣфоура 45, ииитоулинскиинъ 73, оупатни 103, оупатъ 152, скоуфинъ 109, скоуфоноль 124, кроузинъ (првый пад.) 110, хроусофа 11; — оу има и место а: иустоуфинъ 65; — место и: въ поуидъ 5 (гдѣ е и и, кое бы требало да е иза ђ, премештено), ииидоуинъ 173, коуидиъ (другій пад.) 128. Према садашнѣму говору има оу место въ: оу глѣкоу 105; оуз место въх: оузѣста 115.

6. предъ р избацуе се страно е, па р постае самогласно у имену сръгини 68, 84, 155, сръгини (другій пад.) 162, сръгню (трећій пад.) 155; — тако е избачено и а у имену крьѣолоини (другій пад.) 176. — Самогласна се избацю и после р, па р постае самогласно; тако е одбачено и, а х предъ р претворено у к у имену крьстини 72, према коме и данасъ имамо у народномъ взику женско име *Крстина* и мушко *Крста* сираћено ипокористички одъ *Хри-*

стофоръ, и одъ нѣга презиме *Крстиль*. Тако е у нашемъ рукопису *кръстиниъ* (пош. *ving*) и *кръстиниъскъ* свуда *), према чему се и данасъ зову Срби римске вере *Кришани*. Тако и данасъ избацуемо и страно *е*, *ае* после *р* у именима *Греуръ*, *Гркъ*. — Самогласно се изоставля и између другихъ сугласнихъ: изоставля се и између *д* и *ш*: *д'митри* 158, *д'митриш* (четвртый пад.) 107, 108, то чинимо и данасъ говорехи *Дмитаръ*; — исто се самогласно избацуе између *т* и *м* у речи *тъмниъ* 98, у којој и народный языкъ избацуе *и*, па онда по своме правилу међу два сугласна умеће *а*: *та-мънъ* као *таман*. Тако е у нашемъ рукопису и *о* избачено и заменѣно словомъ *ь* у речима *нѣтъ* (другій пад.) 94, *гѣтъ* 94, *г'тъ* 42, *г'тъ* 87, *г'томъ* 87; тако и *е*: *иаслѣтъ* 144. Избацуе се у нашемъ рукопису *о* и у имену *нииниъ* (другій пад.) 99, кое чини народъ и данасъ у истомъ имену говорехи *Янићѣ*.

7. у почетку речи одбацују се страна самогласна: *а*: *паталиъ* (другій пад.) 116, као данасъ *Танасѣ*, *Настас*; — *и*: *сидоръ* 69, *сѣръ* 122, *сѣриѣта* (другій пад.) 158, *полѣтъ* 160 (два пута); — тако и страно *у*: *пѣта* (другій пад.) 103, па и испредъ самогласнихъ: *анинѣфъ* 137 (два пута), *анинѣ* 137, тако е одбачено и *і*: *оукилли* 115, *оусть* 94, *анинѣмъ* (шестый пад.) 114, према чему имамо *Анимъ* место *Іоакимъ*.

8. у почетку речи предъ *и* имамо дومتнуто *в* као што се предъ друга самогласна меће *ј*: *и-ринъ* 112.

9. између *ев* (*ev*) и *и* да не бы было зева, умеће се *г*, као и у найстаринимъ рукописима словенскимъ: *леугитъ* 174, *отъ* племене *леугина* 171; тако и

*) Осимъ последнихъ ли ста писанихъ другомъ рукою.

кадь место страного у стои в: отъ немесе логгунни 140, 143 место логгунни.

10. а има и на овакимъ местима: андрян 171, арстиян 61, илзья (Блена) 179, илзья 136, искорзине 32, 111, 137, оукорзья 139, а има и илзья (Блени) 111, ис коренин 126, искоренитель 137. — Место а има а само накрай врсте, где ние было места за ш, и то найвише надметнуто: мнориз 97, аполониз 126, ферфириз 134, аполиндриз 142.

11. гласъ се ј предъ самогласнима налази и на такимъ местима, где га најстариј словенски рукописи изостављају: моръ 96, манастиръ (четвртиј пад.) 59, манастирски (трећий пад.) 144, царски (трећий пад.) 16, 28, 87 *), царски 61, заткорски 15, 32, 36, 57, 62, 93, 85, сткорски 28, оудобрски 34, разорски 27, 87, смотрски 17, ткорскомъ 28, ткоръ (partic.) 27, кожу 172, тьмьницю 176, короуу (прво лице ед. сад.) 50; — тако има коръ (partic.) 36, оуирски 33, оуирять 161, оуирють 44, рмьски 30, 160, оилмьстани 30, проууу (четвртиј пад. ед. жен.) 132. — Место а нема у нашемъ рукопису никаквога другога знака.

12. врло е знатио што у овакој старој приквеној књизи имамо гласъ ѣ место шт написанъ словомъ к; то самъ нашао само у едной речи на два места: сеструинъ 112, 160.

13. у в претвара се и после м: на гороу думьскоу 114. Место в предъ коимъ е избачено м стои в: септембра 156. (в. § 15)

14. у д претвара се т после и: въ илсноудъ 173. Ово може бити да е по грчкомъ говору онога времена. Ово претварањ остав и онда кадь се изостави в: дошъ илснода 134, према чему данасъ имамо име *Костадинъ*. — Између з и р умеће се д као и у најстаријимъ рукописима словенскимъ: вхъдрать 80.

*) Или в царски не може се за цело знати.

15. у и претвара се и: септвара 156.

16. и е избачено у имену константиъ, колико годъ пута долази, као што се и говори *Коста* и *Константиъ* и *Костадинъ*. Тако има и логинъ 110, дошѣда миснопа 134. А уметнуто имамо и у именима: кондрать 37, андринъ 32, 103 (два пута), андрициномъ 135, 136.

17. и и ф често стое у нашемъ рукопису едно место другога: и место ф: парисси 113, поки 141, поти 158, философъ 161, никипоръ 5, митропанъ 90, тропимъ 31, 142, купраси 75 (18 мая), према томе и говоримо *Стѣпанъ*, *Иосипъ*, *Трипуиъ*, *пасуль* итд.; — ф месмо и: форфиръ 134, фелагис 95, аглафи 7, 33, 43, серафиномъ 130, серафонъ 82; — и едно и друго у одной речи: фампиль 20, тако на едномъ месту и у чистой словенской речи: на стѣфси соудницимъ 133 (на истомъ листу има и степенъ). — И место страного ф има често ф: фѣодороу 77, фѣогини 77 (в. § 21), фалелъи 77 (20 мая), фивандскимъ 55, ѿт фиѣида града 77, къ фракни 162, фрауьскою 65, франисцъи 68, тимофъи 171, дорофъи 31, на горѣ афоксцъ 107, ѿт афинъ 122, кѣиовинъ 158, акниъфъ 137, акниѣа (другій пад.) 137, кустоуфимъ 65, аѣавиръи 30. И овако постало ф налази се опетъ претворено у и: акнипъ 137, роди се (Амосъ) къ немоу 100 (у новимъ пролозима: къ Ѡскъи). На супротъ место ф има ф: ѣиладѣѣа 64, аѣиѣи 64. — Осимъ онога првога претварања страного гласа ф у словенскій п, остале промене мислимъ да долазе одъ грчкога говора оногъ времена. Место ф има на едномъ месту и к: сокию 143

18. з е набачено предъ ц, ч, с, као и у најстариимъ словенскимъ рукописима: иѣцъликимъ 37, иѣцълиѣи 47, иѣиѣцъликимъ 47, ѣцъцъликимъ 103, нѣцъцъ 52, кѣцъцъи 99, кѣиѣцъликимъ 34, кѣиѣцъликимъ 64, и не само у одной речи него и у две: кѣиѣцъликимъ 70, кѣиѣцъликимъ 86.

20. о, коє добіаю многа мушка имена у првомъ пад. на краю, н. п. *Марко* (Marcus), *Михаило* (Michael), *Гаврило* (Gabriel), и коє се после мекога гласа претвара у е, н. п. *Ѓорђе* (Georgius), имамо додано и тако претворено у овомъ рукопису, као што се и данасъ говори: дрскѣниѣ 61, методѣиѣ 5. мѣстатѣиѣ 174, коѣидѣиѣ 128 (11 јул.). Знатно вишега нашъ рукописъ има и у речи стрѣиѣ (првѣиѣ пад ед.) 61.

21. као годъ што се у сръбскомъ ѡзвукѣ у мно-
гимъ именима изоставља наставакѣ *и*, н. п. *Митаръ*
(Demetrius), *Арсенъ* (Arsenius), *Грегуръ* (Gregorius),
Антунъ (Antonius), *Прокопъ* (Procopius), *Ђурађъ* (Ge-
orgius), према чему е са свимъ добро и *Срђъ* (Ser-
gius), кое се и садъ говори и у старимъ књигама
(Спомен. № 45) налази, такога и овај рукописъ изо-
ставља у именима: анистасъ 37 и у другомъ пад. ани-
стаса 37, кириѣлъ 66 и у другомъ пад. кириѣла 66 и у
шестомъ пад. кириѣломъ 101, орьстъ 128, оуѣлта 104 у
друг. пад., вата 103. исто име у истомъ пад., валусинакъ
69; — истый е наставакѣ изостављѣнъ и у женскомъ
имену: антона 95, а дометнутъ е у женскомъ имену
алеѣандрин 38. — Другій наставакѣ одбацуемо у
имену *Никола*; исто чини и нашъ рукописъ у истомъ
имену у другомъ пад. николи 72, и у другомъ име-
ну у истомъ пад.: кромолы 145, 146, 147. — Јошъ
другій наставакѣ изоставља нашъ рукописъ у имену
варивъ 96. — Место еднога наставка има у нашемъ
рукопису са свимъ другій: алѣниъ 64 место алѣни, одъ
коега има другій пад.: алѣни 64. — И цели се сло-
гови на крају одбацую у странимъ именима: тако е
у трећемъ пад. мислѣкъ 144 и у придеву писѣтелекъ

гара 147, према чему и говоримо имена *Блисава*, *Пангелив*; — тако има и фемини 47 место *Феофида*. — Са старимъ женскимъ завршеткомъ и место а има: самариници 12, магдалини 141, ирини 32, проѣрни 101, поѣленици 152.

22. у другомъ пад. ед. прономиналномъ има на едномъ месту према садашњимъ говору а место о: *изногга* 109.

23. наставакъ е ть трећег лица садашњегъ времена према садашњимъ говору одбаченъ на едномъ месту: *соу* 25, а на неколико е места у прошломъ вр. у едн. и у мн. задржанъ, где е и у најстарињимъ рукописима словенскимъ врло редакъ: *облиуашеть* 70, *внишеть* 33, *вљууахоуць* 45, *влюахоуць* 45, *парнцохоуць* 140, *покиахоуць* 140, *глаголахоуць* 154, *имцохоуць* 18. Знатно е што е овај наставакъ задржанъ само предъ четвртимъ пад. личне заменице трећег лица и и у мн. и.

24. уметакъ е љ предъ личнимъ наставкомъ изостављенъ на едномъ месту као што се чини и данасъ: *камо дѣкиши цѣноу хлѣбноу* 102.

25. валя напоменути другій пад. ед. средн. рода: *сицего: итѣтъ же ииши сицего помислити* 62.

26. сложену речъ *ижи* раставля предлогъ врло често као што раставля у садашњимъ говору рѣчь *нико*: *изъ къ коимъ острокиъ быкъ* 91; *изъ къ коимъ хизъ* 93, 145; *хождаше изъ къ ииши манастирь* 99; *изъ къ кою пещероу криише се* 107; *ведши ю изъ къ ииши манастирь* 138; *къ пещероу изъ къ кою въише* 156; — а има и према садашњимъ говору: *къ ижкоѣмоу домоу* 114, *къ ижкоѣу* 122, *къ ижкоѣмоу лихоницоу* 150.

27. *Юшъ ѣу* само поменути неколико речн коѣ су или врло рѣдкѣ у словенскимъ рукописима или е за насъ знатно што се налазе у овомъ рукопису:

блжнина: тѣ (Сампсонъ чудотворацъ, 27. юн.)
вѣ отъ рима, блжнина же вѣ великаго константина 112.

глытенъ (crystallinus): мен се юмоу крѣсть въ
сѣрафѣ глытенѣ 124, 8 юл.

издѣти нмѣ: въ скетѣхъ крѣщеніи издѣти нмѣ юмоу
вѣ сѣодорѣ 31.

компаніи: скетомъ же компаніи приемиаеми отъ анге-
ла 97 (12 юн. св. Онуфріе); сѣрате се оустроено киво
изгнѣтено и сладко бысть въ скетомъ компаніи 102 (16
юн. св. Тихонъ).

крини: онъ же подаваше юмоу просефѣоумоу доудже
мѣстѣи ксоу криниоу злата 2 (11 марта св. Гргуръ
папа).

крѣстица: кѣзеста мѣроу крѣстица (sic). и идоста въ
нѣр(оуся)лими и сткорнѣши нѣоу такоуждѣ крѣстицоу
отъ дрѣка 114—115 (2 юл. памѣть уѣстными ризѣи и по-
мѣси въ скетѣи рацѣ положена въ лѣхерѣи прѣскетѣхъ бо-
городѣице).

лѣжни: кѣкрѣженъ бысть въ тѣмницоу лѣжни 86;
зѣтворѣна быста въ тѣмници лѣжни 92, нѣцѣли и
отъ ранъ лѣжни соуца 124.

лѣсткица: хотѣшми по лѣсткици кѣшѣдшми прино-
сноути се къ иконѣ 158.

нежитовица: оузмѣклаеми бысть нежитовицею и оу-
мрѣтъ 49 (30 апр. уюдо выешиемъ къ градѣ карта-
генсцѣхъ; садѣ 28 марта о Таксиоту, гдѣ стои: оу-
дѣнъ бысть ѿ змѣла).

памѣтоуки: сѣрафонѣхъ х(ристо)вѣ моуѣеники отъ
коудѣоу вѣ или кою родителю бысть или въ нѣмъ рѣши
нѣ имамъ памѣтоука 82.

ти (et): ти тако погребѣны быше уѣстными нѣго моуѣи
9; ти тако прѣдѣстъ блжненоу сѣою доушоу 17; кѣкрѣ-
жена бысть въ море, ти тако прѣдѣстъ доука сѣон 22.

Б. Даничиѣ.

ФЕРМАНЪ

кои е султанъ Балъитъ Илдирымъ, спроводеши
мртво тѣло на Косову погинувшегъ султана Му-
рата Брусанскоме кадіи и Сулейманъ-бегу прво-
ме већиларчу писао,

године турске 791. а одъ рођена Христова 1389.
(преводъ съ турскога.)

Теби Брусанскій кадію, кои си найправичнии
између мусломански судія, кои си најдобродѣтел-
нии између свештеника (шевлана) еднога Бога
познаваюћы, кои си изворъ мудрости и добро-
дѣтели, наслѣдникъ пророковы знаня, и кои си
предметъ мое царске благонаклоности, (нека ти
се умноже добродѣтели), и теби, мой већиларче
Сулейманъ-беже! кои си найвѣрнии између вѣрни
ми, кои си цвѣтъ муслуманства и украса пресве-
тле Меке и Медине, (нека до века у чести оста-
нешъ) — кадъ овай мой высокій ферманъ приспе,
знано буди, да се е по одржаню битке, коя се е по
наредби Божіой на Косовскомѣ полю догодила, мой
отаць, султанъ Мурадъ, кога е животъ быо срећанъ,
а смръть мученична, при свемъ томъ што се е онъ,
после у сну виђеногъ сана свевишићмъ творцу мо-
лю, да га мученичтва удостон, невредимъ у подпу-
номѣ здравлю съ боишта у чадоръ, кои е до неба
узвишенъ, повратио; — па башъ кадъ смо найвећу
радость и задовольство уживали, гледаюћи како
се одсечене главе банова подъ плочама коньски
ногу валяю, како неки съ везанимъ рукама, а неки
съ испребіянимъ мишицама стое, онда е изненада
еданъ именовъ Милошъ Копилићъ, дошавши съ
лукавствомъ и притворношћу казао, да е ислам-
ску вѣру приміо, молећи да се у редъ побѣду
одржаваюће войске прими. — И кадъ е по мол-

би нѣговой пропушћенъ быо, да ногѣ светлога цара цѣлуе, онъ ѣ у место да то изврши, отровный ханцаръ, кои му ѣ у рукаву сакриненъ быо, неустрашимо на дично тѣло пресветлога цара управіо, и задавши му тешку рану, напоіо га ѣ мученичкомъ сладкомъ водомъ (шербетомъ). Онъ ѣ већъ уведенъ у ону класу, кою ѣ свемогућій творацъ за мученике, пророке, вѣрне и безпорочне установіо. Нѣгова птица подобна душа лети сада по райскимъ ружичнымъ цвѣтемъ засаћенимъ поляма. (Нека се благодать Божія на нѣму изліе.) Пошто ѣ реченый Милошъ ово дѣло произвео, нагао ѣ испредъ војника, кои су се као звезде на небу блистали, бегати, но одъ храбры војника буде стигнутъ и на комаде изсеченъ.

Чувши я за овай догађай, упутіо самъ се быо къ мученичкој постельи, но нѣга, цара, мртва затечемъ; а у исто ово време десило се ѣ, те ѣ и мой братъ Якуб-бегъ у вечность отишао. Я самъ светлећій се сандукъ съ тѣломъ мога оца, съ повѣрителнымъ людма послао, да се тамо сарани; тако дакле кадъ буде тамо тѣло приспѣло, вы ћете га саранити, безъ да икоме овай догађай обяснявате, већъ да на противъ предъ светомъ знаке побѣде укажете, како непріятельи небы были у станю штогодъ примѣтити.

Тако да знате и овоме моме светоме знау да веруете.

Писано у половини месеца Шабана 791-го год.

Оригиналъ овогъ султанскогъ фермана чува се у Цариграду, где га ѣ бывшій Княжеско-Србскій капућехая господинъ Константинъ Николаевичъ у препису добавіо и овамо у Београдъ послао, а Друштву Србске Словесности саобштень ѣ овай србскій преводъ изъ Княжеске канцеларіе.

ИЗВѢСТІЕ

о радњи и стану Друштва Србске Словесности године 1857, читано у главној седници 12 јануара 1858.

Године 1857 Друштво се Србске Словесности трудило помоћи своме народу у књижевномъ напредку предавши му у своме Гласнику IX ове послове своихъ чланова:

I. Гавриловића: Главный изводъ пописа у Србин год. 1854/5.

Истога: Просторъ Србске патријаршіе.

Ђ. Даничића: разлике између езика Србскога и Хрватскогъ.

Истога: Рукописъ Кипріяновъ.

Истога: Рукописъ Александровъ.

Н. Крстића: Разматрања о старимъ Србскимъ правама на основу стары писмены споменика и Душановогъ законика.

М. Ђ. Милићевића: Прегледъ задружногъ станя Срба селяка.

М. Поповића: Статутъ Польичкій. По Павлу Јосифу Шафарику.

М. А. Симића: Грбови Србски земаља и породица, на камену писани съ краткимъ толкованѣмъ Др. Јанка Шафарика.

М. Спасића: Штатистични податцы школски заведепія у княжеству Србскомъ.

Ј. Шафарика: Додатакъ къ описанію Србски новаца, съ 23 на камену писана новца.

Истога: Грађа за Србску сѣрагистику, съ два на камену писана печата.

Истога : Диплома воеводе Угровлахійскогъ Іоана Михаила одъ године 1596.

А одъ госпoде коя нису чланови овога Друштва донео є найновіи Гласникъ нѣговъ:

Господина Иліє Пчелара: „Описаніє окружія Краинскогъ“ съ картомъ тога окружія.

Найпосле међу чланке коима є Друштво свою радню прошле године показало иде и Библиографія, у којој су найпре записане све Србске књиге одъ године 1856, за кое се могло дознати, а за нѣма нове књиге на другимъ ваицѣма кое се тичу Срба. Ню є по дужности саставіо подписаный секретаръ.

Оволико є књижевнога рада своєга предало Друштво народу. Али га има јошъ. Оно є добило, прегледало и наредило штампати у Гласнику ове послове својихъ чланова:

Бднога, кои се нїє радъ именовати: Погледъ на исторію Србске цркве првогъ періода.

С. І. Вельковића: О апсанама.

Архимандрита Гаврила: Светый Урошъ петый, последній царъ Србскій — преводъ съ Рускога.

Б. Груића: О новомъ казнителномъ праву у Србіи.

На све є ове чланке, осимъ последнѣга, редъ да изађу у Гласнику кои ће се штампати године 1858; а последній є быо на реду да се штампа у найновіємъ Гласнику, али тадашня ценсура нїє допустила.

Чланъ коресподентъ Ћорђе Николаєвићъ изъ Дубровника нѣпио є и ове године изъ Штулина речника и Друштву слао „речи коихъ нема у речнику В. С. Караѣића“ или имъ є у нѣму друго значенѣ. Овай є посао садъ свршенъ и Друштво га чува до потребе међу хартіяма своимъ, а тако и посао истога члана: „презишена, коя не постою одъ крштецѣхъ имена.“

ИЗВѢСТІЕ

о радњи и стану Друштва Србске Словесности године 1857, читано у главној седници 12 јуна 1858.

Године 1857 Друштво се Србске Словесности трудило помоћи своме народу у књижевномъ напредку предавши му у своме Гласнику IX ове послове своихъ чланова:

I. Гавриловића: Главни изводъ пописа у Србимъ год. 1854½.

Истога: Просторъ Србске патријаршіе.

Ђ. Даничића: разлике између языка Србскога и Хрватскогъ.

Истога: Рукописъ Кипријановъ.

Истога: Рукописъ Александровъ.

Н. Крстића: Разматрања о старимъ Србскимъ правама на основу стары писмены споменика и Душановогъ законика.

М. Ђ. Милићевића: Прегледъ задружногъ стања Срба селяка.

М. Поповића: Статутъ Польичкій. По Мавлу Јосифу Шафарику.

М. А. Симића: Грбови Србски земалъ и породица, на намену писани съ краткимъ толкованјемъ Др. Јанка Шафарика.

М. Спасића: Штатистични податци школски заведепія у княжеству Србскомъ.

Ј. Шафарика: Додатакъ къ описанію Србски новаца, съ 23 на камену писана новца.

Истога: Грађа за Србску сѣрагистику, съ два на камену писана печата.

Истога: Диплома воеводе Угровлахійскогъ Юана Михаила одъ године 1596.

А одъ госпoде коя нису чланови овога Друштва донео є найновіи Гласникъ нѣговъ:

Господина Иліє Пчелара: „Описаніє окрyжія Краинскогъ“ съ картомъ тога окрyжія.

Найпосле међу чланке коима є Друштво свою радню прошле године показало иде и Библиографія, у коіой су найпре записане све Србске књиге одъ године 1856, за кое се могло дознати, а за нѣма нове књиге на другимъ ваицѣма кое се тичу Срба. Ню є по дужности саставіо подписаный секретаръ.

Оволико є књижевнога рада своєга предало Друштво народу. Али га има іошъ. Оно є добило, прегледало и наредило штампати у Гласнику ове послове своихъ чланова:

Бднога, кои се ніє радъ именовати: Погледъ на исторію Србске цркве првогъ періода.

С. І. Вельковића: О апсанама.

Архимандрита Гаврила: Светый Урошъ петый, последній царъ Србскій — преводъ съ Рускога.

Б. Груића: О новомъ казнителномъ праву у Србиі.

На све є ове чланке, осимъ последнѣга, редъ да изађу у Гласнику кои ће се штампати године 1858; а последній є быо на реду да се штампа у найновіємъ Гласнику, аля тадашня ценсура ніє допустила.

Чланъ коресподентъ Ћорђе Николаєвићъ изъ Дубровника нѣшио є и ове године изъ Штулина речника и Друштву слао „речи коихъ нема у речнику В. С. Караѣића“ или имъ є у нѣму друго значенѣ. Овай є посао садъ свршенъ и Друштво га чува до потребе међу хартіяма своимъ, а тако и посао истога члана: „презимена, коя не ностаю одъ крштецѣхъ имена.“

Осимъ овихъ послова своихъ чланова Друштво е добило и одъ господа коя му нису чланови, и то

Одъ господина Бремів Гагића консула Рускогъ у пенсін: Дневникъ, кои е писао докъ е былъ у Србиі за времена Караѣорђева.

Одъ игумна Баньскогъ господина Діонисія Поповића: „Описаніе манастира Банѣ.“

Одъ члана окружногъ суда Ужичкогъ господина Стояна Обрадовића: „Описаніе окружія Ужичкогъ“ съ картомъ и съ „описаніемъ друмова“ у истомъ окружію.

Одъ индигира рударскогъ у Майданпеку господина М. Ханткена: „Показатель станя воздухъ и топлотомѣра одъ 1 марта 1856 до 1 марта 1857 у Майданпеку.“

Одъ овихъ се послова прва два чуваю до потребе, — трећій ће се штампати у Гласнику, а тако и четвртій, ако се настави и за друге године у напредакъ.

Јошъ е примило Друштво неколико чланова, али е нашло да му нису за потребу.

Јошъ нисамъ рекао најзнатніе што е Друштво учинило прошле године. Више се пута съ овога места и данашњомъ приликомъ споминяло путовањ у Млетке ради старе Србске исторіе. Јошъ године 1850 бы наређено у Друштву послати кога да у архиви негдашњ републике Млетачке потражи шта има за Србску исторію. Не имајући Друштво трошка на то, замоли занъ Высокосл. Правителство, кое му га и даде године 1852, ставши тимъ себи онолику славу колику користъ учини књижевности своего народа. Добивши трошка однахъ Друштво изабра на тай посао редовнога члана а садашњга подпредседателя своего, професора исторіе у Србскомъ лицеу Дра Янка

Шафарика. Али насташе ствари политичке, кое пресекоше путъ у Млетке г. Шафарiku. И тако стая до половине прошле године. А кадъ се летосъ уклонише сметнѣ, одмахъ и Друштво оправи у Млетке г. Шафарика, кои — после неколико недѣла дана вративши се — донесе за Србску исторію до 1800 у регестима и до 130 у вернимъ преписима. О овомъ в путу и послу донео найновіи Гласникъ обширно извѣстіе самога ученогъ путника и посленика. Поменути ће регести по наредби Друштва Србске Словесности изаћи у Гласнику X, а цѣла акта штампаше се за себе кадъ се сврши овай посао, кои в садъ истомъ почетъ, — почетъ еръ за мало времена што беше дано г. Шафарiku за толикій посао, нѣ се могло ни прегледати а камо ли употребити све што може бити у великой архиви Млетачкой за исторію Србскога народа. Али посао овай нѣ само започетъ, него се већъ и наставля милостивомъ помоћу Высоко-славнаго Правительства, кое в на молбу Друштва Србске Словесности изволело дати трошакъ, те се садъ између онихъ акта, одъ коихъ в г. Шафарикъ — не имаюћи ихъ кадъ цѣла преписати — само регесте начинио, преписую сва знатія. А да и ови преписи буду верни, око тога в г. Шафарiku обрекао настављати самъ кутосъ Млетачке архиве, г. Фукардъ, коему Друштво не може доста захвалити на толикой любви према овой за Србе преважной ствари. А кадъ в овай посао овако добро почетъ, и кадъ се овако добро наставля, свакъ се може надати да ће се добро и свршити, за кое треба іошъ путовати у Млетке, и оно, што в првога пута урађено само у едномъ дѣлу Млетачке архиве, урадити и у осталой свой.

Друштва в овога посао врло важанъ прикупяти споменике о животу нашихъ старихъ и дру-

ге старине кое могу просветлити што у исторіи Србскогъ народа. Али како є за таиѣй посао одъ потребе трошка више него што Друштво има, то ни Друштво ние могло урадити онолико колико бы требало. Дознавши за три знатна рукописа: миней писанъ за манастиръ Милешеву године 1648, еванђелиє писано у Сланкамену године 1410, и еданъ летописъ србскихъ краљѣва и царева, — ние могло Друштво чинити ништа више него само молити да му се ови рукописи кои су сви у овой земљи пошлю у наручъ. На те молбе не бы до садъ одговора. — Јошъ є за два рукописа дознало Друштво, у којима є Душановъ законикъ; ни за њихъ ние могло чинити много више одъ онога што є чинило за прве, али ние јошъ изгубило наданя да ће ихъ како тако добити. — При свему томе што є Друштву недостајало безъ чега се овај посао не може радити, опетъ є и њгова не мала заслуга што є народу сачувано више драгоценихъ старина. Препорукомъ є и настаяванѣмъ њговимъ учинѣно, те є народной библиотеци при Попечительству Просвештенія добављѣнъ „Протоколъ магистрата Шабачкогъ“ одъ године 1808 до 1812, и купљѣнъ старый рукописъ у комъ су житія Србскихъ краљѣва по Данилову родослову. — А важношћу, коју има радня њгова у просвећенихъ и родолюбивихъ Срба, учинѣно є те су му на поклонъ дошли ови рукописи, међу којима су неки врло знатни, и то:

одъ г. І. Веселића у препису: пасошъ кої є дао войвода Велько Петровићъ брату своме попу Марку 14 фебр. 1812, — наредба кн. Милоша одъ 7 дек. 1833 Милойку Ивковићу, — писмо истога Милети Радойковићу одъ 10 марта 1834.

одъ г. Гаврила Витковића: а) рукописъ архимандрита Јована Раића: Безпристрастная историческая повѣсть о раздѣленіи восточныхъ и запад-

ніа церковей. б) два писма владике Висаріона Павловића одъ 31 окт. 1747 и 13 окт. 1749. в) писмо еромонаха Іосифа Савића одъ 4 нов. 1755. г) писмо митрополита П. Ненадовића одъ 12 нов. 1763. д) два писма Мойсіа Путника одъ 21 юл. 1763 и 18 авг. 1769. ђ) писмо архимандрита студеничкогъ Константина одъ 27 марта 1764. е) рукописи Лукіана Мушицкогъ: Ода ерцхерцогу Іосифу 1808; — Ода ерцхерцогу Лудвику 1808; — На день 27 дек. 1813 Сербскому Меценату; — Ода Савѣ Продановичъ 1818; — Мое утѣшеніе 1818; — Гласъ Народнолюбца 1819; — Писмо Михаилу Витковићу одъ 18 апр. 1819; — препись писма коє му є писао митрополитъ С. Стратимировићъ 19 апр. 1819; — и писмо одъ 29 апр. 1819, коє се починѣ „Щедріи Благодѣи.“ — ж) Рукописи Арсе Теодоровића молера: три писма Михаилу Витковићу одъ 15 авг. и 8 нов. 1817 и 17 марта 1818; — нѣгови преписи писама коє є писао Д. Обрадовићъ: владици І. Шакабети изъ Липиске 5 юл. 1784; — Якову Чокрлянѹ изъ Беча 30 авг. 1791, — П. Соларићу изъ Трста 18 дек. 1804, — К. Стойшићу изъ Земуна 24 сеп. 1806, — пароху Беочинскомъ Павлу изъ Београда 17 нов. 1807, — пароху Сенћанскомъ Ђ. Поповићу изъ Београда 15 юл. 1808, — истомъ изъ Београда 15 фебр. 1810, — игумну Димитрію и Софронію изъ Београда 25 авг. 1810, — „живописцу Карловачкомъ“ изъ Београда 9 марта 1811, — и препись писма коє му є писао П. Соларићъ изъ Рима 10 ян. 1818. з) препись дипломе кою є године 1731 дао Александаръ войвода Молдавскій Настаску и родбини му.

одъ г. Бреміе Гагића: писмо митрополита Леонтіа, Іована Протића, Боже Груєвића, Пауна Іовановића и „прочихъ совѣтника народныхъ Србљима“ одъ 7 авг. 1806; — писмо Карићорѣа Петро-

вића и „народ. Совѣта“ цару Аустрійскомъ ¹ 15 нов. 1806; — Немачкій преводъ истога писма; — писмо Караѣорѣа Петровића и „Народногъ Совѣта“ цару Аустрійскомъ одъ 20 нов. 1806; — писмо „народ. Совѣта“ Бремѣн Гагићу одъ 11 нов. 1806; — писмо Караѣорѣа Петровића Бремѣн Гагићу одъ 24 мая 1807; — писмо Михелсоново Караѣорѣу Петровићу одъ 13 апр. 1807; — писмо истога Миленку Стойковићу одъ истога дана; — писмо А. Будберга Караѣорѣу Петровићу одъ 12 мая 1807; — сведочанство Моркова Бремѣн Гагићу одъ 27 апр. 1812; — сведочанство Миленка Стойковића Бремѣн Гагићу одъ 9 авг. 1812; — сведочанство „адмирала находящаго ся при особѣ его величества“ Бремѣн Гагићу одъ 2 фев. 1813; — два писма Стефана Живковића Бремѣн Гагићу одъ 2 нов. 1816 и 10 ян. 1817; — писмо владике црногорскога Петра Петровића Бремѣн Гагићу одъ 14 авг. 1819; — писмо Милоша Обреновића Петру Петровићу архимандриту црногорскомъ одъ 24 фев. 1831 (препись); — писмо Милоша Обреновића Бремѣн Гагићу одъ 24 фев. 1831.

одъ г. Гервасія игумна Туманскогъ: номоканонъ XVII века.

одъ г. Михаила владике Шабачкогъ: четири рукописа на хартии, одъ коихъ е еданъ еванѣлије а три минеи месеца априла, јунія и октобра.

одъ г. Ћорѣа Николаевића изъ Дубровника препись изъ кнѣиге *liber viridis* Дубровачке републике, у комъ су неки чланци цели а неки укратко преписани. — и преписана четири писма патријарха Арсенија одъ год. 1734.

одъ г. Божицара Петрановића: „Auszug aus der Minettischen Chronik“ о последнѣмъ деспоту Србскомъ Ћорѣу Бранковићу.

одъ г. Серафима архимандрита Дечанскогъ изводъ изъ библиѣ, рукопись XVII века.

Више на поклонъ него за новце добило е Друштво и ове рукописе: хиротонію XVII века, — „слова“, — и „о палатахъ Давидовихъ“, обое прошлога века, — „житіе царя Лазара“ и „санъ пресвятія богородици“, предъ коимъ е „указъ о трепечнику“, обое изъ почетка овога века, — и сведочанство архимандрита Острошкога Іосифа Павићевића игумну Нинодиму Лучићу одъ год. 1836.

Къ овимъ старинама валя іошъ додати да е Друштво добило одъ преосвештеногъ владыке Ужичкогъ г. Яниція требникъ штампанъ у Млетцима 1539.

Ни у прикупляню старыхъ новаца ние могло Друштво више ни другчіе радити него што е радило за рукописе. Неколико е знатнихъ новаца препоручило Попечительству Просвештенія да бы ихъ изводело купити народномъ музею; а на даръ е добило: свега 91 новацъ, и то:

одъ г. І. Веселића 10 бакрен. новаца и 2 сребр.

одъ г. І. Х. Константинова 2 среб. и 2 бакрена.

одъ г. П. Костића, поштара Ужичкогъ 2 бакр.

одъ г. С. Костића учителя Брусничкогъ 1 ср. новацъ цара Стефана Душана.

одъ г. И. Кузмановића изъ Вршца 2 сребрна и 16 бакренихъ.

одъ г. І. Миловановића учителя на Рашкой 2 среб. одъ коихъ е вданъ сръбскій.

одъ г. М. Поповића изъ Сегедина 1 сребрнъ.

одъ г. А. Стаменковића 3 бакр.

одъ г. Д. М. Стефановића полицаја Неготинскогъ 48. бакр.

Другихъ старина дошло в Друштву на поклонъ,
и то:

одъ г. I. Веселића 1 каменъ са записомъ.

одъ г. Г. Витковића 1 медала Руска.

одъ г. Т. Катића, члана врховногъ и каса-
ціоногъ суда, гвозденъ печать Марка Катића „вой-
воде Болгарскога“.

одъ г. А. Стаменковића 1 стара среб. минђуша.

Свака радня бива већа или мања према ста-
њу онога ко е ради. Да бы више могло радити,
Друштво се Србске Словесности старало попра-
вити своя станъ колико до нѣга стои. Што Друш-
тво може радити и ово мало што ради, на томъ
е највише дужно захвалити Высокославномъ Пра-
вителству, одъ кога има 520 талира на годину,
осимъ штампарскихъ трошкова за Гласникъ, кои
се безъ плаће ради у земальской типографіи. Али
се показало да овај доходакъ, осимъ трошкова
потребныхъ да Друштво текъ бити може, едва
іошъ залеже за награде чланцима кои се у Глас-
никъ примаю, и по томе да осимъ еднога Гласни-
ка на годину ништа више не може Друштво чини-
ти, ерѣ — нема чимъ. Да бы се Друштво у овой
неволѣи колико толико помоћи могло, не надаю-
ћи се да бы му се како доходакъ умножило, ние
могло друго чинити него промислити како бы
расходъ умалило. Тога е ради прошле године
сманѣло поменуте награде на 5 талира за 1 штам-
панъ табакъ оригинала, и на 2 талира на 1 штам-
панъ табакъ превода.

Како е у станю свачега жива главно органи-
замъ нѣговъ, Друштво се постарало и уредбе свои
поправити и поупити колико е могло. Іошъ е
године 1856 нашло за потребно уредити другчіе

себи секретарство; али е и за ту промену опетъ одъ потребе трошка више него што оно има; съ тога в исте године молило за помоћъ Висок. Попечителство Просвѣщенія. Не добивши на ту молбу одговора, нашло е за добро поновити е прошле године, месеца юнія, али му и друга молба јошъ ние удостоена одговора.

Друштво се више пута уверило да правило у Устроенију нѣгову подъ I. Б. 6. за биранъ новихъ чланова ние доволно, за то га е прошле године овако изменило:

а) Да кога Друштво Србске Словесности избере за члана, треба да предложи најманъ три члана нѣгова.

б) Предлогъ овай треба да е писанъ и у нѣму да су разложи по којима бы предложеный быо достојанъ да се избере.

в) Предлогъ овай треба да се преда Друштву у редовной седници.

г) Кадъ Друштво у редовной седници пристане на предлогъ, онда ће га предати председателю да се изборъ у главной седници сврши балотанѣмъ.

д) Безъ балотаня изборъ бити може само онда кадъ председатель предложи да се не избере едногласно, а ни еданъ чланъ не буде томе противанъ.

Видѣћи Друштво да бы му требало животь и књижевну радню своихъ чланова болъ познавати и у свакой потреби имати о томе поуздане податке, а осимъ тога знајући да бы такви податци по времену были драгоценя грађа за исторію просвете Србскога народа, поставило е себи ова правила:

1. Да сваки чланъ надъ прими диплому найдалъ за три месеца писмено яви Друштву:

а) цело име и презиме свое съ целомъ титуломъ;

б) надъ се родно и где;

в) шта е учио, надъ и где;

г) шта е до садъ написао, и где е и надъ на светъ издао;

д) где живи;

ђ) е ли у јавној служби, у каквој и одъ надъ, и е ли јошъ у каквој бы пре;

е) е ли чланъ јошъ кога ученогъ друштва;

ж) има ли какавъ знакъ признавања своихъ заслуга, было књижевнихъ или другихъ, и одъ надъ.

2. Да садашњи чланови ово што е наређено подъ 1, учине найдалъ за три месеца надъ имъ Друштво яви ову наредбу.

3. Пошто одъ самихъ чланова дођу ови податци, дужанъ е секретаръ старати се да за свакога члана дознае и додае све што бы се одъ назначенога подъ 1 догађало.

Ову е наредбу извршило највише чланова, али има господа доста коя се оглушише друштва, коему су чланови.

Јошъ е Друштво за добро нашло подкрепити себе неколициномъ новихъ чланова, избравши у главној седници 13 јануара:

за почастнога члана: преосвештенога владика Шабачкогъ господина Михаила;

за редовне чланове господу: Михаила Рашковића, Јована Илића, Николу Новаковића, Милана Ђ. Милићевића, Стојана I. Вельковића, Бвтимія Аврамовића, Дамяна Маринковића и Михаила Панића;

за чланове кореспонденте господу: Александра Феодоровића Гильердинга, Амиа Буа и Петра Протића.

Али е и два редовна члана Друштву отела смртъ: Димитрија П. Тирола, кои е было међу онимъ члановима које јошъ влада изабрала кадъ е наредила да буде ово Друштво, — и Петра Радовановића, кои е было међу члановима, које изабраше поменути чланови у првој главној скупштини својој.

Друштво е Србске Словесности прошле године имало срећу ступити у књижевну свезу съ царскомъ Академіомъ за науку у Петербургу, и съ Господарскимъ Друштвомъ Хрватскимъ, Славонскимъ и Далматинскимъ у Загребу, и тако садъ съ 10 академія и књижевнихъ друштва стои у свези, а то су осимъ поменута два ово: краљевска Прусска Академія у Берлину, краљевска Баварска Академія у Минхену, царска Академія у Бечу, Маџарска Академія у Пешти, Императорское Географическое Общество у Петербургу; Друштво за историју югославенску у Загребу, Матица Луничкихъ Срба у Будишину, Матица Србска у Пешти.

Јошъ ми е дужностъ јавити да е Друштво добило прошле године на даръ повише књига съ различнихъ страна. Такви су дарови были:

1. Одъ академія и књижевнихъ друштва, и то:

одъ царске Академіе за науку у Бечу: *Sitzungsberichte, philosophisch-historische Classe, Bd. XVII — XXIII; mathematisch - naturwissenschaftliche Classe, Bd. XVIII—XXIV; — Almanach 1856 и 1857; — Tageblatt der 32. Versammlung deutscher Naturforscher und Ärzte in Wien 1856.*

одъ краљевске Академіе за науку у Берлину: *Monatsberichte 1856 и 1857 за јануаръ—августъ.*

1. Да сваки чланъ надъ прими диплому найдалѣ за три месеца писмено яви Друштву:

а) цело име и презиме свое съ целомъ титуломъ;

б) надъ се родио и где;

в) шта е учио, надъ и где;

г) шта е до садъ написао, и где е и надъ на светъ издао;

д) где живи;

ђ) е ли у јавној служби, у каквој и одъ надъ, и е ли јошъ у каквој было пре;

е) е ли чланъ јошъ кога ученогъ друштва;

ж) има ли какавъ знакъ признавања своихъ заслуга, было књижевнихъ или другихъ, и одъ надъ.

2. Да садашњи чланови ово што е наређено подъ 1, учине найдалѣ за три месеца надъ имъ Друштво яви ову наредбу.

3. Пошто одъ самихъ чланова дођу ови податци, дужанъ е секретаръ старати се да за свакога члана дознае и додае све што бы се одъ назначенога подъ 1 догађало.

Ову е наредбу извршило највише чланова, али има госпode доста коя се оглушише друштва, коему су чланови.

Јошъ е Друштво за добро нашло подкрепити себе неколициномъ новихъ чланова, избравши у главној седници 13 јануара:

за почастнога члана: преосвештенога владiku Шабачкогъ господина Михаила;

за редовне чланове госпodu: Михаила Рашковића, Јована Илића, Николу Новаковића, Милана Ђ. Милићевића, Стојана I. Вельковића, Бетимија Аврамовића, Дамяна Мариновића и Михаила Панића;

за чланове кореспонденте госпoду: Алекса-
дра Феодоровића Гильердинга, Амiа Буа и Петра
Протића.

Али е и два редовна члана Друштву отела
смртъ: Димитрија П. Тирола, кои е было међу онимъ
члановима кое вiошъ влада изабрала кадъ е наре-
дила да буде ово Друштво, — и Петра Радова-
новића, кои е было међу члановима, кое изабра-
ше поменути чланови у првой главной скупшти-
ни својой.

Друштво е Србске Словесности прошле године
имало сређу ступити у књижевну сvezу съ царскомъ
Академіомъ за науке у Петербургу, и съ Госпо-
дарскимъ Друштвомъ Хрватскимъ, Славонскимъ и
Далматинскимъ у Загребу, и тако садъ съ 10 ака-
демія и књижевнихъ друштва стоя у сvezи, а то
су осимъ поменута два ово: кралѣвска Пруска Ака-
демія у Берлину, кралѣвска Баварска Академія у
Минхену, царска Академія у Бечу, Мацарска Ака-
демія у Пешти, Императорское Географическое
Общество у Петербургу; Друштво за исторію
югославенску у Загребу, Матица Лужичкихъ Срба
у Будишину, Матица Србска у Пешти.

Ioшъ ми е дужность явити да е Друштво доби-
ло прошле године на даръ повише књига съ раз-
личнихъ страна. Такови су дарови были:

1. Одъ академія и књижевнихъ друштва, и тос:
одъ царске Академіе за науке у Бечу: *Sitzungs-
berichte, philosophisch-historische Classe, Bd. XVII
— XXIII; mathematisch - naturwissenschaftliche
Classe, Bd. XVIII—XXIV; — Almanach 1856 + 1857;
— Tageblatt der 32. Versammlung deutscher Natur-
forscher und Ärzte in Wien 1856.*
одъ кралѣвске Академіе за науке у Берлину:
Monatsberichte 1856 и 1857 за августъ—декабрь.

одъ Друштва за историю югославенску у
Загребу: *Arkiv IV*.

одъ Господарскога Друштва у Загребу: *Gospodarski list 1857*.

одъ Матице Србске у Пешти: Србскій Лѣто-
писъ 1856, 2, и 1857, 1, и „прегледъ счетоводногъ
состоянія“ Матице Србске године 1856.

2. Одъ ауктора и преводника, и то одъ господа:

Б. Аврамовића: Граматика новогрчкогъ езика,
у Београду 1855; — Читанка новогрчкогъ езика,
у Београду 1856; — Грамматика старогрчкогъ эзи-
ка, у Београду 1856.

Т. Бернара изъ Париза: *Lettres sur la poésie*.
Paris 1857.

І. Веселића: *Vočarstvo, и Овеку 1848*.

А. Ф. Гильфердинга: Историја Балтійскихъ Сла-
вянъ, томъ 1, у Москви 1855, — Памятники нарѣчія
залабскихъ Древлянъ и Глинянъ, у Петербур-
гу 1856.

Б. Груића: *Thèse pour la licence*, у Паризу 1854.

Р. Зморскога: *Wieża siedmiu wodzow*, у Лаво-
ву 1857.

Н. Крстића: Историја Славенскы права одъ В.
Мацыіовскогъ, у Будиму 1856

Ф. Курелца: *Kako da sklanjamo imena?* у Реци
1852, — *O preporodu knjige Slovinke na jugu*, у
Трсту 1855.

А. Майнова: Историја Србскаго языка въ свя-
зи съ исторією народа, у Москви 1857.

М. Ђ. Милићевића: Писма о исторіи Срба и
Бугара одъ А. Ф. Хилфердинга 1, у Београду 1857.

И. Пѣтрашевскога: *Zendaschta*, у Берлину 1857.

А. Скальковскога: Болгарскія колоніи въ
Бессарабіи и Новоросійскомъ краѣ, у Одеси 1848, —
Опытъ статистическаго описанія Новоросійскаго
края І, ІІ, у Одеси 1850—53, — Мамай, у Одеси 1850.

П. I. Шафарика: Glagolitische Fragmente, у Прагу 1857.

3. Одъ друге господа, я то:

одъ грофа Блудова: Книги разрядныя, томъ 2, у Петербургу 1855, — Дворцовые разряды, томъ 4. у Петербургу 1855, — Указатель собственныхъ именъ и предметовъ къ I и II тому книгъ разрядныхъ, у Петербургу 1856.

одъ г. I. Веселића: 7 различныхъ кнѣига.

одъ г. Г. Витковића: Мѣсяцесловъ на лѣто 1813, къ Млетихъ.

одъ г. А. Ф. Гильфердинга: О древне-Русскихъ училищахъ расужденіе Н. Лавровскаго, у Харкову 1854.

одъ г. Ѓ. С. Исаковића: Historie des ouden en nieuwen testaments, Amsterdam 1770, fol. са 400 и више икона на бакру.

одъ г. И. Кузмановића 36 различныхъ кнѣига.

одъ г. владыке Шабачк. Михаила 9 разл. кнѣ.

одъ г. Р. Попадића: The manners and customs of the Jews and other nations mentioned in the bible, у Лондону 1841.

одъ г. А. Радивоєвића 2 кнѣ.

одъ г. М. Т. Раевскога: Русская Бесѣда 1856, III, IV, 1857, I.

Секретаръ године 1857

Ђ. Даничићъ.

БИБЛИОГРАФИЈА.

І. СРБСКЕ КЊИГЕ ГОДИНЕ 1857.

(Ако која одъ овихъ књига ние овде записана, секретарство ће Друштва Србске Словесности бити веома захвално свакоме ко му за њу јави.)

ARKIV za povjestnicu jugoslavensku. Knjiga IV. Uredio Ivan Kukuljević Sakcinski. (Izdano troškom društva za jugoslavensku povjestnicu i starine.) S trimi na kamenu tiskanimi slikami. U Zagrebu tiskom dra L. Gaja 1857. 8. c. VIII, 423, л. 1. Ту с: (с. V—29) Живот Стефана Дечанскога, краља србскога писан Григоријем, игуменом обитељи дечанске. С предговором од Н. К. С. (—65) Kratki ljetopisi hrvatski, a predgovori од I. K. S.; Ljetopis Fratra Šimuna Klimentovića; Ljetopisi Fratra Šimuna Glavića; Ljetopisne bilješke popa Andrije Istrijanina; Ljetopis nepoznatoga, u talianskom jeziku. (—97) Prezvitiera Kozme slovo o bogomilih i ereticih. (—108) Niekoje opazke vrhu dvijuh legendah o slavenskih apostolih. Od dra F. R. (— 125) O pismenosti glagoljskoj, Od I. I. Sreznjevskoga. Iz ruskoga од I. M. (—135) Izvorna pisma Ivana Lucia. (—141) Friderik Benković, slikar. Od I. K. S. (—162) Starine bosanske од O. Martina Nedića. (—177) Starine Macedonske од Stjepana Verkovića. (—188) Niekoje znamenitosti iz Sriema. Od Mijata Stojanovića. (—198) Odgovori na niekoja pitanja društva za jugoslavensku povjestnicu i starine. Od Milana Dimitreva. (—232) Povjestničke crtice iz Sriema. Od Ilije Okrugića, Sriemca. (—280) Nacrt jugoslavjenskih povjestij do IX stoljetja. Od dra Franje Račkoga. (—298) Je li podmetnuta poslanica Hadriana II. na Rostislava i Kocelja, što se nalazi u panonskoj legendi? Od dra. Franje Račkoga. (—304) Dvie grčke listine o sjedinjenju crkve grčke i srbake. Iz grčkoga prev. I. Mc. (—392) Izvjestje o putovanju kroz Dalmaciju i Napulj i Rim s osobitim obzirom na slavensku književnost, umjetnost i starine. Od Ivana Kukuljevića Sakcinskog. (—423) Predmeti društva za povjestnicu jugoslavenah.

АТАНАЦКОВИЊЪ П. Сочиненія Соломонова и Сірахова. Преведена Платономъ Атанацковиѣмъ Епископомъ Бачкимъ. У Бечу печатано и на продаю кодъ Л. Грунда 1857. 16. с. XX, 330, л 1, съ 4 иконе.

(АТАНАЦКОВИЊЪ) ПЛАТОНЪ. Пророка и цара Давіда псалтирь православнымъ епископомъ Платономъ преведенъ. У Новом-Саду книгопечатня Дра Дан. Медаковиѣа 1857. 8. XXVII, 153.

(АТАНАЦКОВИЊЪ) ПЛАТОНЪ. Архїерейское повѣніе на свѣтцѣ даімов пресвѣтерѣ въ хїротонисанїи. Платономъ православнымъ епископомъ Бачкимъ сложенное по писанїамъ. Во Вїениѣ въ печатни Мехїтарїстивъ 1857. 8. 67 съ 1 икономъ.

(АТАНАЦКОВИЊЪ П.) Училиштна и домашня библіа. Старый завѣтъ. Новый завѣтъ. У Бечу печатано кодъ Михїтарїста 1857. 8. с. XII, 317. л. 1, съ 21 икономъ; л. 2, с. 333, съ 23 иконе. У предговору се именуе ко е писмо.

БАБИЊЪ М. С. Propovēdi nedēljne, svetkovne i prigodne, koje je s odobrenjem prečastnog duhovnog stola u dva svezka na svѣtlo izdao Mateo Skender Babić, svećenik nadbiskupie zagrebačke i zupnik u Novoj-kapeli, pukovnie Gradiške. Svezak I. II. U Zagrebu tiskom narodne tiskarnice dra L. Gaja 1857. 8. VIII, 337; IV, 347.

БОГОВИЊЪ М. Stěpan poslědnji kralj Bosanski Drama u pet činah od Mirka Bogovića. U Zagrebu tiskom narodne tiskarnice dra. L. Gaja 1857. 8. с. VIII, 182, л. 1.

БОШКОВИЊЪ І. Людевита Штура кнїга о народнимъ песмама и приповеднама славенскимъ. Съ чешкога превео Іованъ Бошковиѣъ. У Новомъ Саду у печатни дра Д. Медаковиѣа 1857. 8. с. VII, 186, л. 1.

БОШКОВИЋЪ С. Црногораць или страдања Християна у Турской. Романъ одъ витеза Х. Левиѣнига србски одъ Стояна Бошковића у три свеске. Свеска I, II. У Новомъ Саду печатња дра Дан. Медановића 1857. 8. с. 301, л. 1; с. 261, л. 1.

БРЛИЋЪ А. Т. Извори Србске повјестнице, Изъ Турскијех споменика извадио и на Њемачко превео Д. Валтер Ф. А. Бернауер; а у Српско превео и издао Андрија Торквато Брлић. Свез I. У Бечу кодъ Ф. Леона 1857. 8. VIII, 90. (Турски, србски и немачки)

ВЕБЕРЪ А. Čitanka za III. i IV. razred dolnje gimnazije. Polag česke čitanke od Jos. Jirečka, „Obrazy z rakouskych zemí, narodův a dějin“ sastavio Adolf Weber. U Beču u c. k. nakladi školskih knjigah 1857. 8. л. 1, с. 392, л. 2.

ВИДАКОВИЋЪ М. Любомиръ у Елісіуму, роман-тическа, но при томъ и морална повѣсть, сачињена Милованомъ Видаковичеѣмъ, Дѣто-воспитателѣмъ. Друго изданіе. Издао Георгіе Станѣ, изслуж. Словослагателъ правит. Типографіе. У Бѣограду у Правителственной Типографіи 1857. 8. с. VI, л. 1, с. 322, л. 1. Съ 1 приликомъ на камену писаномъ; на камену е писанъ и листъ на комъ е књижи име.

ВРЧЕВИЋЪ В. Морално-забавне и шалливо-поучителне Србске загонетке с дотичним на краю толкованіем оригинално дѣлце Вука Врчевића Ришњанина бившег Секретара Њгове Светлости княза Црногорскогъ, а сада цес. кр. Чиновника при Високославном Намѣстничеству Далматинске Круновине. У Задру у књигопечатњи Браће Батара 1857. 8. 128.

ВУКАШИНОВИЋЪ А. Nauk o dudarstvu, bubarstvu i svilarstvu za našeg seljaka, to jest kako može

naš seljak s malo novca i truda velik dobitak od svilene bube steći. Izdao Ante Vukašinović. U Zagrebn tiskom narodne tiskarnice Dra L. Gaja 1857. 8. л. 1, с. 58 съ 8 табл.

Österr. Bl. f. Liter. 1857 № 48.

(ГАВРИЛОВИЋЪ I.) Нешто одъ рада Србске финансије за тринаестъ последњи година, одъ 184³/₄ до 185⁵/₆. Извађено изъ „Србски Нови-на“. У Београду књигопечатниъ княжества Србскогъ 1857. 8. л. 1, с. 24.

ГЛАСНИКЪ Друштва Србске Словесности. Свез-ка IX. съ литогр. 4 таблице, 1 картомъ и 1 листомъ грбова. У Београду у типографији княжества Србскогъ 1857. 8. л. 2, с. 349.

ЕТИНГЕРЪ I. Srijemsko-slavonsko-hrvatske divje životinje, zvijeri i ptice. Sa dodatkom najlagljeg i točnog načina nadjevanja i nagačenja istih. Spisao Josip Ettinger, с. k. nadzornik šumah Titelskog batalijuna, Karlovačkog i Petrovaradinskog magistrata. U Zemunu tiskarnica I. K. Soprona 1857. 8. с. 263, л. 6.

ЕУСТАКИЈ Приповијетка из прве добе кршћанства. За младеж као и одрастле. Од Кристијана Шмида. (Sa slikom.) U Zagrebu 1857. 16. л. 2, с. 189.

Друго име:

Spisi za mladež od Krištofa Šmida. Svezak III. Iz njemačkoga prevadja i izdaje Sbor duhovne mladeži zagrebačke. U Zagrebu tiskom Dra L. Gaja.

ЖИВОТЪ Господа и спаса нашегъ Исуса Христа Трошкомъ Алексе Поповића у Београду. Са четири иконе. У Земуну печатала књигопечатни I. K. Сопрона 1857. 12. 181.

ŽIVOT katoličke crkve, ili maleni Goffiné. Kratko tumačenje svetih vremenah, otajstvenih svetko vinah, nedjeljnih i svetačnih ev. ngjeljah, sredstvah spasenja, kao i najznatnijih obredah preko crkve-

Другихъ старина дошло в Друштву на поклонъ,
и то:

одъ г. I. Веселића 1 каменъ са записомъ.

одъ г. Г. Витковића 1 медала Руска.

одъ г. Т. Катића, члана врховногъ и каса-
ціоногъ суда, гвозденъ печать Марка Катића „вой-
воде Болгарскога“.

одъ г. А. Стаменковића 1 стара среб. минђуша.

Свака радня бива већа или мања према ста-
ню онога ко е ради. Да бы више могло радити,
Друштво се Србске Словесности старало попра-
вити своя станъ колико до нѣга стои. Што Друш-
тво може радити и ово мало што ради, на томъ
е највише дужно захвалити Высокославномъ Пра-
вителству, одъ кога има 520 талира на годину,
осимъ штампарскихъ трошкова за Гласникъ, кои
се безъ плаће ради у земальской типографіи. Али
се показало да овај доходакъ, осимъ трошкова
потребныхъ да Друштво текъ бити може, едва
іошъ залеже за награде чланцима кои се у Глас-
никъ примаю, и по томе да осимъ еднога Гласни-
ка на годину ништа више не може Друштво чини-
ти, еръ — нема чимъ. Да бы се Друштво у овой
неволѣ колико толико помоћи могло, не надаю-
ћи се да бы му се како доходакъ умножио, ние
могло друго чинити него промислити како бы
расходъ умалило. Тога е ради прошле године
сманѣло поменуте награде на 5 талира за 1 штам-
панъ табакъ оригинала, и на 2 талира на 1 штам-
панъ табакъ превода.

Како е у станю свачега жива главно органи-
замъ нѣговъ, Друштво се постарало и уредбе свое
поправити и поунити колико е могло. Іошъ е
године 1856 нашло за потребно уредити другчіе

себи секретарство; али е и за ту промену опетъ одъ потребе трошка више него што оно има; съ тога е исте године молило за помоћъ Высок. Попечительство Просвещенія. Не добивши на ту молбу одговора, нашло е за добро поновити е прошле године, месеца юнія, али му и друга молба јошъ ние удостоена одговора.

Друштво се више пута уверило да правило у Устроенију његову подъ I. Б. 6. за биранъ новихъ чланова ние доволно, за то га е прошле године овако изменило:

а) Да кога Друштво Србске Словесности избере за члана, треба да предложи најманъ три члана његова.

б) Предлогъ овај треба да е писанъ и у њему да су разложи по којима бы предложенъ быо достојанъ да се избере.

в) Предлогъ овај треба да се преда Друштву у редовной седници.

г) Кадъ Друштво у редовной седници пристане на предлогъ, онда ће га предати председателю да се изборъ у главной седници сврши балотанѣмъ.

д) Безъ балотаня изборъ быти може само онда кадъ председатель предложи да се оно избере едногласно, а ни еданъ чланъ не буде томе противанъ.

Видећи Друштво да бы му требало животъ и книжевну радњу своихъ чланова болъ познавати и у свакој потреби имати о томе поуздане податке, а осимъ тога знајући да бы такви податци по времену были драгоценя грађа за исторію просвете Србскога народа, поставило е себи ова правила:

1. Да сваки чланъ надъ прими диплому найдалѣ за три месеца писмено яви Друштву:

а) цело име и презиме свое съ целомъ титуломъ;

б) надъ се родно и где;

в) шта е учио, кадъ и где;

г) шта е до садъ написао, и где е и кадъ ва светъ издао;

д) где живи;

ђ) е ли у јавној служби, у каквој и одъ кадъ, и е ли јошъ у каквој быо пре;

е) е ли чланъ јошъ кога ученогъ друштва;

ж) има ли какавъ знакъ признаваня своихъ заслуга, было књижевнихъ или другихъ, и одъ кадъ.

2. Да садашњи чланови ово што е наређено подъ 1, учине найдалѣ за три месеца кадъ имъ Друштво яви ову наредбу.

3. Пошто одъ самихъ чланова дођу ови податци, дужанъ е секретаръ старати се да за свакога члана дознае и додае све што бы се одъ назначенога подъ 1 догађало.

Ову е наредбу извршило највише чланова, али има госпoде доста коя се оглушише друштва, коему су чланови.

Јошъ е Друштво за добро нашло подкрепити себе неколициномъ новихъ чланова, избравши у главној седници 13 јануара:

за почастнога члана: преосвештенога владика Шабачкогъ господина Михаила;

за редовне чланове госпoду: Михаила Рашковића, Јована Илића, Николу Новаковића, Милана Ђ. Милићевића, Стојана I. Вельковића, Бвтимія Аврамовића, Дањана Маринковића и Михаила Панића;

за чланове кореспонденте господу: Александра Феодоровића Гильердинга, Амія Буа и Петра Протића.

Али е и два редовна члана Друштву отела смртъ: Димитріа П. Тирола, кои е было међу овимъ члановима кое вѣиошъ влада изабрала кадъ е наредила да буде ово Друштво, — и Петра Радовића, кои е было међу члановима, кое изабраше поменути чланови у првой главной скупштици својой.

Друштво в Србске Словесности прошле године имало сређу ступити у књижевну сvezу съ царскомъ Академіомъ за науку у Петербургу, и съ Господарскимъ Друштомъ Хрватскимъ, Славонскимъ и Далматинскимъ у Загребу, и тако садъ съ 10 академія и књижевнихъ друштва стои у сvezи, а то су осимъ поменута два ово: краљѣвска Пруска Академія у Берлину, краљѣвска Баварска Академія у Минхену, царска Академія у Бечу, Мацарска Академія у Пешти, Императорское Географическое Общество у Петербургу; Друштво за историю югославенску у Загребу, Матица Лужичнихъ Срба у Будишину, Матица Србска у Пешти.

Јошъ ми е дужность јавити да е Друштво добило прошле године на даръ повише књига съ различныхъ страна. Такови су дарови были:

1. Одъ академія и књижевнихъ друштва, и то:

одъ царске Академіе за науку у Бечу: *Sitzungsberichte, philosophisch-historische Classe, Bd. XVII — XXIII; mathematisch - naturwissenschaftliche Classe, Bd. XVIII—XXIV; — Almanach 1856 и 1857; — Tageblatt der 32. Versammlung deutscher Naturforscher und Ärzte in Wien 1856.*

одъ краљѣвске Академіе за науку у Берлину: *Monatsberichte 1856 и 1857 за јануаръ—августъ.*

одъ Друштва за историю югославенску у
Загребу: *Arkiv IV*.

одъ Господарскога Друштва у Загребу: *Gospodarski list 1857*.

одъ Матице Србске у Пешти: Србскій Лѣто-
писъ 1856, 2, и 1857, 1, и „прегледъ счетоводногъ
состоянія“ Матице Србске године 1856.

2. Одъ ауктора и преводника, и то одъ господа:

Б. Аврамовића: Граматика новогрчкогъ языка,
у Београду 1855; — Читанка новогрчкогъ языка,
у Београду 1856; — Граматика старогрчкогъ язы-
ка, у Београду 1856.

Т. Бернара изъ Париза: *Lettres sur la poésie*.
Paris 1857.

І. Веселића: *Vočarstvo, и Озеку 1848*.

А. Ф. Гильфердинга: Исторія Балтійскихъ Сла-
вянь, томъ 1, у Москви 1855, — Памятники нарѣчія
залабскихъ Древлянъ и Глинянь, у Петербур-
гу 1856.

Б. Груића: *Thèse pour la licence*, у Паризу 1854.

Р. Зморскога: *Wieża siedmiu wodzow*, у Лаво-
ву 1857.

Н. Крстића: Исторія Славенскы права одъ В.
Мацыіовскогъ, у Будиму 1856

Ф. Курелца: *Kako da sklanjamo imena?* у Реци
1852, — *O prerođodu knjige Slovinke na jugu*, у
Трсту 1855.

А. Майкова: Исторія Сербскаго языка въ свя-
зи съ исторією народа, у Москви 1857.

М. Ђ. Милићевића: Писма о исторіи Срба и
Бугара одъ А. Ф. Хилфердинга 1, у Београду 1857.

И. Пётрашевскога: *Zendaschta*, у Берлину 1857.

А. Спальковскога: Болгарскія колоніи въ
Бессарабиі и Новоросійскомъ краѣ, у Одеси 1848, —
Опытъ статистическаго описанія Новоросійскаго
края І, ІІ, у Одеси 1850—53, — Мамай, у Одеси 1850.

П. I. Шафарика: Glagolitische Fragmente, у Прагу 1857.

3. Одъ друге господа, и то:

одъ грофа Блудова: Книги разрядныя, томъ 2, у Петербургу 1855, — Дворцовые разряды, томъ 4. у Петербургу 1855, — Указатель собственныхъ именъ и предметовъ къ I и II тому книгъ разрядныхъ, у Петербургу 1856.

одъ г. I. Веселића: 7 различныхъ книгъ.

одъ г. Г. Витковића: Мислословъ на лѣто 1813, въ Мсткахъ.

одъ г. А. Ф. Гильердинга: О древне-Русскихъ училищахъ расужденіе Н. Лавровскаго, у Харкову 1854.

одъ г. Ъ. С. Исаковића: Historie des ouden en neuen testaments, Amsterdam 1770, fol. са 400 и више лѣона на бакру.

одъ г. И. Кузмановића 36 различныхъ книгъ.

одъ г. владыке Шабачк. Михаила 9 разл. кнъ.

одъ г. Р. Попадића: The manners and customs of the Jews and other nations mentioned in the bible, у Лондону 1841.

одъ г. А. Радивоявића 2 кнъ.

одъ г. М. Т. Раевскога: Русская Бесѣда 1856, III, IV, 1857, I.

Секретаръ године 1857

Ъ. Даничићъ.

БИБЛИОГРАФИЈА.

І. СРБСКЕ КЊИГЕ ГОДИНЕ 1857.

(Ако која одъ овихъ књига ние овде записана, секретарство ће Друштва Србске Словесности бити веома захвално свакоме ко му за њу даје.)

ARKIV za povjestnicu jugoslavensku. Knjiga IV. Uredio Ivan Kukuljević Sakcinski. (Izdano troškom društva za jugoslavensku povjestnicu i starine.) S trimi na kamenu tiskanimi slikami. U Zagrebu tiskom dra L. Gaja 1857. 8. c. VIII, 423, л. 1. Ту е: (с. V—29) Живот Степана Дечанскога, краља србскога писан Грчописом, именуем обитеља дечанско. С предговором од Н. К. С. (—65) Kratki ljetopisi hrvatski, s predgovori од I. K. S.; Ljetopisi Fratra Šimuna Klimentovića; Ljetopisi Fratra Šimuna Glavića; Ljetopisne bilješke popa Andrije Istrijanina; Ljetopis nepoznatoga, u talianskom jeziku. (—97) Prezvitiera Kozme slovo o bogomilih i ereticih. (—108) Niekoje opazke vrhu dviju legendah o slavenskih apostolih. Od dra F. R. (—125) O pismenosti glagoljskoj, Od I. I. Sreznjevskoga. Iz ruskoga од I. M. (—135) Izvorna pisma Ivana Lucija. (—141) Friderik Benković, slikar. Od I. K. S. (—162) Starine bosanske од O. Martina Nedića. (—177) Starine Macedonske од Stjepana Verkovića. (—188) Niekoje znamenitosti iz Sriema. Od Mijata Stojanovića. (—198) Odgovori na niekoja pitanja društva za jugoslaveusku povjestnicu i starine. Od Milana Dimitreva. (—232) Povjestničke crtice iz Sriema. Od Ilije Okrugića, Sriemca. (—280) Nacrt jugoslavjenskih povjestij do IX stoljetja. Od dra Franje Račkoga. (—298) Je li podmetnuta poslanica Hadriana II. na Rostislava i Kocelja, što se nalazi u panonskoj legendi? Od dra. Franje Račkoga. (—304) Dvie grčke listine o sjedinenju crkve grčke i srbake. Iz grčkoga prev. I. Mc. (—392) Izvjestje o putovanju kroz Dalmaciju i Napulj i Rim s osobitim obzirom na slavensku književnost, umjetnost i starine. Od Ivana Kukuljevića Sakcinskog. (—423) Predmeti društva za povjestnicu jugoslavenah.

АТАНАЦКОВИЋЪ П. Сочиненія Соломонова и Сирахова. Преведена Платономъ Атанацковичемъ Епископомъ Бачкимъ. У Бечу печатано и на продаю кодъ Л. Грунда 1857. 16. с. XX, 330, л 1, съ 4 иконе.

(АТАНАЦКОВИЋЪ) **ПЛАТОНЪ.** Пророка и цара Давіда псалтирь православнымъ епископомъ Платономъ преведенъ. У Новом-Саду книгопечатня Дра Дан. Медаковића 1857. 8. XXVII, 153.

(АТАНАЦКОВИЋЪ) **ПЛАТОНЪ.** Архїерейское познѣніе на свѣтъ даіе мое пресвѣтеръ въ хрїотснїсїніи. Платономъ православнымъ епископомъ Бачкимъ сложеніе по писанїямъ. Во Вїеннѣ въ печатни Мехїтарїстшеъ 1857. 8. 67 съ 1 икономъ.

(АТАНАЦКОВИЋЪ П.) Училиштна и домашна бібліа. Старый завѣтъ. Новый завѣтъ. У Бечу печатано кодъ Михитарїста 1857. 8. с. XII, 317. л. 1, съ 21 икономъ; л. 2, с. 333, съ 23 иконе. У предговору се именуе ко е писао.

БАБИЋЪ М. С. Propovēdi nedēljne, svetkovne i prigodne, koje je s odobrenjem prečastnog duhovnog stola u dva svezka na svēto izdao Mateo Skender Babić, svećenik nadbiskupie zagrebačke i zupnik u Novoj-kapeli, pukovnie Gradiške. Svezak I. II. U Zagrebu tiskom narodne tiskarnice dra L. Gaja 1857. 8. VIII, 337; IV, 347.

БОГОВИЋЪ М. Stěpan poslēdnji kralj Bosanski Drama u pet činah od Mirka Bogovića. U Zagrebu tiskom narodne tiskarnice dra. L. Gaja 1857. 8. с. VIII, 182, л. 1.

БОШКОВИЋЪ І. Людевита Штура кнѣга о народнимъ песмама и приповѣдками славенскимъ. Съ чешкога превео Іованъ Бошковићъ. У Новомъ Саду у печатни дра Д. Медаковића 1857. 8. с. VII, 186, л. 1.

БОШКОВИЋЪ С. Црногорацъ или страдања Христїана у Турској. Романъ одъ витеза Х. Левиѣнига србски одъ Стојана Бошковића у три свеске. Свеска I, II. У Новомъ Саду печатња дра Дан. Медаковића 1857. 8. с. 301, л. 1; с. 261, л. 1.

БРЛИЋЪ А. Т. Извори Србске повјестнице, Изъ Турскијех споменика извадио и на Њемачко превео Д. Валтер Ф. А. Бернауер; а у Српско превео и издао Андрија Торквато Брлић. Свез I. У Бечу кодъ Ф. Леона 1857. 8. VIII, 90. (Турски, србски и немачки)

ВЕБЕРЪ А. Čítanka za III. i IV. razred dolnje gimnazije. Polag česke čítanke od Jos. Jirečka „Obrazu z rakouskych zemí, narodův a dějin“ sastavio Adolf Weber. U Beču u c. k. nakladi školskih knjigah 1857. 8. л. 1, с. 392, л. 2.

ВИДАКОВИЋЪ М. Любомиръ у Елісіуму, роман-тическа, но при томъ и морална повѣсть, сачињена Милованомъ Видаковичеми, дѣт-воспитателеми. Друго изданіе. Издао Георгіе Станѣ, изслуж. Словослагателъ правит. Типографіе. У Бѣограду у Правителственной Типографіи 1857. 8. с. VI, л. 1, с. 322, л. 1. Съ 1 приликомъ на камену писаномъ; на камену е писанъ и листъ на комъ е књижице име.

ВРЧЕВИЋЪ В. Морално-забавне и шалливо-поучителне Србске загонетке с дотичним на краю толкованіемъ оригинално дѣлце Вука Врчевића Риѣшанина бившег Секретара Њгове Светлости княза Црногорскогъ, а сада цес. кр. Чиновника при Високославномъ Намѣстниче-ству Далматинске Круновине. У Задру у књигопечатњи Браће Батара 1857. 8. 128.

ВУКАШИНОВИЋЪ А. Nauk o dudarstvu, bubarstvu i svilarstvu za našeg seljaka, to jest kako može

naš seljak s malo novca i truda velik dobitak od svilene bube steći. Izdao Ante Vukašinović. U Zagrebu tiskom narodne tiskarnice Dra L. Gaja 1857. 8. л. 1, с. 58 съ 8 табл.

Österr. Bl. f. Liter. 1857 № 48.

(ГАВРИЛОВИЋЪ I.) Неншто одъ рада Србске финансіе за тринаестъ последњи година, одъ 184³/₄ до 185⁵/₆. Извађено изъ „Србски Нови-на“. У Београду књигопечатниъ княжества Србскогъ 1857. 8. л. 1, с. 24.

ГЛАСНИКЪ Друштва Србске Словесности. Свез-ка IX. съ литогр. 4 таблице, 1 картомъ и 1 листомъ грбова. У Београду у типографији княжества Србскогъ 1857. 8. л. 2, с. 349.

ЕТИНГЕРЪ I. Srijemsko-slavonsko-hrvatske divlje životinje, zvijeri i ptice. Sa dodatkom najlagljeg i točnog načina nadjevanja i nagačenja istih. Spisao Josip Ettinger, с. k. nadzornik šumah Titelskog batalijuna, Karlovačkog i Petrovaradinskog magistrata. U Zemunu tiskarnica I. K. Soprona 1857. 8. с. 263, л. 6.

EUSTAKIJ Pripoviedka iz prve dobe kršćanstva. Za mladež kao i odrastle. Od Krištofa Šmida. (Sa slikom.) U Zagrebu 1857. 16. л. 2, с. 189.

Друго име:

Spisi za mladež od Krištofa Šmida. Svezak III. Iz njemačkoga prevadja i izdaje Sbor duhovne mladeži zagrebačke. U Zagrebu tiskom Dra L. Gaja.

ЖИВОТЪ Господа и спаса нашегъ Иисуса Христа Трошкомъ Алексе Поповића у Београду. Са четири иконе. У Земуну печатала књигопечатниъ I. K. Сопрона 1857. 12. 181.

ŽIVOT katoličke crkve, ili maleni Goffiné. Kratko tumačenje svetih vremenah, otajstvenih svetkovinah, nedjeljnih i svetačnih evngelijah, sredstvih spasenja, kao i najznatnijih obredah preko crkve-

ne godine. Za mladež kao i odrasle iz njemačkog preveo i izdao Sbor duhovne mladeži zagrebačke. S odobrenjem duhovnoga glavarstva. U Zagrebu brzotiskom Dra. L. Gaja 1857. 16. XXXIV, 547, XIV.

ЗАКОН, kazneni, o narušajih dohodarstvenih. U Beču iz c. k. dvorske i državne štamparije 1857. 8. л. 5, с. XLVII, л. 1, с. 551.

ЗУБАНЪ Л. Чудновати догађаи Ишпа'анца Хаџи Бабе. Одъ Якова Морiera. Съ Немачкога превео почившиѣ Лазо Зубанъ бывшиѣ Членъ Совѣта Княжества Србiе. Издао Стефанъ Њарићъ. Део првиѣ. Свезка IV. У Београду У Княжества Србскогъ Книгопечатињи 1857. 8. с. 146, л. 2.

ИЗВѢСТIЕ о постанку и садашњиѣ станю пенсiоналногъ заведенiя свештеническихъ сирочады у Бачкој диeцези. У Новомъ Саду книгопечатиња Дра Дан. Медаковића 1857. 8 с. 12, л. 2.

ИЛИЈАШЕВИЊЪ С. Pismovnik ili naputak o sastavljanju raznih pisamah. Po němačkom sastavio Dr. Stěpan Iliāšević, c. k. Školski savětnik i nadziratelj pučkih i realnih učionicaħ po Hěrvatskoj i Slavoniji. (Drugo posve preradjeno izdanje.) U Beču troškom c. k. prodawnice školskih knjigah 1857. 8. л. 1, с. 185, л. 4.

ИСТОРИЈА, кратка свештена, за Србска народна училишта у Аустријскомъ Царству. У Бечу У ц. к. наклада школскихъ књига 1857. 8. 36.

ISUS prijatelj malenih ili pustite k meni malene. Molitvena knjižica s pěsmami za děcu od Pavla V. Jais-a. Prevede i izdade ju kolo mladiħ rodoljubah. Drugo izpravljeno i pomnožano izdanje. U Zagrebu tiskom dra L. Gaja 1857. 16. 184 съ 1 икономъ.

ЯКШИЋЪ В. Державопись Сербіа. Сачињѣнъ Владиміромъ Якишићемъ, Обштеръ Державописа, наука: Благайничества и Терговине Просвѣтителѣмъ у Княж. Срб. Лицею; членомъ Дружства Сербске Словесности, Атенея Италіанскогъ, Академіе Ћеоргофіла у Флоренцу, Школске Комисіе у Бѣограду, Горњолужичногъ Дружства за Науке у Герлицы и Управителѣмъ погодописны сматраня у Сербіи. Вто-ра свезска. (Изавађено изъ осме свезске Гласника.) У Бѣограду у княж. серб. књигопечатни 1857. 8. 78.

ЯКШИЋЪ В. Метеорологійско заведеніе у Сербіи. Основано Владиміромъ Якишићемъ, Професоромъ у Кн. Сербс. Лицею и многій учены Дружства членомъ. У Београду Књигопечатня Княжества Сербскогъ 1857. 8. 16.

Прештампано изъ „Србскихъ Новина“.

КАЗАЛИ П. А. Trista vicañ udovicah. Prizor diejstvenni. U Zadru tieskom bratje Batarah 1857. 8. 70.

Bibl. Centralorgan 1858 № 9.

КАЛЕНДАРИ. Войвођанинъ. Србско - народный календаръ за годину 1857. одъ Милана Д. Рашића. (Украшень са 24 *) дрвореза) V-та год. У Бечу писмены' Ёрменског' Манастира. 8. 103.

— Годишникъ. велики календаръ србски за просту годину 1857. VIII. Година. У Новомъ Саду издае Књигопечатня Дра. Дан. Медаковића. 4. 64, съ 11 портрета и неколико карикатура у тексту.

— Даница. Или календаръ за 1857 годину са юначкимъ пѣсмама. Скупіо и издао Георгіе Стаићъ, изслуженый Словослагатель Правительствене Типографіе. У Београду у Књигопечатни княжества Сербскогъ. 8. с. 35, л. 2.

*) Не 24 него 4 съ 10 портрета.

- Зимзеленъ. Србско-народный календаръ за годину 1857. V. Година Уредіо и издао Александеръ Андрићъ. У Бечу књигопечатњомъ А. Андрића. 8. л. 8, с. 71, съ 3 на челику резана лика.
- Зорица или календаръ за годину 1857. Издао Бремја Караџићъ. V. година. У Београду Правителственомъ књигопечатњомъ. 8. 20.
- Календаръ са шематизмомъ княжества Србів. За 1857. годину. У Београду у Књигопечатњи Княжества Србскогъ. 8. 64.
- Katolički koledar za prostu godinu 1857 od Vilhelma Švelca svetjenika nadbiskupije zagrebačke. Tečaj III. U Zagrebu kod Jak. Prettnera. Zagr. kat. list 1857 № 2.
- Ласта мали календаръ за просту годину 1857. VIII година. Издае Печатња Медаковића у Новомъ Саду. 16. 64, съ неколико карикатура у тексту.
- Надежда. календаръ за просту 1857. годину, съ разнымъ шальвивымъ домаћимъ забавама. Издао Ц. И. Ћорђевићъ, п. п. п. У Београду Брзотискомъ Правителствене Књигопечатњ. 8. 36.

КАРАЦИЋЪ В. С. Примјери Српско-славенскога језика. Саставио их Вук Стеф. Караџић. У Бечу у штампарији Јерменскога манастира 1857. 8. с. 78, л. 1, съ 1 литогр. листомъ на комъ има 9 снимака.

КАТЕКИЗАМ, katolički, za II. razred katoličkih pučkih učionicah. (kratak izvadak velikoga katekizma). U Beču u c. k. nakladi školskih knjigah 1857. 8. 194.

KNJIŽICA, molitvena, zadržavajuća molitve juternje i večernje s mnogimi litanijami i molitvami tak za žive kak i za mrtve, kao i mnogobrojnim popevkami, koje su obične pri sv. maši,

pred prodečtvom i na druge velike svetke. Izdanje knjigarnice L. Hartmana u Zagrebu 1857. 16. 228 сь многимъ иконницама.

КУКУЛЪВИЊЪ И. С. Varašdin kratki nacrt s gledišta historičkog od Ivana Kukuljevića Sakcinskog. U Zagrebu brzotiskom dra L. Gaja 1857. 8. 21, сь 1 оlikомъ: Вараждинъ.

На по се штампано изъ Невена 1857.

КУКУЛЪВИЊЪ И. С. Izvjestje o putovanju kroz Dalmaciju u Napulj i Rim s osobitim obzirom na slavensku književnost, umjetnost i starine Od Ivana Kukuljevića Sakcinskog. U Zagrebu Narodna tiskarnica Dra L. Gaja 1857. 8. л. 1, с 88, сь 3 литогр. листа.

На по се штампано изъ Arkiva za povjestnicu Jugosl. IV.

КУНИЊЪ ПИЛИПЪ. Slovnica jezika latinskog ilirski iztumačena za porabu mladeži bosanske s kratkim i potrebitim riečnikom. U Beču štampano kod OO. Mechitaristah 1857. 8. IV, 170.

Bibl. Centralorg. 1858 № 1

ЛѢТОПИСЪ, Србскій, за годину 1857. часть I, II
Година XXXI. кнѣига 95, 96. Издае Матица Србска у Пешти. У Будиму писмены цес. крал. Свеучилишта Пештанскогъ 1857. 8. л. 2. с. 156; л. 1, с. 170.

Ту е у кнѣзи I: (1—29) Сѣверопсточна Албанія (по Нѣмачь кожь) одъ П. Нинковића. (—64) Познанство граматике. Одъ А. Драгосавлѣвића. (—84) Животоописаніе Діонусіа отъ Поповића православногъ епископа Будимскогъ. Списано Петромъ Римскій парохомъ Сент-Андрейскимъ. (—87) Споменъ Науму Бозди. (—90) Србски споменци: Слово говоренное въ Собраніи всѣхъ народныхъ Депутитовъ чрезъ Епископа Тенишварскаго Петра Петровича, въ лѣто 1790 мѣсеца Августа 22 дне въ Тенишварѣ. (—136) Стихотворенія. (—149) Старина Славенскы слова. Одъ А. Драгосавлѣвића. (—156) Споменъ Михаилу Витковичу.

У кн. II: (1—68) Ђурађъ Бракиовићъ (историчный романъ) одъ Я. Игњатовића. (—79) Слово говореное о секретаренъ

Матице Србске Г. Давидовъ Давидовићемъ одълаю Матице Србске приликомъ Главногъ Собранія у Пешти 12. Августа 1857. држаногъ. (—129) Старински рукописи 1) одлука на молбеницу Вуковарца; 2) писмо одъ Турака писано 1778; 3) молба общине Вуковарске; 4) тужба общине Швабске одъ 1793; 5) препорука варшеѣ сремской одъ осамъ коморскихъ села и вароши. Одъ А. Драгосављевића. (—140) Стихотворенія. (—170) Погледъ на княжество. Одъ Я. Игнатовића.

ЛЕЧЕНІЋ своју болестіѣ уста и зубіѣ употребљаваніемъ праве Анатеринске воде за уста. Особитый начинъ поступаня съ нѣомъ и известіе где да се права добые. Написао Д. Юліе Явель практ. лекаръ. Тринаесто изданъ. У Бечу книгопечатнѣомъ Алекс. Андрића 1857. 8. 36.

ЛЕШАНИНЪ Р. І. Институтіѣ Юстиніановогъ Римскогъ права. Израдіо Райко І. Лешанинъ. І. Секретаръ К. С. Совѣта, Членъ Школске Комисіѣ и Друштва Србске Словесности. Прегледала и одобрила школска комисія. У Београду при правительственной книгопечатнѣи княж. србскогъ 1857. 8. л. 2, с VI, 553, л. 1.

МАЖУРАНИЋЪ И. Smrt Smail-age Čengića. Pjesma Ivana Mažuranića. Novo izdanje. U Zagrebu 1857. 18. VII, 55.

МИЛИЋЕВИЋЪ М. Ђ. Писма о исторіи Срба и Бугара одъ А. Ф. Хилфердинга превео Миланъ Ђ. Милићевићъ, чланъ Друштва Србске Словесности. Свеска І. У Београду у книгопечатнѣи княжества Србіѣ 1857. 8. л. 6, с. 195.

МОЧНИКА, Дра Ф., геометріѣ за више школе княжества Србіѣ преведена по препоруци Школске Комисіѣ. Са 344 у тексту печатане фигуре. У Београду при Правительственной книгопечатнѣи 1857. 8. л. 4, с. 357.

НИКОЛИЊЪ П. Найнуждніе за малу децу изъ бібліческе повѣсти старогъ завѣта у Вопросыма и Овѣтима, отъ Павла Ніколича, Протопресвитера Карловачкогъ и Архідієцезалногъ Консісторіума члена, Благословеніємъ Сватѣйшегъ Патріарха, Господина Іосифа, печатано. У Новомъ Саду трошкомъ Ігњата Фукса 1857. 8. л. 2, с. 67.

NASRADIN iliti Bertoldo i njegova pritanka domišljatost, himbenost i lukavština. Knjižica izpisana polag italianskoga, kano zabavno i ugodno štivenje za ilirske mladiće, u kojoj se kažu velike pogibeli Nasradinove, njegova izmišljenja, i mudre beside. Dodaje se na svérhi pivanje od opake ćudi i privare zlih ženah. U Zadru troškom Petra Abelića knjigoprodavca 1857. 16. л. 1, с. 120, съ 1 приликомъ.

NEVEN. Zabavno-poučni tromjesečnik. Izdaje ga i uredjuje Josip Praus, tajnik Matice il. Pomoćju Matice il. U Zagrebu.

Изашло е само за прво по године.

НЕКОЛИКО РЕЧІЙ о споменику Караѣорђевогъ. У Бечу у штампариі Брменскогъ манастира 1857. 8. 14.

НОВИНЕ. Glasnik Dalmatinski. Два пута на недѣлю по 1 таб. фол. Уредникъ П. А. Казали у Задру.

— Gospodarski list. Бданъ путь на недѣлю по $\frac{1}{2}$ таб. у 4. Уредникъ Л. Вукотиновићъ у Загребу.

— Zagrebački katolički list. Бданъ путь на недѣлю у 4. Уредникъ Н. Хорватъ у Загребу.

— Званичне новине княжества Србіѣ. Бданъ путь на недѣлю по $\frac{1}{2}$ таб. у 4. У Београду.

— Narodne Novine, carsko-kr. službene. Свакій данъ по $\frac{1}{2}$ таб. фол. Уредникъ Д. Деметаръ у Загребу. Издае Л. Гай.

- Подунавка. Листъ за науку, забаву и новости. За месецъ януаръ само 3 броя на $\frac{1}{2}$ таб. у 4, а одъ априла еданъ путъ на неделю по 1 таб. у 4. Издае И. К. Сопронъ у Земуну.
- Световидъ. Два пута на неделю по 1 таб. фол. Уредникъ А. Андрић у Бечу.
- Седмица. Листъ за науку и забаву. Еданъ путъ на неделю по 1 таб. у 4. Додатакъ србскомъ Дневнику.
- Србске Новине. Три пута на неделю по 1 таб. фол. Издае и уређуе М. Поповић у Београду.
- Србски Дневник. Два пута на неделю по 1 таб. фол. Издае и уређуе Д. Медаковић у Новомъ Саду.
- Шумадинка, листъ за книжевностъ забаву и новости. Три пута на неделю до мая а после еданъ путъ по $\frac{1}{2}$ табака. Издае и уређуе Л. П. Ненадовић у Београду.

ОБСАДА СЕВАСТОПОЛЯ. Историскій романъ изъ найновіегъ времена списанъ А. Д. Ванъ Бурен-Шеле-омъ. Часть I, II. У Новомъ Саду книгопечатня Др. Д. Медаковића 1857. 8. 179, 147.

Друго име:

Европска библиотечна нове белетристичне литературе. Съ Немачкогъ елика преводе професори: Ф. Малетић, В. Вукић и Д. Валантовић.

OFFICZIE u nedigliu maslinu za koim slidih vecernia od martvih, sedam pivagnia pokornih slettaniami, četiri mukke to jest po Matiu, po Marku, po Luczi i po Ioanu, Način moliti boga za martvih dusce priko sve Nediglie, i ostalima molitvami. U Mletzih, pritjesctenicza Sebastiana Tondeli 1857. 12. 120.

Österr. Blatt. 1857. № 32.

OFICIJ velike nedilje Pirskim jezikom po Rimskom misalu i časoslovu s dodatkom Jutèrnjah na Božić i Vodokèrstje; Večèrnje, Jutèrnje i Pohvalah za Mèrtve, i različitih Pisamah. Drugo popravljeno izdanje. U Zadru bratja Battara 1857. 16. с. 322, л. 1, съ 1 икономъ.

ПАВЛОВИЋЪ С. Животъ Александра Великогъ цара Манедонскогъ одъ Квинта Куртија Руфа. Првѣй део. Съ латинскогъ превео Стеванъ Павловићъ. У Бечу у штампарији А. Андрића. Други део. У Бечу у штампарији Брменскога манастира 1857. 8. л. 2, с. XII, 168, л. 1, съ две прилике на камену; л. 1, с. 181. съ 1 прил.

ПЕИЧИЋЪ К. Житіе Теодора Павловића новинара и списателя Србскогъ. Матицы Србской посвећено. Списао Константинъ Пеичићъ Медиц. Докт. ц. к. Фізік. Патроната философ. гімнасіе карловачке изслуженый, и Дружства Србске Словесности коресп. Чланъ. А своимъ трошкомъ печатати дао Јованъ Павловићъ, рођеный покойника братъ. У Новомъ Саду печатниа Др. Д. Медаковића 1857. 8. 110.

ПЕСМЕ, разне юначке народне. Издао Алекса Поповићъ у Београду. 8. 95.

Нема обичнога листа на коме стои књижице. Штампано е у Земуну у Н. К. Сопрона 1857.

ПЕСМЕ, юначке народне, о Кралѣвићу Марку Издање VIII. У Новомъ Саду трошкомъ Ігњата Фухса. Печатано печатњомъ І. Каулициј 1857. 8. л. 1, с. 103.

POVĚSTNICA, biblička, ili dogadjaši iz svetoga pisma staroga i novog zakona za pučke učionice. U Beču troškom c. k. prodavonice školskih knjigah 1857. 8. 375.

(ПОПОВИЋЪ) ГАВРИЛО. Свештене повѣсти изъ старога завета. I. Авраамъ II. Рута. III.

Пророкъ Илія. IV. Пророкъ Данилъ. V. Естира. Превео на Србскій ѡзакъ Архимандритъ Браћевщинскій Гавріилъ. У Земуну печатано књигопечатњомъ I. К. Сопрона 1857. 16. 72.

ПОПОВИЊЪ И. Два духа и Вукъ Бранковићъ. Алгорично-историчный образакъ изъ XIV вѣка. Написао Илія Поповићъ, учитель у Старом-Бечею. Прва часть. У Земуну печатано књигопечатњомъ I. К. Сопрона 1857. 16. л. 4, с. 151, съ 1 ликомъ.

РОЃЕТНИСА, нѣмачка, за drugi razred gradskih glavnih uĉionica u Austrijanskoj carevini. U Beĉu u с. k. nakladi školskih knjigah 1857. 8. 38.

ПРЕГЛЕДЪ цѣлога счетоводнога состоянія књижевнога содружества Матице Србске съ концемъ године 1856. У Будиму Писмены Цес. Крал. Свеучилишта Пештанскогъ 1857. 8. 24.

ПРОБКТЪ общегъ казнителногъ законика за княжество Србію. К. Срб. књигопечатня у Београду (1857). 4. л. 1, с. VIII, 135.

ПУЦИЊЪ О. Platunov pir ili razgovor o ljubavi. Ponašio i na vienĉanom piru svoje sestre Ane s knezom Marinicom Gjurgjićem vlastel. Dubrov. vitez Joanit. i prava doktorom poklonio Orsat Pucić. U Tërstu tiskom Austr. Lloydа 1857. 8. 49.

РАЧКІЙ Ф. Viek i djelovanje Sv. Cyrila i Methoda slovjsenskih apoštolor. Nacrtao prof. Dr. Franjo Raĉki. U Zagrebu tiskom dra L. Gaja 1857. 8. с. XI, л. 2, с. 77.

Ово е првиъ свезакъ.

РЕЛЬКОВИЊЪ М. А. Relkovića Satir. Polag drugoga izdanja priredjeno te novim predgovorom, potankim životopisom i likom spisatelja urešeno Izdanje četvërto. U Osieku tiskom i troškom Dr. Lehmannа i ort. 1857. 8. 174.

САНОВНИКЪ и рожданикъ. Прерадио Никшићъ.

А препечатано трошкомъ Х. Алексе Поповића и Р. Н. М. У Београду у књигопечатњи княжества Србскогъ (1857). 8. IV, 82.

САНОВНИКЪ, найновѣи, или руководство снове тумачити за забаву и увеселение у празнимъ часовима. У Новомъ Саду књигопечатня Дра Д. Медаковића 1857. 8. 106.

САНОВНИКЪ, найновѣи мали, или руководство снове тумачити за забаву и увеселение у празнимъ часовима. У Новомъ Саду књигопечатня Дра Д. Медаковића 1857. 8. 59.

САНОВНИКЪ, новѣиша исправна, и умножени Египетски, отъ 1231. године, коя содржава у себи различный санова. Съ изясненіемъ и приложеныма нумерама, свою срећу и у лоттеріи пробати. Осмо изданіе. У Новомъ Саду трошкомъ Ігњата Фукса 1857. 8. с. 29, л. 5.

СБОРНИКЪ закона' и уредба', и уредбены' указа', изданы' у княжеству Србїи. (Одъ почетка до конца 1856. године) IX. У Бѣограду. У правителственной књигопечатњи 1857. 4. л. 2, с. 85.

SERCE prismetu Jezusovo razgledano, zaljubjeno, častjeno, nasliedovano razmišljanjima, štenjima, krepostima, službam, pjesnima. Knjige složene po ocu Ivanu Marii Mattei, družbe Jezusove. Pritištenje drugo. U Mlecieh u Pritistištu F. A. Perini 1856. 16. 455.

На последньої страни стои да е изашло године 1857.

СТИПИЊЪ A. Znanstveno razlaganje novoustano-vljene po katoličkoj cerkve Dogme o neoskvrnutom začetju blaž. dev. Marie. Od And. Stipića. U Varaždinu u Jos. Platzera 1857. 8. 80.

Österr. Blatt. f. Liter. 1857 № 8.

СТОЯНОВИЊЪ M. Cvietići s polja pobožnoga razmišljavanja za domaću mladež. Od Mijata Sto-

janovića učitelja i člana više domaćih obćepoleznih društva. U Zemunu tiskarnicom Ignjata Karla Soprona 1857. 16. 125.

СТОЯНОВИЋЪ М. Slike iz domaćega života Slavenskog naroda i iz prirode, s dodatkom: Slavenske pučke sigre. Od Mijata Stojanovića, zemunskog c. k. nadučitelja. U Zemunu, tisk. I. K. Soprona 1857. 8. c. VIII, 173, л. 1.

СТРАТИМИРОВИЋЪ Р. Осветленѣ урбарски пљатаня о сповню и раз'уђеню сесионалних пристойбина и одлученю пашняка (у економичном обзиру) изъ основних и уважених мађарских економичних дистова сакупио, превео, и коментирао Рада Стратимировић Кулпински урбарски адвокат. У Новом Саду књигопечатња Дра Дан. Медаковића 1857. 8. с. 48, л. 1.

СЧЕТЪ сверху прихода и расхода свештеничског пензiоналногъ и удовичко-сиротинскогъ архидiецезе Сремске заведенiя одъ 1. Јануарiа до послѣднiгъ Декемвриа 1856 Лѣта. У Новомъ Саду књигопечатња Дра Дан. Медаковића 1857. 8. 19.

УПУТСТВО, кратко, за Србске народне учителѣ. 4. 14 съ 1 табл.

Штампано у Новомъ Саду у Др. Дан. Медаковића 1857.

ФРАЙДЕНРАЙХЪ I. Graničari ili sbor (proštenje) na Ilijevu. Izvorni narodni igrokaz s pjevanjem i plesom u 3 čina od Josipa Freudenreicha, člana narodnoga kazalištnoga društva. Kupio i na sviet izdao K. Stojšić. Drugo izdanje. U Zagrebu brzo-tiskom D. Albrechta 1857. 8. 132.

(ЧАСОСЛОВЪ) Изъ Часослова первоначалное оупражненiе въ чтенiи свещенныхъ книгъ къ оупотребленiю въ Славенно-Сербскихъ народныхъ сучилищахъ Австрiйскаго Царства. Во Вiеннѣ изданнымъ ц. кр. Дiрекцiи оучилищныхъ книгъ 1857. 8. 54.

ЋИТАНКА za drugi razred višjih pučkih učionica.
U Beču troškom c. k. prodaonice školskih knjigah 1857. 8. 231.

ШЕМАТИЗМЪ православне восточне епархіе цѣле Далмаціе и Истріе за годину 1857. У Задру У книгопечатњи Браће Батара. 8. 37.

ШПОРЪ Ю. М. Liek za objestnu ženu. Izvorna narodna gluma u tri čina Jura Matie Špora. Na Rieci tiskao i izdao Ercole Rezza 1857. 16. л. 4, с. 119.

ЋЗБЕРА Ф. I. Пѣсма, коју е у србско-славянскоме езикѹ написао i všem Slavanom iz zlatnog Praga odlazećim na uzpomenu posvetio F. J. Jezbera. V Praze nakladem spisovatelovým 1857. 8. 16.

Časop. česk. mus. 1858. I.

II. НОВЕ КЊИГЕ НА ДРУГИМЪ ЋЗИЦИМА КОЕ

СЕ ТИЧУ СРБА.

(Између овихъ књига овде су записане само оне које су у Београду добављене.)

BEITRÄGE zur vergleichenden sprachforschung auf dem gebiete der arischen, celtischen und slavischen sprachen herausgegeben von A. Kuhn und A. Schleicher. Berlin, Dümmler 1858. Heft. 3, 4.

Ту е између осталогa: Miklosich, Das suffix -ъ im altslovenischen; Schleicher, Ist das altkirchenslawische altslovenisch? Schleicher, Das auslautgesetz des altkirchenslawischen und die behandlung ursprünglich vocalischen anlantes in der genannten sprache.

БЕСѢДА, Русская. 1858. I. II.

Ту е између осталогa: одъ А. Т. Гиль+ердинга: Предисловіе св. Кирила къ переводу Евангелія (въ кожномъ рукописи србске реценсіе, кон е (быо?) у Пећи); — одъ истога: Босніа, путевыя замѣтки; — одъ Е. П. Ковалевскаго: Путевыя записки о Славянскихъ земляхъ; — Автописъ Терцеговины 1831 - 1857 г. Прокопѣ Чокорила, переводъ съ Србскаго.

BIBLIOTHEK, slavische, oder Beiträge zur slavischen Philologie und Geschichte herausgegeben von Fr. Miklosich und J. Fiedler. Zweiter Band. Wien, W. Braumüller 1858. 8. J. 2, c. 312.

Ты е нмеху оцагора: Aktenstücke zu Sigmunds Freiherrn von Herberstein zweiter Mission nach Russland. Von J. Fiedler. — **Из српске културе б. Дануба:** Chorvatisch-slovenische Märchen aus der Umgegend von Warasdin. Von M. Valjavec. — **Zur Glagolica-Frage.** Von J. J. Hanuš. — **B. Cr. Kapašha nemo o srpsnoj proročanju.** — Dennik brabete Hermana Černina. Podava J. Jireček — Antwort Russlands auf den Hilferuf der griechischen Südslaven. Von J. Fiedler. — **Versuche der türkisch-südslavischen Völker zur Vereinigung mit Österreich unter Kaiser Rudolf II.** Von J. Fiedler. — **Volkalieder aus Gegend Von Warasdin.** Von M. Valjavec.

ÉRDYI. A Boszna és szerb régi érsnek. Ismerteti Érdy János m. akad. r. t. 63 rézmetszettel és egy körjztáblával. A magy. akad. évkönyvek IX. köt. II. darabja. Budán, a cs. kir. egyetemi nyomdában 1857. 4 40.

FERRARI-CUPILLI GI. Delle virtù e dei meriti di monsignore Giovanni Bercich Zaratino vescovo di Sebenico ricordanza di Giuseppe Ferrari-Cupilli. Zara, Fr. Battara 1857. 8. 38.

HORNYANSKY V. Geographisches Lexikon des Königreichs Ungarn und der serbischen Woiwodschaft mit dem Temescher Banate. Ein Hilfsbuch für Behörden, Postämter, Advokaten und Geschäftsmänner. Nach amtlichen Quellen und den besten Hilfswerken bearbeitet von Victor Hornyánsky. Pest, Verlag von G. Hecklenast 1858. 8. J. 2, c. 420.

JEZBERA F. J. Kyril a Method, svatí apoštolové slovanských národův, nepsali nikdy hlaholsky než kyrilsky, to jest písmem na základě abecedy řecké sestaveným a doplněným. Vypravuje a kriticky dokazuje F. J. Jezbera. Připojeno vypra-

vování o Slovanech v království Neapolském, obnoveným písmem kyrilským. V Praze nákladem spisovatelovým 1858. 8. 72.

KISS K. Hunjadi János utolsó hadjárata Bolgár és Szerebországbán 1454-ben, s Nándorfejérvár fölmentése a török táborításától 1456. A Nándorfejérvári diadal negyedik százados napján Julius 21 1856. előterjesztette Kiss Károly különnyomat a m. academia Értesítőből. Pest 1857 nyomott Landerer és Heckenastnal. 8. 117, съ крпомъ и планомъ.

MARTINOF P. Les manuscrits slaves de la bibliothèque Imperiale de Paris par le P. Martinof de la compagnie de Jésus avec un calque. Paris, Julien, Lanier, Cosnard et C. 1858. 8. 111.

MIKLOSICH F. Die Wurzeln des Altslovenischen. Aus dem VIII. Bande der Denkschriften der philosophisch-historischen Classe der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften besonders abgedruckt. Wien aus der k. k. Hof- und Staatsdruckerei 1858. 4. 28.

MIKLOSICH F. Die Bildung der Nomina im Altslovenischen. (Besonders abgedruckt aus dem IX. Bande der Denkschriften der philosophisch-historischen Classe der kaiserl. Akademie der Wissenschaften.) Wien aus der k. k. Hof- und Staatsdruckerei 1858. 4. 100.

NAGY I. Magyarország családai czimerekkel és leszármazási táblákkal. Irta Nagy Iván. Kiadja Friebisz István. Első kötet. III füzet. Pest nyomott Beimel I. és Kozma Vazulnál 1857. Második kötet. I—VI füzet. Pest, Pfeiffer Ferdinánd bizománya 1858. Bánffy — Chillagh.

PETTER F. Dalmatien in seinen verschiedenen Beziehungen dargestellt von Franz Petter, Professor am k. k. Gymnasium zu Spalato etc. Mit Unter-

stüttzung der k. Akademie der Wissenschaften in Wien. I. II. Theil. Gotha, Justus Perthes 1857. 8. VIII, 296; VI, 314, 1. 1.

PROGRAMM des kais. königl. Staatsgymnasiums zu Essek am Schlusse des Schuljahres 185 $\frac{1}{2}$. Essek, Druck von Carl Lehmann et Comp. 1857. 4. 41.
Ty c нзшеу осталора: J. Kocinha kratka razmatranja o Homeru.

SCHLOSSER I. C. et **L. FARKAŠ VUKOTINOVIC.**
Sylabus Florae Croaticae. Additis descriptiobus specierum novarum autoribus — —: Typis Dr. L. Gaj 1857 (y Zаребу). 16. V, 192, XVI.

STEPHAN - DUSCHAN. Ein Guslar - Poem aus dem Serbischen übersetzt von Javorin. Berlin, R. Wagner 1857. 16. 48.

Писао М. Т. Яковичъ.

SZERÉMI GYÖRGY, II. Lajos és János királynok hazi káplánja, emlékirata magyarország romlásáról 1484 — 1543. Közli Wenzel Gusztáv M. Akad. T. Pest 1857. 8. XXXV, 410.

Друго име:

Monumenta Hungariae historica. Magyar történelmi emlékek. Kiadja a Magyar tudományos Akademia történelmi bizottmánya. Második osztálj: Irók. Első kötet.

ŠAFARIK, P. J. Über den Ursprung und die Heimath des Glagolitismus. Mit einer Schrifttafel. Prag. Verlag von F. Tempsky 1858. 4. VIII, 52.

ŠUMAVSKY J. F. Словарь языка словѣньскаго шести главныхъ нарѣчии: рѣскаго, цркѣвнаго, югословѣньскаго, чешскаго и польскаго, съставилъ Иосифъ Франта Шмавскихъ. Часть прѣвая нѣмьцьско-словѣньскаа. Zweite — vierte lieferung. Praha. Carl Bellman's verlag 1857. antlötung — blattähnlich.

TKALAC E. I. Das Statsrecht des Fürstenthums Serbien Von Dr. E. I. von Tkalac. Leipzig Druck und Verlag von Breitkopf und Härtel 1858. 8. XVI, 286.

VACLÍK J. La souveraineté du Monténégro et le droit

des gens moderne de l' Europe. Par Jean Vac-
lík. Leipzig, F. A. Brockhaus 1858. 8. XX, 158, л. 1.
VERANCSICS ANTAL, m. kir. helytartó, esztergomi
érsek, összes munkai. Közli Szalai László M.
Akad. T. Eslő kötet. Történelmi dolgozatok deák
nyelven. Második kötet. Történelmi dolgozatok
magyar nyelven. Vegyések. Pest 1857. 8. XX,
370; XV, 321.

Друго име:

Monumenta Hungariae historica. Magyar történelmi emlékek.
Kiadja a Magyar tudományos Akadémia történelmi bizotmá-
nya. Második osztály: Írók. Második, harmadik kötet.

WARHANEK, W. F. Das Kaiserthum Oesterreich.
Geografisch, statistisch, topografisch, mit alfa-
betischem Ortslexikon. Nach den neuesten Da-
ten und amtlichen Quellen begonnen von Dr.
Ad. Schmidl, fortgesetzt von Prof. W. F. War-
hanek. Wien, Verlag von L. C. Zamarski 1857.
8. л. 4, с. XXXVIII, 641, съ картомъ.

WATTENBACH W. Die slawische Liturgie in Böh-
men und die altrussische Legende vom heiligen
Wenzel. Von W. Wattenbach. Aus den Abhan-
dlungen der hist. phil. Gessellschaft in Breslau.
I. Band. Breslau, Verlag von E. Trewendt 1857.
8. л. 2, одъ стр. 205 до 240.

ZUSTÄNDE, türkische. Schilderungen von Fremden
und Denkschriften von Eingebornen. I. Bosnien,
Reise-Skizzen aus dem Jahre 1857. Von A. v.
Hilferding. II. Die Herzegowina. Annalen aus den
Jahren 1831 — 1857. Von P. Čokorilo. Bautzen
I. E. Schmalzer 1858. 8. 60; 32.

ЧТЕНИЯ въ Императорскомъ Обществѣ исторіи
и древностей Россійскихъ при Московскомъ
университетѣ. 1858. I. Москва.

Ту вкнѣшу осяглога: Исторія славянскихъ законодательствъ,
сочиненіе Вячеслава Александра Мацѣвскаго. Изданіе вто-
рое. (почетанъ). — Славянскія поселенія въ Неаполитан-
скомъ королевствѣ. Письма тамошняго учителя Јована де
Рубертисъ. Переводъ съ Италіянскаго.

НЕКРОЛОЗИ.

РАЯ П. ДАМЯНОВИЋЪ, чланъ земальскогъ Савета и Друштва Србске Словоесности, родио се 29. Августа 1811 године у селу Симошевићу окр. шабачкогъ, одъ отца Петра Дамјановића — бившегъ неко време кнеза — и матере Анђелис. Учио се најпре у месту свога рођења, а после у школи при манастиру кривайскомъ. Овде га покойниѣ Беремъ Обреновићъ — тадашњиѣ сердаръ — види и заволи тако, да одма Раниномъ отцу преко ондашињгъ поцерско-мачванскогъ кнеза Марка Штитарца заповеди да му га у дворъ нѣговъ у Шабачъ доведе. Раниъ отаць то учини, премда преко волѣ, ерѣ е едва чекао да му се Рая изъ школе, кою е при манастиру већъ свршио, кући поврати, и да польскій радъ, за кон е већъ дорастао быо, привати. У Шабцу Рая продужи науку у школи, а узгредъ и у двору Беремовомъ кодъ воспитателя дѣце нѣгове. Живећи овде онъ придобиѣ юшть већма любавъ и наклоностъ Беремову и нѣгове целе фамилиѣ, тако, да га Беремъ доцниѣ и у Београдъ са собомъ доведе поставивши га за свогъ домаћегъ секретара. У овомъ званію быо е до 1839 године; ове пакъ године настае нѣговъ више явны и у државной служби животъ. Тако исте 1839 године одреѣенъ буде за секретара войводе Вучића, кон е онда съ войскомъ у Крагуевацъ на дивлѣ волѣ ишао; до томъ у всенъ исте године придаць буде уставотолкователной комисіи, кон е онда по Србїи ишла и уставъ толковала; по повратку поставлѣнъ буде за секретара Попечительства Финансїс. Званїе ово онъ е 1840 године, — збогъ ондашњиѣ обсто-

ителства — оставіо, и у ц. кр. Аустрійску страну прешао, тамо е у Броду и Сиску, храномъ тр-
гуюћи, до Августа 1842 год. пробавіо. Съ концемъ
Августа исте године дочека войводу Вучића у
Земуну, съ њимъ оде преко Ковина у Смедерево
и далѣ у Крагуевацъ збогъ общіе познатоѣ дѣ-
ла. На Врачару 1842 године быо е онъ кодъ вой-
воде Вучића секретаръ и његовъ повереникъ; и
надъ е князь А. Карађорђевићъ потврѣнъ быо, по-
стане Рая глав. казначеємъ одѣленія казначейства.
Дужность званія овога онъ ніе ни примао, не-
го е по потреби збогъ ондашњи обстоятелства од-
правляо дужность управителя вароши Београда до
конца 1844 године, а тада е поставлѣнъ за по-
моћника попечителства Внутренњи дѣла. Године
1847 постане привр. попечитель финансіе, а 1848
буде опетъ повраћенъ на званіе помоћника но не
при попечителству Внутр. дѣла, него при попечи-
телству правосудія и просвете. Године 1855 поста-
не председатель врховиѣ суда, по томъ чланъ
земальскоѣ Савета, а одма за тимъ попечителѣмъ
внутр. дѣла. Године 1856 повраћенъ буде опетъ
у Саветъ, а 1857 године збогъ познатоѣ сазакле-
тѣ послать е као заточникъ у кулу Гургусовачку,
где е 14 Марта 1858 године животъ скончао.

Друштво Србске Словесности изгубило е 25.
мѣсеца Ноемврија у овой години свога почастнога
члана **ЂОРЂА ПРОТИЋА**. Онъ се е родіо у Бѣлой
цркви у Банату 1793, куда су родителѣ његови, као
много друге породице изъ Србіе збогъ ондашњиѣхъ
ратниѣхъ времена пребѣгли были. У дѣтинству учио
е науке у великој школи у Бѣограду, кодъ позна-
тоѣ у то време учевноѣ Доситія Обрадовића, а
доцнѣ, трудећи се, научно е грчки и њѣмачки свѣдѣ-

